2819 2844

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32 Rue de Trévise, Paris 9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
1 JUILLET
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7408 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2819

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ

●

Աթէնքէն քահանայ մը վերջերս այցելելով Հին Յունաստանի քաղաքները եւ կղզիները, վիճակագրութիւն մը կազմեր է հայկական ցիրուցան համրանքներու մասին։

Կը կարդաք այսօր եւ վաղը, ամփոփուած՝ (Ազատ Օր»էն ։

Իր քաղած տեղեկութեանց հետ, շրջուն հովիւը կ՚ընէ նաեւ կարգ մը խորհրդածութիւններ ։

Այս առթիւ, ուշադրութեան կը յանձնէ ընկերային հարց մը եւս.—

Երիտասարդները կը խուսափին ամուսնութենէ, տնտեսական հաշիւներով ։ Աղջիկները տունը կը մնան, եւ սերունդ չի հասնիր ։

Տակաւին կրնար ըսել թէ շատերն ալ տեղացի աղջիկներու հետ կ՚ամուսնանան, ինչպէս ամէն տեղ ։ Մանաւանդ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ ։

Ուրիշ հոգ մը ։

Ըլլալով ցիրուցան եւ սակաւաթիւ, չունին դպրոց կամ որեւէ ազգ. կազմակերպութիւն, որպէսզի կարենան անաղարտ պահել իրենց դիմագիծը ։

Շատերը կորսնցուցած են մայրենի լեզուն ։ Ուրիշներ ալ հետզհետէ պիտի հալին, եթէ արթուն աչքեր չհսկեն Աթէնքէն եւ Սելանիկէն ։

Ուրեմն, անհրաժեշտ է հովուական այցելութիւններ սարքել պարբերաբար ։ Ոչ միայն Հին Յունաստանի, այլ եւ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ, ուր չէն դաղութներ ունէինք երբեմն, իսկ այսօր՝ ժողովուրդ յիշատակներ ։

Միայն Սելանիկն է որ կանգուն կը մնայ 1200 – 1500 հոգինոց համրանքով մը. բայց ան ալ դպրոց չունի տարիներէ ի վեր, հակառակ բոլոր դիմումներուն ։

Կարդալով Աթէնքի քահանային վիճակագրութիւնը, պիտի հարցնէք.

— Մենք ալ չունի՞նք ցիրուցան համրանքներ, Ֆրանսայէն մինչեւ Հիւս. Ափրիկէ ։

Անշուշտ ունինք ։ Շատ աւելի բազմաթիւ եւ խիտ ցիրուցան՝ ընդարձակծիր տարածութեանց վրայ ։

Հայաշատ կեդրոնները ծանօթ են եւ ամէն օր բան մը կը կարդաք մէկուն – միւսին վրայ, իբրեւ «Ջայներ Գաւառէն» ։

Իսկ միւսնե՞րը ։ Ոչ իրենք ձայն կը հանեն, ոչ ալ պաշտօնական այցելու մը կը տեսնեն ։

Քիչ–շատ բախտաւոր են անոնք որ հայերէն թերթ կը ստանան ։

Այսպէս, համրանքներ կան որոնք իրենք իրենց գլխուն մնալով, դատապարտուած են հալելու, եթէ արդէն իսկ հալած չեն ։

Մեծ մասով բարդաւաճ վիճակ ունին այս ցիրուցան համրանքները ։ Միլիոնատէրներ ալ կան աննշան գիւղերու կամ Ալժերիոյ եւ Մարոքի մէջ ։ Փարթամ դիրքերու հասած՝ առեւտուրով կամ կալուածներով ։

Իսկ որեւէ կա՞պ՝ «ազգութեան հետ»— թերեւս մոռցած չեն խաչ հանել եւ «Հայր Մեր»ը հայերէն արտասանել ...

Հարց է այժմ, — երկու գլխաւոր կեդրոններ, Փարիզ եւ Մարսէյլ չե՞ն կրնար շրջուն քահանաներ ղրկել պարբերաբար, հետեւողութեամբ Աթէնքի առաջնորդարանին եւ մանաւանդ Պոլսոյ պատրիարքարանին, որ երբեմն քահանաներ եւ վարդապետներ կը ղրկէ Անատոլուի խորերը, հոգեւորապէս մխիթարելու համար կորուսեալ բեկորները ։

Այստեղ ալ ճրագով պիտի փնտռենք ցիրուցան համրանքները ։

Այդ ճրագներուն մէկ մասը կրնան տրամադրել Համազգայինը կամ Հայր. Միութիւնները, միւսն ալ՝ Եկեղեցին ։

Կարելի՞ է համրանք փրկել, կծկուելով կեդրոն քաղաքներու մէջ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԷ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ԴԱՇԻՆՔԸ

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, Պ. Տիլըս, առջի օր ճառ խօսելով Անգլեւամերիկեան ընկերակցութեան Ակումբին մէջ, ազդարարեց թէ Մ. Նահանգները պիտի չպահեն իրենց նոր երաշխիքները Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին, մինչեւ որ Ֆրանսա չվաւերացնէ միացեալ բանակի դաշինքը ։

Դեսպանին այս ազդարարութիւնը կապ ունէր երկու ամիս առաջ եղած յայտարարութեան մը հետ որով Այզընհաուըր կը խոստանար «իր զօրքի բաժինը պահել» Գերմանիոյ եւ Եւրոպայի միւս մասերուն մէջ, եթէ վաւերացուէր միացեալ բանակի դաշինքը ։ Ամերիկեան թերթերը այս առթիւ կը բացատրեն թէ նոյնիսկ եթէ Ֆրանսա մերժէ հաւաքական պաշտպանութեան դաշինքը, Մ. Նահանգները հաւատարիմ պիտի մնան Ատլանտեան ուխտով իրենց ստանձնած յանձնառութեանց, բայց այս յանձնառութիւնը շատ վար կը մնայ Այզընհաուըրի խոստացած երաշխիքէն ։

Դեսպանը այս յայտարարութենէն առաջ տեսակցութիւն մը ունեցած էր Ֆրանսայի վարչապետին հետ, բացատրելով թէ ինչ ըսել կ՚ուզէին Այզընհաուըր եւ Չըրչիլ, Ուաշինկթընի մէջ հրատարակուած յայտարարութեամբ ։ Ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, դեսպանը իր յայտարարութեամբ որոշապէս կը յայտնէր թէ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կ՚ուզեն որ Ֆրանսա վերջ տայ ձըգձգումներուն արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան եւ վերազինման մասին ։ Ամերիկեան դեսպանը մասնաւորապէս ծանրացաւ հետեւեալ կէտերուն վրայ.

— Մ. Նահանգները պաշտպանած են եւ կը շարունակեն պաշտպանել միացեալ բանակի ծրագիրը, վասն զի 1. Այդ ծրագրին շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ կերտել այն զինուորական ուժը որ անհրաժեշտ է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար.— 2. Ուժերու այդ միացեալ կազմակերպութիւնը լաւագոյն միջոցն է երաշխաւորելու Գերմանիոյ վերազինման զուտ պաշտպանողական հանգամանքը ։ Քսանեւհինգ տարուան մէջ երկու անգամ մենք ստիպուեցանք կռուիլ գերմանական նախայարձակման դէմ ։ Ուրեմն կը մաղթենք որ Գերմանիան այնքան սերտօրէն կապուի արեւմտեան միացեալ ճակատին որ պատմութիւնը չկրկնուի ։ Վստահ եմ թէ դուք ալ համոզուած էք որ եթէ այսօր նորէն բանակցէինք արեւմտեան Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու համար, պիտի չկրնայինք ստանալ այն առաւելութիւնները որ կը ներկայացնեն միացեալ բանակի դաշինքը եւ երկու տարի առաջ կնքուած պայմանագիրները ։ Կ՚ուզէի որ բացորոշապէս ըմբռնէիք թէ՝ ինչպէս որ Գերմանիոյ ուժը անհրաժեշտ է լրացնելու համար Ատլանտեան կազմակերպութեամբ նախատեսուած պաշտպանութիւնը, նոյնպէս չենք կրնար յուսալ թէ ՀԱԿԻ (Հիւս. Ատլանտեան դաշինք) միւս անդամները պիտի շարունակեն պաշտպանել Գերմանիան առանց անոր համեմատական աջակցութեան ։ Այժմ Ֆրանսա ստիպուած է պատասխանել հետեւեալ հարցումին, ինքն իրեն համար եւ պատմութեան առջեւ, — Գերմանիոյ անխուսափելի վերազինումը հակակշռի տակ պիտի առնուի՞ միացեալ բանակի ծրագրով, թէ անգամ մը եւս գերմանական ազգային անկախ բանակ մը պիտի կազմուի »։

Դեսպանը այս առթիւ յիշեց կարգ մը ականաւոր Ֆրանսացիներու յայտարարութիւնը, որով կ՚ըսեն թէ Ֆրանսան «ոչ» ըսելով չի կրնար արգիլել Գերմանիոյ վերազինումը ։

× Պ. Մենտէս Ֆրանս իր խոստումին համաձայն առջի օր դէմ դիմաց հանեց միացեալ բանակի ծրագրին գլխաւոր կուսակիցները եւ հակառակորդները, որպէսզի միջին ճամբայ մը գտնեն ։ Իսկ երէկ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պելժիոյ արտաքին նախարարին՝ Պ. Սփաքի հետ ։

× Տեղական թերթերը գիտել կուտան թէ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին յայտարարութիւնը ամէնէն ուժգին չեշտ ունէր այս անգամ ։ Դեսպանը պնդեց թէ ոչ միայն «օրինաւոր», այլ եւ «անհրաժեշտ է» որ վերահաստատուի Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը ։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Մեր աշխատակիցը, *Եւրոպացի*, վերջերս ջերմօրէն գովելով անհատական Մատենադարան մը, որ կը գտնուի Պոսթըն, հետեւեալ բաղդատութիւնը կատարած էր.

— « *Կարծեմ Բարեգործականին Փարիզի Ազգ. Մատենադարանը կրնայ բարեւի կենալ Թոփալեան մատենադարանին առջեւ*»։ (Յառաջ, 20 *Յունիս*).

Այս միջանկեալ դիտողութիւնը տհաճութիւն պատճառած է անոնց որ ծանօթ են Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին եւ անոր ներքին կարգուսարքին ։

Այդ իրազեկներէն մին, խորապէս ազդուած, դիտել կուտայ թէ Փարիզի պետական Մատենադարանին ներկայացուցիչներն անգամ, որոնք ընդհանրապէս դժուարահաճ են, իրենց հիացումը յայտնած են ։

— « *Եւրոպացի»ն հիացումով կ՚արտայայտուի Թոփալեան Մատենադարանի 25 հազար հատորներուն վրայ, շքեղօրէն կազմուած ։ Մենք ալ ունինք նոյնքան հատորներ, մեծ մասով կազմուած եւ մօտ 800 հայ եւ օտար թերթերու եւ պարբերականներու հաւաքածոներ, ինչպէս եւ հազարաւոր թղթածրարներ, ձեռագիրներ, լուսանկարներ, քարտէսներ, եւն. ։ Իր յիշատակած հազուագիւտ գիրքերը բոլորը ունինք եւ թերեւս ալ աւելին ։*

Գալով մաքրութեան, դասաւորման, կարգ – կանոնի, բաղդատութիւնը կը ձգեմ անոնց որ առիթ ունեցած են եւ ունին Մատենադարանը այցելելու »։

Անմիջապէս ըսեմ որ «Եւրոպացի»ն չորս – հինգ տարիէ ի վեր հեռացած է Փարիզէն ։

Մնաց որ, իր դիտողութիւնն ալ ենթադրական է,— «Կարծեմ», թերեւս հետեւանք պատահական այցելութեան մը կամ թերի տեղեկութեանց ։

Ամէն պարագայի մէջ, «բարեւի կենալու» պարագան ըսելու ձեւ մըն է եւ չունի որեւէ վարկաբեկիչ հանգամանք ։

Այս տողերը գրողը, որ յաճախ պրպըտումներ կատարած է Նուպարեան Մատենադարանին մէջ, պատերազմի ընթացքին եւ որ դեռ վերջերս առիթ ունեցաւ քանի մը անգամ հանդիպելու, միշտ գոհ մնացած է անոր ներքին կարգուսարքէն, հաւաքածոներու ճոխութենէն, նիւթերու դասաւորումէն եւ վարիչներու բարեացակամութենէն ։

Այս հաստատութիւնը օրհնութիւն մըն է գաղութին համար, ինչպէս Հ. Յ. Դ. թանգարանը՝ ուրիշ տեսակէտով ։

Դժբախտութիւնը այն է որ մեր ուսանողները եւ փոյնզգոյն ուսումնականները տակաւին վարժուած չեն ուսումնասիրութիւններ կատարելու հայկական Մատենադարանի մը մէջ, իրենց իսկ օգտին համար ...

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԵԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ հրատարակուեցաւ անգլեւամերիկեան երկրորդ յայտարարութիւնը, Այզընհաուըր – Չըրչիլ տեսակցութեան առթիւ ։

Ահաւասիկ ամփոփումը.—

1. Մտերիմ ընկերականութեամբ, մենք պիտի շարունակենք միացնել մեր ջանքերը, համաշխարհային խաղաղութիւն ըստանալու համար հաձայն Ատլանտեան ուխտին զոր կը հաստատենք այս առթիւ ալ ։

2. Միասին եւ անհատաբար մենք պիտի շարունակենք բարեկամական ձեռք երկարել ամէն ազգի, բոլոր այն ազգերուն որոնք հանդիսաւոր յանձնառութեամբ եւ գործքով կ՚ուզեն մասնակցիլ արդար եւ տեւական խաղաղութեան մը ։

3. Մենք կը պահենք ժողովուրդներու ինքնորոշման սկզբունքը եւ լրջօրէն, բոլոր խաղաղ միջոցներով պիտի ջանանք ապահովել անկախութիւնը այն բոլոր երկիրներուն որոնց ժողովուրդները կ՚ուզեն եւ կրնան պահել անկախ գոյութիւն մը ։ Մենք ջերմապէս պիտի ողջունենք զարգացման այն հոլովոյթը որ կ՚առաջնորդէ այդ նպատակին ։ Գալով նախապէս գերիշխան եւ այժմ գերութեան մատնուած պետութեանց, մենք պիտի չմասնակցինք որեւէ համաձայնութեան կամ դաշնագրի որ պիտի հաստատէր կամ երկարաձգէր տիրապետութեան ենթար

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՀՐԱԺԱՐԱ՞Ծ Է

ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀՈՒԹԵՆԷ

«Յուսաբեր»ի Երուսաղէմի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի հետ ։ Հնդկաստանի մասին տեղեկութիւններ քաղելէ ետք, թղթակիցը հարցուցեր է.

— Ի՞նչ կը մտածէք ձեր կաթող. տեղապահ ընտրուելուն եւ էջմիածին մեկնելու մասին ։

Պատասխան .— Իմ ուսերուս համար շատ ծանր կշռող պարտականութիւն մըն է յանձնարարուածը. այնպէս որ ընտրութեան լուրը ստանալուս պէս հեռագրեցի արդէն հրաժարականս ։

— Տեղեա՞կ էիք հոգելոյս կաթողիկոսի բաղձանքին ։

= Ոչ մէկ տեղեկութիւն ունէի այդ մասին. այնպէս որ անակնկալի եկայ, երբ Պոմպէյի մէջ ստացայ տեղապահ նշանակուելս հաստատող հեռագիրը ։

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Առջի օր թղթակցութիւն մը ստացանք Լիոնէն, Ազգ. Տան եւ Եկեղեցւոյ հիմնարկէքի մասին. իսկ երէկ՝ մեր մասնաւոր թղթակցին նամակը ։

Ինչպէս գիտեն ընթերցողները, Գչ. օր հրատարակած էինք այս բացառիկ հանդիսութեան նկարագրութիւնը, քաղելով «Լը Փրոկրէ »եւ « Լը Տոֆինէ Լիպէռէ » թերթերէն ։ Շաբաթ օր պիտի հրատարակենք լրացուցիչ մանրամասնութիւններ, վերոյիշեալ երկու նամակներէն ։

ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ Գչ. օր ուրախութեան ցոյց մը կազմակերպեցին տարեշրջանի փակման եւ պաքալօրէայի քննութեանց աւարտման առթիւ, Քառթիէ Լաթէնի մէջ ։ Կանգնած ինքնաշարժները քշեցին, անցորդներուն վրայ ալիւր ցանեցին եւ քանի մը կառքերու ապակիները խորտակեցին ։ Ի վերջոյ ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ցրուեց ուսանողները ։ Փլաս Սէն Միշէլի վրայ, ուր կեդրոնացած էր ուսանողութիւնը՝ երթեւեկը կանգ առաւ ։ Ապահովութեան պահակները ստիպուեցան ջուր սրսկել մեքենայով ։ Այս անկարգութիւնները մօտ 3 ժամ տեւեցին ։ Երէկ փակուեցան դպրոցները, սովորականէն 15 օր կանուխ՝ համաձայն կառավարութեան հրամանագրին ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷԻՆ 1952ԻՆ Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՅՍՕՐ

Ռամկավար – բոլշեւիկ ճակատը, Հալէպի ազգ. իշխանութեան դէմ իր անողոք «պայքարը» կը հիմնաւորէ այն ջախջախիչ փաստին վրայ, թէ՝

1.— Ազգ. գաւառական ժողովի վերջին երկու ընտրութիւնները կատարուած են «երկու բռնատէրների՝ Զայիմի եւ Շիշեքլիի օրերում» (այս տողը կարդացէք երիցս):

2.— Այդ ընտրութիւնները ազատ ու անկաշկանդ պիտի ըլլային 1950 – 1951 տարիներուն՝ երբ սահմանադրական կարգեր կը տիրէին ու ժողովուրդը ի վիճակի էր իր կամքը յայտնելու անկաշկանդ կերպով (այս տողը կարդացէք չորս անգամ):

Այսպէս կը գրեն այսօր, 1954Յունիսին:

Հապա ի՞նչ կ'ըսէին ու ի՞նչ կը գրէին երէկ, 1952 Նոյեմբերին, երբ Սուրիոյ մէջ գոյութիւն ունէր Շիշեքլիի իշխանութիւնը, եւ իրենք, ռամկավար – բոլշեւիկ եւ յառաջդիմական թափթփուքներու խայտաբղէտ բանակը, կը մօտենային առ ոտս «բռնատէր Շիշեքլիի», Ներքին Նախարարութեան եւ նոյն Նախարարութեան ենթակայ Հալէպի Նահանգապետութեան, այս երկու պետական հաստատութեանց միջամտութիւնը խնդրելու համար Հալեպահայ ազգային կեանքին ու մեր սահմանադրական կարգուսարքին:

Հարցը հոն չէ առ այժմ, թէ դաւադիրներու եւ «ժուռնալճի»ներու այդ խմբակը անպատասխանատու եւ ազգադաւ ինչ քայլ կ'առնէր այս ձեւով: Այլ այն՝ որ

1.— Բոլշեւիկ – ռամկավար – յառաջդիմական այդ փաղանգը կուգար դատապարտել նախ քան Շիշեքլի գոյութիւն ունեցող «կուսակցական կառավարութիւնները» (այսինքն այն իշխանութիւնը, որուն օրով «սահմանադրական կարգեր կը տիրէին, եւ ժողովուրդը ի վիճակի էր իր կամքը անկաշկանդ կերպով յայտնելու ...):

2.— Կ'ապաւինէր օժանդակութեան եւ միջամտութեան «երկրին ղեկը ստանձնող ժողովրդավարական ոգիով օժտուած եւ արդարութեան պաշտպան ղեկավարներու» (այսինքն՝ Շիշեքլիի եւ իր գործակիցներուն, «սուրիացի ժողովուրդի ատելութեան ենթակայ բռնատէր»ի մը եւ իր իշխանութեան...):

Կ'ուզէինք, որ Հալեպահայ ժողովուրդի եւ բովանդակ գաղթաշխարհի սեփականութիւնը դառնար պատմական այն «ժուռնալ»ը, զոր 1952 Նոյեմբերին Շիշեքլիի Ներքին Նախարարութեան եւ Հալէպի Նահանգապետութեան ուղղեց ռամկավար – Բարեգործական – բոլշեւիկ – յառաջդիմական խայտաբղէտ փոքրամասնութիւնը՝ չեղեալ նկատելու համար Հալէպի Ազգ. Գաւառականի ընտրութիւնները եւ խնդրելու պետութեան (Շիշեքլիի իշխանութեան) միջամտութիւնը՝ նոր ընտրութեանց համար:

Բառ առ բառ կ'արտադրենք այդ ընդարձակ «ժուռնալ»ի վերջին հատուածը եւ պատրաստ ենք ամբողջութեամբ մամուլին յանձնելու զայն եթէ անոր հեղինակները (գլխաւորութեամբ «Զարթօնք» յորջորջեալ քուռթեան տպրակին) խոստանան նաեւ յայտնել, թէ ով խմբագրած է զայն եւ որու մեքենայով բազմագրուած է:

Ահաւասիկ այդ հատուածը.

— ... «Արդ, նկատելով որ տարիներ շարունակ այս սակաւաթիւ խմբակցութեան (կ'ակնարկէ Դաշնակցութեան, Ա.) թեւ ու թիկունք կանգնող կուսակցական կառավարութիւնները (կ'ակնարկէ Շիշեքլիի իշխանութենէն առաջ գոյութիւն ունեցող Վաթանի եւ Շեհապիստ կառավարութիւններուն, որոնց կ'ուզէ ապաւինիլ այսօր, անորակելի պատեհապաշտութեամբ եւ բախտախնդրութեամբ, Ա.) քշուած են հրապարակէն եւ երկրին ղեկը ստանձնած են ժողովրդավարական ոգիով օժտուած եւ արդարութեան պաշտպան ղեկավարներ (կ'ակնարկէ Շիշեքլիի ու իր գործակիցներուն, զորս այսօր միայն կը հռչակէ «բռնատէր» եւ «ատելի», Ա.)՝ մենք, հայ առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող սուրիացիներս, կուգանք խնդրելու որ մեր բարեխնամ կառավարութիւնը (չէ՞ք անդրադառնար՝ որ սուլթանական կառավարութեանց ուղղուած «ժուռնալ»ներն ալ այս քծինքով ու շողիքով կը խմբագրուէին ..., Ա.), իր վերին հսկողութեամբ հնարաւորութիւն տայ մեզի ազատ ընտրութիւններու, որպէսզի միանգամընդմիշտ վերջ դտնեն հետզհետէ խոր բացող ազգային ներքին պառակտումները եւ վերահաստատուի պետութեան համար այնքան անհրաժեշտ անդորրութիւնը հայ համայնքին» (տես Հալէպի նահանգապետութեան եւ Սուրիոյ ներքին նախարարութեան 1952 Նոյեմբերի թղթածրարները, եթէ անշուշտ պատկան իշխանութիւնները ուզած են այդ... պատիւը ընել գարշելի այս փաստաթուղթին):

Ո՞վ, ո՞ր կազմակերպութիւնը մերհանրային կեանքին մէջ, այսքան վատ, երկերես, դաւադիր ու ստորուկ պիտի կարենար ըլլալ, բայց եթէ անդոյն – աննկարագիր «կուսակցութիւնը» եւ իր շուրջ խմբուած պնակի եւ փշրանքի ասպետները...

Ո՞վ, ո՞ր մութ եւ նենգաւոր ուժը մեր հանրային կեանքին մէջ, այսքան այլասերած, ապազգայնացած ու ապաբարոյ պիտի ըլլար, բայց եթէ «համաշխարհային յեղափոխութեան» արտասահմանեան գործակալներու քլիքը, գործակցութեամբ արհամարհուած ու հայ կեանքէն դուրս շպրտուած թափթփուքներու...

Ո՞վ, հայ ժողովուրդի ո՞ր խաւը այսքան վար պիտի իջնէր՝ 1952ին իր գովածը 1954ին ատելու, իր երէկուան թուքը այսօր լիզելու համար, բայց եթէ անսկզբունք եւ աննկարագիր «յառաջդիմականութիւնը»...

Ո՞վ, հայութեան ո՞ր բաժինը 1952ին ծափ պիտի զարնէր ու խունկ պիտի մատուցանէր Շիշեքլիի «ժողովրդավար եւ արդարասէր» իշխանութեան եւ պիտի հրճուէր, որ նախ քան Շիշեքլի գոյութիւն ունեցող «կուսակցական կառավարութիւններ քշուած են հրապարակէն», իսկ 1954ի Յունիսին պիտի չհիկնէր՝ 1952ի «ժողովրդավար եւ արդարասէր» Շիշեքլիի իշխանութիւնը իբրեւ «բռնատիրական վարչակարգ» խարանելու համար, բայց եթէ ռամկավար յորջորջուած անդոյն – անողնայար «կուսակցութիւն»ը, իր գոյնի – գոյնի հացկատակներով...

Ո՞վ պիտի իջնէր հայ կեանքի ասպարէզ՝ իրենց իսկական անունով կոչելու համար այս անորակելի փերեզակները, պատմութեան ու հայ ժողովուրդի հաշուոյն անարգանքի սիւնին գամելու համար այս «ժուռնալճի»ները:

Այդ պարտականութիւնը մենք կը փոխանցենք հայ ժողովուրդին եւ կը խնդրենք, որ ան ճշդէ անունը իր այս անարժան զաւակներուն:

«ԱՐԵՒԵԼՔ»

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ ՍԹԱԼԻՆ-ՀԻԹԼԷՐ ԴԱՇԻՆՔԸ

(ՌԻՊՊԸՆԹՐՈՓԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Գ.

1939 Սեպտեմբերի վերջը, երբ Լեհաստանի պատերազմը կը վերջանար, օդանաւ նստայ Մոսկուա երթալու համար, պէտք էր կարգադրել այն խնդիրները որ դրուած էին Լեհաստանի մէջ Ռուսիոյ միջամտութեամբ: Սթալին եւ Մոլոթով մասնաւորաբար սիրալիր եւ սրտակից էին: Այս այցելութեան միջոցին հաստատուեցաւ սահմանագիծը ապագայ նահանգապետութեան եւ Խ. Միութեան միջեւ: Գերմանիան եւ Ռուսիան բարեկամական դաշինք մը կնքեցին եւ քննեցին առեւտրական համաձայնութիւնները որոնք աւելի լայն փոխանակութիւններ կը նախատեսէին:

Դարձեալ ականատես եղայ Ռուսերու կատաղութեան, երբ կ'ուզէին հասնիլ իրենց դիւանագիտական նպատակներուն, հրաժարելով լեհական որոշ շրջաններէ եւ անցեալ Օգոստոսին ստորագրուած համաձայնութիւնը խախտելով, Սթալին եւ Մոլոթով կը պահանջէին որ Լուպլէն (Լիթուանիա) խորհրդ. ազդեցութեան շրջանակին մէջ իյնայ: Ռուսերը կը մերժէին տեղի տալ: Ես հեռաձայնեցի Հիթլերի որ պատասխանեց թէ կը հաւանէր— թէեւ ոչ սրտանց — որ Լիթուանիան ռուսական ազդեցութեան շրջանակին մէջ մտնէ: Ան աւելցուց «ես աւելի սերտ յարաբերութիւններ կ'ուզեմ հաստատել Սովետներու հետ»: Երբ այս նախադասութիւնը կը կրկնէի Սթալինի, ան պատասխանեց, «Ամէն պարագայի մէջ Հիթլեր գիտէ գործերը կարգադրելու եղանակը»:

Պերլին վերադարձիս ետք Հիթլեր ըսաւ թէ Լիթուանիոյ հարցին մասին տեղի տալով, ուզած է Ռուսերուն ապացուցանել թէ «ինք որոշած էր ամէն բան ընել իրականացնելու համար տեւական համաձայնութիւն մը մեր արեւելեան հարեւանին հետ եւ թէ սկիզբէն ի վեր կ'ուզէր վստահութեան կլիմայ մը ստեղծել: «Ես համոզուած եմ որ այդ թուականին ան անկեղծ էր իր յայտարարութեան մէջ, Հիթլեր կը փափաքէր որ գերմանեւռուս համաձայնութիւն մը տեւական դառնայ: Հակառակ Լիթուանիոյ համար Ռուսիոյ կասկածելի շահագրգռութեան Հիթլէր կը մտածէր թէ Ռուսիոյ պահանջները Գերմանիայէն հակառակ չէին Խ. Միութեան հետ մեր ստորագրած դաշնագրին: Իմ վերադարձիս Մոսկուա, իմ խմբագրած զեկուցումիս մէջ, քաջալերեցի զայն այս ուղղութեամբ:

Մոսկուայի մէջ իմ տեսակցութեանս ընթացքին, բանակցութիւնները կը կատարուէին Սթալինի կողմէ: Անոր երկու դիտողութիւնները զարմացուցին զիս:

Բարեկամական դաշնագրին ստորագրութենէն ետք ըսի Սթալինի թէ անկէ ետք Ռուսերը եւ Գերմանացիները այլեւս իրարու դէմ պիտի չելլէին պատերազմի դաշտին վրայ: Վայրկեան մը մտածելէ ետք, պատասխանեց.— «Մաղթենք որ այդպէս ըլլայ»: Այս բանաձեւը զարմանալի կը թուէր ինծի, եւ կրկնել տուի դեսպանատան խորհրդական Հիլկէռի, որ թարգմանի դեր կը կատարէր:

Երկրորդ այցելութեանս Մոսկուա, Սթալինի պատասխանը կը շարունակէր մտատանջել զիս: Երբ իր միտքը կը շօշափէի գիտնալու համար թէ արդեօք բարեկամական դաշինքէն դուրս, պիտի հաւանէ՞ր ճշմարիտ համաձայնութիւն մը կնքել, ի նախատեսութիւն այն ընդհարման որ պիտի ունենայինք արեւմտ. պետութեանց դէմ, ինծի ըսաւ «պիտի չհանդուրժեմ երբեք որ Գերմանիան տկար ըլլայ»:

Յետագային յաճախ մտածեցի Սթալինի այս երկու միտքերու մասին: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէր Սթալին այն ատեն: Խ. Միութեան կատաղի հակառակորդներ, եւ անոնց մէջ Պերլինի անգլիական նախկին դեսպան Սըր Նեվիլ Հէնտըրսըն, կը մտածէին թէ Սթալին գերմանեւռուս դաշնագիրը ստորագրեց միայն որպէսզի Հիթլեր որոշում տայ յարձակելու Լեհաստանի վրայ: Ան կը նախատեսէր թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա անկէ ետք Գերմանիոյ դէմ պատերազմ պիտի յայտարարէին:

Անգամ մը որ Լեհաստան պարտուէր, Ռուսիա պիտի վերագրաւէր այն հողերը որ խլուած էին իրմէ առաջին աշխարհամարտէն ետք: Յետոյ, անտարբեր դիտելով Գերմանիոյ ստրճանական ուժաս–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ)

Բ. ՄԱՍ

Բոլոր հարցերին բաւարար բացատրութիւններ տուինք: Մնացողները բարձր տրամադրութեամբ՝ «ցտեսութիւն Հայաստանում» բացագանչութիւններով եւ դոհ սրտով բաժանուեցին մեզանից:

Վերջապէս, հասանք Օրջոնիկիձէ քաղաքը (նախկին Վլադիկաւկազը) եւ իջեւանեցինք Հիւսիսային Կովկասի մեր Հանրապետութեան հիւպատոս Յակոբ քհնյ. Սառեկեանի տանը:

Օրջոնիկիձէում մի քանի օր մնացինք, մինչեւ որ մեզ յաջողուեց բեռնատար մեքենայ վարձել՝ ռազմա – վիրական ճանապարհով Թիֆլիս մեկնելու համար:

Առանց փորձանքի հասանք Թիֆլիս: Թիֆլիսում ծանօթացանք Օգոստոս 10ին կնքուած Լեգրան – Ջամալեան համաձայնագրի մանրամասնութիւնների հետ: Մեր պատուիրակութեան Մոսկուա գտնուելու պահուն, հակառակ Օրջոնիկիձէի տուած խոստումին՝ որեւէ զինուորական գործողութիւն չձեռնարկել Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ մինչեւ Մոսկուայի բանակցութիւնների վախճանը, պատերազմական գործողութիւններ էին սկսուած Մոսկուայի թոյլտուութեամբ Հայաստանի դէմ, Զանգեզուրն ու Նախիջեւանը գրաւելու նպատակով: Բագւում գտնուող բոլշեւիկեան 11րդ զօրաբանակը, Ադրբէջանի Յեղկոմի պահանջով, Նախիջեւանի գրաւումը Հայերի կողմից կանխելու համար, մտնում է Զանգեզուր եւ, հայկական զօրամասերի հետ մի ամիս տեւող յամառ կռիւներից յետոյ, յաջողում է գրաւել Զանգեզուրը եւ Նախիջեւանի շրջանը:

Լեգրանի Թիֆլիս ժամանումից յետոյ, հայ – բոլշեւիկեան կռիւներին վերջ է դրւում Օգոստոս 10ի համաձայնագրով: Թիֆլիսում մեր պատուիրակութիւնը տեսակցութիւն ունեցաւ Լեգրանի հետ եւ տեղեկութիւն ուզեց, թէ կարո՞ղ է Երեւան մեկնել՝ Մոսկուայում ընդհատուած բանակցութիւնները վերսկսելու համար:

Լեգրանը մեզ յայտնեց, որ ինքը զբաղուած է Ղարաբաղի եւ Զանգեզուրի հարցերի ուսումնասիրութեամբ եւ Բագու հանդիպելուց մի 15–20 օր յետոյ կը մեկնի Երեւան:

Սեպտեմբերի սկիզբներին մեր պատուիրակութիւնը հասաւ Երեւան՝ այնտեղ սպասելու ժամանելուն: Հետագային պարզուեց, որ Հայաստանի պատուիրակութեան Մոսկուայից մեկնելուց ընդամէնը 14 օր յետոյ, Օգոստոս 24ին կընքուել էր ռուս – թրքական բարեկամութեան դաշինք, որով բոլշեւիկները պարտաւորուել էին օգնել Թուրքերին՝ դրամով, զէնքով եւ ուրիշ ամէն միջոցներով:

Պարզուեց նաեւ, որ Լեգրանը իր Երեւան մեկնումը յետաձգում էր ոչ թէ Ղարաբաղի ու Զանգեզուրի խնդիրներին լաւագոյնս ծանօթանալու համար, այլ Սեպտեմբերի 20ին Բագւում կայանալիք՝ այսպէս կոչուած «Արեւելեան Ազգեր»ի համագումարին մասնակցելու համար: Այդ համագումարում էր, որ փաստօրէն վճռուել էին ոչ միայն Ղարաբաղի, Զանգեզուրի եւ Նախիջեւանի խնդիրները, այլ եւ Հայաստանի մանուկ Հանրապետութեան ապագայ գոյութեան հարցը:

«Արեւելեան Ազգեր»ի Բագուի համագումարին, բացի Լեգրանից, մասնակցել էին Զինովիեւը, Ռադեկը եւ բազմաթիւ աչքառու այլ բոլշեւիկներ: Մասնակցել էին նաեւ հայ ժողովրդի վկայեալ ջարդարարներ Էնվէր ու Խալիլ փաշաները եւ ուրիշներ: Մասնակցել էին եւ Մայիսեան ապստամբութիւնից յետոյ Հայաստանից փախած եւ Ռուսաստանի ու Կովկասի զանազան կողմերից հաւաքուած հայ բոլշեւիկները՝ Միկոյեանը, Աւիսը, Ս. Կասեանը, Ա. Մռաւեանը եւ շատ ուրիշներ, որոնք՝ միացած ջարդարար թաճիկ փաշաների հետ՝ դաւեր էին նիւթում հայ ժողովրդի ու նրա մանուկ Հանրապետութեան դէմ:

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայկական պատուիրակութիւնը Երեւան հասնելուն պէս, մանրամասն զեկուցում ներկայացրեց իր առաքելութեան մասին նախարարական խորհուրդին, ապա եւ Հ. Յ. Դ. խորհրդարանական ֆըրակցիային, ուրեղ ներկայ էին նաեւ կուսակցական մարմինների անդամները, քաղաքային վարչութեան Դաշնակցական անդամները եւ մի շարք կուսակցական անհատ գործիչներ: Մանրամասն զեկուցում տրուեց ոչ միայն Մոսկուայում տարուած բանակցութիւնների մասին, այլ եւ Խորհրդային Ռուսաստանի տնտեսական ու քաղաքական ընդհանուր վիճակի ու ժողովրդական տարբեր խաւերի ապրելակերպի եւ տրամադրութիւնների մասին:

Մինչեւ մեր Երեւան հասնիլը, Օգոստ. 10ին, ստորագրուել էր Սեւրի յայտնի դաշնագիրը, որով ոչ միայն մեծ պետութիւններն էին ճանաչել Հայաստանի անկախ պետութեան իրաւական գոյութիւնը, այլ Թուրքիան:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

(28)

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՐ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ

★

Գրաբարի դատը պաշտպանելով հան – դերձ, չեմ ուզեր ներշնչել այն տպաւո – րութիւնը թէ կ'առաջարկեմ նահանջ մը կատարել դէպի 19րդ դարու վերջերը ու վերակենդանացնել — մեր գիրքերուն եւ թերթերուն մէջ — այն գրաբարախառն աշխարհաբարը, զոր կը մշակէին մեր Պէրպէրեաններն ու Թէրզեանները։ Կամ կը յանձնարարեմ երես տալ Արշակ Սաֆ–րաստեանի մը լեզուական թանապուրին ։

Ըսել կ'ուզեմ, պարզապէս, որ հայ ժո – ղովուրդը, ամէն բան ուրիշներու մատաղ ընելէ ետք, չի կրնար, իր ձեռքով, դա – շոյնը խրել գրաբարի սրտին ու յետոյ Նիւ Եորքի կամ Փարիզի պողոտաներուն վը – րայ երգել ․

— Հանգեաւ ի Տէր ․․․ Աստուած հոգին լուսաւորէ ․․․

Մեր գրագէտ բարեկամը «չուրանար» գրաբարի «գեղեցկութիւնը», բայց, իր– րեւ գործնական մտքի տէր եւ իրատես մէկը, կը յանձնարարէ «հանգստեան կո– չել եւ դարակը դնել» մեր անչօշափելի — այսինքն տոլարով ծախու չառնուելիք — մեր գանձերուն ամէնէն թանկագինը ։

Գրաբարը արդէն հանգստեան կոչուած է՝ հարիւր տարիէ ի վեր եւ իր ձայնը կը լսուի միայն մեր Առաքելականին կամար– ներուն տակ ։ Քանի՞ տարի եւս պիտի ապրի այնտեղ, մեր բուրվառին խունկով օծուած ։

Այնքան տարի, որքան պիտի ապրի հայ ժողովուրդը։ Այսինքն յաւիտեան ։ Պայ – մանաւ որ աջէն, ձախէն խաչակրութիւն–պառումը արեւմտեան պետութեանց հար– ուածներէն, իր ուզած պահուն, Ռուսիան կշիռքի մէջ պիտի նետէր կարմիր բանա – կին ծանրութիւնը, որ պիտի գլուխ հա – նէր եւրոպական ազգերու համայնավա – րացումը ։

Չեմ գիտեր թէ այս բացատրութիւնը որքան ճիշդ է։ Կարելի է զանազան ձեւե– րով մեկնել Սթալինի մտածումները։

Առաջինը կը նշանակէ՞ր թէ՝ երբ ես անկեղծօրէն կ'ըսէի — «Այլեւս ոչ մէկ պատերազմ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ մի – ջեւ», Սթալին կը մտածէր համայնավա – րացնել Գերմանիան եւ Եւրոպան, եւ հե– տեւաբար կը նախատեսէր զինեալ ընդհա– րում մը Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ ։ Եւ կամ, համոզուած՝ իր պատմական ա– ռաքելութեան մասին, անյարմար կը գտ– նէր ինծի պատասխանել դիւանագիտա – կան սովորական ձեւով մը։ Կը մտածէ՞ր վերջապէս թէ կարելի չէր ջնջել գաղա – փարական երկու այնքան հակամարտ վարդապետութիւններ ինչպէս էին հա – մայնավարութիւնը եւ նացիականութիւ – նը — եւ կը կարծէր թէ ընդհարում մը անխուսափելի՞ է որեւէ պարագայի մէջ։

ներ չսարքուին իրենց դէմ ։

Մեր գրագէտ բարեկամը կ'ըսէ թէ աշ– խարհաբարը կատարելութեան մը հասած է եւ կրնայ փոխարինել գրաբարը ։

Ոչ, աշխարհաբարը իր կատարելու – թեան բարձունքին հասած չէ։ Ոչ տակա– ւին։ Ոչ ամէնուն գրիչին տակ։ Պիտի հասնի օր մը, պայմանաւ որ կիսակա – տար գրոց – բրոցներ եւ խմբագիրներ ջուրդուփշուր չընեն իր ոտքերը ։

Կատարելութեան առաջնորդող ճամ – բան կը կարճնայ գրաբարին օժանդակու– թեամբ։ Երբ այս վերջինը դարակը նե – տենք ու ալ երեսը չնայինք, աշխարհա – բարին բարգաւաճումը կանգ կ'առնէ ։

Մեր գրագէտ բարեկամը կ'առաջարկէ որ աշխարհաբարով կարդանք «Ի Կորն – Թացւոց Թղթոյն է ընթերցուածս»ը, որ – պէսզի բարեպաշտները բան մը հասկնան։

Անշուշտ, քանի մը ամիս ետքն ալ պի– տի առաջարկէ վերէն վար աշխարհաբա – րի վերածել մեր կրօնական երգերն ու շա– րականները։ Այն ատեն, բարեպաշտները կը լսեն Տիրոջը խօսքը եւ Հայոց ազգը կը փրկուի․․․։

Բայց, այն ատեն կը պատահի նաեւ ու– րիշ բան մը — Հայաստանեայց Առաքելա– կան եկեղեցիին պատերը կը փլչին եւ ազ– գը փոշիի կը վերածուի՝ փլատակներուն տակ։ Այսինքն, այն ատեն, կը կցպենք մեր եկեղեցիին հաստարեստ դուռը ու բանալին կը յանձնենք ձեր մտքէն անցած օտարականին ․․․

Կարճ։ Փոխանակ գրաբարը մահուան դատապարտելու, մեր աչքերը չորս բա – նանք ու գրաբար սորվինք ։ Գրաբար սորվեցնենք նորահաս սերունդին ։

Գրաբարը մեր ջրածին ռումբն է՝ մեր բարբարոսին սպառնացող վտանգին դէմ ։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ․— Մատթէոս Քահանայ Բարա – ղամեան, շրջելով Յունաստանի եւ կղզիներու, հետեւեալ տեղեկութիւն– ները կը հաղորդէ իր այցելած վայրերու մասին ․—

ՓԱԹՐԱՍ ․— Այս քաղաքը Յունաստա – նի երրորդ մեծ քաղաքն է, կանոնաւոր եւ մաքուր փողոցներով, եւ լայն ու գեղեցիկ պողոտաներով։ Քաղաքին կեդրոնը, բարձրադիր եւ սիրուն պարտէզի մը մէջ, կ'իշխէ Յունաստանի անկախութեան մեծ առաջնորդներէն՝ Փալէոն Փաթրոն Եէր – մանոս եպիսկոպոսին պատկառելի պրոնզէ արձանը։ Այս քաղաքը իր ծովային դիր – քին շնորհիւ թէեւ մեծ ապագայ կը խոս– տանայ, բայց այցելուին աչքին կը զարնէ հրապարակի կայունութիւնը, հակառակ անոր որ ունի ընդարձակ շուկաներ մեծ ու ճոխ վաճառատուններով ։

Այս մեծ քաղաքին մէջ, ներկայիս կ'ապրին 36 ընտանիքներ, 127 Հայեր, շր– ջաններու մէջ ներկայացնելով մեծագոյն թիւը։ Բայց հակառակ այս փաստին, ազգային գետնի վրայ ուրախալի պարա – գայ մը չկայ ։ Ամէն Հայ ամփոփուած է ինքն իր մէջ։ Աշխատանք չէ տարուած սեռերու ընկերային սերտ յարաբե – րութիւն իրարու հետ, հակառակ անոր՝ որ ամէն միջոց կայ ազգային գետնի վը– րայ գործ մը իրականացնելու համար ։ Փաթրասի Հայերը ընդհանրապէս հայա – խօս են, բացի քանի մը բացառութիւննե– րէ ։ Փոքրիկներու թիւը աննշան է ։ Կայ նաեւ երկսեռ երիտասարդութիւն մը, որ մեծ մասով հայախօս է, եւ ի վիճակի ընտանեկան բոյն կազմելու։ Նիւթական լաւ վիճակ ունի։ Գործ մը ստեղծած է իրեն համար եւ ապահոված ապրուստի խնդիրը։ Կան նաեւ բաւական թիւով խա– նութպաններ, որոնք հրապարակի վրայ ունին լաւ դիրք եւ կը վայելեն վստահու– թիւնը տիրող տարրին եւ իշխանութեանց։ Հրապարակի վրայ խիստ ծանօթ դէմք է Պ ․Յակոբ Զավուշեանը, եւ մեծ է իր օգ– տակարութիւնը Փաթրասի հայ գաղու – թին։ Նախապատրաստական աշխատանք կը տարուի հոս ալ կազմելու Տիկնանց միութիւն մը։

ՓԻՐՂՈՍ ․—Պելոպոնէսի ներքին քա – ղաքներէն մէկն է Փիրղոս, ուր ներկայիս կ'ապրին 2 հայ ընտանիքներ, 10 անձ ։ Նիւթապէս լաւ վիճակ ունին։Միայն վախ կայ որ ժամանակի ընթացքին ենթար – կուին միջավայրի ազդեցութեան, իրենց շատ փոքր թիւին պատճառով ։

(Շար․)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ աշխկանց միջնակարգ դըպ– րոցի գետինը, 1051 ք․ մեթր գնուած է 160․000 թումանի։ Շինութեան ծախքը պիտի ըլլայ կրկինը։ Այս բոլոր ծախքերը կը կատարէ բարեգործը, ի յիշա – տակ իր վաղամեռիկ դստեր։ Մանչերու դպրոցին շինութեան համար (Դաւթեան) Յանձնախումբին անդամներէն քանի մը հոգի տրամադրեցին 300․000 թուման, նախատեսուած ծախքի մէկ երրորդը ։ Ամբողջ ծախքը կը հաշուեն մէկ միլիոն թուման ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Հայերու մասին հետեւ– եալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ե – րուսաղէմի Պատր․ տեղապահը, Եղիշէ արք․ Տէրտէրեան, որ վերջերս հոն այ – ցելած էր ․— «Ինծի համար անակնկալ մը եղաւ կաթող․ տեղապահ նշանակուիլս ։ Կալկաթա կը գտնուէի եւ կը պատրաս – տուէի Պոմպէյ մեկնիլ, կարգադրելու համար տասնըհինգ տարի առաջ ծագած վէճ մը։ Հակառակ կամքիս չկրցայ էջ– միածին մեկնիլ, մասնակցելու կաթողի – կոսին թաղման։ Հնդկաստան այցելեցի տեսնելու մեր ցիրուցան գաղութները եւ մխիթարելու Հայ․ եկեղեցւոյ օրհնու – թեամբ։ Մեր նպատակներէն մէկն էր հանգանակութիւն կատարել ի նպաստ Ե– րուսաղէմի։ Կալկաթայի մէջ ունինք կա– րեւոր գաղութ մը։ Այցելեցի նաեւ Ռան– կուն, Տաքքա, Առանուլ, Մատրաս, Պոմպէյ եւ շրջակայքը։ Գացի ամէն տեղ ուր որ քանի մը Հայ կար։ Չկրցայ մինչեւ Ճաւա եւ Սինկափուր երթալ։ Հնդկահա – յութիւնը այժմ չունի իր երբեմնի դիրքն ու տնտեսական վիճակը, որով կարելի չե– ղաւ նիւթական սպասուած արդիւնքը ձեռք ձգել ։

ՄԱՐԶԻԿ ՅՈՎՀ․ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ Հ․Մ․Ը․Մ․ական, Պէյրութ, մասնակցելով Տամուր – Զահլէ գծին վրայ կատարուած հեծելարշաւին, ախոյեան հանդիսացած է փայլուն յաղթանակով մը ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ

Նախ ըսեմ որ, ամէն Հայ շնորհապարտ է մեր այն հայրենակիցներուն, որոնք կը շարունակեն վառ պահելու երկու լը – սարաններ ։

Երկու դիտողութիւններ, այս առթիւ․

Առաջին․— Ցաւալի է որ, սկիզբէն ի վեր դասախօսութիւնները սրճարանի մը վերնայարկը տեղի կ'ունենան մինչդեռ աւելի յարմար էր Ազգ․ տունը ։

Սրճարան փութացող մեր գրասէր հայ– րենակիցները,ստիպուած են բան մը խը– մել։ Ներկաներուն թիւը 50էն 100 է մի– ջին հաշուով, եթէ 75 հոգի առնենք, 50 ֆրանքէն, չաբաթական կ'ըլլայ, 3750 ֆրանք, տարեկան 180․000 ֆրանք։ Իսկ եթէ ներկաներուն թիւը հաշուենք 50 հո– գի, շաբաթական 2500 ֆրանքէն տարե – կան 130․000 ֆրանք։ Արդ, եթէ հաւա – քոյթը տեղի ունենայ Ազգ․ Տան մէջ, կը կարծեմ թէ գրասէր հայրենակիցները վե– րոյիշեալ գումարէն շատ աւելին կը վը– ճարեն լսարաններու վարձութեանց ։

Այսպիսի գումար մը գանձելով, կարելի է հրատարակել ամսական տեղեկատու մը, որ պարունակէ երկու լսարաններուն դասախօսութեանց ամբողջական բնագիր– ները ։

Այս մասնաւոր ամսաթերթը կարելի է ծախել շատ մատչելի գնով մը, պարզա – պէս թուղթին եւ տպագրութեան ծախքը հոգալու համար։ Այս ձեռնարկին շնորհիւ բազմազան չինիչ դասախօսութիւններէն պիտի օգտուին ոչ միայն 50, 75 կամ 100 հոգի, այլ հազարաւորներ։ Եւ յետոյ, տպագրուած տարեկան հաւաքածոն կը կազմէ թանկագին գանձարան մը ։

Անշուշտ լսարաններու վարչութիւննե – րըն ալ կ'ընդունին թէ շատեր արուարձան կը բնակին եւ ստիպուած են գործի երթալ առտուան ժամը 5–6ին, իսկ իրիկունը յոգնած ըլլալով, ստիպուած են կանուխ պառկիլ, հետեւաբար չեն կրնար լսարան յաճախել, հակառակ իրենց կամքին։

Անշուշտ երկու լսարանները առանձնա– շնորհեալ ակումբներ չեն, ոչ ալ միայն Փարիզի յատուկ ։

Հայրապետ Յ․ Սարաֆեան

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Անոր բերնին մէջ հրաշքի պէս գեղեց – կացաւ, հզօր պատգամի մը պէս սահե– ցան իր շրթներէն, վասնզի՝ այդ բառերը ճիշդ կ'արտասանուէին, վասնզի ամէն ան– գամէ աւելի, այդ օրերուն, խաչին օգնու– թեան պէտք կար․․․։ Մատուռէն դուրս ելանք թեթեւցած ու զօհ, հոգ չէ թէ մեր ներսը կը նստէր անկարելի ցաւը․․․։

«Խառնուեցանք խումբին։ Մեր մարմի– նին մէջ յոգնութիւն չկար, ոչ ալ երկիւղ մեր սիրտերուն խորը, եղանք օձ ու մո – ղէս, սողալով մօտեցանք Խաչքարի բար– ձունքին, թշնամին տեսաւ մեր շարժու – մը, կրակ բացաւ, բայց մենք կարեւորու– թիւն չտուինք, սահեցանք բլուրն ի վեր, մեր խիզախումէն ընկրկեցաւ թշնամին, փախուստի դիմեց․․․, սպաննիչ էին մեր հարուածները, ռազմադաշտին վրայ գը – տանք լքուած թնդանօթ մը՝ քանի մը ար– կըղ ռումբերով, տոպրակներով փամ – փուշտ, երկու կտոր զէնք, վիրակապ եւ դեղեր, ապա՝ տասնեակ մը սատակներ, հաւաքեցինք ինչ որ գտանք մեզի համար օգտակար, վերադարձանք մեր մեկնակէ– տը, թնդանօթը հոն ձգեցինք »։

« Մեր վերադարձը յաղթական էր, մեր ժողովուրդը խանդավառօրէն ծափահա – րեց իր աներկիւղ զաւակները, դիրքերու մէջ պայթեցաւ ցնծութիւն։ Մուրօն՝ « զուռնան» փչեց, Սահակը «դաւուլ» զար– կաւ, մենք պարելով տօնեցինք մեր երկ – րորդ յաղթանակը։ Զինուորական Խոր – հուրդին յանձնուեցաւ մեր արշաւանքի մանրամասն տեղեկագիրը, որուն մէջ յի– շատակութիւն կար նաեւ լքուած թնդա – նօթի մասին, հոգ չէ թէ պիտի չկրնայինք զայն գործածել, քանի որ թնդանօթաձիգ չունէինք, բայց թնդանօթի գերի բռնուի– լըն ու գիւղ փոխադրուիլը պիտի կոտրէր թշնամիի բարոյականը եւ ընդհակառակն պիտի աւելցնէր մեր մարտիկներու ռազ – մական կորովը, գիւղը ուրախութեան մէջ էր, երիտասարդները կը պարէին, երբ թնդանօթը քաշելով գիւղ բերինք »։

« Թնդանօթը կոչուեցաւ Զէնով Օհան, զետեղուեցաւ Արութենց տանիքին վրայ, մեր դիրքին շատ մօտիկ, միւս դիրքի տը– ղաները այս կարգադրութենէն տեղեկու– թիւն չունէին, առտուն, վարժարանի եւ Մարգարենց տան դիրքերու տղաքը զար– մանքով տեսեր էին Զէնով Օհանը եւ կարծեր էին որ՝ առանց դիմադրութեան յանձնուեր էինք թշնամիին, որ՝ համար– ձակօրէն մտեր էր մեր դիրքի մօտիկ գտ– նուող տունը եւ թնդանօթը զետեղեր էր անոր տանիքին վրայ ․․․, բայց թնդա – նօթի երախը ինչո՞ւ ուղղուած չէր հայ – կական միւս դիրքերուն վրայ, ինչո՞ւ մուխ ու կրակ չէր տեղար․․․, հաճելի կատակ՝ խաղաղ պայմաններու մէջ, բայց հիմա՝ անախորժ։ Պոռացինք․ տղաք, մի վախնաք, թնդանօթը մերն է »։

« Զէնով Օհանը» ծանրօրէն նստեր․ էր Արութենց տանիքին վրայ, կը նայէր հե– ռուն, կը զննէր ճամբաները եւ պատրաստ էր ծուխ եւ կրակ ժայթքելու ․․․» ։

« Դարձեալ ծափ ու կեցցէ։ Երգ եւ կանչ՝ բոլոր դիրքերէն։ Գարունը փռուեր էր գիւղին մէջ։ Դաշտեր էին վախն ու սարսափը, ժողովուրդը ինքզինքը յանձ – ներ էր յաղթանակի գինովութեան ։ Ա– տուն՝ Կանաչենց Հարսին պատմեցի թէ՝ թնդանօթը փոխադրեցինք գիւղը, տեղա– ւորեցինք Արութենց տանիքը, ու ցոյց տուի զայն, սրտնեղեցաւ՝ որ իրեն լուր տուած չէինք, բայց յետոյ՝ հանդարտե – ցաւ։ Արագիլները երեւցան հորիզոնին վրայ, բայց դարձեալ երեք հատ էին, մէկ հատը չկար, թռան Մարգարենց տանիքը, անկէ ելան, թեւածեցին գերեզմանատան վրայ, կանգ առին Արութենց կտուրը, Զէնով Օհանի չուրջը դարձան քանի մը անգամ, ցատկեցին անոր վրայ, կոցեցին կտուցնին անոր վրայ քսեցին, ապա՝ մը– տան իրենց ծանօթ բակը ու կերակրուե – ցան »։

«Կռիւ չկար։ Սիրտերը հանգիստ էին։ Ռազմիկները նոր դիրքեր կը փորէին կամ հինները կը նորոգէին, տուներու մէջ՝ հաց կը թխէին, հոտը բռներ էր գիւղը, ոմանք կերակուր կ'եփէին, լուացք կ'ընէին, մըջ– նային աշխատանք գիւղի մէջ։ Սեւգնա – զը իր զէնքը մաքրեց, իւղեց ու ըսաւ․

— Արտաշէս, ելլենք տանիքը, ճեղ մը տեսնենք Զէնով Օհանը, արդեօք գիւղին մէջ չկա՞յ մէկը որ թնդանօթին գործա – ծութենէն հասկնայ, մեր յեղափոխու – թիւնը շատ խակ է եղեր, մենք մեր տը– ղաքը վարժեցուցինք միայն զէնքերու գործածութեան, մեր մտքէն չանցուցինք թնդանօթաձիգ պատրաստելը, հոգ չէ թէ թնդանօթ չունենայինք, պէտք չէ՞ր նկա– տի ունենալ թշնամիէն թնդանօթ մը կամ թնդանօթներ գրաւելու պարագան, ինչ – պէս որ պատահեցաւ այսօր, Արտաշէս, թնդանօթ ունինք․․․ բայց ոչ թնդանօ – թաձիգ, ի՞նչ կ'արժէ մեր յանդգնութիւ – նը, ի՞նչ կ'արժեն մեր յախուռն կռիւները երբ առիթները չենք կրնար օգտագործել, դէհ, Արտաշէս, փնտռէ թնդանօթաձիգը։

«Ես թնդանօթաձիգ մը փնտռեցի բոլոր դիրքերու մէջ, ոչ մէկը կար որ գոնէ տարրական գաղափար մը ունենար թնդա– նօթի գործածութեան մասին ։

«Միայն ինծի բսին որ Խաչիկ Պաղտա– սարեան անունով մէկը կայ գիւղին մէջ, որ քիչ մը մեքենականութենէ կը հաս – կընայ։

(Շար․) ՍՈՍ – ՎԱՆԻ

կուիլ հակառակ իրենց կամքին ։ Ինչ կը վերաբերի այն ազգերուն որ այժմ պառակտուած են հակառակ իրենց կամքին, պիտի շարունակենք իրենց միացումը իրականացնել ազատ ընտրութիւններով, ընդ հովանեաւ Ազգաժողովին, որպէսզի այդ ընտրութիւնները կատարուին արդարամտութեամբ ։

4. Մենք այն տեսակէտն ունինք թէ ամէն տեսակ զէնքերու համաշխարհային սպառազինութեանց ընդհանուր եւ տրամաբանական կրճատում մը, ազդու երաշխիքներով, պիտի նպաստէ խաղաղութեան դատին։ Մենք վճռած ենք շարունակել մեր ջանքերը ստեղծելու համար այնպիսի պայմաններ որոնց շնորհիւ հիւլէական հրաշագործ ուժերը պիտի կրնան օգտագործուիլ մարդկութիւնը հարստացնելու եւ ոչ թէ կործանելու համար ։

5. Մենք պիտի շարունակենք մեր աջակցութիւնն ընծայել Ազգաժողովին եւ միջազգային կազմակերպութեանց, որոնք հիմնուած են փոխադարձ պաշտպանութեան եւ ապահովութեան համար ։ Մենք կը պահանջենք ստեղծել եւ պահպանել իրաւասու ազգերու ընկերակցութիւններ որոնք իրենց սեփական շրջաններուն մէջ պիտի կրնան լաւագոյնս պաշտպանել իրենց ժողովուրդներուն խաղաղութիւնը եւ անկախութիւնը ։ Երբ շահակից երկիրներու ազգերը այդ որոշումը տան, մենք պատրաստ ենք կարելի աջակցութիւնն ընծայելու այդպիսի ընկերակցութեանց ։

6. Մեր բարեկամներուն հետ, մենք պիտի զարգացնենք եւ պահպանենք այն հոգեկան, տնտեսական եւ զինուորական ուժերը որոնք անհրաժեշտ են մեր նպատակներուն արդիւնաւոր իրականացման համար ։

Պ. Տիգրան Բարսեղեան եւ զաւակները, Ժենիա եւ Ժորժ, Տէր եւ Տիկին Ղազար Ներկարարեան եւ զաւակները, Սամուէլ, Վազգէն, Ալիս եւ Էլիզ, Տէր եւ Տիկին Փանոս Բարսեղեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, քենիին, մօրաքրոջ եւ եղբօրկնոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆԻ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 29ին Վերսայլի հիւանդանոցին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Սարսէլի ֆրանսական եկեղեցիին մէջ, վաղը, ուրբաթ, Յուլիս 2, ժամը 14·45ին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Սարսէլի գերեզմանատան մէջ ։

Հաղորդակց. միջոց.— Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ հանրակառքը ։

ԱՅՑ ԹԻԷԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայր խումբը կազմակերպած է այց մը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Արշակ Ջամալեանի, Լեւոն Թադէոսեանի (Պապաշա), Օհան Կարոյի եւ Պերճուհի Բարսեղեանի գերեզմաններուն։ Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները ։

Ժամադրավայր ճիշդ 3·30ին հաւաքուիլ գերեզմանոցի մուտքին առջեւ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Խորին ցաւով կը ծանուցանենք Տիկին Կիւլիզար Քըշըգըրըքեանի ցաւալի մահը որ տեղի ունեցաւ Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ, 23 Յունիսին եւ թաղումը կատարուեցաւ Յունիս 26ին, ի ներկայութեան իր ազգականներուն եւ պարագաներուն ։

Հայկական ծերանոցէն ներկայ էին այր եւ կին պատսպարեալներ ։ Այս առթիւ Տիկին Կիւլիզար Քըշըգըրըքեանի ազգականները փոխան ծաղկեպսակի 8100 ֆրանք հաւաքելով յանձնած են ծերանոցին ։

Նուիրատուներն են.— Պ. Սերովբէ Տարագեան հազար ֆրանք, Պ. Հայկազ Պոյաճեան, Պ. Դաւիթ Զօլաքեան 500ական, Պ. Վահան Գասպարեան 300, Պ. Համբարձում Եափուճեան, Պ. Գրիգոր Պաղտասարեան, Տիկին Ծաղիկ Գարիկեան 500ական, Պ. Ֆէլիքս Օթերս 200, Պ. Ռէվէլթա Հաբիւր, Տիկին Իպօ 500, Տիկին Մարթինէր 300, Պ. Յակոբ Պըլըշեան 500, Պ. Յակոբ Արեւեան 200, Պ. Առաքել Յարութիւնեան 500, Պ. Հայրապետ Քառաճեան, Պ. Ադամ Ճանճիկեան հազարական։ Գումար 8100 ֆրանք ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ – ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ
ԷՔՈՒԱՆԻ անտառին մէջ, այս կիրակի

Կը մասնակցին բոլոր մասնաճիւղերը իրենց լաւագոյն ուժերով ։
Երգ, արտասանութիւն, պար, զաւեշտ ՎՕԼԷՊՕԼԻ մէջ մասնաճիւղային
ախոյեանական մեծ մրցում

Զանազան խաղեր   ՋՈՒՏ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ։   ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

Մասնաւոր Օթօքարներ կը մեկնին ։ (Երթ ու դարձ 250 ֆրանք) ։
Կառ Մոնփարնասէն ժամը ճիշդ 9·30ին   Կառ տը Լիոնէն ժամը 9·45ին
Փլաս Ժուռտէնէն ժամը 9·30ին   Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն
Օթօքարը կը մեկնի նաեւ Կառ տիւ Նոռէն, քաֆէ Լը Մաոլան ժամը 9·30ին
Այժմէն իսկ ապահովեցէք ձեր տեղերը Նոր Սերունդի անդամներէն ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴԱԼԱՐԱԳԵՂ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)

Կազմակերպուած վարժարանին Օժանդակ Տիկնանց կողմէ, աջակցութեամբ նախկին աշակերտներուն ։
Կիրակի 4 Յուլիս, ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր ։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը ապահովուած է, Փաթաշուի հանրածանօթ նուագախումբով ։
Պիտի մասնակցին ՌՕԺԷ ՌԻՒԷԼ, ԺԱՆ ՔԼՈՏ ՊԱՐՆԱԼ իր կիթառով, ԺԱԳ ՊՐԷԼ իր զուարճալի երգերով, ՊՈՒՈՏԷՐՍ երգիծաբան եղբայրները եւն. եւն.։
Հայ լաւագոյն արուեստագէտներ եւս իրենց աջակցութեամբ պիտի ոգեւորեն ներկաները ։
Երիտասարդներուն համար պարի տախտակամած, վիճակախաղ, թանկարժէք առարկաներ, առատ ու մատչելի գիներով պիւֆէ, ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալ մը պատրաստուած են հանդիսականներուն ։
Ընտանիքով եւ բարեկամներով վերապահեցէք 4 Յուլիսի կիրակին ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՋՈՎԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ (Le Raincy)
4 Յուլիս, ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր

Առաջնակարգ նուագախումբ, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ
Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ Ամերիկ. դաշտահանդէսներու օրինակով «Շիշ – քէպապ» եւ հայկական լաւաշ (փիտէ)
Առատ ուտելիք, ընտանեկան եւ հայեցի զուարթ մթնոլորտ, մատչելի գիներ,
Մարզական խաղեր, խրախճանք եւ անակնկալներ ։
Անձրեւի պարագային ապահովուած է ընդարձակ սրահ մը
Հաղորդակց. միջոց.— Մէթրօ Էկլիզ Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ց. Կապ. Խաչի Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերը՝ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը կը տօնեն միասնաբար դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի Քաֆէ Լամարկի մօտակայ անտառը՝ Տէսինէն վար ։

Այս առթիւ, վարձուած, օթօքարներէն առաջինը կը մեկնի առտուան ժամը 9ին ։ Բ.ը ժամը 10ին, Փլաս Կիշարէն ։

Լիոնէն եւ Տէսինէն օթօքարով մեկնիլ փափաքողներէն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Օթօքարները պիտի սպասեն որոշեալ վայրերը, Փլաս Կիշար, Պուլվար Սէնթիւր եւ Տէսին ։

Ի գիտութիւն նաեւ Պրոնցիներուն, կը յայտնենք թէ օթօքարները՝ Պուլվար Սէնթիւրէն պիտի անցնին, առտուան ժամը 9·25ին, 10·25ին առենները ։

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին տարեշրջանի փակման խնջոյքը 3 Յուլիս, շաբաթ գիշեր ։ Առիթ մը՝ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ հաւաքելու համար միութեան երգիչները, նախկին անդամները եւ Ս. Կ.ի համակիրները ։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները պէտք է արձանագրուին մինչեւ Յունիս 29, Օր. Ջահրէճեանի, հասցէ՝ 78 ռիւ Լաֆայէթ, կամ երգչախումբին վերջին փորձին, երեքշաբթի 29 Յունիս, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին այս կիրակի, եկեղեցիի օծման տարեդարձին ։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան արեղայ ։ Այս առթիւ Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներ պիտի երգեն քառաձայն պատարագը ։

Ժամերգութիւնը կը սկսի ժամը 9ին ։

(ԿՆԻՔ)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի, 4 Յուլիս, ժամը 8·30էն սկսած դպրոցին սրահին մէջ ։

Քննութեան ներկայ կրնան ըլլալ բոլոր հայրենակիցները ։ Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրենք մասնաւորաբար բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն ։

Քննութենէն անմիջապէս վերջ, օթօքարով ձրի պտոյտ դպրոցի աշակերտներուն համար — Ալվար լէ Պէն ։

Ծնողքները եւս կրնան ընկերանալ նախապէս արձանագրուելով ։ Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն ժամը 13ին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ –

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբերու դաշտահանդէսը Յուլիս 11ի կիրակին ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն արձակուրդէն առաջ փակել իրենց հաշիւները ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ թէ արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան համար անհրաժեշտ է նշանակել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ կցել 100 փրանք ։

Ընթերցողներու համար արձակուրդի բաժանորդագրութիւններ կ'ընդունինք ։ Մէկ ամսուան բաժնեգին՝ 300 փր. ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաւ. Միութեան ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկերուհի Անահիտ Տէր Մինասեանի բնակարանը ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս կիրակի ժամը ճիշդ 14ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՋՈՄԻ ՊՏՈՅՏԸ

ՋՈՄը կազմակերպած է պտոյտ մը այցելելու համար Հաւրի մէջ ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը Յուլիս 11ին ։

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի, ճամբու ընթացքին կ'այցելէ պատմական վայրեր, ինչպէս Ռուանի մայր եկեղեցին եւ Ժան տ'Արքի հրկիզման վայրը ։

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ ։ Ծախքերու մասնակցութիւն 1650 ֆր., շոգենաւին այցելութիւնն ալ հաշուելով ։

Արձանագրուիլ Բ. Աճէմեանի մօտ՝
Coiffeur Antonin
24 Bd. des Capucines, OPE. 66-10.
կամ «Յառաջ»ի մօտ ։ Սակաւաթիւ տեղեր մնացած ըլլալով կը խնդրուի աճապարել ։

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ց. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի ։ Տեղի կ'ունենայ 3 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը ։ Յայտագիրը կը պարունակէ մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր ։ Զաւեշտ մը՝ մէկ արար ։ Եւ «Մարդ – ծաղիկներ» գեղեցիկ տրամախօսութիւնը, ծաղիկներու թատերապարով, նաեւ հայկական պարեր ։

ՏԵԼՎԱԼ ու իր ընկերը երկու հոպիտներ պիտի ստեղծեն զուարճալի տեսարաններ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ց. Կ. Խաչի 3 դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը ։

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ ։

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ ։

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, իր ներկայութեամբ քաջալերել այս հանրօգուտ ձեռնարկը ։ Մուտքը ազատ է ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

40 – 55 տարեկան լուրջ եւ աշխատասէր մէկ կամ երկու կիներ ։ Տնային գործերու համար ։ Մասնաւորապէս խոհանոցի եւ լուացքի ։ Արժանթէն պիտի երթան հայ ընտանիքի մը հետ ։ Դիմել անձամբ կամ նամակով Գ. Ծերիկեանի,
13 ռիւ տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ ։

Imp. Araxes, 46, Rue Richer, Paris-9e

251

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32 Rue de Trévise, Paris 9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 2 ՅՈՒԼԻՍ ★ VENDREDI 2 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7409 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2820

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ԵՆ ԹՈՌՆԵՐԸ...

Ցիրուցան համայնքներու փրկութեան խնդիրը ծագած ատեն, յաճախ կը յիշենք անոնք որ կը պարծենային իրենց մանկութեան օրերուն,—

— Հայ եմ ես, քաջ Վարդանի թոռն եմ ես: Սարսափեցէք իմ աչքէս...

Շատերը չափահաս դարձած եւ գիրքերու տիրացած են: Ամէն տեղ կը գտնէք հինգ – տասը երիտասարդներ՝ այս թոռներէն:

Գիւղեր, մինչեւ անգամ քաղաքներ կան որոնց հայկական համայնքը այս երիտասարդներէն կը բաղկանայ:

Վերջերս Պելֆորէն քանի մը տղաք դառնօրէն կը գանգատէին թէ ոչինչ ունին, — ոչ դասընթացք, ոչ Երիտ. Միութիւն, ոչ ակումբ:

Կը պատմէին, տակաւին, թէ իրարու հետ կապ ալ չունին, տարիներէ ի վեր:

Այսպէս 100 – 150 հոգինոց համայնք մը ինքն իր մէջ կը հալի, չունենալով միութեան դիծ մը:

Իրենց պատմութեան համաձայն, զանազան փորձեր կատարուած են, բայց չեն յաջողած:

Ոչ միայն զարմանալի, այլ ողբալի է այս վերջին պարագան:

Ուրեմն Պելֆորը չունի հինգ, նոյն իսկ երեք ձեռներէց երիտասարդներ որոնք ձեռք ձեռքի տան, Ազգ. Միութեան կորիզ մը հաստատելու համար:

Եթէ ուրիշ որեւէ բան իրենց սրտին չի խօսիր, իրենց զաւակներուն փրկութեան հո՞գն ալ չի տանջեր զիրենք:

Ի՞նչ սառ է որ չի հալիր: Ի՞նչ կիրք է որ մամուռ կապած է, կոնակ դարձնելու համար, փոխադարձաբար:

Այսպէս նաեւ ուրիշ ցիրուցան համայնքներու մէջ, ուր եթէ հոգեւոր հովիւ չկայ, գոնէ ուսումնականներ, կարդալ – գրել գիտցողներ կան:

Ամէն տեղ ալ, ափ մը «քաջեր», երեք – չորս հոգի դրած են որեւէ կազմակերպութեան հիմքը:

Ընդհանրապէս, նախաձեռնութեան ոգին աւելի կը զարգանայ երբ համայնքը փոքր է եւ ցիրուցան:

Հոծ եւ կեդրոնացեալ բազմութեանց մէջ, շատեր կրակէն հեռու կը մնան, ենթադրելով թէ ուրիշներ կրնան աշխատիլ:

Սակաւաթիւ համայնքը տեսակ մը անտիրութիւն է. հետեւաբար աւելի ուժգնօրէն կը զգացնէ ինքնապաշտպանութեան պահանջը:

Այդպիսի համայնքի մը մէջ, ո՛վ որ ընդունակ է հանրօգուտ գործ մը կատարելու, ոճիր գործած կ'ըլլայ, եթէ անկիւն մը քաշուի, անտարբերութեամբ դիտելով այլասերման աւերները:

Երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը գտնուէինք, յետին գիւղին վարժապետը, մշակը կամ տէրտէրը պարտականութիւն կը սեպէին ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ճարել,— քանի մը անձնուէրներ եւ անհրաժեշտ զէնքերը:

Անոնք յաճախ դպրոց ալ կը բանային, փոխանակ սպասելու կեդրոնի մը կամ հեռաւոր սուրբերու աջակցութեան:

Եւ աւելի եռանդով գործի կը լծուէին, տեսնելով որ մինակ են:

Ինչո՞ւ նոյն ոգին պիտի պակսէր այսօր, այս ազատ ափերուն վրայ:

Կեանքի պայմանները որքան ալ փոխուած ըլլան, իրաւունք չունինք ընկրկելու, քանի որ դարձեալ ինքնապաշտպանութեան կը կարօտինք,— պայքար սպիտակ ջարդին դէմ:

Ո՞ւր են «քաջ Վարդանի թոռները», որոնք երէկ սարսափ ազդել կ'ուզէին, իսկ այսօր իրարու երես կը նային անճրկած: Նկուն եւ գլխիկոր...

Տակաւին քանի՞ տարի խնամակալներ կամ քարոզիչներ պիտի փնտռեն, փոխանակ պարտականութիւններ ստանձնելու:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, Դշ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցան, միացեալ բանակի մասին: Տեսակցութիւնը այնքան երկար տեւեց որ երկու նախարարները շատ ուշ հասան վարչապետարանին մէջ սարքուած ճաշին: Տեսակցութենէն ետք Պ. Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց թէ պիտի խորհրդակցի միւս հինգ զինակիցներուն հետ, դաշինքին մէջ որեւէ փոփոխութիւն կատարելէ առաջ: Յետոյ ըսաւ թէ Ազգ. Ժողովին պիտի առաջարկէ դաշինքին քննութիւնը սկսիլ ամառնային արձակուրդէն առաջ, հաւանաբար Օգոստոսի առաջին երկու շաբաթներուն:

Ինչպէս կը յիշուի, Պելժիոյ արտաքին նախարարը անցեալ շաբթու ժողովի հրաւիրած էր Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, յանուն միւս զինակիցներուն, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ կ'ուզէ մինչեւ Յուլիս 20 իր ամբողջ գործունէութիւնը նուիրել Հնդկաչինի հարցին լուծման, մերժած էր այս հրաւէրը, կանխահաս գտնելով խորհրդաժողովը: Ուստի Փարիզ հրաւիրեց Պ. Սփաքը: Այս տեսակցութիւնը կարեւոր է մանաւանդ անոր համար որ տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Այզընհաուըր եւ Չըրչիլ կը պնդէին թէ անհրաժեշտ է փութացնել միացեալ բանակին դաշինքին վաւերացումը: Երկու կառավարութիւններն ալ կարելի չեն գտներ բանակցիլ ուրիշ ծրագրի մը վրայ:

Տեսակցութեան առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու նախարարները, Պ. Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Սփաք համաձայնեցան Փարիզի դաշինքը ստորագրող պետութիւնները ժողովի հրաւիրել անմիջապէս որ Ֆրանսական կառավարութիւնը ճշդէ իր դիրքը միացեալ բանակի մասին, խնդիրը Ազգ. Ժողովին յղելէ առաջ:

Այս առթիւ սարքուած լրագրական ասուլիսին մէջ, Պ. Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց թէ երբ ժամանակը գայ ժողովի հրաւիրելու միացեալ բանակի դաշինքը ստորագրողները, կարելի պիտի ըլլայ կարծիքի փոխանակութիւն մը կատարել սրտաբաց:«Այն ատեն Ֆրանսայի խորհրդարանը երբ ծանօթանայ մեր եզրակացութեանց, յաւելուածական տեղեկութիւն մը պիտի ունենայ մեր զինակիցներու տրամադրութեանց մասին: Ֆրանսական կառավարութիւնը առաւելագոյն ճիգը պիտի փորձէ, մօտեցնելու համար Ֆրանսացիները որոնք պառակտուած են այս հարցին առթիւ, տեւական լուծման մը յանգելու համար: Անշուշտ անիմաստ պիտի ըլլար բանաձեւ մը որ Ֆրանսացիներու միաձայնութիւնը շահած է, բայց չի կրնար ընդունուիլ միջազգային գետնի վրայ»:

Վարչապետին կարծիքով Ազգ. Ժողովը կրնայ միացեալ բանակի ծրագրին քննութեան ձեռնարկել մինչեւ Օգոստ. 15:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ հաւանական չէ որ Մ. Նահանգները եւ միւս պետութիւնները հաւանին փոփոխութիւններ կատարել միացեալ բանակի ծրագրին մէջ. իսկ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնն ալ չի գոհանար թեթեւ փոփոխութիւններով:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ եօթը հազար պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին, աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով: Երթեւեկն ու փոխադրութիւնը կանգ առին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, գնդ. Սալահ Սալէմ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի նախագահ Քամիլ Շամունի հետ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Մայրենի լեզուի հարազատութեան, մաքրութեան եւ զարգացման համար պարբերաբար քրոնիկներ կը հրատարակեն, նաեւ, մեր պաշտօնակիցները, — *Հայրենիք* (Նւրոպացի), *Ցուսաբեր* (Մ. Մ.), եւ Պուէնոս Այրէսի *Արմենիա*, որուն խմբագիրը վաստակաւոր ուսուցիչ մըն է:

Անոնք համբերութեամբ կը բացատրեն զանազան կանոններ,— ուղղագրութիւն, քերականութիւն, շարադրութիւն:

Լայնօրէն կը պարզեն ծուռն ու շիտակը, ինչպէս եթէ դասարանի մը մէջ գտնուած ըլլային:

Ի՞նչ օգուտ...

Հ. Արսէն Ղազիկեանի «Մի գրէք...»էն մինչեւ այսօր քանի՞ գրոց–բրոցներ բարեհաճեցան շտկել իրենց վրիպումները:

Գոնէ խմբագիրները եւ իրենց ամենօրեայ աշխատակիցները բան մը սորվեցա՞ն: Ուզեցի՞ն սորվիլ: Զգացի՞ն թէ ոճիր կը գործեն, այլափոխելով, աղճատելով արդի աշխարհաբարը:

Կը բաւէ աչքէ անցընել մատնանշուած թերթերը, համոզուելու համար թէ ոչինչ փոխուած է:

Ամէն մէկը թուղթ կը մրոտէ իր գիտցածին պէս եւ կը յանձնէ գրաշարին:

Գրիչն է որ կը բանի, ոչ թէ գլուխը:

Կարգ մը ամերիկահայ թերթերու լեզուն արդէն դարձեր է թնճուկ, խմբագրականներէն մինչեւ լուրերը:

Պոլսոյ *Ժամանակը* ազնուօրէն, յամառօրէն կը շարունակէ 50–100 տարի առաջուան թրքաբանութիւնները:

Ահա ձեզի քանի մը նմոյշներ, վերջին երկու թիւերէն.

— «*Արթիւր Ֆորտ անուն տնօրէնը իր 27ամեայ խարտեաշ մեքենագրուհիին սէրը շահելու համար «քանթարիտ» եւ «սպանիական ճանճ» յորջորջուող սեւաւոր պզտիկ սանիկներ պարունակող զօրաւոր նիւթ մը պարփակող շաքրա կերցուցած էր աղջկան*», (19 Յունիս):

— «*Կեանքի սղութեան դէմ պայքարելու նպատակաւ Անգարայի մէջ առեւտր. գործավար Ըրճալըի նախագահութեամբ կայացած նիստին մասնակցած քաղաքապետի օգնականներէն Ֆերուհ Իլթեր եւ տնտես. տնօրէն Մուզաֆֆեր երէկ քաղաք վերադարձան*»: (20 Յունիս):

— «*Վեհ. Հայրապետին յուղարկաւորութենէն վերադարձող Անթիլիասի եւ Երուսաղէմի պատգամաւորները*» (20 Յունիս):

Այսպէս, *Ժամանակի* խմբագիրները իրենք թուրքերէն թերթի մը մէջ փոխադրութին, դժուարութիւն պիտի չքաշեն թուղթ մրոտելու համար: Բառերը զտիր եւ շարէ...

Դժբախտաբար այս հայատառ թուրքերէն աւերներ կը գործէ նաեւ արտասահմանի կարգ մը թերթերուն մէջ: Նոյնիսկ ծանօթ գրողներու ստորագրութեան տակ:

Դեռ տիպարներ ալ կան որ ասպարէզ կը կարդան, եթէ դիտողութիւն ընես.

— Ես ասանկ կը գրեմ...

Վ.Ա.Հ.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՐԿԵՐԸ

★

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ՉՍՏԱՆԱՆ, ԵԹԷ ՉՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մ. Նահանգներու Երեսփ. Ժողովը 125ի դէմ 260 ձայնով վաւերացուց ազատ աշխարհին պաշտպանութեան սահմանուած վարկերը, զեղչելով 109 միլիոն տոլար: Ընդհ. գումարն է 3.538.608.000 տոլար: Այժմ օրինագիծը յանձնուած է Ծերակոյտին, վաւերացնելու համար:

Օրինագծին վաւերացումէն ետքն է որ պիտի ճշդուի քուէարկուած գումարին բաշխումը, մասնաւոր օրէնքներով: Կառավարութեան գլխաւոր պահանջները քուէարկուած են, բայց երեսփ. ժողովը հետեւեալ սահմանափակումները որոշած է. — 1. Զին. օգնութիւն չտրամադրել Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, ցորչափ չեն վաւերացուցած միացեալ բանակի դաշինքը: Նախագահը կրնայ ջնջել միւս զինակից պետութեանց դէմ դրուած արգելքը, եթէ հաստատէ թէ անոնք բաւարար ջանքեր կը թափեն ի նպաստ հաւաքական պաշտպանութեան:— 2. Տրամադրուած օգնութեան մօտ տասը առ հարիւրը փոխատուութիւն պիտի համարուի, ոչ թէ նուէր. իսկ 500 միլիոն տոլար պիտի տրամադրուի հողագործական արտադրութիւններով:

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅՑ ՈՉ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ

Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ ամերիկայի ժողովուրդը երկար ատեն ուզեց խաղաղութեամբ ապրիլ ռուս ժողովուրդին հետ, բայց իր ջանքերը բախեցան Ռուսերու յարձակողական դիրքին: «Խաղաղ համակեցութիւնը ուղղամտութիւն կը պահանջէ երկու կողմէն ալ: Համակեցութիւնը ողոքում չի նշանակեր: Մ. Նահանգները երբեք պիտի չհանդուրժեն որ ազգ մը ուրիշ ազգի մը տիրապետութեան ենթարկուի հակառակ իր կամքին»:

Բայց եւ այնպէս, նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ որ Մ. Նահանգները միջոց մը գտնեն համերաշխաբար ապրելու համար Ռուսերուն հետ: Ինք տրամադիր է տեսակցելու համայնավար վարիչներուն հետ, պայմանաւ որ արեւմտեան աշխարհը համոզուի թէ անոնք անկեղծ են եւ կ'ուզեն համաձայնութեան մը յանգիլ:

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Այզընհաուըր ըսաւ թէ մասնաւոր համաձայնութիւն մը գոյացած չէ բրիտանական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց միջեւ, ջրածին ռումբի գործածութեան մասին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Տէր Զաքարեանէ (Մարսէյլ) 3500 ֆրանք: Միեւնոյն ատեն կը նորոգէ մէկ տարեկան բաժանորդագրութիւն մը Ամերիկա:

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄ ՄԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի օր Քազապլանքայի մէջ սպաննուեցաւ «Վիժի Մարոքէն» օրաթերթին տնօրէնը, Տոքթ. Էմիլ Էռօ: Այս ահաբեկումը մեծ յուզում պատճառեց թէ Մարոքի եւ թէ Ֆրանսայի մէջ:

Սպանութիւնը տեղի ունեցաւ քաղաքին կեդրոնը: Ահաբեկիչն էր ընիկ մը որ մեղսակից մըն ալ ունէր: Առտուն ժամը 9.45ին, երբ Տոքթ. Էռօ տունէն ելլելով խմբագրատուն կ'երթար, երկու բնիկներ կը հետեւէին իրեն, եւրոպական տարազով: Երբ Կալիէնի փողոցը մտած էր, դաւադիրներէն մէկը ցցուեցաւ իր առջեւ եւ երեք գնդակ արձակեց: Գնդակներէն մին մտած էր երիկամունքին մէջ: Տոքթ. Էռօ գետին փռուեցաւ: Անցորդներ օգնութեան հասան, իսկ ուրիշներ փորձեցին բռնել ահաբեկիչը: Այդ պահուն մեղսակիցը կրակ բացաւ բազմութեան վրայ, իր ընկերը փրկելու համար: Տասնըչորս տարեկան աղջիկ մը վիրաւորուեցաւ, իսկ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 40–ԱՄԵԱԿԸ

●

ՍԵՐԱՅԵՎՈՅԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Յունիս 28ին լրացաւ Սերայեվոյի ահաբեկման քառասնամեակը: Այս առթիւ տեղական թերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները այս պատմական դէպքի մասին, պատրուակը առաջին Մեծ Պատերազմին որմէ օգտուեցաւ մեր դարաւոր թշնամին, ոչնչացնելու համար Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը.—

Քառասուն տարի առաջ, 1914 *Յունիս* 28*ին, երկու անշունչ դիակներ փոխեցին աշխարհի ճակատագիրը: Սերայեվոյի մէջ սպաննուած զոհերն էին, Աւստրիոյ արքայազն Ֆրանց Ֆերտինանտ, Աւստրո–Հունգարիոյ գահաժառանգը եւ իր կինը Սոֆի Շոթեք*:

Սերայեվօն արեւելեան քաղաք մըն էր, նեղ եւ դարձդարձիկ փողոցներով, շրջապատուած լեռներով եւ արագահոս գետակով մը: Տափակտանիքներ, մզկիթներ ուրկէ կը լսուի միւէզինի ձայնը աղօթքի ժամերուն: Յիսուն հազար բնակիչին երեք չորրորդը իսլամ էր: Ժողովուրդը փէս կը դնէր, մէջքը կապած գոյնզգոյն գօտիներ: Կիները քողով ծածկուած: Բոպիկ եւ աղտոտ տղաք փողոցները կը խաղային առուակներուն մէջ:

Սերայեվօ դարերով Թրքական Պոսնա գաւառին մայրաքաղաքն էր: Աւստրիան զայն գրաւեց 1878*ին, Պերլինի դաշնագրով եւ կցեց* 1908*ին*:

Տօնական օր մըն էր, 1914 *Յունիս* 28: *Այդ օրը գահաժառանգը՝ արքայազն՝ Ֆրանց Ֆերտինանտ կ'այցելէր Պոսնայի մայրաքաղաքը* :

Այս այցելութիւնը սակայն կը մտատանջէր տեղական իշխանութիւնը, որովհետեւ գիտէին թէ յեղափոխական բոյն մը կը գործէր քաղաքին մէջ: Անոնք կը յիշէին տակաւին թէ, երբ ծերունի կայսրը՝ Ֆրանց Եոզէֆ ճամբորդութեան մը միջոցին քաղաքէն անցնէր, կը շրջապատուէր երկու շարք զինուորներով:

Գրաւման Թուականէն ի վեր սլաւ դիմադրութիւնը հետզհետէ կազմակերպուեցաւ, մասնաւորաբար մտաւորականներու եւ ուսանողներու մէջ, որոնք չէին հանդուրժեր Աւստրիոյ լուծին: Դրացի Սերպիան տիրացաւ իր անկախութեան : Ինչո՞ւ Պոսնա – Հերսէկը դերի պիտի մընար: Ի՞նչ իրաւունքով Հապսպուրկները կ'իշխեն այս սլաւ երկիրներուն վրայ :

Գաղտնի ընկերութիւններ գործի լծուեցան եւ իրենց ուժը ցոյց տալու համար մէկ միջոց կար — ահաբեկումը : *«Սեւ Ձեռքը» ժողով մը գումարեց Թուլուզի մէջ (Ֆրանսա)* 1914 *յունուարի կիսուն : Որոշեցին ծրագրեալ մահափորձեր կատարել բարձրաստիճան Աւստրիացիներու դէմ, որոնք կը բնակէին սլաւ երկիրներու մէջ: Այդ Թուականին գիտէին արդէն թէ գահաժառանգը Պոսնա պիտի այցելէ: Ինչո՞ւ անով չսկսիլ: Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ գաղափարը: Այս գաղտնի ընկերութեան նախագահը նշանակեց երեք ահաբեկիչներ ,—Փրինցիփ , Իլիչ եւ Կապպէկ : Ընդունուեցաւ: Անմիջապէս նամակ մը գրեցին Փրինցիփի, հաղորդելով որոշումը* —«Մէջտեղէն վերցնել Ֆրանց Ֆերտինանտը» :

Զօր. Փոթիօրէք անշուշտ տեղեակ չէ այս որոշումէն, թէեւ գիտէ թէ յեղափոխականներու բոյն մը կայ քաղաքին մէջ: Սակայն հակառակ ասոր, որեւէ միջոց ձեռք չէր առած ատոր դէմ: Բացի փոքր ջոկատէ մը , զօրքը քաղաքէն դուրս կը գտնուէր: Կարգապահութիւնը յանձնուած էր միայն ոստիկանութեան, որուն թիւը հարիւրը չէր անցներ :

Բազմութիւն մը խռնուած էր Սերայեվոյի փողոցները: Թերթերը ծանուցած էին գահաժառանգին այցը: «Կեցցէ»ներ կը թնդացնէին օդը: Առաջին կառքին մէջ նստած է ոստիկանութեան վերատեսուչը. երկրորդին մէջ՝ գահաժառանգը Ֆրանց Ֆերտինանտ որ ժպտադէմ կ'ողջունէր ժողովուրդը : Իր կողքին կը ժպտէր նաեւ կինը , Սոֆի Շօթէքը, Հօհէնպերկի դքսուհին, որ իշխանական ծագում չունէր: Ճիշդ տասնըչորս տարի առաջ, նոյն օրը, կայսրը խիստ հրահանգով մը կը հրաւիրէր իշխանը որ երդում ընէ եւ յանուն իր կնոջ հրաժարի արքայական առանձնաշնորհներէն: «Ոչ մէկ իրաւունք, տիտղոս, զինանշան, առանձնաշնորհներ, որ յատուկ են օրինաւոր այրիներուն եւ օրինաւոր ամուսնութենէ ծնած սերունդին: Այսպէս Ֆրանց Ֆերտինանտի կինը, պատուակալ տիկին մը, կը համարուէր հարճ ... Պաշտօնական այցելութեանց ատեն երբ Ֆրանց Ֆերտինանտ առաջին կարգերու վրայ ըլլար, կինը վերջինը կը գտնուէր: Բացառիկ գեղեցկութիւն մը չունէր Սոֆի Շօթեք: «Գաւառի աղնուականի» կը նմանէր: Իսկ արքայազնը մարմնեղ էր , սեւցեց պեխերով եւ գնդախաղի նախկին ախոյեանի կը նմանէր: Սերայեվօ իր մուտքը տեսակ մը փոխվրէժ կը նկատէր իրեն դէմ եղած անարդարութեան համար: Այս արարողութեան իր սիրելի Սոֆին իր քով նստած պիտի երեւար հանրութեան իբրեւ «ճշմարիտ» արքայազնուհի :

Իշխանական կառքին մէջ զօր. Փաթիօրէք նստած էր Սոֆիի դիմացը: Կոմս Հարան , կառքին տէրը, նստած էր կառապանին քով: Երրորդ եւ չորրորդ կառքերը նստած էին կոմսուհիներ, գնդապետներ, պառոններ, պալատին բժիշկը եւն.:

Բնական եւ արուեստական ծաղիկներ կը թափէին արքայազնին կառքին մէջ որ խորապէս յուզուած՝ ժողովրդական այս խանդավառութենէն, կը հրամայէր կառապանին դանդաղեցնել ընթացքը: Ժամը 10.25 *էր* :

Ցանկարծ փունջ մը շատ աւելի ծանր քան միւսները նետուեցաւ խուլ աղմուկով մը արքայազնին կառքին մէջ: Ֆրանց Ֆերտինանտ զարմացած կը նայէր: Թեթեւ մուխ մը կը բարձրանար: Իսկոյն վերցուց առարկան եւ կառքէն դուրս նետեց : Ահաւոր պայթիւն մը, կարմիր բոց, աղմուկ: Ռումբը պայթած էր ճիշդ երրորդ կառքին առջեւ: Գնդապետ Մեռիցին եւ կոմս Պոզվալտէք ծանրապէս վիրաւորուած էին, ինչպէս եւ շատեր ամբոխին մէջէն :

Ֆրանց Ֆերտինանտ դողդոջուն ձայնով տեղեկութիւն կ'ուզէր վիրաւորներու մասին: Զօր. Փոթիորէք իրար անցած էր , անկարող՝ որեւէ հրաման արձակելու :

Կառքը — տարօրինակ անխոհեմութեամբ — երկար վայրկեաններ կանգ առած է ամբոխին մէջ ուր պահուած էին ահաբեկիչները :

Սոֆին վիզէն վիրաւորուած էր: Երբ քաղաքապետը իր բարիգալուստի ուղերձը պիտի արտասանէր, Ֆրանց Ֆերտինանտ խօսքը կտրեց .

— *Այսպէ՞ս կ'ընդունիք ձեր հիւրերը որոնք բաց սրտով ձեզի կուգան : Դուք մեզ կ'ողջունէք ռումբերով: Վատութիւն է:*

Քաղաքապետարան կ'առաջնորդեն հիւրը եւ կ'իմացնեն թէ ահաբեկիչը Շապրինովիչ, ձերբակալուած է: Գրաշար մըն էր որ ռումբը նետելէն ետք ուզած է գետը նետուիլ, սակայն ազատուելով բանտարկուած էր :

Այլեւս աւելորդ համարուելով քաղաքին այցելութիւնը , ուղղակի կառավարչատուն կ'երթան ուր ընդունելութիւն մը սարքուած էր: Արքայազնը յայտարարեց թէ պիտի չմեկնի մինչեւ որ լուր չառնէ վիրաւորներէ: Քաղաքապետը խորհուրդ կուտայ քաղաքի կեդրոնէն չանցնիլ հիւանդանոց երթալու համար: Երբ արքայազնը դէպի կառքը կ'երթար Սոֆին առջեւը կ'անցնի: Արքայազն խօսք առած է կնոջմէն որ իրեն չընկերանայ: Սակայն ի զուր: Զօր. Փոթիորէք կ'ըսէ թէ պիտի պարպէ քաղաքապետարանի հրապարակը:

— *« Ոչ, զօրավար, կ'ըսէ արքայազնը սառն: Ես Սերայեվոյի ժողովուրդը տեսնելու եկայ: Առանց ատոր անիմաստ է այցելութիւնս :*

Պալատէն դուրս ելած ատեն ժողովուրդը կը ծափահարէր: Քաղաքապետին կառապանը, մոռնալով ժամանակացոյցին փոփոխութիւնը, դէպի քաղաքին կեդրոնը կը տանի, երբ զօր. Փոթիորէք կառապանին օձիքէն կը բռնէ , « Ձես գիտեր որ գետափէն պիտի անցնինք»: Այս պահուն ամբոխը աւելի կը խռնուի: Ասոնց մէջ են նաեւ Փրինցիփ եւ Կռապէկ «Սեւ Ձեռքի» ահաբեկիչները: «Փրինցիփ կը հանէ զէնքը գրպանէն եւ կը քաշէ: Սուր ձայն մը, երկրորդ եւ երրորդ հարուած ,— Սոֆի, կ'իյնայ ,յետոյ արքայազնը, « Սոֆի մի մեռնիր պէտք է ապրիս մեր զաւակներուն համար»: Երկուքն ալ իրենց հոգին կ'աւանդեն: Երեք ահաբեկիչները պիտի կախուէին, սակայն քսան տարեկան չկային տակաւին, կը դատապարտուին բանտարկութեան : Քանի մը ամիս ետք կը մեռնին. մէկը միւսին ետեւէն, Թոքախտէ որ յառաջ եկած էր սնունդի պակասէն :

Մէկ ամիս ետք, Սերպիա կ'ամբաստանուէր թէ զինած է ահաբեկիչները, եւ վերջնագիր կը ստանար Աւստրիայէն : Մնացեալը յայտնի է ,— եւրոպական պատերազմը :

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՊԵՐՆ.— *Անցեալ շաբաթ եւ կիրակի տեղի ունեցան աշխարհի բաժակին քառորդ վերջին մրցումները, որոնց մէջ Ուրուկուէյ յաղթեց Անգլիոյ, իսկ Աւստրիա՝ Զուիցերիոյ, առաջինը՝* 4–2, *իսկ վերջինը* 7–5:

Ինչպէս նախապէս տրուած արդիւնքներէն յայտնի է, Զուիցերիա այս միջազգային հանդիպումներուն մէջ խիստ պատուաւոր անուն մը արձանագրեց . մինչ իր առաջին յաղթանակը՝ Իտալիոյ վրայ 2–1 *արդիւնքով դիպուածի մը կը վերագրէին ցարդ: Երկրորդ հանդիպումին, նոյն մրցակիցին վրայ իր* 4–1 *յաղթանակով այլեւս կասկածէ դուրս ձգեց պատահականութիւնը ու անգամ մը եւս հաստատեց իր գերազանցութիւնը Իտալիոյ վրայ* :

Այդ յուսադրիչ ակնոցէն դիտելով, նոր յաղթանակ մը եւս կը սպասուէր : Գոնէ այդպէս կը փափաքէին բոլոր Զուիցերիացիները, երբ իրենց խումբը պիտի խաղար Աւստրիոյ դէմ: Այդ գոհացումը չափով մըն ալ ստացան երբ զուիցերիական խումբը մրցումի առաջին 15 *վայրկեաններուն երեք յաջորդական կէտեր արձանագրեց Աւստրիոյ վրայ, ինչ որ վերջնական յաղթանակի մը համազօր կը թուէր: Աւստրիացիները սակայն «շուտ»ով հակայարձակումի սկսան ու նոյն արագութեամբ ոչ միայն կրցան իրենց երեք կորուստի տարբերութիւնը գոցել այլ և առաջին կիսախաղը լրացուցին* 5–4*ով, ի նպաստ իրենց: Երկրորդ կիսախաղին աւելի ճնշելով, յաջողեցան նաեւ յաղթանակը տանիլ* 7–5 *արդիւնքով* :

Նոյն օրը Պալի մէջ, ուրիշ նոյնքան կարեւոր մրցում մը տեղի ունեցաւ Ուրուկուէյի եւ Անգլիացիներու միջեւ :

Սկիզբէն իսկ «Փավորի», Ուրուկուէն կրցաւ ինքզինքը պարտադրել Ալպիոնի զաւակներուն եւ 4–2 *արդիւնքով յաղթեց անոնց, թէեւ այդ չի նշանակեր թէ խաղի ամբողջ ընթացքին կրցաւ գերազանցել զանոնք: Ընդհակառակն եղան երկար պահեր երբ Անգլիացիները կրցան բացարձակ տէրը դառնալ դաշտին, ու յաճախ նեղը դնել 1950ի աշխարհի ախոյեանը : Միակ թերութիւնը, որ զգալի էր Անգլիացիներուն քով իրենց դանդաղաշարժութիւն էր, որ զգալիօրէն կը պակսեցընէր դրական ելքի մը հասնելու իրենց ճիգերը* :

Ուրուկուէյ արժանի էր իր յաղթանակին, 4–2 *արդիւնքը իսկական պատկերը կը ներկայացնէր օրուան մրցումին* :

Կիրակի օրուան երկու մրցումներուն ամէնէն հետաքրքրականն ու նաեւ ճակատագրականը Պրազիլիոյ եւ Հունգարիոյ հանդիպումն էր :

Շաբաթէ մը ի վեր բոլորը միաբերան կը խօսէին, զանազան մեկնաբանութիւններ կը տրուէին ամէն տեղ: Ստուար մեծամասնութեան կարծիքը ի նպաստ Հունգարիոյ կ'արտայայտուէր, թէեւ պակաս չէր համակիրներու զգալի մաս մը որ տպաւորուած Պրազիլներէն արագաշարժութենէն պզտիկ տարբերութեամբ մը Պրազիլիոյ համար յաղթանակ մը կը նախատեսէր :

Երկու խումբերը նոյնքան ջղային եւ լարուած վիճակ մը ունէին: Ճակատագրական այս խաղը պիտի ճշդէր մօտաւո–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ)

●

Բ. ՄԱՍ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Հայաստանի եւ Թուրքիայի սահմաններ վերջնական որոշումը՝ Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Բիթլիսի վիլայէթներում՝ յանձնուել էր նախագահ Ուիլսընի իրաւարարութեան :

Այդ առթիւ հանդիսաւոր ժողովներ էին տեղի ունեցել Հայաստանի մայրաքաղաքում եւ գաւառական համարեա բոլոր քաղաքներում ,եւ հայ ժողովուրդն անհամբեր սպասում էր Սեւրի դաշնագրի իրագործման :

Սեւրի առաջացրած խանդավառ ոգեւորութեան հետեւանքով մեր պետական եւ կուսակցական գործիչներից շատերը , թերագնահատելով Խորհրդային Ռուսաստանի դերը հայ դատի լուծման մէջ, անտեսել էին Կարմիր զօրամասերի ներկայութիւնը Հայաստանի սահմաններում եւ չափազանցուած յոյսեր էին կապել դաշնակից պետութիւնների հետ՝ գերագնահատելով նրանց ուժերն ու հնարաւորութիւնները :

Հայաստանի պատուիրակութիւնը այն կարծիքին էր, որ դաշնակիցները, ինչքան էլ բարեացակամ լինէին դէպի Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի դատը, իսկ խորհրդային իշխանութիւնն էլ ոչ բարեացակամ, ամէնից առաջ նկատի պէտք է առնուէր մերկ ու դառն իրականութիւնը: Մեր բարեկամ «Ալիանս»ը (Դաշնակիցները), ինչպէս սիրում էր յաճախ յիշեցնել Յով. Քաջազնունին ,որ նոր էր վերադարձել Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից եւ խանդավառուած էր ամերիկացի բարեկամների խոստումներով, շատ հեռու էր մեր երկրի սահմաններից , իսկ Խորհրդային Ռուսաստանի զօրամասերը արդէն իսկ գտնւում էին Հայաստանի սահմանների վրայ եւ իրական սպառնալիք էին ներկայացնում Հայաստանի անկախութեան համար: Ուստի պատուիրակութիւնը առաջարկում էր մեր կառավարութեան՝ ամէն գնով ու զիջումներով լեզու գտնել խորհրդային կառավարութեան հետ, անգամ Սեւրից հրաժարուելու պայմանով, որպէսզի կարողանանք արագացնել Կարմիր զօրամասերի հեռացումը մեր անվիճելի հողամասերից :

Բացի այդ, միանգամայն սխալ մտայնութիւն գոյութիւն ունէր Քեմալական շարժման ու Քեմալի զինուորական ուժերի մասին: Անգլիացիների կողմից մեր հանրապետութեան տրամադրուած ռազմամթերքի ու հագուստեղէնի ստացումից յետոյ, մեր պետական ու կուսակցական որոշ շրջանակներում այն կարծիքն էր տիրում, որ քեմալական ուժերի հետ բախման պարագային հայկական զօրամասերը հեշտութեամբ կարող են գրաւել Էրզրումը եւ Էրզրումի բարձրաւանդակը:

Ի՞նչ գործի վրայ էր Լեգրանի պատուիրակութիւնը Բաքւում եւ ի՞նչ որոշումներ էր կայացրել «Արեւելեան Ազգեր»ի համագումարը, մեզ յայտնի չէր : Մեր կառավարութիւնը անհամբեր սպասում էր Լեգրանի պատուիրակութեան ժամանելուն, որպէսզի օր առաջ վերսկսուէին Մոսկուայում ընդհատուած բանակցութիւնները :

Մինչ այդ, ռուս – հայկական բանակցութիւնները վիժեցնելու եւ Սեւրի դաշնագիրը արժեզրկելու նպատակով, Թուրքերը, Սեպտ. 23*ին, առանց պատերազմ յայտարարելու, յարձակում գործեցին մեր զօրամասերի վրայ ու մտան մեր երկրի սահմանները: Սկսուեց հայ – թրքական պատերազմը* :

Սպասելի էր, որ Խորհրդային Ռուսաստանի լիազօր ներկայացուցիչ Լեգրանը անմիջապէս գար Երեւան եւ կտրուկ միջոցներ ձեռք առնէր՝ սկսուած պատերազմին վերջ տալու համար: Բայց նա չէր շտապում :

Պատերազմական գործողութիւնները սկսուելուց քսան օր յետոյ միայն, Հոկտ. 11*ին, Լեգրանի պատուիրակութիւնը յատուկ գնացքով, կարմիր դրօշակը պարզած, ժամանեց Երեւանի կայարանը եւ առանց իջնելու գնացքից, մեր կառավարութեան ներկայացրեց վերջնագրի բնոյթ կրող մի յուշագիր՝ պատասխանի համար տալով* 48 *ժամուայ պայմանաժամ* :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

(29) (*Շար.*)

րապէս 1954ի Ֆութպոլի աշխարհի ախոյեանը ։

Հակառակ շաբաթներէ ի վեր եղած պայծառ ու արեւոտ օդին, կիրակի օր կանուխէն սկսաւ անձրեւել Պեռնի վրայ, բայց ասիկա արգելք չեղաւ որ մարզադաշտը ամբողջութեամբ լեցուի հետաքրքիրներու աննախընթաց բազմութեամբ մը։

Երկու խումբերէն կ՚ըպակսէին, իրենց յարձակողական գիծէն, նշանաւոր տարրեր, որոնք նախկին մրցումներէն վիրաւորուած ըլլալով, անկարող էին կենսական այս մրցումին մաս առնել։ Հունգարիա կը խաղար առանց իր խմբապետին՝ Փուսքասին, որ նաեւ ամէնէն ապահով նշանակողն է։ Պրազիլիական խումբէն կը պակսէին նոյնքան անուանի ու յարձակողականը կազմակերպող՝ Պալթազար եւ Ռոտէնկէզը։

Երկու տարբեր խաղակերպ իրարու պիտի բախէին։ Պրազիլիա, աւելի արագ, անհատական եւ չանթահարիչ հարուածներով օժտուած։ Իսկ Հունգարիա, հանդարտ, ինքնավստահ, միշտ ճշդ գտնելով հաւաքական խաղին ու ներդաշնակ փասարկութեան ։

Եթէ ամբողջ մրցումի ընթացքին զգալի գերակայութիւն չունեցան երկուստեք, ու մերթ ընդ մերթ երկու տարբեր խաղակերպեր ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծեցին հասարակութեան քով, Հունգարիան սակայն իր առաջին վայրկեաններուն ունեցած անակնկալ երկու յաջողութիւններով գրեթէ ապահովեց յաղթանակը։

Մաղուող անձրեւը որ խաղի վերջաւորութեան գրեթէ տեղատարափի վերածուեցաւ մեծ չափով արգելք եղաւ մրցումի կանոնաւոր թաւալումին, որուն ընթացքին Պրազիլներ իրենց արագութեան ու թափին մէջ յաճախ կը սահէին ։

Դժբախտաբար մրցումի վերջաւորութեան , երբ Հունգարներ 3–1 տակաւին յաղթական էին, ծայր տուաւ կոշտ եւ անվայել խաղարկութիւն մը, որ ստիպեց օրուան իրաւարարը երեք խաղացողներ դուրս հանել դաշտէն ։

Ժամանակ մը երբ 3–2 եղաւ արդիւնքը, Պրազիլներ ի գործ դրին իրենց բոլոր զէնքերը, անդադար ռմբակոծեցին Հունգարիոյ բերդը առանց դրական արդիւնքի ։ Մրցումն ալ այդ արդիւնքով վերջացած կը նկատուէր, երբ լրանալուն երկու վայրկեաններ մնացած Հունգարներ նշանակեցին իրենց չորրորդ կէտը, ու մրցումն ալ վերջացաւ իրենց յաղթանակով 4 – 2 ։

Այժմ միայն չորս խումբեր կը մնան խաղալու նախավերջին մրցումները։ Վիճակը արդէն քաշուած է, չորեքշաբթի յունիս 30ին, Լոզանի մէջ Հունգարիա պիտի խաղար Ուրուկուէյի դէմ, իսկ Աւստրիա ընդդէմ Գերմանիոյ՝ Պալի մէջ ։ Երկու մրցումներու յաղթականները Յուլիս 4ին, Պեռնի մէջ պիտի խաղան վերջին վճռական մրցումը ։

ՅՈՎՀ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բ.

ԿՈՐՆԹՈՍ .— Այս պատմական քաղաքին մէջ, ներկայիս կ՚ապրին վեց ընտանիքներ, 25 անձ։ Նիւթապէս լաւ են եւ իրենց ազգային – կրօնական զգացումները վառ մնացած են շնորհիւ Եաղճեան ընտանիքին, որ Կորնթոսի հայութեան ազգային ոգիին գլխաւոր սիւնը կը կազմէ։

ՄԵՂԱՐԱ .— Հոս ալ կան հինգ հայ ընտանիքներ, 26 անձ։ Նիւթապէս բարեկեցիկ են եւ ամբողջութեամբ հայախօս ։ Ազգային – կրօնական գետնի վրայ կը ներկայանան կատարեալ Հայեր ։ Կը ջանան իրենց զաւակներուն ալ ազգային դաստիարակութիւն տալ ։

ԱՅՑԻ ԹԷՈՏՈՐԻ .— Հոս կան երկու հայ ընտանիքներ, վեց անձ, որոնք նոյնպէս կը պահեն իրենց ազգային դիմագիծը ։

ԼԱՐԻՍԱ .— Թեսալիոյ այս վաճառաշահ քաղաքին եւ շրջաններուն մէջ, ունինք 14 հայ ընտանիքներ, 42 անձ։ Նիւթապէս ինքնաբաւ են եւ մեծամասնութեամբ կը բաղկանան Ատափազարցիներէ։ Ազգային – կրօնական զգացումը զօրաւոր է իրենց մէջ եւ ճանչցուած են իբրեւ պատուաւոր անհատներ։ Մեր նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ երեք անձերէ բաղկացեալ Թաղային Մարմին մը, որ արդէն գործի ձեռնարկած է։ Նոյնպէս ունին Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ մը։

ՎՈԼՕ .— Այս ծովեզերեայ մեծ եւ գեղեցիկ քաղաքին մէջ ունինք 12 ընտանիքներ, 49 անձ։ Դժբախտաբար մեր ազգակիցները մեծ չափով ցրուած են քաղաքին մէջ, ու գրեթէ սերտ յարաբերութիւն չունին իրարու հետ։ Նիւթապէս շատ լաւ վիճակ մը չունին եւ շատերը գրեթէ կ՚ապրին հանգստեան թոշակներով, իբրեւ նախկին բանուորներ ։

ԱՆՀԻԱԼՕ .— Վոլոյէն քսան քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ծովեզերեայ գիւղ մը, ուր կը բնակին չորս հայ ընտանիքներ, քսանըհինգ անձ։ Կ՚աշխատին արտերու մէջ կամ տեղացիներու հետ ընկերովի կը զբաղին երկրագործութեամբ։

Նիւթապէս խեղճ են եւ չաբաչար աշխատանքով հազիւ կը ճարեն իրենց օրապահիկը։ Կը սպասեն որ Ազգը միջոց մը մտածէ զիրենք փրկելու համար այդ մեկուսացած վիճակէն։ Կայ ընտանիք մը՝ որ ունի վեց զաւակներ, որոնք հայերէն ո՛չ մէկ բառ գիտեն եւ դատապարտուած են կորստեան՝ եթէ հրաշք մը չպատահի ...։

ԷՅԻՈՆ .— Այս քաղաքին մէջ ալ ունինք փոքրաթիւ հայութիւն մը, 9 ընտանիքներ 27 անձ։ Նիւթապէս լաւ են եւ կը շահին իրենց օրապահիկը։ Ազգային – ընկերային կեանքը բաւական մխիթարական է ։ Կ՚ապրին իրարու մօտիկ։ Նոր սերունդը գրեթէ մասի վրայ կը հաշուուի, եւ կը խօսի կիսկատար հայերէն մը։ Էյիոնի Հայերը կը հետեւին ազգային կեանքին ու կը ջանան սերտ յարաբերութիւն ստեղծել իրարու հետ ։

ՄԻՏԻԼԼԻ .— Միտիլլին Արշիպեղագոսի մեծագոյն կղզին է, որ յունարէնով կը կոչուի Միթիլինի։ Հին ժամանակները կը կոչուէր Իսաբիլիա կամ Մաքարիա, իսկ աւելի վերջը կոչուեցաւ Լեզվոս։ Այս անունը դեռ մինչեւ այսօր ալ կը գործածուի ։

Հայերը Միտիլլի սկսած են գաղթել 18րդ դարու սկիզբները. բայց դժբախտաբար չեն կրցած երկար ատեն պահել իրենց ազգային ինքնութիւնը եւ ձուլուած են տեղացիներու մէջ։ Ինչպէս Կրետէի մէջ, հոս ալ կայ Արմէնօխորի անուն գիւղ մը զոր անշուշտ Հայերը շինած են ։ Թուրքերու տիրապետութեան ժամանակ , շատ մը կառավարական հայ պաշտօնեաներ հոս պաշտօնավարած են, ինչպէս ուսուցիչներ Փիլիպոս Առաքելեան եւ Ռուբէն Պալեան եւայլն ։

Միտիլլի կղզին Հայերուս համար մասնաւոր կարեւորութիւն ստացաւ Փոքր Ասիոյ եւ Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ ։ Հազարաւոր Հայեր եկան ապաստան գտնել անոր հիւրընկալ ափերուն վրայ։ Նախ Նիկոմիդիոյ Հայերն էին որ գաղթեցին հոս։ Մէկ տարի վերջ, եկան նաեւ Իզմիրի աղէտեալները, իսկ աւելի ետքը՝ հայ գերիները ։

Անցեալին մէջ մինչեւ հինգ հազարէն աւելի հայ գաղթական ունեցող Միտիլլին, ներկայիս հազիւ հարիւր Հայ ունի։ Բաւական մեծ թիւով Հայեր մեկնեցան Հայաստան, իսկ մնացածները զանազան երկիրներ։ Ներկայիս մնացեալ այս 27 ընտանիքները կամ հարիւրի հասնող Հայերը, նիւթապէս ներկայանալի վիճակի մէջ չեն գտնուիր, կղզիին տնտեսական անձուկ վիճակին պատճառով ։ Բայց եւ այնպէս ճշմարտապէս պահած են իրենց ազգային դիմագիծը։ Թէ հին եւ թէ նոր սերունդը կը խօսին ու կը կարդան մաքուր հայերէն եւ ազգային զգացումը միշտ վառ է իրենց հոգւոյն մէջ։ Իբրեւ նախկին բնակիչը այդ կղզիին, ամէն մէկ այցելութեանս ընթացքին, սրտի գոհունակութիւն մը կ՚ունենամ, տեսնելով որ, այն աշխատանքը զոր տարաւ Միտիլլիի նախկին երկսեռ երիտասարդութիւնը, ազգային հողի վրայ ,տուած է իր բարեբար արդիւնքը ։

Միտիլլիի նոր սերունդը ներկայիս կը բաղկանայ գրեթէ միայն աղջիկներէ, որոնք ունին «Աշարոնեան» անունով միութիւն մը, եւ կանոնաւորաբար հաւաքոյթներ կ՚ունենան , ընթերցումներ կը կատարեն եւ այս կերպով կը ջանան ինքնազարգացումով , բարձրացնել իրենց կրթական մակարդակը։ Ահա աշխատանք մը, որ ներկայ պայմաններու մէջ խիկապէս շնորհաւորելի է ։

Միտիլլիի մեր աղջիկներու ապագան , ամուսնութեան տեսակէտով, մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ, նկատի ունենալով որ, ինչպէս ըսի, նոր սերունդը ամբողջովին կը բաղկանայ օրիորդներէ։ Այս մարզին մէջ մեծ աշխատանք կայ կատարելիք, եթէ կ՚ուզենք փրկել նոր սերունդը ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԾԽԱԽՈՏԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Նիւ Եորքի թերթերը կը գրեն թէ Ամերիկեան խլիրդի (քանսէր) ընկերութեան տեղեկագրին համաձայն այս ախտը իր աւերը կը գործէ առաւելապէս ծխամոլներուն վրայ, մանաւանդ անոնք որ ծխիկ (սիկառէթ) կը ծխեն ։

Ըստ նոյն տեղեկագրին, խլիրդէն մեռնողներուն թիւը 75 առ հարիւր աւելի է ծխամոլներուն մէջ, յիսունէն 75 տարեկանին։ Սրտի հիւանդութիւնը եւ խլիրդին զանազան տեսակները ինչպէս նաեւ թոքերու խլիրդը հետեւանք են ծխամոլութեան եւ պատճառ՝ կանխահաս մահուան ։

Դարձեալ համաձայն նոյն տեղեկագրին, սիկառը եւ ծխամորճը այնքան մահացու չեն, որքան ծխիկը։ Գիտունները կ՚ըսեն թէ թոքերու խլիրդէն մեռնողներ մեծ թիւ մը կը կազմեն ծխողներու մօտ ։ Կարճ՝ ծխամոլութիւնը գլխաւոր պատճառներէն մէկն է խլիրդէն մեռնելու ։ Մանաւանդ անոնց մօտ որ օրական մէկ տուփ կամ աւելի կը ծխեն ։

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ . — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան հանդէսը , որ տեղի ունեցաւ Յունիս 27ին , շատ յաջող անցաւ։ Ներկայ էր Վենետիկի վարժարանի ուսումնապետ Հ. Աւետիք Թալաթինեան, որ պատասխանելով միութեան ատենապետ Պ. Սուրիկի, իր ջերմ գնահատանքը յայտնեց Միութեան կատարած աշխատանքին համար եւ ծանրացաւ հայ լեզուի պահպանման անհրաժեշտութեան վրայ, իբրեւ հիմ ազգապահպանման ։

Միութիւնը համաձայն իր ծրագրին եւ խոստման, այս տարի եւս Փարիզի Մուրատեան վարժարանի համար իր երրորդ սանը արձանագրեց։ Վեց թեկնածուներու մէջէն բախտաւորուեցաւ վաղամեռ Սերովբէ Տիրատուրեանի զաւակը՝ տասը տարեկան, որ մինչեւ իր ուսումը աւարտելը պիտի մնայ միութեան հովանաւորեալ սանը ։

Ընտրութիւնը եղաւ վիճակով , վեց թեկնածուներու անունները դրուած էին տուփի մը մէջ։ Սուրիկի եռամեայ զաւակը, Արման հետաքրքիր բազմութեան առջեւ դողդոջուն մատներով՝ դուրս հանեց Տիրատուրեանի անունը ։

Կը սպասենք որ նոյն ձեռնարկը վարակիչ դառնայ եւ ամէն Հայր. Միութիւն դէթ մէկ սան որդեգրէ ։

Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ՀԻ՛Ն ԴԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Գիւղին երկաթագործն ու պայտարն է եղեր, զէնքերու մասեր կը նորոգէ, սուր ու դանակ կը շինէ, ձիեր կը պայտէ, փականքներ կը յարմարցնէ, փնտռեցի, գտայ վարպետը, հետս առի, Արեգնազն ալ կանչեցի , երեքս միասին վեր ելանք տանիքը, քննելու համար Չէնով Օհանը , ո՛չ չէր խօսեր... ձայն չունէր, ուրեմն՝ ինչո՞ւ զայն անուանէինք Չէնով Օհան , աւելի յարմար չէ՞ր զինքը կոչէինք Անխօս Օհան։ «Վարպետ»ը ու Կանաչենց Հարսը չոյեցին թնդանօթի փողը, անիւները, աչքէ անցուցին վերն ու վարը , ռումբը զետեղելու տեղը ուսումնասիրեցին ռումբ արձակելու հնարաւորութիւնները, բայց անօգուտ, «վարպետը» բան մը չէր հասկցած »։

« Վար իջանք տանիքէն, յուսահատ էինք, «վարպետ»ը երբ չէր հասկցած թնդանօթի գործածութենէն, Կանաչենց Հարսը, կին մը, ուրկէ՞ պիտի հասկնար։ Երբ «Վարպետ»ը բաժնուեցաւ մեզմէ, Արեգնազը ինծի ըսաւ, ժողվել տուր տուներէն քանի մը լուացքի պարաններ ։ Հրամանը կատարուեցաւ։ Մենք՝ թնդանօթը այդ պարաններովը կապեցինք տանիքներու ցուիքներէն դուրս երկարած գերաններուն , կապեցինք ամրօրէն, ռումբերու սնտուկները շարեցինք Չէնով Օհանին կուշտը ։

Տանիքէն վար իջանք, Կանաչենց Հարսը անկէ յետոյ ինծի բան մը չըսաւ թնդանօթի մասին, ես արդէն համոզուած էի որ՝ Արեգնազն ալ բան մը հասկցած չէր թնդանօթի գործածութենէն, բայց՝ ինչո՞ւ կապել, կաշկանդել տուաւ Չէնով Օհանը, ասիկա՝ հանելուկ էր ինծի համար... Հիմա՝ տեղը չէ՞ր ըսել, խաչ, օգնեա մեզ...»։

Աստղերը կը պլպլային երկնակամարին վրայ։ Քաղաքէն ելեկտրական լոյսերը բազմահազար աչքերու պէս կը բացխփէին, գիշերուան սեւ թեւերուն վրայ փռելով իրենց լուսեղէն փոշին ...։

Միջերկրականը, կապոյտ անհունութիւն մը, կը քնանար երկինքին տակ, ալիքները՝ ծուփ ծուփ կը ծփծփային աւազներու վրայ, մինչ մեր հոգիները՝ կը ցատկռտէին մեր դիւցազնութեան դըրուագներուն վրայ ...։

« Մեր եւ թշնամիին միջեւ անդիր դինադադարը երեք օր տեւեց, թշնամին բազմապատկեր էր իր ուժը, առտու մը՝ սկսաւ նորէն կռիւը, թշնամիի երեք թնդանօթները անընդհատ կրակ կը ժայթքէին, հազարաւոր հրացաններ կը գոռային, եւ անոնց գնդակները կը ծեծէին մեր դիրքերը, թշնամին այս անգամ յաջողեցաւ գրաւել Վարժարանին դիրքը ։ Ջարդ ու կոտորած։ Հոն ապաստանած կիներու եւ երեխաներու յուսահատ աղաղակները բարձրացան ։Հայկական բոլոր դիրքերը անցան հակայարձակման ։

Կատաղի եղաւ կռիւը, դժոխք դարձաւ գիւղը, ծերերն ու կիները զինուած փայտով ու քարով, ուրագով ու կացինով, խոփով ու մանգաղով մասնակցեցան կռուին, աշխարհի բոլոր ազգերէն ամէնէն աւելի անարդ Թուրքը, մեզ սորվեցուցած էր արիւնի փոխան արիւն առնել, կռիւը այնքան սաստիկ էր եւ մարդկային գազանութիւնը այնքան բորբոքած որ ես պահ մը մոռցած էի Կանաչենց Հարսը, զայն ձգած էի իր դիրքին մէջ..., ու վազած էի ռազմաճակատը՝ մեռցնելու եւ մեռնելու բուռն ցանկութեամբ »։

« Քանի մը արտաչափ միայն հեռու էի Վարժարանի դիրքէն պառկած էի գետինը, ցած փոսի մը մէջ, Թուրք կ՚որսայի, երբ յանկարծ «պում» գոռաց Չէնով Օհանը ...։ Ինչ հրաշք, մեր թնդանօթը կը խօսէր... ան՝ իր աստուածային ցասումը կը խառնէր մեր զէնքերու սուլոցին , հատ մը, հատ մըն ալ, դարձեալ եւ նորէն ..., կը բոնկէր վարժարանի շէնքը, թշնամին խոյս կու տար եւ կ՚իյնար մեր գնդակներու տակ։ Երեք ժամուան կռիւներէն վերջ՝ ոչ վարժարան կար, ոչ ալ թշնամին, ան՝ կը նահանջէր, կը ծլլուէր, բայց ետքը աւելի ուժգին յարձակեցաւ, այս անգամ վտանգի տակ էին Մարգարենց եւ եկեղեցիի դիրքերը, Չէնով Օհանի քաջ թնդանօթաձիգը դուշակեր էր թշնամիի նպատակը եւ կրակի տակ առեր էր թշնամին»։

«Բայց ո՞վ էր այդ թնդանօթաձիգը, Խաչիկ Պաղտասարե՞անը, ոչ, ոչ, այլ՝ Կանաչենց Հարսը...։ Իմ դիրքէն հեռանալէս ետքը, ցատկեր էր Արութենց տանիքը, թնդանօթի բերանը ուղղեր էր դէպի թշնամին եւ խօսեցնել տուեր էր զայն...։

— Կեցցէ Կանաչենց Հարսը, հազար ապրի, պոռացինք մենք։ Սեփօն ճչաց.

— Մէկ մէկ հատ արաղ լից, Լեւոն, արաղ լից, հոգուդ ղուրպան։

Մենք՝ գաւաթները պարպեցինք Արեգնազի կենացը։ Արտաշէսը շարունակեց պատմութիւնը։

«Արեգնազը թնդանօթաձիգ, երբ դիրքս վերադարձայ համբուրեցի անոր ձեռքերը։ Կռուեցանք վագրի պէս, մենք՝ քիչ էինք, թշնամին՝ շատ, մեր փամփուշտները հատնելու վրայ էին, կռիւը անհաւասար էր, հասած էր ճգնաժամը, օրհասական պահը ինքզինքը զգալի կ՚ընէր, այդ օրը, իրիկուան դէմ՝ սկսաւ մեր նահանջը։

(Շար.) ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

առեւտրական մը աւելի ծանր վէրքեր ստացաւ: Թերթին տնօրէնը ճամբան մեռաւ, երբ հիւանդանոց կը փոխադրուէր:

Վերջին լուրերու համաձայն երկու ահաբեկիչներն ալ ձերբակալուած են: Նոյն օրը Թունուզի մէջ ալ երկու ֆելլահներ գնդացիրի կրակ մը բացին, քաղաքէն 30 քիլոմեթր անդին, ամայի փողոցի մը մօտ, վիրաւորելով վեց Ֆրանսացիներ:

Ցեռոյ փախան: Մարոքի եւ Թունուզի նախարարը յայտարարեց թէ ամէն միջոց պիտի գործադրեն, անխնայ պատժելու համար այս ահաբեկումներուն պատասխանատուները: Վարչապետն ալ անհրաժեշտ հրահանգները տուաւ Թունուզի մարզպանին, որ իր պաշտօնատեղին կը վերադառնայ այսօր:

Երկու նոր ահաբեկումներ կատարուեցան Ռապաթի եւ Քազապլանքայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գործակալութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ուժի առաջին գործարանը բացաւ Յունիս 25ին: Այս հաստատութիւնը ունի 5000 քիլովաթ ուժ: Ճարտարագէտներ այժմ կ'աշխատին հաստատել հիւլէական ուժի կայաններ, որոնց կարողութիւնը պիտի հասնի 50.000էն 100 հազար քիլովաթի: Մասնագէտներ «ճարտարարուեստի յատուկ կայաններ» բացատրութենէն կ'եզրակացնեն թէ ծրագիրը հսկայական պիտի ըլլայ:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ նոր կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց համայնավար կուսակցութիւնը, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարելով: Վերջին լուրերու համաձայն, զինադադար կնքուած է երկու հակառակորդներուն միջեւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հանրածանօթ երգահաններէն Բորիս Մաքրուզով արձակուեցաւ Երգահաններու Միութեան նախագահի պաշտօնէն, այն ամբաստանութեամբ թէ գողցած է երիտասարդի մը ստեղծագործութիւնը եւ իբրեւ իր արտադրութիւնը ներկայացուցած:

ՎԵՑ ԴԱՀԻՃՆԵՐՈՒ համար մահապատիժ պահանջեց կառավարութեան լիազօրը, Մեցի զինուորական ատեանին առջեւ, որ կը դատէր Շթրութհոֆի արգելարանին պահակները:

1.200.000 ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐ արձակուրդի պիտի երթան մինչեւ կիրակի: Երկաթուղիներու վարչութիւնը 330 մասնաւոր կառախումբեր տրամադրած է:

ԹՈՆՔԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ֆրանսական ուժերը սկսած են նահանջել Հարաւային տելթային մէջ: Երկու թեմեր պարպուեցան, ժողովուրդն ալ այլուր կը փոխադրուի:

ԱՐԵՒԻ ԽԱՒԱՐՈՒՄ մը տեղի ունեցաւ Դշ. օր, մասամբ տեսանելի՝ Փարիզի մէջ: 400 գիտնականներ փորձեցին չափել Երկրի եւ Լուսնի հեռաւորութիւնը:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ համագումարը բացուեցաւ երէկ: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին միացեալ բանակի ծրագրին եւ անոր հակառակորդներուն տրուած պատիժներուն առթիւ:

Այրի Տիկին Աղաւնի Ամիրայեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ամիրայեան եւ զաւակը: Պ. Վահրամ Ամիրայեան, Պ. Սիմոն Գափունեան եւ բոլոր ազգականները խոր վիշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ արկածի մը հետեւանքով, 61 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ ժամը 13.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին տարեշրջանի փակման խնջոյքը 3 Յուլիս, շաբաթ գիշեր: Առիթ մը՝ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ հաւաքելու համար միութեան երգիչները, նախկին անդամները եւ Ս. Կ.ի համակիրները:

ԷՏՄՈՆԻ ճաշարանը, 5 ռիւ տը Մօպէօժ:

Սրահը երգչախումբին տրամադրութեան տակ դրուած է մինչեւ առաւօտ, եթէ ներկաները ուզեն շարունակել զուարթ մթնոլորտը:

Imp. Araxes, 46, Rue Richer, Paris-9e

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերը՝ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը կը տօնեն միասնաբար դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի Քաֆէ Լամարկի մօտակայ անտառը՝ Տէսինէն վար:

Այս առթիւ, վարձուած, օթօքարերէն առաջինը կը մեկնի առտուան ժամը 9ին: Բ.ը ժամը 10ին, Փլաս Կիշարէն:

Լիոնէն եւ Տէսինէն օթօքարով մեկնիլ, փափաքողներէն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Օթօքարերը պիտի սպասեն որոշեալ վայրերը, Փլաս Կիշար, Պուլվար Սէնթիւր եւ Տէսին:

Ի գիտութիւն նաեւ Պրոնցիներուն, կը յայտնենք թէ օթօքարերը՝ Պուլվար Սէնթիւրէն պիտի անցնին, առտուան ժամը 9.25ին, 10.25ին ատենները:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի, 4 Յուլիս, ժամը 8.30էն սկսած դպրոցին սրահին մէջ:

Քննութեան ներկայ կրնան ըլլալ բոլոր հայրենակիցները: Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրենք մասնաւորաբար բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն:

Քննութենէն անմիջապէս վերջ, օթօքարով ձրի պտոյտ դպրոցի աշակերտներուն համար — Ալվար լէ Պէն:

Ծնողքները եւս կրնան ընկերանալ նախապէս արձանագրուելով: Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն ժամը 13ին:

ԱՅՑ ԹԻՒԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայր խումբը կազմակերպած է այց մը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Արշակ Ջամալեանի, Լեւոն Թադէոսեանի (Պապաշա), Օհան Կարոյի եւ Պերճուհի Բաբսեղեանի գերեզմաններուն: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

Ժամադրավայր ճիշդ 3.30ին հաւաքուիլ գերեզմանոցի մուտքին առջեւ:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ.— Բարձր Հայքէն խումբ մը հայրենակիցներ խորհրդակցելով որոշեցին ժողովի մը հրաւիրել Լիոնի բոլոր հայրենակիցները, կազմելու համար Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը: Ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, նախկին Բարձր Հայքի ճաշարանին մէջ: Կը հրաւիրենք բոլորը անխտիր:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թաղիս Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հիմնադիր-բարերարներ՝ հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկ.ի, Պ.Պ. Գարեգին Շահլամեանի, Աղանան Դարբինեանի եւ Ոսկան Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ – Մեսրոպ սրահի կառուցման աշխատողներու եւ նիւթապէս օժանդակողներու յիշատակին:

(ԿՆԻՔ)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մուրատ Ուսումնասիրացի Օրը, կիրակի, 4 Յուլիս, առաւօտէն երեկոյ Պ. Նաճարեանի ընդարձակ եւ օդասուն ագարակին մէջ, Սէնթ Անթուան: Կը նախագահէ Հ. Աւետիք վ. Թալաքինեան: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ պիտի խօսի Փարիզի Կեդր. վարչութենէն Պ. Յ. Յակոբեան: Մեր մէջ պիտի ըլլայ նաեւ Սեբաստացիներու որդեգիր սանը, որ Մուրատեան վարժարանը կ'ուսանի:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ջութակահար հայրենակից Սարգիս Չէօրէքճեան, նաեւ յայտնի երգողներ, երգչուհիներ եւ արտասանողներ: Կը հրաւիրենք Սեբաստիոյ նահանգին պատկանող մեր բոլոր հայրենակիցները եւ գաղութը:

Նուագ, երգ, արտասանութիւն, հանելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի ամբողջ օրը Շալէի օդասուն պարտէզը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւս:

Կը նախագահէ Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Երգ՝ Գ. Շէհրէրեանէ, սիրայօժար կը մասնակցին Լէ գ'Օլիվի դպրոցի աշակերտները, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի:

Երգ, արտասանութիւն, մարզանքներ, հայ մանուկներուն երազը «Անդրանիկ» հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Թորգոմի խումբը: Բարձրախօս Ալֆագի, կէսօրէ առաջ գնդակի մրցում: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկերուհի Անահիտ Տէր Մինասեանի բնակարանը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս կիրակի ժամը ճիշդ 14ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին այս կիրակի, եկեղեցիի օծման տարեդարձին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան արեղայ: Այս առթիւ Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներ պիտի երգեն քառաձայն պատարագը:

Ժամերգութիւնը կը սկսի ժամը 9ին:

(ԿՆԻՔ)

ՁՈՄԻ ՊՏՈՅՏԸ

ՁՈՄը կազմակերպած է պտոյտ մը այցելելու համար Հաւրի մէջ ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ շոգենաւը Յուլիս 11ին:

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի, ճամբու ընթացքին կ'այցելէ պատմական վայրեր, ինչպէս Ռուանի մայր եկեղեցին եւ Ժան տ'Արքի հրկիզման վայրը:

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ: Ծախքերու մասնակցութիւն 1650 Ֆր., շոգենաւին այցելութիւնն ալ հաշուելով:

Արձանագրուիլ Բ. Աճէմեանի մօտ՝

Coiffeur Antonin

24 Bd. des Capucines, OPE. 66-10.

կամ «Յառաջ»ի մօտ: Սակաւաթիւ տեղեր մնացած ըլլալով կը խնդրուի աճապարել:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի: Տեղի կ'ունենայ 3 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Յայտագիրը կը պարունակէ մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր: Զաւեշտ մը՝ մէկ արար: եւ «Մարդ – ծաղիկներ» գեղեցիկ տրամախօսութիւնը, ծաղիկներու թատերապարով, նաեւ հայկական պարեր:

ՏԵԼՎԱԼ ու իր ընկերը երկու հաւկիտներ պիտի ստեղծեն զուարճալի տեսարաններ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Ֆ.Կ. Խաչի 3 դպրոցներու ամավերջի հանդէսը այս կիրակի, ժամը 15ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը:

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ:

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, իր ներկայութեամբ քաջալերել այս հանրօգուտ ձեռնարկը: Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալֆորվիլէն Այրի Տիկին Ֆրլան Ջօպուրեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին կամ ներկայ եղան իրենց ամուսնոյն հօր ՏՕՆԻԿ ՋՕՊՈՒՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32 Rue de Trévise, Paris 9e

C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ՅՈՒԼԻՍ ★ SAMEDI 3 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7410 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2821

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՐՈՂԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

●

Մասնաւոր նամակներէ կը տեղեկանանք թէ Շ. Նարդունի կը ծփայ խանդավառութեան ալիքներուն վրայ, պատմական Իրանի մէկ ծայրէն միւսը։

Հալէպ-Թեհրան հասած, իջած էր դէպի հարաւային ծայրադաւառը, Ապատան, որ ցարդ ծանօթ էր իր քարիւղի պատմութեամբ։

Շատ քիչեր գաղափար ունին այս հեռաւոր գաղութին մէջ կատարուած աշխատանքի մասին։

Բուն մը նոր «ֆետայիներ» ծաղկաստանի մը վերածեր են երբեմնի անապատը, ուր տաքը 40 աստիճան է շուքին մէջ։ (Անգլիացիները տարիներ առաջ յաջողեր են պաղ օդ փչել տուներու պատերուն մէջ, մասնաւոր խողովակներով)։

— «Անօրինակ խանդավառութիւն ամէն քաղաքի մէջ։ Երբեմն պատգամաւոր կը դրկեն, երբեմն հանրագրութիւն։ Կը դիմաւորեն կառքերով, ծաղկեփունջերով։ Ճամբաներուն վրայ աղջիկներ ուղերձ կը կարդան։ Այսպիսի ընդունելութիւն յատուկ էր միայն եպիսկոպոսներու»։

Ժողովուրդը, որ այս պատիւները կ'ընծայէ գրագէտին, միեւնոյն ատեն գործնապէս ալ կ'ապացուցանէ իր սէրը եւ հաւատքը մայրենի մշակոյթին հանդէպ։

— «Դպրոցներ կան որ մինչեւ 1500 աշակերտ ունին. նուազագոյնը՝ երկու հարիւր։ Եւ ամէն տեղ դպրոցներ, ընթերցանութեան ծարաւ, խօսքի ծարաւ։ Ապրող մտաւորականները եւ գրագէտները տեսնելու ծարաւ»։

Այս համատարած ոգեւորութեան մէջ, գրագէտը ինքն ալ կը բազմապատկուի մտքով եւ սրտով։ Մանաւանդ երբ կը տեսնէ եռանդ եւ աշխատանք՝ սերունդի փրկութեան համար։

— «Թեհրանի Հայկազեան (այժմ Դաւիթեան-Քուչեշ) վարժարանը երկու հազար աշակերտ ունի։ Եւ ասիկա միայն մէկն է քաղաքին դպրոցներէն։ Երբ եկեղեցւոյ բակին մէջ դիմացս տարածուեցաւ հայ պատանիներու պնլտուն աչքերուն ծովը, չես կրնար երեւակայել թէ ի՛նչ յուզումի մատնուեցայ։ Զրվէժի պէս կը հոսին այստեղ դպրոցականները, եթէ յամքած են արեւմուտքի մէջ»...

Դպրոցին շէնքը հինցած ըլլալով, ձեռնարկած են հոյակապ կրթարանի մը շինութեան որ լրացած պիտի ըլլայ հոկտեմբերին։ Ծախքը՝ մէկ միլիոն թուման, ինչպէս գրած ենք արդէն։ Կէսը տուած են քանի մը հարուստներ, մնացեալը պիտի ճարեն հանգանակութեամբ։

Ուրիշ Հայ մը սկսած է դպրոց մը շինել աղջիկներու համար, իր դրամով։

Մեշէտի մէջ Հայերը ունին փառաւոր եկեղեցի մը, իսկ իբրեւ դպրոց՝ վարձու շէնք մը 120 աշակերտներով որոնց 32ը միայն Հայեր են, մնացեալը՝ Պարսիկ։ Ստիպուած են ընդունիլ պարսիկ աշակերտներ, ծախքերը գոցելու համար։

— «Պարսիկ աշակերտները սքանչելի արտասանութիւններ կ'ընեն եւ երգեր կ'երգեն հայերէն, հանդէսներու մէջ»։

Ուրեմն ընդհանուր ոգեւորութիւն դպրոցական շինարարութեամբ եւ մշակոյթի զարգացումով։

Այս տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ ամէն գաղութ կրնայ հրաշքներ գործել, երբ տիրաբար կը վարէ իր ճակատագիրը, ամէն բանէ վեր դասելով ազգային մշակոյթը։

Իսկ երբ գրագէտն ու մտաւորականն ալ կը մօտենան ժողովուրդին, իբրեւ «անձինք նուիրեալք», փոխադարձ ներշնչումով, աշխարհի բոլոր քամիները անզօր են մարելու դարաւոր ատրուշանը։

Աւելի սերտ կապ գաղութէ գաղութ, եւ պարբերական, ծրագրեալ այցելութիւններ՝ ամրապնդելու համար ինքնապաշտպանութեան օղակները։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԻՆ ՆԱՀԱՆՋԸ ԹՈՆՔԻՆԻ ՄԷՋ

●

Հնդկաչինի Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը հաստատէ թէ պարպած է հազար քառ. մղոն տարածութեամբ հողամաս մը։ Տասնհինգ հազար զինուորներ քաշուած են Թոնքինի տելթային մէկ մասէն, աւելի լաւ պաշտպանելու համար Հանոյ-Հայֆոնկ եռանկիւնը որ ռազմագիտական արժէք ունի։ Նահանջի գործողութիւնը, որ սկսած էր երեք օր առաջ, վերջացած է այժմ։ Պարպուած են չորս քաղաքներ եւ բազմաթիւ քաղաքայիններ։ Նահանջը տեղի ունեցաւ օդանաւերու պաշտպանութեան տակ։ Միեւնոյն ատեն համաձայնութիւն գոյացած է զինադադարի մը մասին։

Պարպուած շրջանը ծանօթ էր բրինձի արտադրութեամբ։ Տեղափոխուած ժողովուրդին թիւը կը հաշուեն 50.000։ Այլուր փոխադրութիւնը կատարուած էր վերջին տասը օրերու ընթացքին։ Ամբողջ հարաւային տելթան ամիսներէ ի վեր ենթակայ էր կարմիրներու յարձակման։ Ֆրանսացիները կրցած էին պահակազօրքեր պահել մեկուսացեալ քաղաքներու մէջ շնորհիւ օդանաւային ուժերու։ Հրամանատարութիւնը այլեւս անկարելի կը գտնէր պաշտպանել վտանգուած շրջանը։ Իրազեկ սպայ մը կ'ըսէ թէ «ծայր աստիճան ծանրակշիռ խնդիր մըն էր պարպումի որոշումը. սակայն բացարձակապէս անհրաժեշտ»։ Այս գործողութիւնը ծանր հարուած մը կը համարուի Հնդկաչինի ազգայնական կառավարութեան համար, ուր այժմ զօրաւոր հոսանք մը կը նշմարուի պատուաբեր հաշտութիւն մը կնքելու, համաձայն Պ. Մենտէս Ֆրանսի տեսակէտին։

Պարպուած շրջանը ունի երկու միլիոն բնակիչ, կէսը կաթոլիկ։ Պարպումը անհրաժեշտ համարուած է անոր համար որ տելթային մէջ եւ շուրջը համախմբուած են Տիէն Պիէնի չորս զօրաբաժինները։ Կը վախցուի որ ընդհ. ճակատամարտ մը սկսի, եթէ Ժընեւի խորհրդաժողովը ձախողի։

Պաշտօնական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ կամուրջները, խճուղիները, կայարանները եւն. քանդուած չեն պարպումէն առաջ։

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը այժմ կը համախմբէ իր ուժերը, ի նախատեսութիւն անակնկալ յարձակումներու։ Ընդհ. հրամանատարը, զօր. Էլի, որ Փարիզ կը գտնուէր, Հնդկաչին մեկնեցաւ, երկար տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ վարչապետին հետ։

Այս նահանջին հետեւանքով, կը վախցուի որ աւելի դժուարանան Ժընեւի մէջ կատարուած բանակցութիւնները։ Ամերիկեան կառավարութիւնը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի կացութեան։ Անգլիացիներն ալ կը խորհին այլուր փոխադրել իրենց հպատակները։ Ծերակուտական Նոլէնտ, որ Մ. Նահանգներու ծերակուտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահն է, շատ ծանր կը գտնէ կացութիւնը եւ կը սպառնայ հրաժարիլ։ Իր կարծիքով, չափազանց վտանգաւոր է կարմիրներու տիրապետութեան յանձնել տասը միլիոն քաղաքացիներ Կարմիր Գետի տելթային մէջ։ Այդ պարագային պիտի վտանգուի ամբողջ հարաւ. արեւելեան Ասիան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը լուծուեցաւ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտելէ վերջ Գահիրէի նախկին հրամանատարը, գնդ. Շաւքի։

ՃԱՓՈՆԻ բանակին ընդհ. թիւը որ ցարդ կը բաղկանար 120.000 զինուորներէ, 160 հազարի պիտի բարձրանայ մինչեւ յառաջիկայ գարուն։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

ՎՐԻՊՈՒՄՆԵՐ

Երէկ ստացայ Նշան Փալանճեան ճեմարանի Լսարանական Միութեան հանդէսը, «Զահակիր», Դ. տարի թիւ 2 (1954 Մայիս, Պէյրութ)։

Հանդէսը նուիրուած է Սասունցի Դաւիթի, եւ կը պարունակէ շահեկան գրութիւններ, քաղուած՝ իւրաքանչիւր լսարանէ։

Բովանդակութիւնը բաղդատաբար սահուն՝ մինչեւ էջ 30։

Յանկարծ խիճերու հանդիպեցայ, երբ աչքէ կ'անցընէի «Յաւելուածը» —«Հելլէն դիւցազնավէպ — Իլիական»։

Ինչպէս կ'երեւայ, այս նիւթը քաղած են ֆրանսերէն հատոր մը, պատմական անուններն ալ ընդհանրապէս հայերէնի վերածելով ոչ թէ դասական տառադարձութեամբ, այլ թարգմանաբար։

Մինչդեռ աղբիւրներ չեն պակսիր ճիշդը գրելու համար։

Պատահաբար կը յիշեմ քանի մը վրիպումներ, որոնք անշուշտ հետեւանք են անուշադրութեան։

Այսպէս «Զեւս»ը, «այլ անունով» *Ժիւբիթեր*, կը կոչուի նաեւ *Արամազդ*։ «Փարիս»ը «Պարիս»ն է։ Հեփայեստոս ?= *Հեփեստոս*։ Դիոմեդ (*ոչ թէ* Տիոմէտ)։ «Աժաքս»ը «Էաս»ն է։ Փոզէտոնը = *Պոսիդոն* կամ *Պիսիդոն*։ «Փաթրոքլ»ը = *Պատրոկլէս*։ *Էօրիփիլին*? = Եւրիպիդէս։ «Սարասէն»ը՝ *Սարակինոս* եւն.։

Օրաթերթերու մէջ յաճախ կը հանդիպինք այս կարգի սխալներու, որոնք ներելի չեն հանդէսի մը, մանաւանդ ճեմարանի մը սաներուն համար։

Փշոտ խնդիր մըն է տառադարձութեան հարցը, իբրեւ հետեւանք պատմական դէպքերու եւ մեր ցիրուցան վիճակին։

Բայց վիճելի չեն դասական անունները եւ բառերը։

Կը գրենք *Դաւիթ*, ոչ թէ «Տավիտ», *գինետուն*, ոչ թէ *տիքթաթէօր*, *Պատրիկ*, ոչ թէ Փաթրիք, *Դամասկոս*, Սոկրատ (ոչ թէ Սոքրաթ եւն.)։

Եւ եթէ Ջամալեան կը գրուի, պիտի կարդաք Ճամալեան (ոչ թէ Զամալեան)։

— Բայց ինչո՞ դասական տառադարձութիւնը չէք ընդունիր բոլոր օտար անուններուն եւ բառերուն համար։ Ինչո՞ւ Պերլին կը գրէք եւ ոչ թէ Բերլին, Պալքանեան, ոչ թէ Բալկանեան։

— Կամքէ անկախ են այս շեղումները։ Կը վախնանք որ նոր քաոս մը կը ստեղծուի, ցորչափ ամփոփուած չենք մեր հայրենիքին մէջ։

Ուրիշ պատճառներ ալ կան, բայց ես միտք չունիմ ակադեմական վիճաբանութիւն մը բանալու։

ՎԱՀԷ

ԿՌԻՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Յորդանանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ թէ Իսրայէլի զինուորները կրակ բացած են, Յունիս 30ին, գիշերը, Երուսաղէմի արաբական թաղամասին մէջ։ Կռիւը տեւած է հինգ ժամ, ինքնաձիգ զէնքերով եւ ռումբերով։ Այս յարձակումը Իսրայէլի ամենակարեւոր կռիւն է 1948էն ի վեր։

Յարձակումին պատասխանած է արաբական լեգէոնը։ Նոյն օրը իրիկուան, Իսրայէլացիները դարձեալ յարձակած են ռումբերով եւ այլ զէնքերով, արաբական տարբեր թաղամասերու մէջ։

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ ոստիկան մը վիրաւորուած եւ բազմաթիւ տուներ վնասուած են։ Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը հրահանգեց Իսրայէլի կառավարութեան՝ դադրեցնել կրակը։

Իսրայէլ ալ կը ծանուցանէ թէ հրացանաձգութիւնը վերսկսած է յաջորդ առտու Երուսաղէմի մէջ։ Արաբ լեգէոնականներ կը կրակեն հին քաղաքին պարիսպներուն վրայ, հրէական թաղամասին մէջ։ Հրեայ կին մը սպաննուած է եւ երեք հոգի վիրաւորուած են։ Հրացանաձգութիւնը կը շարունակուի տակաւին։ Հրէական շրջանակները շատ լուրջ կը գտնեն կացութիւնը։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զինադադար մը կնքուած էր, բայց երկու ժամ վերջ կռիւը վերսկսաւ։ Յորդանանի լեգէոնին անձամբ կը հրամայէր զօր. Կլուպ փաշա։ Իսրայէլի վարչապետը յայտարարեց թէ «բանակը պատրաստ է ետ մղելու որեւէ յարձակում եւ պատժելու նախայարձակը։ Իսրայէլի բանակը պիտի զգուշանայ որեւէ գրգռիչ քայլէ որ կրնայ ծանրացնել կացութիւնը. բայց արթնութեամբ պիտի հետեւի կացութեան»։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, Փարիզէն Պրիւքսէլ վերադառնալով, յայտարարեց, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.

— «*Ամերիկայի համբերութիւնը կ'աճի Եւրոպայի վարանումին առջեւ։ Ես եւ զինակից երկիրներու նախարարները այն կարծիքն ունինք թէ անհրաժեշտ է պայծառացնել կացութիւնը միացեալ բանակի մասին, քանի այդ անհամբերութիւնը քաղաքականութեան փոփոխութեան մը յանգած չէ։ Բնական եւ օրինաւոր էր որ բացատրութիւններ խնդրէինք Պ. Մենտէս Ֆրանսէն։ Միացեալ բանակի դաշինքը միայն Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան խնդիր չէ, այլ միջազգային գործ մը որ մեզի ալ կը վերաբերի։ Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ ես որեւէ թուական չորոշեցինք ծրագրուած ժողովի մասին։ Ժողովը պիտի գումարուի երբ որոշ յառաջդիմութիւն կատարուի ծրագրին քննութեան մէջ եւ Ֆրանսայի խորհրդարանը եզրակացութեան մը յանգի։ Պելժիան համաձայն է միացեալ բանակի ներկայ ծրագրին։ Աւելորդ է խօսիլ տարբեր կարգադրութեան մը մասին։ Մեր կարծիքով այդ ծրագիրը լաւագոյն լուծումն է, վասն զի երեք առաւելութիւններ կը ներկայացնէ, — վերազինում Գերմանիոյ՝ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ սահմանափակում եւ ազդու հսկողութիւն այդ վերազինման եւ վերջապէս քայլ մը դէպի միացեալ Եւրոպա։ Եւ յետոյ, միացեալ բանակի դաշինքը միակ լուծումն է վերջ*

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը, Տիրան արք. Ներսոյեան, որ Լոնտոն պիտի երթայ այսօր-վաղը, տեսակցութեան մը առթիւ հաստատեց թէ իսկապէս կաթող. տեղապահ նշանակուած է Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, Գէորգ Զ.ի կտակով։

Եկեղեցական ժողովը կարդալով այս կտակը, ուրիշ բան չէր կրնար ընել եթէ ոչ տեղապահի փոխանորդ մը ընտրել, մինչեւ Եղիշէ արք.ի ժամանումը։

Ինչպէս գրած ենք արդէն, այդ փոխանորդն է Վահան արք. Կոստանեան։ Ժողովը նոյն ատեն բանաձեւ մը քուէարկած է, բաղձանք յայտնելով որ պահպանուի եւ ամրապնդուի կապը՝ Մայր Աթոռին եւ Սփիւռքի միջեւ։ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի անդամներն ալ արդէն ծանօթ են, — մէկը՝ Ռումանիոյ առաջնորդը, Վազգէն եպիսկ.։

Տիրան արք. աւելի գեղեցկացած կը գտնէ Երեւանը, նոր շինութիւններով, ժողովուրդին կենցաղն ալ՝ զգալապէս բարւոքած։

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Այսօր կը վերջանայ մեր թերթօնը, ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ։

Շուտով կը ծանուցանենք մեր նոր թերթօնը։

Միջանկեալ՝ քանի մը կարճ պատմուածքներ։

ԱԶԳ. ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Քաղաքական շատ ծանր ու փափուկ ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք :

Ազգային տեսակէտէն, շատ աւելի փափուկ ու դժուարին կացութիւն մը ունինք: Աշխարհէ աշխարհ ցրուած, զուրկ ենք նոյնիսկ ընդհանուր կեդրոնէ մը: Մենք քաղաքական դատը, ազգային մեր դարաւոր իրաւունքները, մեր լեզուն ու մշակոյթը, կրնանք ըսել՝ մեր բովանդակ գոյութիւնը վտանգի տակ են :

Ամերիկայի մէջ մասնաւորաբար, մեր ազգային ճակատը կը գտնուի բացառիկ, ողբերգական կացութեան մը մէջ: Բաժան բաժան՝ բոլոր գետիններուն վրայ : Պառակտում՝ ոչ միայն քաղաքական – կուսակցական տեսակէտներուն ու գործունէութեանց մէջ, այլեւ պառակտում՝ առօրեայ կեանքին մէջ, — եկեղեցական, կրթական, մշակութային գետիններու վրայ :

Ի՞նչ կ'ընենք, դարմանելու համար անբաղձալի ու անբնական այս կացութիւնը: Ժամանակը կ'անցնի, տասնամեակները կը յաջորդեն իրարու, սակայն կացութիւնը, հիւանդ ու ախտաւոր՝ կը մնայ նոյնը, մինչեւ իսկ ազգային վարչութիւններու, գործօն ու պատասխանատու դէմքերու փոփոխութենէն ետքն ալ :

Առաջին դէմքով կը հարցնենք, պարզապէս պատասխանատուութեան բաժին մը մեր վրայ առնելու համար, ակամայ: Կրնանք արդարօրէն հարցնել՝ թէ ի՞նչ կ'ընեն մեր հակառակորդ ճակատները, քանի որ, մէկէ աւելի անգամներ, դարմանումի միջոցներ առաջարկած ենք մենք եւ մեր կարելին ըրած, բան մը փոխելու համար տիրող այս ցաւագին կացութեան մէջ: Չենք յաջողած :

Բացէք հակառակորդ թերթերը —ռամկավար, հնչակ կամ « յառաջդիմական », ու կը պարզուի այլանդակ կերպարանքը բոլորին: Անընդհատ եւ տեւական պայքար ու ատելութիւն, ամէն առիթով : Պայքար յատկապէս այս օրերուն, Դաշնակցութեան դէմ, անոր անցեալ ու ներկայ գործունէութեան դէմ, հայ ազատագրական շարժումին, Մայիս 28ին ու անոր ծնունդին դէմ: Ռամկավարը՝ մութ ու քօղ, այսպէս կոչուած իր «վերլուծում»ներուն մէջ խակ թոյն ու ատելութիւն կը սրսկէ, իր ընթերցողները պահելու համար անստուգութեան, մշուշին եւ անհաշտ ու եղբայրատեաց մթնոլորտի մէջ: Հնչակը՝ անմիտ ու անկայուն ընդդիմութեան մէջ, հակասութիւններու քաոսին խորը: Քողածածուկը՝ տեւական ու գիտակցական պառակտումին մէջ :

Ոչ մէկ շինարար ծրագիր, ոչ մէկ սրտապնդիչ խօսք, ոչ մէկ դարմանումի առաջարկ տիրող ախտաւոր կացութեան վերջ տալու համար :

Վարպետ հրձիգներ, որոնք յանուն ազգին, եկեղեցիին ու հայրենիքին կը խօսին, ուրանալով անոնցմէ բխած ոգին, կրակի տալով ընդհանրական շահը, եւ արծարծելով ատելութեան, պառակտումի ու անհաշտ պայքարի կիրքը :

Ազգապահպանման կենսական գործ, կրթական ու մշակութային աշխատանք, երիտասարդութեան պատրաստութիւն.— այս բոլորը նետուած են մէկ կողմ, երկրորդական, յետին գիծերու վրայ, առաջին ու անմիջական գծի վրայ քաշելով միայն ու միայն բաժանումն ու պառակտումը շարունակելու անհրաժեշտութիւնը : Պայքար՝ հակառակորդին, Դաշնակցութեան դէմ, իբրեւ գերագոյն գործ ու իմաստութիւն :

Այս գետնին վրայ յատկանշական է մըտայնութիւնը մասնաւորապէս՝ Նիւ Եորքի քողածածուկ օրկանին, որ առիթ չի փախցներ ատելութիւնը արծարծելու, մրցումի ելլելով ռամկավար օրկանին հետ: Կը բաւէ կարդալ դեռ վերջերս (20 Մայիս), Ներսոյեան եպիսկոպոսին դէմ գրուած բանադրականը, ամբաստանութեան տասը կէտերէ բաղկացած ..

Թուելով հրաժարած Առաջնորդին մահացու մեղքերը, համայնավար թմբկահարը կը յիշէ, ի միջի այլոց, այն՝ որ Ներսոյեան «անվայել դիրք» բռներ է « Նահատակեալ » Դուրեանի յիշատակին հանդէպ, մասնաւորաբար անոր «մարտիրոսացման» քսանամեակին առթիւ :

Արժանաւորապէս չէ տօներ 20ամեակը, հակառակ եղած դիմումներուն :

Յետոյ՝ Ներսոյեան « համերաշխութեան» բանակցութիւններ վարեր է ...

Եւ ալ անքաւելի մեղք. Ներսոյեան հրահանգեր է որ « եկեղեցւոյ սրահները չտրամադրուին Նոյեմբեր 29ի հանդէսներուն» եւ արգիլեր է «հայրենասէր կղերականներուն» ներկայ ըլլալ ու խօսիլ այդ հանդէսներուն:

Կը բաւեն այս քանի մը կէտերը, ցոյց տալու համար թէ ինչ ժանգի ու ժահրի մէջ կը թաթխեն հայաստանեան օրկանը խմբագրողներուն հոգին ու միտքը:

Ուրեմն, պէտք է շարունակել ատելութիւնն ու պայքարը, մինչեւ գերեզման. — այս է հայաստանասիրութիւնը .

Պէտք է շարունակել պառակտումը .— այս է ժողովրդասիրութիւնը :

Պէտք է մերժել ու դատապարտել համերաշխութիւնը, — այս է փրկութիւնը թէ հայ գաղութին եւ թէ... իրենց գոյութեան ու դիրքին :

Հայ կեանքը, այս ոգիով անշնչելի՞ դարձած է. ազգապահպանման գործը վտանգի՞ տակ է, կրթական ու եկեղեցական գործերը՝ քայքայուն ու տխո՞ւր. ինչ կարեւորութիւն ունին այս բոլորը : Պայքար ու ատելութիւն, — այսպէս կը պահանջէ նոյեմբերեան ոգին. ճշմարիտ հայաստանասիրութիւնը ...

Այս ոգին կրնայ լեզու գտնել մեր ազատութիւնը խորտակող չարաշուք ուժերուն հետ. գտած է, ծառայելով անոնց ամէն կերպով :

Այս ոգին կրնայ մեր դարաւոր թշնամին՝ Թուրքին ալ երկրպագել, ինչպէս երկրպագած է ,երբ Մոսկուայէն, տարիներ առաջ այդպէս հրահանգուած էր. « եղբայրանալ» նոյնիսկ անոր հետ: Սակայն չուզեր ու չի կրնար ձեռք տալ իր հարազատին, հայութեան. չի կրնար եւ չուզեր միասին նստիլ նոյն սեղանին շուրջ եւ նոյն սրահին մէջ մտածելու համար ազգային ու ճակատագրական հարցերու մասին, թէ իսկ տեսակէտներով ու միջոցներով տարբեր ու հեռու իրարմէ :

Այս ոգին սակայն, միայն «յառաջդիմական»ինը չէ. խառնիճաղանճի մէջ կան ուրիշ դրօշակիրներ ալ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՏԱՆ
ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

(Լրացուցիչ մանրամասնութիւններ)

●

ԽՄԲ.— Առաջին նկարագրութիւնը հրատարակած ենք երեքշաբթի օր:Ստորեւ՝ կարգ մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ, քաղելով մեր մասնաւոր թղթակցին եւ Պ. Յ. Վ.ի նամակներէն (նառերու ամփոփումը տուած ենք արդէն).—

Լիոնի մեր հայրենակիցները, պատիւ իրենց, առանց գաղափարի խտրութեան բոլորուած են Ազգ. Միութեան եւ Եկեղեցաշէն յանձնախումբին շուրջ, եւ միակամ կ'աշխատին գլուխ հանել այս մեծ ձեռնարկը : Դժբախտաբար չի գտնուեցաւ մեծահարուստ մը որ դէթ մասամբ մը թեթեւցնէր այս ծանր բեռը: Սակայն հոն ուր աշխատելու կամք կայ ու համերաշխ ոգի՝ բոլոր խոչընդոտները կը հարթուին հետզհետէ: Ազգային Տան հողը կը գտնուի Լիոնի մէկ խաղաղ թաղին մէջ: Հոն ուր ժխորը կը մեղմանայ ու երբեմն կը նուաղի: Շաբաթ առտու ժամը 9ին ժողովուրդ չկար տակաւին: Եկեղեցաշէն յանձնախումբէն Պ. Գր. Թովմասեան՝ խումբ մը բանուորներու հետ, վերջին կարգադրութիւնները կ'ընէր : Բարձրախօսները զետեղուած էին ու փորձեր կը կատարուէին: Քիչ վերջ եկաւ Պ. Ճէնկ-տրեան : Բաւական ընդարձակ ամպհովանի մը պատրաստուած էր հիւրերուն, եւ ժողովուրդին ընդունելութեան համար : Քանի մը հաստարուն կաղամախիներ արդէն հաճելի զովութիւն մը կը սփռէին իրենց շուրջը:

Շատ չանցած ժողովուրդը սկսաւ գալ խումբ առ խումբ. Յաջորդաբար կը հասնէին նաեւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Մեծ մասը սիրով պատասխանած էր հրաւէրին:Ականաւոր հիւրերէն յիշենք Պ. Ֆոռ Պրաք, Նահանգապետին ներկայացուցիչը: Ռոնի երեսփոխան Պ. Շառէ, Լիոնի Պարէտի ներկայացուցիչ՝ զօր. Շառտօն: Գնդապետներ տ'Իսթրիա եւ Ռիմօ, Նահանգային ճողովի անդամ Պ. Սեվ, քաղաքապետի օգնականներ Պ. Պ. Քուրժելա, Լոժէ, Թափինոս եւ Վինէ, Լիոնի դատարանի նախագահ Վոյլ, զուիցերիական դեր հիւպատոս Պ. Մենթա, իտալական հիւպատոս՝ Պ.Սանթօ Մանիօ, հելլենական, Յունաստանի հիւպատոս՝ Պ. Ռ. Փափասթաքս եւն.:

Տօնավաճառի ներկայացուցիչ՝ Պ. Գ. Քիլարճեան: Նաեւ Լիոնի ու շրջանի մամուլէն թղթակիցներ: Ներկայ կրօնականներէն՝ Արհիմանտրիտ Լաւրիոտիս, ռուսական եկեղեցւոյ աւագերէց Վիկտոր Պուշկին, բողոքական համայնքէն՝ իմամ էլ Հաճէլ Մաաֆա : Կաթողիկէ համայնքէն Հ. Լեւոնեան (Վիէն), Հ. Մեսրոպ Եէտիքարտաշեան (Լիոն):

Ժամը 10ի մօտերը հասաւ Փարիզի առաջնորդ եւ կաթ. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, ընկերակցութեամբ՝ Վառմշապուհ եւ Թորգոմ քահանաներու եւ Վալանսի հոգեւոր հովիւ Սահակ աւագ քհնյ. Պալիկեանի :

Երգչախումբը արդէն գրաւած էր իր տեղը՝ բեմին քով, ուր կանգ առաւ նաեւ կրօնական շքախումբը : Պ. Արա Պարթեւեան յաջողած էր երկու օրուան ընթացքին կազմել երգեցիկ խումբ մը՝ շնորհիւ յարմար ուժերու բարեացակամութեան :

Ժամը 10ին հասաւ Պ. Խրիմի ինքնաշարժը: Ծերունի քաղաքապետը երբ կառքէն կ'իջնէր քանի մը հետեւորդներու օգնութեամբ, ներկայ բազմութիւնը ջերմագին ծափահարեց :. Նոյն պահուն երգչախումբը կը հնչեցնէր «Մարսէյյէզ»ը, որուն յաջորդեց Տէրունական աղօթքը : Ժողովուրդը կը ձայնակցէր խոր երկիւղածութեամբ: Յետոյ երգուեցան քանի մը կրօնական երգեր, մասնակցութեամբ կանոնաւոր պաշտօնեաներուն եւ քահանաներուն: Օր. Իրիս Պիլպիլեան իր թրթռուն ու հմայիչ ձայնով առանձին երգեց «Մէրասի Լէր»ը: Պ. Վահէ Ֆրէնկեան բեմ բարձրանալով՝ ֆրանսերէնով մը կարդաց վէմ քարին մէջ զետեղուելիք մագաղաթին արձանագրութիւնը : Հայերէն բաժինը կարդաց յանձնախումբի անդամներէն մին :

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եռագոյնով, որուն երկու կողմերը պահակ կեցած էին Հայ Բոյսքեկներու միութենէն երկու անդամներ՝ իրենց դրօշներով: Մեր տարագիր եռագոյնին՝ նշոյլն իսկ չկար դժբախտաբար :

Երբ կրօնական արարողութիւնը վերջ գտաւ, կաթող. պատուիրակն ու քահանաները մօտեցան Պ. Խրիմի ու ձեռքի ջերմ սեղմումներով բարեկամութեան ու առողջութեան մաղթանքն յայտնելէ նախահաճոյ : Այս բաղձեցան անոր քով :

Լիոնի Ազգ. Միութեան կողմէ Պ. Ա. Հերգանեան Կիլպէկեան կարդաց ֆրանսերէն ճառ մը: Պ. Վ. Ֆրէնկեան ողեկոչեց յիշատակը մեծ հայասէրներու :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Փրոֆ. Ֆեյտիի: Մեր ազնիւ բարեկամը իր ճարտար լեզուով նախ գովեց հայերու անկեղծութիւնը եւ մասնաւորապէս ծանրացաւ հայկական մշակոյթին վրայ : «Ե. դարը, ըսաւ, հայ գրականութեան, ոսկեդարը համարուեցաւ: Հայերը խիզախօրէն պաշտպանած են իրենց մշակոյթը բոլոր տեսակի թշնամիներու դէմ: Հայկական մշակոյթը Միջերկրականեան մշակոյթին մէկ մասը պէտք է նկատել, Յունական եւ պարսկական մշակոյթներուն հետ : Հայկական գրականութիւնը կարելի է բաժնել երեք շրջաններու : Սկզբնական շրջանը՝ կրօնական ուղղութիւն ունէր: Երկրորդը՝ կրօնական ու պատմագրական ձգտում մը ունէր, քնարերգական ու ժողովրդային բանահիւսութեան երգերով : Վերջապէս ԺԷ. դարէն սկսեալ ծաղկեցաւ Կ. Պոլսոյ գրականութիւնը : Յետոյ յիշեց Նարեկացին, Եղնիկն ու Ներսէս Շնորհալին: Պանծացուց հայկ. ճարտարապետութիւնը, մանրանկարչութիւնը, աշուղական եւ ժողովրդային բանահիւսութիւնը եւն.: Այս գեղեցիկ ճառը աղջուն ունեցաւ թունդ ծափերով: Ուրախ պիտի ըլլայինք գինքը դարձեալ լսելով մեր բեմերէն :

Կարգը եկած էր նախագահ Խրիմին որուն ճառը կարդացինք արդէն :

Ապա խօսեցաւ Պ.Ս.Բարեան,պարզելով ֆրանքեւհայկական յարաբերութիւնները դարերու ընթացքին : Վերջին խօսողը եղաւ Պ. Տ. Թէքէեան ,որ յիշեց հայ ժո-

---

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ)

●

Բ. ՄԱՍ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Անմիջապէս հրաւիրուեց նախարարական խորհրդի արտակարգ նիստ, որին մասնակցում էին նաեւ Մոսկուայի պատուիրակութեան երեք անդամները եւ Յովհ. Քաջազնունին :

Իր վերջնագրով Լեգրանը առաջարկում էր.

1. Հրաժարուել Սեւրի դաշնագրից :

2. Թոյլ տալ խորհրդային զօրքերին իրենց ռազմամթերքով անցնել Հայաստանի երկաթուղիներով ու խճուղիներով՝ միանալու համար Մուսթաֆա Քեմալի զօրքերին՝ դաշնակիցների դէմ կռուելու նպատակով :

3. Հայաստանի եւ հարեւանների միջեւ գոյութիւն ունեցող սահմանային վէճերի լուծումը յանձնել Խորհրդային Ռուսաստանի իրաւարարութեան եւ մի շարք երկրորդական այլ առաջարկներ :

Վերջնագրի շուրջ նախարարական խորհրդում երկարատեւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, մասնաւորապէս Յ. Քաջազնունու եւ մեր պատուիրակութեան անդամների միջեւ: Առաջինը առաջարկում էր Լեգրանի վերջնագրին մերժողական պատասխան տալ, իսկ պատուիրակութեան անդամները եւ նախարարներից ոմանք կողմնակից էին որոշ վերապահումներով ընդունել Լեգրանի առաջարկները :

Հաւանութեան արժանացաւ պատուիրակութեան առաջարկը ու վերջնագրի պատասխանի խմբագրութիւնը յանձնուեց տողերիս գրողին: Հետեւեալ առաւօտեան նիստին խմբագրուած պատասխանը հաստատուեց եւ որոշուեց յատուկ պատուիրակութիւնը առաջնորդել նախօրօք պատրաստուած բնակարանը :

Կայարանում Լեգրանին փայլուն ընդունելութիւն ցոյց տուեց: Դիմաւորելու գացած էին արտաքին գործոց նախարարի օգնականը, Լեւոն Զաքարեանը, Հ. Տէրտէրեանը եւ Երեւանի պարետ՝ Ա. Շահխաթունին :

Վերջնագրի գրաւոր պատասխանը վագոնում ներկայացնելուց յետոյ, տողերիս գրողը իր ուրախութիւնը յայտնեց պատուիրակութեան բարեյաջող ժամանումին առթիւ եւ Հայաստանի կառավարութեան անունից հրաւիրեց քաղաք : Լեգրանը, պատշաճ պատասխան տալուց յետոյ, իր հետեւորդների հետ դուրս եկաւ վագոնից, մինչ զինուորական նուագախումբը նուագում էր «Ինտերնասիոնալ»ը:

Լեգրանի պատուիրակութեան անդամները կայարանից ինքնաշարժով առաջնորդուեցին քաղաք :

Տեղ հասնելուն պէս, Լեգրանի պատուիրակութեան անդամ եւ խորհրդական Ս. Տէր Գաբրիէլեանը իր ընկերներից ծածուկ, առանձին տեսակցութիւն խնդրեց : Անմիջապէս ընդառաջելով նրա առաջարկին՝ տեսակցութիւնը նշանակեցի նոյն օրը, կէսօրից յետոյ ժամը 4ին, «Անդլիական» այգում :

Ճիշդ նշանակուած ժամին տեղի ունեցաւ մեր հանդիպումը: Ս. Տէր Գաբրիէլեանը իր անկեղծ գոհունակութիւնը յայտնեց մեր կառավարութեան կիրառած իրատես քաղաքականութեան առթիւ : Յետոյ գաղտնաբար յայտնեց, որ Բաքւում որոշուել էր վերջնագիր ներկայացնել Հայաստանի կառավարութեան եւ մերժելու պարագային՝ Խորհրդային Ռուսաստանը պիտի անցնէր զինուորական գործողութիւնների: Բոլշեւիկները՝ հայ, ռուս, թուրք, այն կարծիքին էին, որ Հայաստանի կառավարութիւնը ներկայացուած վերջնագրին պիտի տայ մերժողական պատասխան, եւ Լեգրանի պատուիրակութիւնն էլ, առանց գնացքից իջնելու, պիտի վերադառնայ Բաքու ու պիտի սկսուէին զինուորական գործողութիւնները : Իր կողմից Ս .Տէր Գաբրիէլեանը առաջարկեց բանակցութիւնները ձգձգել եւ միջոցներ գտնել վերջ տալու Թուրքերի հետ սկսուած պատերազմին, որքան որ այդ հնարաւոր էր :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

(30) (Շար.)

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՔԻՈՍ.— Այս կղզին որ կը գտնուի Միտիլէնի շրջագծին մէջ ու շոգենաւով չորս ժամ հեռու է Միտիլէնէն, ներկայիս իր մէջ կը համրէ 14 հայ ընտանիքներ, 46 անձ: Քիոսի Հայերը Միտիլէնի իրենց ազգակիցներուն նիւթական կացութեան մէջ են: Բայց, մասի վրայ համրուող նոր սերունդը, դժբախտաբար մոռցած է իր մայրենի լեզուն ու գիրը: Ազգային զգացումը տակաւին կայ իրենց հոգւոյն մէջ, բայց ցաւալի է ըսել որ ժամանակը պիտի կատարէ իր տխուր դերը, եթէ հրաշքի համազօր բան մը չպատահի:

ՔԵՐՔԻՐԱ.— Այս գեղեցիկ կղզին որ կը գտնուի Յունաստանի հիւսիս-արեւմտեան կողմը, գրեթէ մօտերը Ալպանիոյ, իր բնական գեղեցիկ տեսարաններով, մշտադալար լեռներով եւ կանաչազարդ հովիտներով, շատոնց է որ գրաւած է Եւրոպացիներու ուշադրութիւնը: Բոլոր եղանակներուն ալ հոն կը տեսնէք զանազան ազգերու ներկայացուցիչներ, որոնք կ'այցելեն հոն՝ վայելելու համար անոր հրաշալի բնական գեղեցկութիւնները: Փոքրիկ այս քաղաքը իր դարաւոր կեանքին մէջ, եւ մանաւանդ այս վերջին պատերազմին, տեսած է սարսափելի օրեր, ծովային եւ օդանաւային ռմբակոծումներ: Այսօր քաղաքին գրեթէ մէկ երրորդը տակաւին կը գտնուի քանդուած վիճակի մէջ: Հազիւ ցամաք ոտք կոխած, կ'ունենաք տպաւորութիւնը տարբեր աշխարհի մը, որ չի համապատասխաներ Յունաստանի մէջ ձեր տեսածներուն: Նեղլիկ փողոցներ, այնքան նեղ՝ որ հազիւ երկու անձեր կրնան քով քովի անցնիլ, եւ բազմաթիւ պատուհաններով բարձր տուներ որոնք տակաւին կը կրեն ռմբակոծումներու հետքերը, բայց եւ այնպէս այդ վիճակին մէջ անգամ չնորհալի բան մը ունին իրենց վրայ, եւ այցելուն կրնայ երջանիկ զգալ ինքզինքը: Ժողովուրդին վարք ու բարքը օրինակելի է, եւ հաւատալի է որ պատահին կռիւներ կամ անկանոնութիւններ:

Այս գեղեցիկ եւ պատմական կղզիին մէջ ուր ներկայիս կ'ապրի 29 ընտանիքներէ եւ 104 անձերէ բաղկացեալ հայութիւն մը, անցեալ տարիներուն ապրած են 3-4 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ հոյլ մը մըտաւորականներ, որոնք հետզհետէ մեկնած են զանազան երկիրներ, տեղւոյն անձուկ վիճակին պատճառով:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ մանաւանդ մեր ազգակիցները շատ յարգուած եւ սիրուած են քաղաքական-կրօնական իշխանութիւններէն եւ ժողովուրդէն, իրենց օրինակելի կենցաղին պատճառով: Շրջանները մէջ միակն է, որ ունի լաւ կազմակերպուած Թաղային մարմին մը եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ մը, որոնք կատարեալ համերաշխութեամբ կը ջանան վառ պահել ազգային ոգին եւ ներդաշնակութիւնը ժողովուրդին մէջ: Իսկ ամէնէն ուրախալին այն է որ, ինչպէս ըսի նախապէս, հոս կան քանի չափ փոքրիկներ, որոնց ազգային դաստիարակութեան համար, տեղւոյն Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղի աշխատանքով, եւ Աթէնքի Կեդր. մասնաժողովի նիւթական օգնութեամբ, մօտ ատենէն կարելի պիտի ըլլայ հաստատուն հիմերու վրայ դնել կրթական գործը:

Վերջին այցելութեանս միջոցին, սոյն մարմիններու հետ խորհրդակցելէ յետոյ, կազմուեցաւ հինգ գիտակից տիկիններէ եւ օրիորդներէ մարմին մը, «Կրթասիրաց Օժանդակ յանձնախումբ» որուն գործը պիտի ըլլայ մղում տալ կրթական գործին, թէ փոքրերու եւ թէ մեծերու մէջ: Հոս տեղին է կարծեմ յիշատակել Կարսեան ընտանիքը, որ Քերքիրայի հայութեան համար օրհնութիւն մը եղած է: Քերքիրայի Հայերը մեծ մասով նիւթապէս բարեկեցիկ են, բայց մէկ երկու ընտանիքներէ, որոնք օգնութեան կը կարօտին:

ԱՐԳՈՍԹՈԼԻ.— Քեֆալինիա կղզիի այս գլխաւոր քաղաքին մէջ ունինք վեց ընտանիք 23 Հայեր, որոնք վերջին երկրաշարժին ամէն բան կորսնցուցած եւ պատսպարուած են հիւղակներու մէջ: Անոնք կը սպասեն որ հրաշք մը պատահի: Ազգային մարմիններու վրայ պարտականութիւն կը ծանրանայ, փրկել այս արկածեալները, որքան կարելի է շուտ:

ղովուրդին զոհաբերութիւնը եւ թափած արիւնը դաշնակից ուժերու կողքին, հայկական եւ արեւելեան լեգէոններու կազմութիւնը, նկարագրեց Մուսա Տաղի Հայոց մղած պայքարը եւ ազատութիւնը, եւ ցաւով վերյիշեց Կիլիկեան վերջին ողբերգութիւնը:

Յետոյ Սերովբէ Ծ. Վ. եւ Պ. Խտուար խօս կնքեցին եկեղեցւոյ վէմ քարին կափարիչը: Այս յիշատակելի արարողութիւնը վերջացաւ «Հայր մեր»ով ու կաթ. պատուիրակին աղօթքով:

Շրջանի ազգ. միութիւններէն կամ կրօնական ընկերակցութիւններէն ներկայ էին պատուիրակներ Տէսինէն, Սէնթ Էթիէնէն, Փոն տը Շէրիւիէ: Եկած էին նաեւ բազմաթիւ այցելուներ: Այսպէս Լիոնը ապրեցաւ իր լաւագոյն օրերէն մին: Կը մաղթենք որ շուտով բարձրանայ իրենց ազգային բոյնը:

Գ. ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ. ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Շրջաններէն հրաւիրեալ հայրենակիցներու համար կէս օրուան հաւաքական ճաշ մը տրուեցաւ եկեղեցաշէն յանձնախումբի կողմէ Նէօվէլ Լիոն տ'Օրի սրահներուն մէջ: Նախագահը, Պ. Ճնկտրեան բացումը կատարեց բարի գալուստ մաղթելով հիւրերուն:

Ճաշը սկսաւ Սերովբէ Ծ. Վրդ.ի «ճաշակեսցուք»ով, սեղանապետութեամբ Պ. Ս. Քարեանի: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ նուէրներէ գոյացաւ մօտ կէս միլիոն Ֆրանք: Գլխաւորաբար նուիրատուներն էին,— Պ. Պ. Թովմասեան, Ծառուկեան, Սողոմոնեան, Թորոսեան (Ռօան), Ասլանեան (Ժընեւ), Տոքթ. Թըռնամեան, Կրընոպլի Ազգ. Միութիւնը, Սուճեան (Սէն Շամօն), Տոքթ. Սարաֆեան (Սէն Թ'էթիէն), Սանճեան, Ռումանացի մը Ժընեւէն, Վ. Ֆրէնկեան, Մելքոնեան, Ջրրաշեան (Մարսէյլ), Տիկին Սարայտարեան, Սաղաթէլ Փափազեան: Շրջաններէն ալ շատ մը խոստումներ եղան, ինչ որ հպարտութեամբ եւ երախտագիտութեամբ կը լեցնէ մեր սիրտը: Սեղանակիցներէն շատեր խօսք առին, իրենց գոհունակութիւնը յայտնելով եւ մաղթելով որ իրագործուի Պ. Խոխոյի տրուած խոստումը.— Մէկ տարիէն վերջացնել շինութիւնը:

Նոյն շաբաթ գիշերը տեղի ունեցաւ նաեւ Երիտասարդաց Միութեան պարահանդէսը, ուր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգեցին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան եւ ուրիշներ: Այս առթիւ վիճակահանութիւն մըն ալ կատարուեցաւ եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

Յ. Պ. Վ.

ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, 27 Յունիս.— Կիրակի երեկոյ հրաւիրեալներու բազմութեան մը առջեւ, ուր ներկայ էին նաեւ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն եւ քանի մը հայրենակիցներ, հանդիսաւորապէս «Զինուորական շքանշան» յանձնուեցաւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ Ռաուլ Պլէօզի:

Նախագահական աթոռը գրաւած էր մեր սիրելի բարեկամը, Խտ. Տէփոէօ: Քաղաքիս Ֆրանսացի ընկերվարականներուն քարտուղարը, ընկեր Ֆրանչեսքին պաշտօնապէս բացումը կատարեց այս հանդէսին, դրուատելով մեր սիրելի քաղաքապետին թանկագին ծառայութիւնը 1914-18ին, իբրեւ համեստ զինուորը հայրենիքին, մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը, ինչպէս եւ գրաւման շրջանին՝ Դիմադրական ճակատին մէջ կատարած դերը, եւ վերջապէս իբրեւ քաղաքապետ: Ընկեր Պլէօզ մասնակցած է չորս ճակատամարտներու եւ ծանրապէս վիրաւորուած: Այս առթիւ արժանացած է Պատերազմական Խաչի եւ Ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի տիտղոսին: Իսկ այսօր՝ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան մայիս վեց թուակիր հրամանագրով կը ստանայ զինուորական շքանշանը: Պատիւս արժանաւորաց...»:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ներկայացուցչին ընկեր Վարդգէս Գոստիկեանի որ գեղեցիկ ուղերձով մը թարգմանը կը հանդիսանար Ալֆորվիլի հայ գաղութին եւ իր ընկերներուն: «Պ. քաղաքապետ եւ սիրելի ընկեր, պատիւը որ պիտի ընծայուի ձեզի քիչ յետոյ մեր ընկերոջ՝ Խտ. Տէփոէօյի ձեռամբ, արդար հատուցում մըն է միայն, ձեր բարոյական արժէքներուն, ձեր հայրենասիրական զգացումներուն եւ ձեր քաջագործութեանց: Վստահ եղէք, սիրելի ընկեր, որ մենք այսպիսի պաշտօնական արարողութեան մը պէտք չէինք զգացած ճանչնալու, յարգելու եւ սիրելու համար ձեզ: Մենք եւս կը փափաքէինք, Պ. քաղաքապետ, ձեր կուրծքը զարդարել նշանով մը, երախտագիտութեան շքանշանով, յանուն Ալֆորվիլի ամբողջ հայութեան... Հանդիսաւոր այս պահուն ձեր հայ ընկերները կը շնորհաւորեն ձեզ, Պ. քաղաքապետ, իրենց ներկայութեամբ յայտնելով բարեկամական եւ երախտագիտական այն խոր զգացումները զոր ներշնչած էք միշտ իրենց»:

Յաջորդաբար հրաւիրուեցան քաղաքապետին պաշտօնակիցներն ու շրջաններէն եկած ներկայացուցիչները, որոնք գնահատելով իր գործունէութիւնը արժանի կը գտնէին այս մեծարանքին: Յետոյ բեմ բարձրացաւ մեր սիրելի բարեկամը, Պ. Խտ. Տէփոէօ, իր պերճախօսութեամբ հմայելով ներկաները:

— « Անակնկալի մը առջեւ գտնուեցայ երբ առաջարկուեցաւ ինծ կատարել մեծարանքի այս արարողութիւնը, քանի որ համանման շքանշանակիր մը չեմ եւ ոչ ալ Նափոլէոն: Հետեւաբար սահմանադրական կարգուսարքը չխանգարելու համար պիտի խնդրէի նոյնաստիճան շքանշանակիրներէն առնել սուրը եւ շօշափել այս թանկագին իրը ի նշանհաւանութեան: (Եւ սուրը կը յանձնէ շքանշանակիրներուն), ներբողական մը խօսելու պէտք չեմ զգար, արդէն ամէն ինչ կատարեալ է: Հայերը իրաւունք ունին, ինչպէս քիչ առաջ լսեցիք երախտագիտական զգացումներ յայտնելու Պլէօզի, քանի որ անոնք չեն վայելած այն բարիքները, զոր կը ստանան այսօր: Անոնք՝ ասկից առաջ կաշկանդուած էին եւ իրաւազրկուած էին մեր հակառակորդներէն, ինչպէս որ կաշկանդուած է իրենց հայրենիքը, նոյն այդ իրաւակարգին կուսակիցներէն: Ես ալ Ֆրանչեսքի հետ կը յայտարարեմ «Պատիւս արժանաւորաց»: Եւ քաղաքապետին լանջքին վրայ կը զետեղէ »Զինուորական շքանշանը, մինչ «Մարսէյեզ»ը կը թնդար: Յուզիչ էր տեսարանը երբ քաղաքապետը բեմ բարձրացաւ յայտնելու համար իր շնորհակալութիւնը այս մեծարանքին առթիւ: «Բոլոր այս խօսուածները կը գտնեմ չափազանցեալ: Եթէ ըրած եմ բան մը, կատարած եմ իբրեւ մարդ, յանուն մարդկային բարօրութեան»: Սրտով կը մաղթեմ որ դուք բոլորդ արժանանաք նոյն պատիւին:

Ներկաները յետոյ մեծարուեցան ընտիր գինիներով եւ անուշեղէններով:

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի տարեկան մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 27ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, դպրոցին հանդիսասրահին մէջ: Ծնողներ եւ կրթասէր հասարակութիւն մը եկած էին, մօտէն դիտելու իրենց զաւակներուն ուսմանց մէջ ունեցած յաջողութիւնները:

Ներկայ էին հայ եւ օտար բարձրաստիճան հիւրեր: Ս. Ղազարի եւ Երուսաղէմի ասպետ Պրիսաքի դուքսը, իր շքախումբով, իտալական փոխ-հիւպատոսը, վարժարանին ակադեմական տնօրէնը՝ զօր. Փռեվօ, Անուշաւան աբեղայ, Մխիթարեան Հայրեր, ուսուցչական կազմը, մամուլի ներկայացուցիչներ, եւն.:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ դպրոցին քայլերգով զոր երգեցին վարժարանին աշակերտներէն կազմուած երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի:

Մէջ ընդ մէջ աշակերտները կատարեցին գեղեցիկ արտասանութիւններ՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն լեզուներով: Ջերմապէս գնահատուեցան Օր. Շ. Պէնկեանի երգերը, ինչպէս նաեւ ուսանող Տէտէճեանի ձեռնադաշնակով նուագած կտորները:

Վարժարանին ուսումնապետ Հ. Խորէն Տիլիզեան տարեշրջանի ամփոփ զեկուցումը տալով, բաժնեցհայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր իւրաքանչիւր դասարանի մէջ Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացող աշակերտներուն:

Յետոյ խօսեցան եւ քաջալերական խօսքեր ուղղեցին դպրոցին ակադեմական տնօրէնը, Մխիթարեան Նախկին սաներու կողմէ Պ. Պարկիրճեան, եւ Պրիսաքի դուքսը, որ միաժամանակ ստանձնած էր այս հանդէսին նախագահութիւնը:

Աշակերտներուն քանի մը բազմաձայն երգերով վերջացաւ այս օրինակելի հանդէսը:

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Ծերերը, կիներն ու պզտիկները տասնեակ մը կռուողներու պաշտպանութեան տակ՝ հեռացան գիւղէն, բարձրացան Քերծայ սարը, իսկ ռազմիկները՝ կարգապահութեամբ, պատերազմը շարունակելով, կամաց, կամաց տեղի տալէն, հետեւեցան ժողովուրդին՝ թշնամիի ռումբերու եւ գնդակներու տարափներու տակ, լերան ստորոտը, մեզ հետապնդող թըշնամիի եւ մեր միջեւ շղթայազերծուեցաւ աննկարագրելի կռիւ մը, բայց՝ մենք փշրեցինք թշնամիի յանդգնութիւնը, այս կռւին մէջ՝ Արեգնազը հետս էր, միասին կը կռուէինք, թշնամին փախցուցինք մինչեւ գիւղը, ապա՝ ետ վերադարձանք, հետեւելու համար նահանջող ժողովուրդին...:

« Ետքը փնտռեցի Արեգնազը, ան՝ չկար... կորսուած էր.. տղաք,— պոռացի — ո՞ւր է Կանաչենց Հարսը...., ըսին՝ չկայ: Ինչպէ՞ս ձգէի զայն, ոչ, անկարելի էր, գոնէ ինծի համար անկարելի էր, ես չէի կրնար լքել Կանաչենց Հարսը, պէտք էր փնտռել ու գտնել, ես որոշեցի գիւղ դառնալ, քալեցի անմիջապէս, ինծի հետեւեցան Մեսրոպն ու Գէորգը, մեր գիւղին ամէնէն լաւ ռազմիկները, մտանք գիւղը գղուշութեամբ եւ պատրաստ, դեռ նոր հասեր էինք գիւղի առաջին տան՝ երբ գոռաց Զէնով Օհանը, մէկ հատ էր շատերու դէմ, բայց՝ արի ու վճռական, թնդանօթաձիգը Կանաչենց Հարսն էր...: Կռիւին ծանր մէկ պահուն, լքեր էր մեզ, վազեր էր դէպի գիւղը, եւեր էր Արութենց տանիքը, եւ կը ռմբակոծէր թշնամին..., ան՝ չէր ուզած լքել իր Տիգրանի գերեզմանը, փափաքեր էր նահատակուիլ եւ մնալ գիւղին մէջ, իր Տիգրանին մօտիկ..»:

« Կանաչենց Հարսին կռուի անվեհեռութեան մէջէն կը խօսէին հայ ընտանեկան սէրը, հայ կնոջ բարոյականը եւ հայրենասիրութիւնը, տառապանքի մէջ մեծցած հայ կինը՝ Արեգնազով կը մտնէր մեր նոր պատմութեան մէջ, իբրեւ գերագոյն հրաշագործութիւն...: Արաբիլները պտոյտ կուտային գիւղի հորիզոնին վրայ, մեր թնդանօթը կը գոռար...: Արաբիլները հիմա կը թռին մեր նախկին դիրքին վրայ՝ ջղայնացած ու խռովալից: Կը վազէինք, ես, Գէորգն ու Մեսրոպը, կը վազէինք հեւ ի հեւ եւ կրակելով, երբ Արութենց տանիքը ելանք, հոն մըն ալ գոռաց Զէնով Օհանը եւ լռեց...»:

« Մէկ ոստումով ցատկեցի, գրկեցի, Կանաչենց Հարսը, արիւնի մէջ էր... Թշնամիի գնդակը գգետներ էր զայն այն պահուն՝ երբ Զէնով Օհանը իր վերջին գնդակը կ'արձակէր...: Մեծ վէրք մը բացուած էր երկու ստինքներու արանքը, կոտրեր էր լանջախաչին մէկ թեւը: Կանաչենց Հարսը մեռաւ գրկիս մէջ...: Արաբիլները վար իջան Արութենց տանիքը, քանի մը անգամ պտտեցան Արեգնազի շուրջը, երեք հատ Արաբիլներ կոցեցին Զէնով Օհանը եւ Արեգնազի արիւնոտ հագուստը, ես՝ չալկեցի դիակը, վար իջանք տանիքէն, Կանաչենց Հարսը թաղեցինք Տիգրանի կուշտը...: Երբ գիւղէն հեռացանք բաւական մը, ետ դարձանք, նայեցանք, ճչգեցինք այն կէտը՝ ուր թաղուեր էին Տիգրանն ու Արեգնազը, տեսանք որ Արաբիլները կը պտտէին անոնց հողակոյտին բոլորտիքը...»:

X

Արտաշէսը վերջացուցած էր իր պատմութիւնը: Դադրած էր ջահաղնացութիւնը: Քաղաքը ինկած էր երազներու մէջ: Ուշ էր, մենք լքեցինք ծովափը, վերադարձանք մեր թիթեղաշէն հիւղակները՝ բեռնաւորուած մեր պատմութեան ցաւովը...:

Այն գիշերը, ես ինծի համար աւելի մութ գիշեր մը չինեցի, գրկեցի Հայոց պատմութիւնը եւ ողբերգութիւնը մեր տխուր ճակատագրին, մտայ քունիս մէջ: Գիշերը երազիս մէջ, տեսայ Կանաչենց Հարսը եւ անոր շուրջ պտտող երեք արագիլները:

(Վերջ) ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

տալու Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մրցակցութեան։ Ես կը մերժեմ քննել ուրիշ որ եւ է կարգադրութիւն, ցորչափ մերժուած չէ այս դաշինքը։ Եթէ երբեք մերժուի, ինչ որ ցաւալի պիտի ըլլար, այն ատեն նորէն կը քննենք կացութիւնը »։

Պ. Սփաքի կարծիքով, եթէ յստակօրէն պարզուին դաշինքին մերժման վտանգները, Ֆրանսայի խորհրդարանը կրնայ վաւերացնել ծրագիրը, ներկայ վիճակին մէջ։

× Վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փարիզի իտալական դեսպանին հետ։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ զօրքը Կոլի նախկին կուսակիցները նոր նախագիծ մը պատրաստած են, միացեալ բանակի ներկայ ծրագրին տեղ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ «Լա Վիժի Մարոքէն» թերթին անօրէնին սպանութենէն եւ ուրիշ ահաբեկումներէ ետք, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան բարեկարգութեան համար։ Միեւնոյն ատեն կոչեր ուղղուեցան ժողովուրդին, որպէսզի պաղարիւն մնայ, վստահելով դատական իշխանութեանց։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան միացեալ բանակի ծրագրին մասին։ Նախկին վարչապետ Ռամատիէ առաջարկեց ներում շնորհել անկարգապահներուն։ Քննուեցաւ նաեւ դաշինքին մասնակցելու խնդիրը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին դատական յանձնախումբը քուէարկեց այն օրինագիծը որ մահապատիժ կը տրամադրէ լրտեսութեան համար, խաղաղութեան ատեն ալ։

ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ անձրեւները մեծ աւերներ գործեցին Կրընոպլի շրջանին մէջ, դժուարացնելով հաղորդակցութիւնները։

ՌՈՒՍ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ կազմակերպութեան մէկ անդամը, Վալերի Տրեմէլ, առեւանգուած է Լինցէն (Աւստրիա)։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ատընաուըր եւ Յունաստանի վարչապետը, մարեչալ Փափագոս տեսակցութիւն մը ունեցան Պոնի մէջ, տնտեսական եւ քաղաքական խնդիրներու շուրջ։ Գերմանիա խոստացած է կարելի բոլոր միջոցներով տնտեսապէս օգնել Յունաստանի, նոյնիսկ մեծագումար վարկ մը տրամադրելով։ Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբը պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնք մը պատրաստած է։ Օրինագծը կը նախատեսէ զինուորագրել 18էն 45 տարեկան երիտասարդները։

ՀՌՈՄԻ ամերիկեան դեսպանը, որ տիկին մըն է, կը յուսայ թէ Թրիէսթէի վէճը պիտի լուծուի մօտերս։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ութ միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն իբրեւ տնտեսական օժանդակութիւն։ Տրամադրուած գումարին կէսը յատկացուած է հողագործութեան։

-ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախկին փոխ-վարչապետ Տոքթ. Սեվչիք դատապարտուեցաւ 18 տարուան բանտարկութեան, Փրակայի գերագոյն ատեանին կողմէ։ Ամբաստանեալը, որ պաշտօնէն արձակուած էր 1952 Յունիսէն ի վեր, «խոստովանած է թէ ոճրապարտ գործունէութիւն մը ունեցած է, պետական գաղտնիքներ հաղորդելով եւ ազգային հարստութիւններ իւրացնելով»։ Դատական ատեանը որոշեց բռնագրաւել իր անձնական հարստութիւնը եւ զրկել քաղաքացիական իրաւունքներէն։

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Ս. Ժերոմի (Մարսէյլ) «Հայաստան» ենթակոմիտէն երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր՝ արկածալի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Հրաչեայ Ամիրայեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ – ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ
ԷՔՈՒԱՆԻ անտառին մէջ, այս կիրակի
կը մասնակցին բոլոր մասնաճիւղերը իրենց լաւագոյն ուժերով։
Երգ, արտասանութիւն, պար, զաւեշտ ՎՈԼԷՊՕԼԻ մէջ մասնաճիւղային
ախոյենական մեծ մրցում
Զանազան խաղեր ԶՈՒՏ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ։ ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ
Մասնաւոր Օթօքարեր կը մեկնին։ (Երթ ու դարձ 250 ֆրանք)։
Կառ Մոնփարնասէն ժամը ճիշդ 9·30ին Կառ տը Լիոնէն ժամը 9·45ին
Փլաս Ժուռտէնէն ժամը 9·30ին Օրօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն
Օթօքարը կը մեկնի նաեւ Կառ տիւ Նորէն, քափէ Լը Մաուլան ժամը 9·30ին
Այժմէն իսկ ապահովեցէք ձեր տեղերը Նոր Սերունդի անդամներէն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴԱԼԱՐԱԳԵՂ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Կազմակերպուած վարժարանին Օժանդակ Տիկնանց կողմէ, աջակցութեամբ նախկին աշակերտներուն։
Կիրակի 4 Յուլիս, ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը ապահովուած է, Փաքաշուի հանրածանօթ նուագախումբով։
Պիտի մասնակցին ՌՕԺԷ ՌԻՒԷԼ, ԺԱՆ ՔԼՈՏ ՊԱՐՆԱԼ իր կիթառով, ԺԱԳ ՊՐԷԼ իր զուարճալի երգերով, ՊՌՈՏԷՐՍ երգիծաբան եղբայրները եւն. եւն.։
Պար՝ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ եւ ընկերակցութեամբ ԹԱՌԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆԻ, երգ Օր. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ, Օր. ԱԽԵՏԻՍԵԱՆ (երգ եւ արտասանութիւն) Պ. ՏԷՏԷՃԵԱՆ (աքորտէոն)։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՋՈՎԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ (Le Raincy)
4 Յուլիս, ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր
Առաջնակարգ նուագախումբ, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ
Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ Ամերիկ. դաշտահանդէսներու օրինակով «Շիշ – քէպապ» եւ հայկական լաւաշ (փիտէ)
Առատ ուտելիք, ընտանեկան եւ հայեցի զուարթ մթնոլորտ, մատչելի գիներ,
Մարզական խաղեր, խրախճանք եւ անակնկալներ։
Անձրեւի պարագային ապահովուած է ընդարձակ սրահ մը
Հաղորդակց. միջոց.— Մէթրօ Էկլիզ Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս, ժամը 15էն 22
Մասնակցութեամբ հայ լաւագոյն արուեստագէտներու
ԵՐԳ ՆՈՒԱԳ ՊԱՐ
ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ Աղքատախնամի պարահանդէսին առթիւ ծախուած տոմսերու վիճակահանութիւնը.— Ծախքերու մասնակցութիւն 200 ֆրանք
(Գառզուի նկարը եւ Պ. Վիշէնի «մանեօթօֆօն»ը)
Սեղաններ ապահովել հեռաձայնելով TRU. 47-48.
Մանրամասնութիւններ՝ հաղորդակցութեան միջոցներու մասին յաջորդով։

ԱՅՑ ԹԻՖԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. Ազրիւր Սերոբ – Եօթնեղբայր խումբը կազմակերպած է այց մը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Արշակ Ջամալեանի, Լեւոն Թադէոսեանի (Պապաշա), Օհան Կարոյի եւ Պերճուհի Բարսեղեանի գերեզմաններուն։ Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները։

Ժամադրավայր ճիշդ 3·30ին հաւաքուիլ գերեզմանոցի մուտքին առջեւ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերը՝ «Կապոյտ Խաչի Օր»ը կը տօնեն միասնաբար դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի Քաֆէ Լամարկի մօտակայ անտառը՝ Տէսինէն վար։

Այս առթիւ, վարձուած, օթօքարներէն առաջինը կը մեկնի առտուան ժամը 9ին։ Բ.ը ժամը 10ին, Փլաս Կիչարէն։

Լիոնէն եւ Տէսինէն օթօքարով մեկնիլ, փափաքողներէն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Օթօքարերը պիտի սպասեն որոշեալ վայրերը, Փլաս Կիշար, Պուլվար Սէնթիւր եւ Տէսին։

Ի գիտութիւն նաեւ Պրոնցիններուն, կը յայտնենք թէ օթօքարերը՝ Պուլվար Սէնթիւրէն պիտի անցնին, առտուան ժամը 9·25ին, 10·25ին ատենները։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի, 4 Յուլիս, ժամը 8·30էն սկսած դպրոցին սրահին մէջ։

Քննութեան ներկայ կրնան ըլլալ բոլոր հայրենակիցները։ Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրենք մասնաւորաբար բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն։

Քննութենէն անմիջապէս վերջ, օթօքարով ձրի պտոյտ դպրոցի աշակերտներուն համար — Այվար լէ Պէն։

Ծնողքները եւս կրնան ընկերանալ նախապէս արձանագրուելով։ Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն ժամը 13ին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թաղիս Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հիմնադիր-բարերարներ՝ հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկ.ի, Պ. Պ. Գարեգին Շահլամեանի, Աղաճան Դարբինեանի եւ Ոսկան Անուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ – Մեսրոպ սրահի կառուցման աշխատողներու եւ նիւթապէս օժանդակողներու յիշատակին։

(ԿՆԻՔ)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մուրատ Ուսումնասիրացի Օրը, կիրակի, 4 Յուլիս, առաւօտէն երեկոյ Պ. Նաճարեանի ընդարձակ եւ օդասուն ագարակին մէջ, Սէնթ Անթուան։ Կը նախագահէ Հ. Աւետիք վ. Թալաքեան։ Ներկայ պիտի ըլլայ եպիտ խօսփարիզի Կեդր. վարչութենէն Պ. Յ. Յակոբեան։ Մեր մէջ պիտի ըլլայ նաեւ Սեբաստացիներու որդեգիր սանը, որ Մուրատեան վարժարանը կ'ուսանի։

Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան
Այս կիրակի ամբողջ օրը Շալէի օդասուն պարտէզը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւս։
Կը նախագահէ Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ
Մուտքը ազատ է։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ.— Բարձր Հայքէն խումբ մը հայրենակիցներ խորհրդակցելով որոշեցին ժողովի մը հրաւիրել Լիոնի բոլոր հայրենակիցները, կազմելու համար Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը։ Ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, նախկին Բարձր Հայքի ճաշարանին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլորը անխտիր։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկերուհի Անահիտ Տէր Մինասեանի բնակարանը։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս կիրակի ժամը ճիշդ 14ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Վ. Ս.— Ուշ մնացած է։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Մ.— Լուսանկար մը ղրկել։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պաղէնվիլէն Պ. Գարեգին Նորսիկեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին, «Յառաջ»ի եւ «Կէս – Կէս»ի, վերջերս Շաւիլի մէջ մահացած Պ. Դաւիթ Դաւիթեանի, ինչպէս նաեւ Պանեէօ բնակող Պ. Յովհ. Զատէեանի ցաւալի մահուան առթիւ, իսկ իր որդին Արմէն Նորսիկեան հազար ֆր. կը նուիրէ Սեւռի Մուրատեան վարժարանին։

Ստանալ «Կէս–Կէս»ի խմբագրատունէն։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի։ Տեղի կ'ունենայ 3 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։ Յայտագիրը կը պարունակէ մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր։ Զաւեշտ մը՝ մէկ արար։ եւ « Մարդ – ծաղիկներ» գեղեցիկ տրամախօսութիւնը, ծաղիկներու թատերապարով, նաեւ հայկական պարեր։

ՏԵԼՎԱԼ ու իր ընկերը երկու հտպիտներ պիտի ստեղծեն զուարճալի տեսարաններ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

40 – 55 տարեկան լուրջ եւ աշխատասէր մէկ կամ երկու կիներ։ Տնային գործերու համար։ Մասնաւորապէս խոհանոցի եւ լուացքի։ Արժանթին պիտի երթան հայ ընտանիքի մը հետ։ Դիմել անձամբ կամ նամակով Գ. Ծերիկեանի,
13 ռիւ տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ։

Imp. Araxes, 46, Rue Richer, Paris-9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
23
ՅՈՒԼԻՍ
*
VENDREDI
23 JUILLET
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7426
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2837

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱԼԷՊԻ «ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ» ՃԵՄԱՐԱՆԸ

●

Եօթը տարուան կեանք միայն ունի այս ճեմարանը, որուն հիմը դրուեցաւ 1947 Հոկտեմբերին Հալէպի Նոր Գիւղ արուարձանին մէջ։ Կիլիկիայէն եւ Թուրքիոյ զանազան շրջաններէն գաղթող Հայերն են որ կառուցած են զուտ հայաբնակ այս գիւղը։

Շատոնց զգալի էր պէտքը հայկական երկրորդական վարժարանի մը Հալէպի մէջ, որ ժամանակ մը Երեւանէն վերջ ամէնէն հայաշատ քաղաքը կը նկատուէր։

Պէյրութի օրինակը քաջալերութիւն կու տար Հալէպի մեր հայրենակիցներուն։

Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան, երիտասարդ համալսարանական հոգեւորական մը, ապաւինած իր անդրդուելի կամքին ու անսասան հաւատքին, յաջողեցաւ գլուխ հանել ճեմարանի ծրագիրը, շնորհիւ իր նախաձեռնող ոգիին, յանդուգն, յարատեւ ու համբերատար աշխատանքին։

Տանիմարքացի ծանօթ բարեսէր կինը՝ Քարէն Եփփէ, որ ամբողջ կեանքը հայ որբերու եւ այրիներու արցունքը սրբելու նուիրած էր՝ ժամանակին ընդարձակ հողամասի մը վրայ կառուցանել տուած էր միայարկ շէնքեր, ուր աշխատանք կը հայթայթէր հայ որբեւայրիներուն։

Բարերարուհին մեռած եւ այրիանոցը փակուած ըլլալով, շէնքերը կը մնային անգործածելի։ Երկար բանակցութիւններէ վերջ, առաջնորդ սրբազանը յաջողեցաւ ազգին սեփականութիւնը դարձնել այդ հողն ու վրայի շէնքերը։

Նիւթական շէնքը այսպէս ապահովելէ եւ անհրաժեշտ նորոգութիւնները կատարելէ անմիջապէս վերջ, անոր վրայ բարձրացուեցաւ բարոյականը։ Աջակցութեամբ ազգային իշխանութեանց եւ խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներու, որոնք կազմեցին Խնամակալ Մարմինը՝ Զարեհ եպիսկ. «Քարէն Եփփէ» ճեմարանին հիմը դրաւ 22 աշակերտով միայն։

Եօթը տարի վերջ աշակերտներու թիւը գրեթէ եօթնապատկուած է այսօր։ Մեծ զոհողութիւններ պէտք եղան՝ այս արդիւնքին հասնելու համար։ Շէնքերը սկսած են նեղ գալ արդէն։ Անցած տարի տեղի չգոյութեան պատճառաւ դիմողներէն քանի հոգի չեն կրցած դպրոց ընդունուիլ։

Դեր-տնօրէն Մինաս Թէօլէօլեանի տեղեկագրին համաձայն, վերջին տարեշրջանին աշակերտներու ընդհանուր թիւն է եղած 137, 77 մանչ եւ 60 աղջիկ, 34ը գիշերօթիկ, 23 մանչ եւ 11 աղջիկ, որոնք եկած են ճէզիրէի շրջանէն, Գամըշլըէն, Լաթաքիայէն, Քէսապէն ու Դամասկոսէն։

Ճեմարանը ունի 7 դասարան։ Նախապատրաստութեան սուրիական սէրթիֆիպատրաստական կարգի աշակերտները կը քային. իսկ 7րդէն մինչեւ 11րդ կարգերը կը հետեւին ֆրանսական պաքալորէայի ծրագրին։

Բարձրագոյն երկու կարգերը (10րդ եւ 11րդ) բաժնուած են երկու մասի, գիտական եւ հայագիտական։ Այս տարի պաքալորէայի քննութեանց ներկայացած են չորս հոգի, երկուքը յաջողած։ Անցեալ տարի գիտական ճիւղէն շրջանաւարտ եղբք աշակերտներ այս տարի յաջողած են երկրորդ պաքալորէային մէջ եւս եւ պիտի մտնեն համալսարան։

Հայագիտական բաժինը անցած տարի տուած էր երկու շրջանաւարտ, որոնցմէ մէկը արդէն իբրեւ ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ ճեմարանին մէջ։ Նոյն բաժինը այս տարի ալ տուած է երեք շրջանաւարտներ, որոնք պիտի նուիրուին ուսուցչական ասպարէզի։

Ինը մնայուն եւ 13 այցելու ուսուցիչներ պաշտօնավարած են վերջին տարեշրջանին։

Բացի հայերէնէն, ճեմարանին մէջ կ'աւանդուին արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուները՝ մասնագէտ ուսուցիչներու կողմէ։ Կարեւորութիւն կ'ընծայուի արաբերէնի ուսուցման։ Չորս արաբ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ (երկուքը կրթական նախարարութեան կողմէ) շաբաթական 86 պահ արաբերէն կ'աւանդեն եօթը դասարաններուն։

Տեղական լեզուի ուսուցումը կարեւոր է հիւրընկալ երկրին մէջ հաստատուող եւ հոն ապրող մեր հայրենակիցներուն համար, որոնք այդպիսով հնարաւորութիւն պիտի ունենան բոլոր ասպարէզներու մէջ բարձր դիրքեր գրաւելու։

Եօթը տարուան ընթացքին ճեմարանին ցոյց տուած ատաճանական վերելքը զրաւական մըն է թէ ի՛նչ փայլուն ապագայ վերապահուած է իրեն։

Հիմնադիր առաջնորդը, խնամակալ մարմինը եւ անձնազոհ ուսուցչական կազմը, որոնք խանդակաթ գուրգուրանք ունին իրենց ձեռնասունին հանդէպ, մեծապէս հպարտ են քիչ ժամանակուան ընթացքին ձեռք բերուած մեծ յաջողութեանց համար։ Այսօր ճեմարանին աշակերտ կը հայթայթեն Սուրիոյ շրջանէն 25 նախակրթարաններ, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ ո՛րքան մեծ է իր հմայքը։

Ներկայ համեստ շէնքերը դժբախտաբար ի վիճակի չեն գոհացնելու արդիական երկրորդական վարժարանի մը բոլոր պահանջները։

Ողբացեալ Փալանճեանի նման բարերարներ պէտք են՝ նոր եւ աւելի մեծ շէնքեր կառուցանելու եւ ճեմարանի գործունէութեան շրջանակը աւելի ընդարձակելու համար։ Հաստատութի մնայուն մեծ աղբիւրներ պէտք է ճարել՝ իր բազմածախս մեքենան դարձնելու համար։

Քանի մը տարի առաջ Պ. Ճորճ Մարտիկեան հազար տոլար նուիրեց՝ քիմիական աշխատանոցով մը օժտելու համար ճեմարանը։ Ուրիշ բարերարներ կը փընտռուին՝ նիւթապէս հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար զայն։

Քանիներ՝ աշխարհի ամէն կողմը անժառանգ կը մեռնին եւ օտարներ կը տիրանան իրենց հարստութեանց։ Ինչո՞ւ չվայելել բարերար դառնալու հաճոյքը ի կենդանութեան։ Կամ ինչո՞ւ յետ մահու գործադրելի կտակներ չընել ի նպաստ ճեմարանին։ Ազգապահպանման համար չկայ աւելի լաւ միջոց մը՝ քան հայկական դպրոցը։

Մեր նուազ բախտաւոր բարեսէր հայրենակիցներն ալ կրնան հոգեկան հաճոյք վայելել՝ տարեկան համեստ գումարի մը փոխարէն որդեգրելով սան մը ճեմարանին մէջ։ Աղքատի զաւակ քանի-քանի, ուսումնատենչ պատանիներ կան, որ կը զրկուին դպրոց յաճախելէ՝ նիւթականի պակասին հետեւանքով։

Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն մէջ հանրային կրթութիւնը ձրի չէ։ Ամէն ծնողք պարտաւոր է կրթաթոշակ վճարել ցերեկեայ աշակերտներու համար մանկապարտէզէն սկսեալ։ Շատ մեծ է թիւը անոնց՝ որոնք մէկէ աւելի զաւակներ ունին եւ ի վիճակի չեն սեւէ վճարում ընելու։

Հալէպի ազգային առաջնորդարանը մեծ սիրով պիտի ընդունի Ֆրանսայի մեր բարեսէր հայրենակիցներուն կողմէ ըլլալիք ուեւէ համեստ օժանդակութիւն։

Մէկ սան որդեգրելով հայ ընտանիք մը փրկած կ'ըլլանք։ Առանց մեծ զոհողութեան։

Վստահ ենք, որ այս կոչը պիտի գտնէ իր արժանի արձագանգը եւ մեր գաղութն ալ պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը հանդէպ բախտէն հարուածուած մեր հայրենակիցներուն, որոնք Հալէպի շրջակայ հայակերտ անշուք տնակներուն մէջ չարաչար աշխատանքով կուրծք կու տան կեանքի դառնութեանց՝ Հայ մնալու համար։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

*

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԷՆ ՎԵՐՋ

ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ

★

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ Հնդկաչինի զինադադարի մասին, որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի առտուան ժամը 3.50ին, Ժընեւ, Ազգերու Դաշնակցութեան նախկին պալատին մէջ։ Քամպոճի ներկայացուցիչը կարգ մը վերապահումներ ըրած ըլլալով, միայն Վիէթնամի եւ Լաոսի զինադադարի պայմանագիրները ստորագրուեցան, սպասելով Քամպոճի խնդրին կարգադրութեան։ Վերջին օրերու անընդհատ աշխատանքը եւ գիշերային ժամը պատճառ դարձած էին շատ մը պատգամաւորներու սրահէն բացակայելու։ Միայն թղթակիցները եւ նկարիչները մեծ եռուզեռի մէջ էին։

Ժողովասրահին կեդրոնը զետեղուած էր թիկնաթոռ մը եւ հաւկթաձեւ մեծ սեղան մը, որուն վրան՝ Վիէթնամի եւ Լաոսի զինադադարի պայմանագրութիւնները։ Խորհրդաժողովին ընդհ. քարտուղարը Պ. Փոլ Պոնքուռ, նախ հրաւիրեց զօր. Տելթէյլը, որ յանուն զօր. Էլիի ստորագրեց Վիէթնամի եւ Լաոսի զինադադարի պայմանագիրը։ Յետոյ՝ Վիէթմինի ներկայացուցիչը՝ Թա Քուանկ Պու։

Քամպոճի յարուցած դժուարութիւնները արդէն լուծուած էին, երբ տեղի ունեցաւ հրապարակաւ նիստը, ներկայութեամբ բոլոր գլխաւոր պատուիրակներուն։ Այս ժողովը պաշտօնական պարզ ձեւակերպութիւն մըն էր։ Շահագրգիռ երկիրներու ներկայացուցիչներուն կարդացուեցաւ զինադադարի պայմանագրութիւնը, իր բոլոր մանրամասնութեամբ։ Որմէ վերջ իւրաքանչիւր ներկայացուցիչ բերանցի յայտարարեց թէ «համաձայն» են կարգադրուած պաշտօնագրի պարունակութեան։

Զինադադարի յայտարարութիւնը ամէն երկրի մէջ մեծ ուրախութիւն առթեց։ Միայն Մ. Նահանգներու կարգ մը քաղաքական շրջանակներուն մէջ որոշ վերապահութիւն կը տիրէ։

Ֆրանսայի եւ օտար թերթերը վերլուծելով դէպքը՝ գնահատական տողեր կը նուիրեն պատուիրակներուն, սակայն ամէնէն աւելի կը փառաբանեն Պ. Մենտէս Ֆրանսը, խաղաղութեան ի նպաստ անոր թափած կորովի ջանքերուն համար։

Եուկոսլաւիոյ համար՝ կնքուած զինադադարը արդիւնքն է Պ. Մենտէս Ֆրանսի «յստակ եւ վճռական կեցուածքին»։ Նմանօրինակ արտայայտութիւններ՝ իտալական, անգլիական, հնդկական, Ամերիկայի որոշ թերթերու մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իր շաբաթական ասուլին մէջ Մ. Նահանգներու նախագահը յայտարարեց թէ՝ ուրախ է որ Ժընեւի մէջ վերջապէս յաջողեցան դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը, որուն ընթացքին հազարաւոր անմեղ կեանքեր կորսուեցան ազատութիւնը պաշտպանելու համար։ — «Մ. Նահանգները այս կռուին մէջ պատերազմիկ չեղան։ Հնդկաչինի խնդրի լուծման պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ կռուին մասնակցող երկիրներուն վրայ։ Ժընեւի մէջ մեր գործը եղաւ միշտ՝ օգնել Ֆրանսայի եւ ընկերակից երկիրներուն, ձեռք ձգելու համար արդար եւ պատուաւոր հաշտութիւն մը։ Մ. Նահանգները չեն մասնակցած ժողովին, ուստի ենթակայ չեն անոր տուած որոշումներուն։ Կը յուսանք, սակայն, թէ այդ որոշումները չահագրգռուող երկիրներուն պիտի պարգեւէ խաղաղութիւն մը՝ համապատասխան անոնց իղձերուն եւ պահանջներուն։ Կատարուած համաձայնութիւնը կը պարունակէ տարրեր, զորմէնք չենք սիրեր. սակայն շատ բան կախում ունի անոնց գործադրութենէն»։

Նախագահը անդրադառնալով Ժընեւի մէջ Մ. Նահանգներուն զիջողին, թէ չեն մասնակցիր ժողովի կողմէ կատարուած յայտարարութեան, ըսաւ թէ համաձայն ՄԱԿի երկրորդ յօդուածին տրամադրութեան, Մ. Նահանգները զէնքի պիտի չդիմեն որպէսզի չխանգարուի սահմանուած համաձայնութիւնը։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Չորեքշաբթի՝ Ժընեւի ժողովին վերջանալէն ետք, Պ. Մենտէս Ֆրանս Ժընեւի ձայնասփիւռին վրայ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ. — «Խաղաղութեան իրաւունքը յաղթանակեց։ Ցերեկեայ եւ գիշերային դժուար բանակցութիւններէ վերջ, ծանրաբեռնուած՝ երբեմն մտահոգութեամբ երբեմն յոյսով, վերջապէս ստորագրուեցաւ զինադադարը։ Վաղը առտու հաշիւը պիտի ներկայացնեմ երեսփ. ժողովին։ Հիմակուց գիտէք արդէն պայմանագրութեան գլխաւոր տրամադրութիւնները։ Անոնցմէ ոմանք շատ ծանր են։ Սակայն հարկ է որ միջոցներ առնեւծէինք մեր զինուորներուն, որ եղերական պարագաներուն մէջ կը կռուին, որպէսզի Ֆրանսան խաղաղութեան մէջ շարունակէ կատարել իր դերը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Հոգւով եւ խղճմտանքով հաւատացած եմ թէ այս պայմանները լաւագոյններն են զորս կրնայինք յուսալ՝ դէպքերու արդի վիճակին մէջ։ Միասին մտածենք անոնց մասին, որ աւա՜ղ, այլեւս պիտի չվերադառնան։ Անոնց՝ որ մնացին որբեւայրեաց մարմնով կամ սրտով։ Գերիներուն, զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն։ Ահա ինչ որ կ'ուզէի ըսել ձեզի այս իրիկուն։ Պէտք չեմ տեսներ յայտնելու զգացումներս, որովհետեւ անոնք ձերն ալ են»։

× Պ. Մենտէս Ֆրանս երէկ Փարիզ վերադառնալով առտուն պիտի նախագահէր դահլիճի նիստին։ Կէսօրէ վերջ ալ պիտի ներկայանար երեսփ. ժողովին, զեկուցանելու համար Ժընեւի մէջ կատարուած բանակցութեանց եւ զինադադարի մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին պաշտօնապէս Լիբանան եւ Սուրիա պիտի այցելեն յառաջիկայ Նոյեմբերին։ Առաջին անգամ է որ յոյն վեհապետ մը Միջին Արեւելք կ'այցելէ, թէեւ Յունաստան մշակոյթի եւ տնտեսութեան լայն կապեր ունի այդ երկրամասին հետ։ 1953ին Լիբանանի հետ կատարուած առեւտրական փոխանակութիւնները հասած էին աւելի քան տասը միլիոն տոլարի, իսկ Սուրիոյ հետ՝ մէկ միլիոնի։ Այս առեւտուրը կրնայ աւելի բազմանալ։ Յոյները ի վիճակի են մասնակցելու շատ մը ճարտարագործութեանց։ Յունաստանի առեւտրական տորմիղն ալ կրնայ կարեւոր շահաստաններ գտնել այդ շրջանին մէջ, սկսելով քարիւղի փոխադրութենէն։ Եւ վերջապէս, Յունաստան, որ կը տառապի բնակչութեան գերաճումէն, կրնայ մասնագէտներ, արհեստաւորներ եւ գիւղացիներ ղրկել Սուրիա եւ Լիբանան, ինչպէս կը բացատրեն Աթէնքի թերթերը։

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ - ՏԻՄԱՆՇ» թերթին բեռնակառքին վրայ յարձակած են երկու զինեալ երիտասարդներ, Ժանթիյյեի մէջ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ խմ-

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանուցած էինք, Համազգայինի Լսարանին Յուլիս 9ի երեկոն նուիրուեցաւ վաղամեռիկ բանաստեղծ Մատթէոս Զարիֆեանի մահուան երեսնամեակին: Պ. Մ. Պարսամեան ներկայացուց բանաստեղծին գրականութիւնը, որուն ամփոփումը կու տանք ստորեւ:

Զարիֆեանին հանդիպեցայ «Ճակատամարտ»ի խմբագրատան մէջ, ուր գրի առաւ իր գրքին ճակատը, դողդոջուն մատներով, քանի մը տող իբրեւ ձօն:

Առաջին եւ վերջին հանդիպումս պիտի ըլլար դալկահար երիտասարդին հետ, որուն ճակատը, այդ օրը, համեստ հպարտութեան մը ճառագայթը կը ցոլար: Համեստ՝ որովհետեւ իրեն շռայլուած բառերը չափազանցուած կը գտնէր: Բոլոր համեմատութիւնները պահելով, մեր օրերու Դուրեանն ու Մեծարենցը կը կարծէին ողջունած ըլլալ, ոչ թէ անոր համար, որ ճակատագրով կ'եղբայրանար անոնց, այլ որովհետեւ, խորքով բանաստեղծ, իր հոգիին տրտմութիւնն ու խաղաղութիւնը կ'երգէր, որոնց պիտի գային միանալ կեանքի եւ մահուան երգերը:

Երազող, փնտռող, կարեկցող ու աղօթող բանաստեղծ էր: Գիշերները ներշնչումի ամէնէն բանաստեղծական պահերն էին: Հետեւեալ տողերը յատկանշական են.—

Ես գիւղին մէջ աղքատ քերթող մ'եմ,
Ցորեկը, մութ անտառին մէջ տրտում
երգեր կը հիւսեմ,
Ու գիշերը, աստղերուն տակ երազանքի
կը նստիմ,
Վայրի ծաղիկ կը փետտեմ:

Ծնունդն էր Սկիւտարի պէս միջավայրի մը: Բնութիւնը կը հրապուրէր բոլոր տխուր հոգիները: Զարիֆեանի յայտնութիւնը զինադադարին յաջորդող տարիներուն կը զուգադիպէր, 1918 – 1921: Գրական ամայութեան մը մէջ էր, որ անոր քնարը մեղմ կը բերէր անկեղծ ու ապրուած տրտմութեան եւ փնտռուած [illegible] : Եւ ինչո՞ւ համար չսիրէին զինքը բոլոր այն երիտասարդները որոնց հոգիներն ալ իրենին պէս խռոված էին հիւանդագին հեծեծանքներով:

Զարիֆեանի տրտմութիւնը եւ խաղաղութեան կարօտը, առաջին ակնարկով, մելամաղձոտ եւ յոռետես չեշտ մը չունին: Անոր տխրութիւնը շատ բնական, վայրկեանէ վայրկեան կեանքին եւ անոր գեղեցկութիւններուն հրաժեշտ տալու գիտակցութենէն կը ծնի:

Մատթէոս Զարիֆեանի եւ նման քերթողներուն ճակատագրի եղբայրութիւնը շատ յատկանշական է: Ճամբորդութեան մը պատրաստուողի պէս, իրարու ետեւէ բիւրեղացուց իր ներքին կարօտներն ու սէրերը, տրտմութիւնն ու խաղաղութիւնը: Իր մահուան երեսնամեակին առթիւ անգամ մըն ալ մտերմանալով Զարիֆեանի գործին հետ, կը զգանք որ բանաստեղծը մահուան նախազգացումը կ'ունենայ, աճապարելով տալու ինչ որ կրնար տալ: Հազիւ թէ ժամանակ ունեցաւ իր հոգիին սահմաններէն դուրս ալ փնտռելու արուեստի տարրեր, եւ խորանալու նոյնիսկ ինքն իր մէջ: Մեզի համար սրտառուչ է քնարերգակին տխուր վախճանը, երբ երգը կէս մնացած շրթունքին վրայ, կոտրած ու ջախջախուած թեւերով կ'իյնայ մահուան գիրկը:

×

Մատթէոս Զարիֆեանէն երկու հատոր ունինք: Առաջին հատորին վերնագիրն է Տրտմութեան եւ խաղաղութեան երգեր (1921): *Երկրորդինը՝* Կեանքի եւ մահուան երգեր (1922): *Առաջինները ներշնչուած են կեանքի խորունկ տրտմութիւնը եւ անոր հետեւող խաղաղութեան կարօտն ունեցող եւ յոգնած մարդուն յուսահատական ճիգերէն: Տրտմութեան երգը, ազնուացած, մարդկայնացած ձեւի տակ կը ներկայանայ, իբրեւ «տժգոյն ծաղիկներ»: Ընդհանուր կսկիծ մը, առանց արուեստակութեան, կը մտնէ տառապած հոգին, որուն մէջէն «կը թափին հին օրերու հաւատքները»:*

Քանի մը աղօտ գիծերով կը մօտենայ Միսաք Մեծարենցին: Զարիֆեանի երգին կը պակսէր բնութիւնը պաշտելու ուժն ու կորովը: Մեծարենց կը սիրէր ու կը պաշտէր բնութեան գեղեցկութիւնները, ինչպէս Զարիֆեան՝ իր սիրած էակը: Մեծարենցի քերթուածներուն մէջ ժպիտ կար, արեւ, դաշտային հով ու վերջալոյս: Մինչդեռ Զարիֆեանի մօտ ամէն բան կը հագնի տրտմութեան քող: Որովհետեւ՝ բանաստեղծը իր հոգիին տրտմութիւնը անդրադարձած կը տեսնէր բնութեան ամէն երեւոյթի մէջ:

Սիրոյ զգայութիւնը միակ եւ գլխաւոր երակն է, որ գոյն եւ բովանդակութիւն կու տայ Զարիֆեանի քնարերգութեան: Անոր երազին աղջիկը, իրաւ միս ու ոսկոր ունեցող էակ մը եղե՞ր է թէ ոչ: Երկու հատորներուն մէջ, դժուար չէ գտնել հետքը սիրոյ ենթակայի մը, որ հետեւեր է անոր սիրահարի քայլերուն, եւ մինչեւ վերջին շունչը անոր սրտին թելերը մեկիկ մեկիկ կտրատեր է: Բայց եւ այնպէս արհամարհանք ու հեգնանք ունի ան իր քնարին վրայ.—

Քանի կ'անի ցաւը մարմնիս,
Ժպիտն աչքիս վարդ կ'ըլլայ.
Ցուրտ հոգիէս կ'անցնի մայիս,
Ու լոյս կ'իյնայ ճակտիս վրայ...
Ու այս վարդով, այս գարունով,
Կը հեգնեմ ան որ կուգայ.
Ան որ կուգայ, հողին ննջով,
Քընացնել Ցաւն հսկայ:

Բայց անծանօթ ու մութ ճամբուն վրայ իսկ յոյսն ու հաւատքը *անգամ մըն ալ կը ծաղկին: Սիրոյ կարօտը եւ սիրած էակին ներկայութիւնը անգամ մըն ալ կը խռովեն իր սիրտը: Կը յիշէ ապրած օրերը, եւ անսահման ծիծաղով կը գոչէ* ճակատագրին դէմ.—

Ես այսօր
Ճառագայթ մ'եմ բոսոր...
Աչքերուս հեշտօրօր,
Այնքան լոյս ունիմ որ
Կը ժըպտիմ՝
Մտերիմ՝
Արեւին...
Ու վարդե՛ր կ'երեւին
Արեւին
Ոսկեղէ՞
Հոգիէն...
Ես այսօր, ես այսօր
Արեգա՛կ մ'եմ բոսոր...

×

Մատթէոս Զարիֆեանի բանաստեղծութեան յատկանիշը պարզութիւնը, յստակութիւնն է: Ինչպէս իր հոգիին պատկերը, բաց ամէնուն առջեւ, առանց խորհրդաւորութեան, այնպէս որ անոր ոճը իր հոգիին հարազատ ցոլացումն է: Յաճախ մէկ բառ կ'արտայայտէ ներքին զգայութիւն մը, ճառագայթով օծուած: Զարիֆեան իր լեզուով ու ոճով, կը թուի մեզի ըսել, թէ ամէնէն խորունկ սէրերն ու տարակոյսները, ամէնէն բարդ մտածումները, եւ մահուան սուսերին առջեւ զգացուած ողբերգութիւնը կարելի է երգել եւ արտայայտել պարզ բառերով, առանց արուեստականութեան:

Իր ներշնչումները թուղթին յանձնելու առեն, օգտուած է ոտանաւորին բոլոր ձեւերէն: Գրած է քառեակներ, հնչեակներ: Բայց ամէնէն աւելի սիրած է ազատ չափի քերթուածները:

Մեր գրականութեան պարտէզին մէջ Մատթէոս Զարիֆեան իր սեփական ածուն ունի, թէեւ փոքր, բայց խնամքով ու գիտակցութեամբ մշակուած, ուր ամէն մէկ ծաղիկ կը պահէ իր գեղեցկութիւնը: Մենք կը գուրգուրանք ամէն գեղեցկութեան վրայ: Եւ արուեստի որեւէ զգայութիւն մեր մէջ արթնցնող արուեստագէտին յիշատակը կը սիրենք պահել մեր հոգիներուն մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Պ. ՊԷՐՆԱՐ ԼԱՖԷԻ ՃԱՌԸ

●

Յուլիս 13ին, Փարիզի նորընտիր քաղաքապետ Պէրնար Լաֆէի ի պատիւ բարեկամական ճաշկերոյթ մը սարքուած էր, ուր խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, Փարիզի քաղաքապետը հետեւեալ կերպով արտայայտուեցաւ.

«Կարծեմ անհրաժեշտ չէ ձեզի ըսել թէ որքան մեծ հաճոյքով ձեր մէջ կը գտնուիմ: Գիտէք որ մեր հաւաքոյթները ուրախութեան առիթներ են ինծի համար:

Մեզ միացնող կապերը որոնց ուժն ու տեւականութիւնը մենք չափեցինք երկար տարիներու ընթացքին, նախ ամուր են, որովհետեւ մենք կը պատկանինք Ֆրանսական մեծ համայնքին: Ֆրանսայի հանդէպ մեր սէրը՝ հիմունքն է մեր Միութեան: Ձեր հայրենիքն է Ֆրանսան: Դուք զայն ընտրեցիք եւ ան հպարտ է ձեզմով:

Սակայն, արդեօք մեր միասնականութիւնը կրնա՞ր նոյնքան խորունկ ըլլալ, եթէ մեր սկզբունքներն ու իտէալները չունենային բացարձակ նոյնութիւն մը, եթէ անկախութեան եւ ազատութեան սէրը, շատ հինէն սկսեալ, չտիրէր նոյնքան Հայաստանի, որքան Ֆրանսայի ճակատագիրներուն:

Ինծի ծանօթ են ձեր երկրին տխուր իրադարձութիւնները, հայ պատմութեան այդ դառն դասերը դրոշմուած են իմ եղբայրական յիշողութեանս մէջ: Իմաստութիւն է՝ անոնց մասին քիչ խօսիլ: Բայց, անհրաժեշտ է՝ երբեք չմոռնալ զանոնք:

Այս պատմական անցուդարձերուն ծանօթութիւնը ինծ մասնակից դարձուց ձեր ժողովուրդին վիշտերուն, եւ հիացող՝ իր արիութեան:

Վերջէն, շնորհիւ ընթերցումներուս, ձեզ հետ ունեցած շփումներուս, կրցայ գնահատել ձեր հիմնական առաքինութիւնները. ստեղծագործ ու կառուցող հանճարը, ընտանեկան առաքինութիւնը, անշէջ յոյսը, դէպի ապագան, յարատեւ հայրենասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ ձեր արուեստին ու բանաստեղծութեան հրաշալի արժէքները, փառաւոր կերպով կեդրոնացած հայկական մանրանկարչութեան այն հրաշալի հատորին մէջ, որ Ֆրանսահայ բարեկամութեան ակումբը պատւին ըրաւ ինծի նուիրելու եւ ուր ես տեսայ հայ ժողովուրդին արուեստը, որ կը ծաղկէր դեռ 10րդ դարուն:

Ինծ հիացում պատճառեց այն անխախտ ու խորունկ նուիրումը, որ աւելի քան որեւէ նիւթական հարստութիւն, ձեզ կը կապէ ազատութեան գաղափարին, գաղափար՝ որ կը լեցնէ ձեր առասպելները, գաղափար՝ որ միշտ ներկայ է ձեր մէջ:

Արդ, միայն այս հոգեկան կապը կը բաւէ բացատրելու մեր համամտութիւնը, որովհետեւ ան ֆրանսական հոգիին հիմնական լծակներէն մէկն է: Պէտք կա՞յ ըսելու որ դարերու ընթացքին, այս իտէալին յաղթանակին համար Ֆրանսան պայքարեցաւ, զայն ուրիշ ժողովուրդներու սեփականութիւնը դարձուց, եւ, ի հարկին, զոհուեցաւ անոր պաշտպանութեան համար: Հայ ազգային տօնէն վերջ եւ Յուլիս 14ի նախօրեակին, անհրաժեշտ է վերյիշել այս պայքարները, այս զոհաբերութիւնները, որոնք եղան, նոյնպէս, ձեր ճակատագիրը:

Սակայն, եթէ Ֆրանսան արժանիքն ունեցաւ ձեզ ընդունելու, երջանիկ եղաւ ձեզ որդեգրելու, Ֆրանսայի մէջ կայ աւան մը, ուր, յաւէտ, անհաշտ ու անխախտ եղած է ազատութեան այս նուիրումը, այդ աւանը Փարիզն է: Կ'ուզէի

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

Ամէն երեկոյ, երիտասարդ ձկնորսը ծովեզերք կ'երթար եւ իր ուռկանը կը ձգէր ծովուն մէջ:

Երբ հովը ցամաքէն փչէր, ոչինչ էր իր որսը, որովհետեւ սեւ թեւերով սաստիկ հով մը կը բարձրանար եւ ալիքը դէմ կու գար իրեն: Բայց երբ հովը ափունքէն փչէր, ձուկը կուգար խորերէն եւ վարմէն ներս կը սպրդէր, իսկ ինք շուկայ կը տանէր զանոնք վաճառելու համար:

Ամէն երեկոյ, ան ծով կ'իջնէր այսպէս: Իրիկուն մը ուռկանը այնքան ծանր կշռեց իր բազուկներուն վրայ որ մեծ դժուարութիւն կրեց զայն նաւակին մէջ քաշելու: Ուստի, խնդալով ըսաւ. «Շատ վստահ եմ որ ծովուն բոլոր ձուկերը բռնեցի այս անգամ, կամ թերեւս մեծ ծովային հրէշ մը, որ մարդիկը պիտի զարմացնէ, կամ թէ սքանչելահրաշ առարկայ մը զոր թագուհին պիտի փափաքի ունենալ»: Հանգուցաւոր պարանները քաշեց այն սաստիկ ուժգին որ պրոնզէ ամանի մը մակերեսը ծածկող կապոյտ կիտուածէ գծիկներուն պէս իր կապոյտ երակները ձգտուեցան բազուկներուն շուրջ:

Ան բարակ պարանները քաշեց եւ տափակ խցաններու շրջանակը մօտեցաւ հետզհետէ, եւ վերջապէս ցանցը ծովուն մակերեսը բարձրացաւ:

Բայց ուռկանին մէջ ոչ ձուկ կար եւ ոչ հրէշ, եւ ոչ ալ սքանչելահրաշ առարկայ, միայն պզտիկ ծովանուշ մը խորունկ քունով կը քնանար ըսաւ. «Ալ այս անգամ այդ Վիոնկեղմի պէս էին: Եւ մազերուն իւրաքանչիւր թելը ապակիէ բաժակի մը մէջ դրուած բարակ ոսկեթելի մը կը նմանէին: Իր մարմինը փղոսկրի սպիտակութիւնը ունէր, եւ իր պոչը արծաթէ ու սատափէ էր, եւ ծովու կանաչխոտերը փաթթուեր էին անոր, ականջները խեցիի կը նմանէին, շրթները ծովու բուստէն աւելի կարմիր էին, զով ալիքները անոր փոքրիկ ստինքները կը թրջէին եւ աղը իր կոպերուն վրայ կը նշուլէր:

Անիկա այնքան գեղեցիկ էր որ երբ երիտասարդ ձկնորսը տեսաւ՝ հիացաւ, ձեռքը երկարեց վարմը իրեն աւելի մօտ քաշելու համար, նաւակին դուրսի կողմը եզերքէն ծռելով իր թեւերուն մէջ առաւ զայն: Եւ երբ հպեցաւ անոր՝ ծովանոյշը շուարուն որորի մը նման ճիչ մը արձակեց եւ արթնցաւ, անոր մեղեսիկի գոյն աչքերը վախով լեցուն էին, եւ ազատուելու համար մաքառեցաւ: Բայց ձկնորսը իր մարմնին կը սեղմէր զայն եւ չէր թողուր որ փախչի:

Եւ երբ յաւերժահարսը տեսաւ թէ որ եւ է հնար չկայ այլեւս ազատելու, սկսաւ լալ եւ հեծեց.

— Թող, մեկնիմ, կ'աղաչեմ, որովհետեւ արքայի մը միակ աղջիկն եմ ես, ու հայրս ծեր է եւ միայնակ:

Բայց երիտասարդ ձկնորսը պատասխանեց.

— Պիտի չթողում քեզ մինչեւ որ խոստանաս վերստին գալ ինծի ամէն անգամ կանչելուս, գալ ու երգել ինծի համար, որովհետեւ ծովու աշխարհին երգէն հմայուած ձուկերը պիտի գան լեցնելու ցանցս:

— Իրա՞ւ պիտի թողուս որ մեկնիմ, եթէ այս խոստումը կատարեմ քեզի, հեծկլտաց ծովանոյշը:

— Իսկապէս պիտի թողում քեզ, պատասխանեց երիտասարդ ձկնորսը:

Ծովանուշը անոր փափաքած խոստումը տուաւ եւ զոր նուիրագործեց ծովու բնակիչներու յատուկ երդումով մը: Յետոյ ձկնորսը քակեց թեւերուն կապանքը, ծովանուշը իսկոյն ջուրերուն տակ անյայտացաւ տարօրէն երկիւղէ մը դեռ սարսռուն:

×

Ամէն երեկոյ ձկնորսը ծովեզերք կ'երթար եւ կը կանչէր ծովանուշը, որ ջուրին մակերեսը կ'ելլէր եւ կ'երգէր անոր համար: Եւ դելֆինները կը լողային անոր շուրջ ու վայրի որորները գլխուն վերեւ կը պտուտքէին:

Անոր երգը հիանալի էր: Որովհետեւ ան կ'երգէր, երգը ծովամարդերուն որ իրենց հօտը կ'առաջնորդէին քարանձաւէ քարանձաւ, կրելով ուսերուն վրայ հորթուկներ, երգը տրիտոններուն որ ունէին կանաչ մօրուք եւ թաւամազ կուրծք եւ կը հնչեցնէին իրենց ոլորուն փողերը երբ թագաւորը կ'անցնէր, երգը թագաւորին պալատին որ սաթէ էր շինուած պսպղուն զմրուխտէ տանիքով մը, շողշողուն դաղտակուրէ տախտակամածով եւ երգը ծովէ պարտէզներուն, ուր լուսանցիկ բուստէ խոշոր հովահարներ երկար օրն ի բուն կ'օրօրին, ուր ձուկերը կ'երթեւեկեն արագաշարժ արծաթէ թռչուններուն նման, ուր անեմոններ ապառաժներէ կը կառչին ու շահոդրամները ոսկեգոյն աւազին ակօսներուն մէջ կոկոններով կը ծածկուին:

Ան կ'երգէր երգը ամեհի կիտաձուկերուն որ հիւսիսային ծովերէն կ'իջնեն, իրենց լողակներուն կրելով սրածայր սառի բեկորներ: Ծովանուշները այնպիսի հրաշալի բաներ կը պատմեն որ վաճառողները զանոնք չլսելու վախէն կը ստիպուին մեղրամոմով խցել իրենց ականջները, վասնզի ծով պիտի նետուէին, եւ պիտի խեղդուէին, անոնք կը պատմէին ցռկանաւերու մասին որոնք իրենց հսկայ կայմերովը ծովամոյն կը դառնային եւ նաւաստիները որ նաւուն կազմածներուն կը կառչէին կարկամած անդամներով:

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թարգմ. Օ. ԿԻՒԼՄԷԶԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Շարունակելով իր ուսումնասիրութիւնը հայկական գորգերու մասին, Պ. Ա. Ֆ. Քէնտրիք շահեկան բացատրութիւններ կու տայ «Պըրլինկթըն Արթ Մէկէզին»ի մէջ:

Գրութեան առաջին էջին վրայ կ'երեւան պատկերները երկու տեսակ գորգերու, որոնք ճանչցուած են հրապարակի վրայ «Քուպա» եւ «Փոլոնիա» (Լեհաստան):

Գորգի հնութեան հետեւող ամէն առեւտրական գիտէ թէ «Քուպա» կոչուած գորգին հին տեսակները հայկական ճանչցուած են: Այս մասին վէճ չկայ ձեռնհաս շրջանակներու մէջ:

Բայց այս ուսումնասիրութեամբ Պ. Ֆ. Քէնտրիք անհերքելի պատմական փաստեր բերելով կը միացնէ այս թանկագին եւ նուրբ գորգը, «Փոլոնիա», հայկական գորգերու շարքին, որ կը գտնուին թանգարաններու եւ մեծահարուստի տուներու մէջ: Այս պարագան զարմանալի չեն գտներ անոնք որ հետաքրքրուած են այս նուրբ եւ ընտիր գորգին ծագումով եւ հիւսուածքով, քան նիւթական արժէքով:

Պ. Ա. Ֆ. Քէնտրիք կը բացատրէ թէ ինչպէս Հայերը շինած են գորգի այս ընտիր տեսակը:

— «Միտիչի եւ գոթական շրջանի արուեստագէտները, նկարիչները, իրենց արուեստի ամենալաւ գործերը ի յայտ բերին, կրօնական նիւթերու մէջ: Նմանապէս Հայերը, որոնք չափազանց կրօնասէր եւ հնարամիտ ժողովուրդ մը եղած են, կրօնական նիւթերու մէջ ցոյց տուած են իրենց նուրբ եւ ստեղծագործ արուեստը: Կ'արժէ ըսել թէ անոնց քանդուած քաղաքները, հակառակ դարերու հոլովման, դարձեալ հիացում կը պատճառեն: Այս տեսակ գորգի, ամենահիներուն վրայ խաչաձեւ շէանշան մը կայ որ կ'ապացուցանէ թէ մահմետականները չեն հիւսած:

Հնագէտ Անգլիացին կը յիշէ մէկ եւ երկու «լեհական» գորգեր, որոնց ճիշդ մէջտեղը կ'երեւայ խաչանիշը, մէկը Վիքթորիա էնտ Ալպըրթ թանգարանը, միւսն ալ Սան Մառքօ կաթողիկէի թանգարանը, որոնք ըստ Տօքթ. Մարթէնի ամենալաւ տեսակներն են իրենց կարգին մէջ:

Հոս հաստատ հիման վրայ կանգնած է յօդուածագիրը, երբ այս գորգին կու տայ հայկական ծագում:

Վիքթորիա էնտ Ալպըրթ թանգարանին մէջ կայ կտոր մը, որ կը ներկայացնէ Քրիստոսի խաչելութիւնը հիւսուած ամէնէն ընտիր մետաքսով, այնքան բարակ որ կարելի չէ տեսնել գիծերու բաժանումը: Շրջանակի մէջ առնուած բացատրութիւն մը կ'ըսէ.

— «ԺԶ. դարուն վերջերը գտնուած Ջուլֆա (Ջուղա), հայկ. վանքի մը մէջ, հաւանաբար շինուած Հայերու կողմէ: 1934 թուականին, նուէր տրուած Ինճուճեանց եղբարց կողմէ այս թանգարանին:

Այս կտորը եւ «լեհական» կոչուած գորգերու հիւսուածքը, գոյներու տեսակը, գծագրութեան մանրամասնութիւնը այնքան միօրինակ են որ անհրաժեշտ չէ մասնագէտ մը ըլլալ: Պարզ դիտող մըն ալ կրնայ նշմարել նմանութիւնը:

Քիչ անգամ հայկ. արուեստը ստացած է այսպիսի գնահատական մը օտար յայտնի եւ հեղինակաւոր մասնագէտի մը կողմէ:

Ք. ՏԻԳՐԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Օ ԵՒ Ո

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հիմնուելով Վահէի «Աւելորդ է թարթափիլ» խորագրով տոմսին վրայ միայն, փափաքեցայ համեստ կարծիքս յայտնել, համառօտակի, խնդրոյ առարկայ անուններու մասին:

Հիմնական պարագան այն է թէ՝ բոլոր այդ բառերը կրճատեալ յատուկ անուններ են որ առողանութեան նրբութիւն մը կ'արտայայտեն. ժողովրդային իմաստութիւնը կ'որդեգրէ Կարօ կամ Կրպօ՝ Կարապետի, Մարօ՝ Մարիամի կամ Մայրանուշի, Սարգօ կամ Սաճօ՝ Սարգիսի, Եղսօ՝ Եղիսաբէթի, Պետօ՝ Պետրոսի փոխարէն, եւայլն:

Լեզուական տուեալներ.—

ա) Իբրեւ կրթական մշակ, հոլովման մասին խօսած ատեն, մանուկներուն կը սորվեցնենք այն կանոնը թէ՝ Օով վերջացող յատուկ անունները սեռականի եւ տրականի մէջ՝ ոյի, բացառականի մէջ՝ ոյէ եւ գործիականի մէջ՝ ոյով կը գրուին. ինչպէս Հիւկօ, Պիտօ, Փօլօ, Թասօ եւայլն: Այս կանոնով, ընդունած չե՞նք ըլլար արդէն Օով վերջաւորութեան իրաւունքը: Ուրեմն, ինչո՞ւ վիճելի դարձնել՝ Կարօ կամ Կրպօ, Մարօ, Սարգօ, Դրօ, Համօ, Եղսօ, Նիկօ, Պետօ եւայլ ուղ. անունները:

բ) Հարկ չկայ՝ բայարմատներու կամ հասարակ անուններու վերջավանկերուն հետ կապել յատուկ անուններու պարագան, գոյ (գօ), դշխոյ (դշխօ) որ՝ ածանցումի կամ բարդութեան պարագային, անփոփոխ կը մնան, գոյանալ, գոյակից, դշխոյութիւն, դշխոյավայել եւն:

Կ'ընդունիմ Օին գեղագիտական արժէքը, բայց չեմ բաժներ՝ Վահէի «պոչատ» որակումը, ընիկ Ոին համար որ ունի երկու ձայնաւորի արժէք:

Այո, ճշմարիտ է թէ «Օ»ն պատուակալ հրաւիրեալ մըն է որ մուտ գործած է մեր այբուբենին մէջ՝ աւելի քան եօթը հարիւր տարի առաջ, հետեւաբար՝ չատո՜նց թօթափած՝ խորթութեան փոշին...: Իր առողանութեան նրբութեան եւ կատարելութեան առջեւ տեղի տուաւ Աւ երկբարբառը եւ նոր տարազով լեզուական ասպարէզ իջան Պօղոս (Պաւղոս), օր (աւր), օգնել (աւգնել), օշակ (աւշակ) = խէժ), օսարդ (աւսարդ =պառաւ) եւ ուրիշ բառեր:

Կ'արժէ երբեմն արծարծել այսպիսի հարցեր, յանուն լեզուական բարեփոխութեան:

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս չորսի կիրակի օրը, Պառ տը Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան:

Պ. Ալֆարգին բարձրախօսը կու տար ընտիր երգեր, իսկ Թորգոմի նուագախումբը մէջ ընդ մէջ կը նուագէր «Բարձր Հայք»ի պարերու եղանակները որու ընկերակցութեամբ ժողովուրդը ուրախութեամբ կը պարէր:

Օրուան նախագահ՝ հայրենակից Յ. Համբարձումեանի բացակայութեան պատճառով Գ. Անդիկեան քանի մը խօսքով հանդէսը բացաւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին միութեան Մարսէյլի երկու սաները՝ Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի համադեստով: Արտասանեցին՝ Յ. Մոսոյեան «Վերադարձող Թռչնիկը» եւ «Տաղ Հայաստանի», իսկ Վ. Ճառայեան «Հայրենի աղբիւր» եւ Աղեքսանդր Ծատուրեանի «Գիշեր»ը: Կ'արժէ շեշտել թէ մեր երկու սաներն ալ իրենց դասարաններուն մէջ առաջինն են: Երգեց նաեւ հայրենակից Գ. Շէհրէրեան, Վ. Սարգիսեանի «Արմենիա» երգչախումբէն:

Լէ զ'Օլիվի դպրոցին ուսուցչուհիին՝ Տիկին Ռ. Միլտոնեանի աշակերտները իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին: Նախ՝ երգեցին Արտաշէս Քիւրքճեանի «Բարձրացիր — բարձրացուր»ը եւ Գ. Ալէմշահէն «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը: Արտասանեցին օրիորդներ՝ Ռօզա Ղազարեան, Լուսին Գարաճեան եւ Տիգրանուհի Գաջանեան՝ մեներգեց Լուսին Գարաճեան:

Մարզական խաղեր տեղի ունեցան օրիորդներու կողմէ:

Ֆետայական համազգեստով եւ զինուորական մարզանքով Սասունի պաշտպանութիւնը ներկայացուցին աշակերտ փոքրիկները: Անդրանիկի դերը կատարեց փոքրիկն Յակոբ Պէզպէրեան:

Բոլորն ալ բուռն ծափերու արժանացան ժողովուրդին կողմէ:

Օրուան նախագահը շնորհակալութեան խօսքէն ետք բեմ հրաւիրեց օրուայ բանախօս Պ. Տիգրան Թադոյեանը, որ յայտնեց թէ Հայր. միութեանց գործունէութիւնը շատ գեղեցիկ կերպով ըմբռնած է Քղիի Հայր. Միութիւնը: Այս առթիւ կանգ առաւ կրթական հարցին շուրջ եւ մաղթեց որ բոլոր Հայր. միութիւնները այս ուղղութեամբ աշխատին, նոր սերունդի փրկութիւնը գտնելով միայն հայեցի դաստիարակութեան մէջ:

Յետոյ խորոված հաւ մը աճուրդի դրուեցաւ, որմէ գոյացաւ 28.000 ֆր.: Աճուրդը շահեցաւ հայրենակից Բ. Հուրոյեան, որ այս առթիւ միութեան նուիրեց հազար ֆրանք եւս:

Յետոյ սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը խնջոյքը տեւելով մինչեւ ուշ ատեն:

Գ. Կոփոյեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Զարեհ Մութաֆեանի նկարահանդէսին առթիւ լոյս տեսած են բազմաթիւ գնահատանքներ տեղական մամուլին մէջ: Ստորեւ կու տանք անոնց թարգմանութիւնը.—

ԼԸ ՓՐՈՎԱՆՍԱԼ.— Ահաւասիկ երեւակայութեան ճշմարիտ արուեստագէտը՝ Մութաֆեան, որ աչքի զարնուած էր արդէն, «Լէ փէնթրը թէմուան տը լեօր թան» խումբի նկարահանդէսին մէջ, կը ցուցադրէ վառվռուն գոյներով ու յատկապէս կապոյտի տիրապետութեան տակ դղեակներ ու լճեր, որոնց հեռաւորութիւններու յատակ ներդաշնակութիւնները իրեն յատուկ են: Կիներու խումբեր, մեծ բնանկարի մը մէջ, ցոյց կու տան թէ, Մութաֆեան կարողութիւնն ունի պատմական նիւթերու վրայ մեծածաւալ քոմփոզիսիոններ նկարելու, ասիկա լաւագոյն գնահատանքն է, որուն արժանի է ան:

Լ'ԷՆՖՈՐՄԱՍԻՈՆ.— Մութաֆեան անկեղծ եւ ջղուտ կրաֆիզմ ունի: Կ'արտայայտուի տաք գոյներու նախընտրութիւնով, ուր կը տիրապետեն կարմիրն ու կապոյտը: Իտալական բնանկարները մասնաւորապէս տրամաթիք ոգի ունին: Մեծ յառաջդիմութեան մէջ է:

ԼԷ ՆՈՒՎԷԼ ԼԻԹԷՐԷՐ.— Մութաֆեան զգայուն բնանկարիչ եւ դիմանկարիչ է: Նկարները ծաւալի պարտադրող համեմատութիւններ ունին: Կ'արտայայտուի զուտ գոյներով եւ շատ տպաւորիչ բոցով:

ՔՈՄԵՏԻԱ.— ...Մութաֆեան, մեր ժամանակակից նկարիչներուն լաւագոյններէն է:

(Շար.)

ձեզի ըսել, եւ պաշտօնս ինծի թոյլ կու տայ ըսել, թէ մեր մայրաքաղաքը, որ ձերըն է, որքան երջանիկ է ձեզ իր պատերուն մէջն ունենալով: Որովհետեւ, ան ձեր մէջ կը գտնէ հարազատ պաշտպաններն այն իտէալին, որ սիրելի է իրեն:

Հաւանաբար ձեզ այսքան մեծաթիւ դէպի Փարիզ քաշող ուժը, անոր գեղեցկութեան ճառագայթումը, անոր համաշխարհային հռչակը, ամէն ձեռնարկի ընծայած լայն կարելիութիւններն ըլլան. սակայն, չեմ սխալիր, երբ ըսեմ. դուք Փարիզն ընտրեցիք, որովհետեւ անոր մթնոլորտը, աննման մթնոլորտը, յագեցած է անկախութեան անսահման շունչէն: Ձեր ընտրութիւնը դարձեալ կ'ապացուցանէ մեր եղբայրութիւնը: Մենք ամէնքս ալ կը սիրենք Փարիզը, որուն համայնքին դուք կը պատկանիք, այս քաղաքը, որ ձեր ալ աշխատանքին շնորհիւ կը ծաղկի ու կը մնայ իր բարձրութեանը վրայ, իբրեւ խորհրդանշան այն ազատութեան, որ սիրելի է ամէնուս:

Ահա թէ ինչո՞ւ կ'ուզէի, խօսքս վերջացնելէ առաջ, յոյս յայտնել այստեղ, որ մեր ներդաշնակ միասնականութիւնը, հիմնուած այնքան ազնուական սկզբունքներու վրայ, պիտի ծաղկի եւ պտղաւորէ մեր ընթացիկ գործերը:

Նախ, ամէն բանէ առաջ, ձեզ մղելով դէպի ձեր ուժերուն կեդրոնացումը, որպէսզի անխախտ պահէք ձեր ժողովուրդին աւանդութիւնները, որոնք պէտք է միշտ կենդանի մնան ձեր Ֆրանսացիի սրտերուն մէջ:

Յետոյ, մեզի ցուցնելով մեր ճամբան, մեզ յարատեւօրէն յիշեցնելով ֆրանսական պարտականութիւնը, այսինքն, ընդունիլ, հասկնալ, պաշտպանել՝ առանց հարկադրանքի, որդեգրել՝ առանց վերապահութեան, ամէն ջանք որ արժանի են տալ:

Վերջապէս մաղթել բոլոր ժողովուրդներուն, որովհետեւ, որքան ատեն որ անոնք կը հաւատան ազատութեան առաքինութեանց, անոնք ազգական են ու բարեկամ եւ գիրար կը յարգեն փոխադարձաբար, — մաղթել, ինչպէս կը հրովարտակէ մեր նշանաբանը, որ Ազատութիւնը միշտ ընկերանայ Հաւասարութեան եւ Եղբայրութեան:

«ՅԱՌԱՋ«Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Մալվինէ ելած էր թիկնաթոռէն եւ էթաժէրին կրթնած՝ դարձեալ «Իլլիւսթրասիոն»ը կը թղթատէր, առանց տեսնելու պատկերները որ կը զարդարէին անոր էջերը եւ մերթ կողմնակի նայուածքով մը քննելով ամուսինին դէմքը, որուն անձկութիւնը յստակօրէն կը տեսնէր ձեղնաջահէն թափող պայծառ լոյսին մէջ:

Բենիամին մէկ կողմ նետեց լրագիրը եւ լուցկիով մը վառեց սիկառը, որուն մուխը, նուրբ եւ ոլորուն գուլաներով, երկնցաւ դէպի ձեղուն: Աչքերը արխնոտած էին քիչ մը, եւ ականջները սաստիկ կարմրած: Զսպուած յուզումէն՝ կուրծքը կը հեւար:

Ոտքի ելաւ, քանի մը անգամ դարձաւ, պտտեցաւ սրահին մէջ, անտարբերութիւն կեղծելու, իր պեխերը ոլորակելէն:

— Մալվին, ըսաւ կենալով մէկէն ի մէկ, վաղը ժամը քանի՞ն պիտի երթանք տօքթօրին:

— Երբ որ կ'ուզես, կէսօրէն ետք յարմար չէ՞:

— Շատ աղէկ, կէսօրէն վերջը եթէ գործ մը չպատահի... ըստ իս, յիմար բաներ են ասոնք, բժիշկները սստուա՞ծ են որ հրաշք գործեն:

Մալվինէ ցցուեցաւ կեցած տեղը: Դէմքը խիկոյն բարկութեան արտայայտութիւն մը հագաւ:

— Յիմար բանե՞ր մի, ըսաւ ուժգնօրէն, Բենիամին, այս խնդրին մէջ կ'երեւայ որ բոլորովին տարբեր կերպով կը մտածենք. արդէն գիտեմ որ քու հոգդ չէ թէ զաւակ մը ունեցե՞ր ենք թէ ոչ...

— Սխալ ես, կ'ուզէի զաւակ մը ունենալ, պատասխանեց Բարսեղեան, բայց ատոր համար արհեստական միջոցներու չէի դիմեր, կը ձգէի բնութեան...

— Ապա եթէ բնութիւնը արուեստականօրէն խանգարուած է, այն ատեն ի՞նչ կ'ընես, հարցուց մանկամարդ կինը, ահեղ յանդիմանութեան մը պէս այս բառը նետելով էրկանը երեսին:

Այս վերջինը մնաց անմռունչ:

— Բարկանալու բան չկա՛յ, ըսաւ, բժիշկին պիտի երթանք: Ամուսնանալէս ի վեր բան մը մերժա՞ծ եմ քեզ, հոգիս:

— Շատ ազնիւ ես, մրմռաց մանկամարդ կինը՝ դառն հեգնութեամբ մը:

Իր բովանդակ մեղապարտ ու անառակ անցեալը հիմա Բենիամինին աչքին առջեւ կը պարզուէր: Ոճրական անփութութեամբ մը, արդեօք իր մէջ սպաննա՞ծ էր կենսականութեան հիւթը, որ սահմանուած է մարդկութիւնը յաւերժացնելու:

Մինչեւ այդ ժամանակ, այս խնդրով երբեք չէր հետաքրքրուած: Սակայն բժիշկները որոնց հետ այնքան անգամներ գործ ունեցած էր ամուրիական փոթորիկներու միջոցին, այս տեսակ վտանգ մը չէին նախատեսած:

Բան մը չէին ըսած իրեն: Հապա եթէ սա տօքթ. Ոպորեանը, որուն անունէն իսկ կը սոսկար հիմա, յայտարարէր իրեն եւ կնոջը՝ թէ ամլութեան պատճառը ինք, Բենիամինն էր, ի՞նչ կ'ըլլար իր կեանքը այնուհետեւ: Կատարեալ դժոխք մը:

Մալվինէին առջեւ իր դիրքը ինչի՞ պիտի վերածուէր. յանցաւորի մը, ախտաւորի մը, ոճրագործի մը դիրքին: Ու ինք որ յիմարաբար կը սիրէր այդ կինը, անոր հրապոյրներուն թովչութեանը մէջ պարաւանդուած:

Այս հոգեմաշ մտածումներուն մէջ գալարուելով անցուց գիշերը Բարսեղեան մինչեւ լոյս: Առտուն, տունէն մեկնելու միջոցին, խոստացաւ կէսօրէն վերջը գալ. բժիշկին երթալու համար:

Ճամբան քնաշրջիկի մը պէս կը քալէր, իր տաժանելի մտածմանց բաւիղին մէջ մոլորած: Թաղլապաշքի մայթէն կ'երթար գլխիկոր, ձեռքերը բաճկոնին գրպանին մէջ, յանցաւորի մը ինքնամփոփումով, չհամարձակելով նայիլ անցորդներուն, զորս իր ցաւին ու իր գաղտնիքին գիտակ կը կարծէր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

բակցութիւն մը «կազմուած է Ֆրանսական միութեան պաշտպանութեան համար» եւ պարբերաբար յարձակումներ կը կատարէ: Անդամներէն երկուքը ձերբակալուեցան: Խմբակցութիւնը կը պահանջէ լուծել բոլոր համայնավար կազմակերպութիւնները Ֆրանսական գաղթավայրերուն մէջ: Շաբաթաթերթին վրայ յարձակողները ատրճանակները ցցելով, հրամայած էին պաշտօնեաներուն կառքին քով կենալ, ձեռքերը վեր, որպէսզի չկարենան պարպել եւ թղթատարին յանձնել թերթերը: Նոյն իրիկունը ուրիշ երեք զինեալ անծանօթներ Վիթրի սիւր Սէնի համայնավարներուն ակումբը մտած, պաշտօնեան կաշկանդած, հեռաձայնը խզած եւ դրադարանին դուռը խորտակած եւ առած տարած են պայուսակ մը որ 80 հազար ֆրանք կը պարունակէր: Եւ վերջապէս, նոյն օրը աւարի տրուած է Մէգոն Պլանշի (13րդ) համայնավարներուն ակումբը: Առաջին յարձակողներէն երկուքը ձերբակալուեցան եւ իրենց կեդրոնըն ալ խուզարկուեցաւ: Այս առթիւ խոստովանեցան թէ վառած են «Իւմանիթէ-Տիմանշ»ի մէկ մասը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը խստօրէն կը քննադատեն ծանօթ գրագէտ մը, Իլիա Էհրէնպուրկը, իր նոր վէպին առթիւ: «Գրական Թերթ»ը, որ խորհրդային Գրողներու Միութեան օրկանն է, ուրիշ ծանօթ գրագէտի մը՝ Կ. Սիմոնովի բերնով մասնաւորապէս կը ձաղկէ Էհրէնպուրկի «գեղարուեստական անճաշակութիւնը» եւ դիտել կուտայ թէ «15 տարիէ ի վեր այսքան դէշ վէպ մը գրած չէր»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ապահովութեան Տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ 44 հոգի ձերբակալուած են այն ամբաստանութեամբ թէ գաղտնի կազմակերպութիւն մը ըստեղծած էին, դասակարգային պայքար մղելու համար: Կալանաւորներուն մէջ են ծանօթ լրագրող մը, Ապտէլրահման Խամիսի եւ ծաղրանկարիչ մը, Զոհտի: Բոլորը միասին պիտի դատուին հոկտեմբերին, զինուորական ատեանին առջեւ: Խուզարկութիւններ կատարուելով ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ 46 հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձեր էին վերակազմել համայնավար կուսակցութիւնը: Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ թռուցիկներ բռնուած են: Անցեալ մարտին ալ 45 հոգի ձերբակալուած էին, որոնց մէկը կին:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ փրտաքին նախարարը հրաժարեցաւ, դժգոհութիւն յայտնելով զինադադարի կարգ մը պայմաններուն դէմ: Նախարարը կը դանգատի թէ ժողովի վերջին աշխատանքներէն իրենք բացարձակ անտեղեակ մնացած են: Ան կը վախնայ թէ Ֆրանսական զինուորներուն մեկնումով անպաշտպան պիտի մնան եւ պիտի խորտակուի իրենց անկախութիւնը:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի տօնին առթիւ այս կիրակի, Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ: Պատարագէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վաղամեռիկ Միհրանիկ Տօղրամաճեանի հոգւոյն, ինչպէս եւ այն բարերարներուն ննջեցեալներուն հոգւոյն, որոնք օժանդակեցին եկեղեցիին հոգին գնումին: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30:

ՆՈՒԻՐԷՆՆԵՐ

Այրի Տիկին Գոհարիկ Փափազեանի տըխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպըսակի, Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկ. Շնորհք Անդրէասեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին: Նոյնպէս Տէր եւ Տիկ. Պաղտասար Քիւլչէեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պետիկեան հազարական եւ Տէր եւ Տիկին Արթաքի Գալայճեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ»Ը

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ:

«Խանասորի Արշաւանք»ի տարեդարձին եւ Սասնոյ երկրորդ ապստամբութեան յիսնամեակին առթիւ:

Յուլիս 25ի կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսին ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Տեղի պիտի ունենայ Ազգ. եւ ժողովրդական երգեր բարձրախօսով, հաճելի ժամանց ու կերուխում: Պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Ժամը 3ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը: Ընկերներ Իշխան Արղութեանի, Բժ– Տէր Դաւիթեանի, եւ Հրանտ Ազատեանի շիրիմներուն:

Ելեկտրակառք ամէն կէս ժամը անգամ մը Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն: Հանրակառք Փոն տը Սէվրէն իջնել Փիւի Սան Վէն, Շաւիլ:

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը:

Փլաս տէ Ֆէթէն կը մեկնի մասնաւոր օթօքար մը, երթ ու դարձի պայմանով առտուան ժամը 10ին: Փափաքողները կրնան դիմել ճաշարան Արթիւր եւ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին ընկերներուն:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԵՒ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ եւ Տէսինի քոյր կոմիտէներուն:

Կիրակի Յուլիս 25ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, զովասուն ծառաստաններուն մէջ, Քաֆէ Լամարքի մօտ: Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին: Ընտանեկան հաճելի մթնոլորտ: Առատ կերուխում, համադամ ուտելիքներ, սառնորակ ըմպելի եւ խորոված միս:

Գիները ժողովրդական:

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքարը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի կիրակի առաւօտ, ժամը ճիշդ 9·15 անցած: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ, նուիրուած Սասնոյ ապստամբութեան 50րդ տարեդարձին եւ Խանասորի յիշատակին:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Էրպի զովասուն դաշտին վրայ, նախորդ տարուան տեղը:

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, տեղւոյս կարող ուժերու կողմէն: Հայկ. մթնոլորտ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Օթօքարը կը փոխադրէ մինչեւ դաշտավայրը հետեւեալ կայաններէն, 9ին 10 մնացած Նօթր Տամ, 9·10 անցած Փլաս Վեռտօն, 9·20 անցած հայկ. դպրոցին առջեւ (Քռուա – Ռուժ), 9·30ին վերջին կայան ընկեր Սիսլեանին տունին առջեւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր:

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9·30ին: Ա. շոգեկառքը ժամը 9·30ին, յաջորդը կը մեկնի 10·30ին:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները:

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 ֆրանք, երթ ու դարձ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախառն Հայր. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղիս դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը, Ի–ԷՍ.Ա.ի մարզական դաշտին վրայ Փոն Թ'Էվէք (Իզէռ):

Կը խնդրենք Լիոնի, Վալանսի եւ Շասի Խարբերդցիներէն որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մասնաճիւղիս աջակցութեան ձեռնարկը:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփան Մարկոսեան, Յունաստան, Գալամաթայէն, 1943ին Գերմանները գերի տարած են եւ կը կարծուի որ այս տարի Ֆրանսա անցած է: Հայրը Պետրոս, մայրը Արշալոյս Մարկոսեան: Տեղեկացնել Ն. Մեսրոպեանի,

(Mr. N. Mesrobian, Tailleur, 63 rue de la République, Lyon (Rhône).

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն արձակուրդէն առաջ փակել իրենց հաշիւները:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ թէ արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան համար անհրաժեշտ է նշանակել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ կցել 100 փրանք:

Ընթերցողներու համար արձակուրդի բաժանորդագրութիւններ կ'ընդունինք: Մէկ ամսուան բաժնեգին՝ 300 ֆր.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին (69 ռիւ Լուի Պլան) այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ գրագէտ եւ ազգային գործիչ՝

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նորակառոյց Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ ողբացեալ՝

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին:

Վալանսի եւ շրջանի հայութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ս. պատարագին, ի յարգանս ողբացեալ գրագէտին յիշատակին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդական տեղապահ՝ ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ, որ Էջմիածնէն կը վերադառնայ, այս կիրակի պիտի նախագահէ Վարդավառի հանդիսաւոր արարողութեանց, Մարսէյլի Մայր եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, մարսիլլահայութեան հաղորդելով իր տպաւորութիւնները Կաթողիկոսի յուղարկաւորութենէն:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի Վարդավառի տօնակատարութեան առթիւ, երեկոյեան ժամը 6ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ: (148 ռիւ տը Լ'Էկալիթէ):

Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Երկրորդ, սան մը Սեւրի Մխիթարեան գոլէժը ուսանելու, 1954 Հոկտեմբերի վերամուտէն սկսեալ:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները:

Ա.—Պատանին պէտք է ծնունդով Սեբաստիոյ նահանգի գիւղերէն կամ քաղաքներէն ըլլայ:

Բ.— 11–12 տարեկան, գիտնայ Հայերէն խօսիլ:

Գ.— Ունենայ բժշկական վկայագիր եւ իր յաճախած դպրոցի տեսուչէն վկայական, իբրեւ յառաջադէմ եւ ապագայ խոստացող:

Դ.— Պէտք է որբ կամ չքաւոր ընտանիքի զաւակը ըլլայ:

Մէկէ աւելի թեկնածուներու պարագային Մխիթարեան հայրերու հաւանութեան տակ, մուտքի քննութիւն պիտի անցընեն եւ յառաջադէմը պիտի որդեգրուի ուսումնասիրացի կողմէ, վեց տարուան համար, մինչեւ պաքալորիա:

Կը հրաւիրենք Ֆրանսայի բոլոր վայրերու հայրենակիցներէն եւ մեր մասնաճիւղերէն որ կարելի եղածին չափ շուտ ներկայացնեն ընդունակ պատանի մը:

Եթէ թեկնածուն Մարսէյլի շրջանէն է, դիմել՝ Պ. Մ. Մեսիկեանի՝

20 Rue Thubaneau, Marseille.

Եթէ Տեսինէն է, գրել Պ. Մ. Պարտաքճեանի՝

28 Rue Arago, Decines (Isère)

Այլ վայրերէ գրել Յ. Յակոբեանի՝

60, Av. A. Briand (Bagneux (Seine)

Փարիզի Կեդր. վարչութեան հասցէով:

Թեկնածուներուն մասին տեղեկացնել, Փարիզի Կ. վարչութեան, ամէնէն ուշը մինչեւ 20 Օգոստոս:

Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացի
Կեդր. վարչութիւն

Օր. ՄԱՐԻ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ
Պ. ՆՇԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Նշանուած

Իվրի, Յուլիս 1954 Իսի

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլ – Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս եւ րեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1954-1955 ուսումնական տարեշրջանի համար: Կը խնդրուի բոլոր հայ ծնողներէն, որոնք կը փափաքին ազգային այս դարաւոր հաստատութեան մէջ ապահովել իրենց զաւակներուն տոհմային եւ ֆրանսական կրթութիւնը, օր առաջ, դիմել տեսչութեան, արձանագրութեան համար:

Մուրատեան վարժարանի այցելութիւնները՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի օրերը եւ ժամադրութեամբ:

Direction Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տարօն. Սալնոյձորի Հայր. Միութեան ի յիշատակ Տարօն–Սալնոյձորի հերոսներուն:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէի հանրածանօթ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պուլվար Օտոյի Ազգ. վարժարանի աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի:

Սիրայօժար մասնակց. (պարով) Օր. Ռ. Կաթեանի Մարսէյլի Օփերայէն:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

Վարդավառի տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, եւ Անուշաւան արքեպս. Զղջանեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ: Երկուշաբթի մեռելոց եւ Ս. Պատարագ: Հայ հասարակութիւնը կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Դիւան Հոգաբարձութեան

24 ՅՈՒԼԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

19A, Rue Venture - Marseille

Հայ Բարեգործականի սրահներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ վիճակահանութիւնը այն տոմսերուն որ վաճառուեցան Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու դաշտահանդէսին օրը:

Շահող թիւը իրաւունք կուտայ երկու հոգիի շաբաթ մը պտոյտ Վենետիկ, Երթեւեկ, օթեւան եւ սնունդ ապահովուած:

Տոմսերը կարելի է գնել Միութեան անդամներէն:

Մուտքը ազատ է:

Կը հրաւիրուի մարսիլլահայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն: Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր:

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ. տիւ Նօռ, էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով:

Imp. Araxes, 46, Rue Richer, Paris-9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 24 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7427 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2838

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

●

«Հայե՛ր, յիշէ՛ք նուիրական այս օրը․
Յուլիս ամսոյ քսանհինգին կատարեցէ՛ք
մեր տօնը»։

Խանասորէն 57 տարի վերջ ալ չեն մոռցուած մեր անմահ հերոսները։ Աղատատենչ վտարանդի հայ ժողովուրդը, հաւատարիմ անոնց յիշատակին, ամէն տարի այս եղանակին հանդիսաւորապէս կը կատարէ անոնց տօնը։

Այս տարի Յուլիս 25ը կը զուգադիպի կիրակիի։ Փարիզի, Լիոն - Տէսինի ու Կրընոպլի շրջաններուն մէջ դաշտահանդէսներ սարքուած են այս առթիւ, Խանասորի տարեդարձին միացնելով Սասունի հերոսամարտը, որուն յիսնամեակն է։

Տարիներէ ի վեր աւանդութիւն եղած է ուխտի երթալ Շաւիլի գերեզմանատունը, ուր կը հանգչին Խանասորի Իշխանը՝ Յովսէփ Արղութեանց, մեռած 15 Հոկտ. 1925ին եւ իր կեանքի ընկերուհին՝ Իշխանուհի Սաթենիկ, ծնեալ Մատինեան, յեղափոխական անունով Ծաղիկ մեռած 12 Դեկտ. 1930ին։

Խանասորի արշաւանքին որոշումը տրուած էր 1896ի Հ. Յ. Դ. Շրջանային ժողովին կողմէ, պատժելու համար քրտական արիւնարբու Մազրիկ ցեղը, որ նոյն տարին կոտորած էր Աղբակը եւ Վանէն դէպի Պարսկաստան նահանջող քանի մը հարիւր Հայեր, Մ. Աւետիսեանի առաջնորդութեամբ։

Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի կողմէ 1897 Յուլիսին Սալմաստ (Ատրպատական) ղնաց Յարութիւն Շահրիկեան, կարգադրութիւններ ընելու համար։

Արշաւախումբին կը մասնակցէին 253 մարտիկներ, 40ը ձիաւոր։ Հոն էին բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր, հրամանատարը՝ Վարդան (Ղարաբաղցի Սարգիս Մեհրաբեան), փոխ - հրամանատարը՝ Իշխան Յ. Արղութեանց, Նիկոլ - Դուման, Սեւ - Քարեցի Սաքօ, Խան, Արխատկէս Զօրեան (Կարօ), Եփրեմ, Խէչօ, Սարգիս Օհանջանեան, Բժիշկ Քրիստափոր Օհանեան, Գալուստ Ալոյեան եւ երկու փէտայի քահանաներ, Դարալագեազցի Տէր Գրիգոր (Բիձա) եւ Վասպուրականցի Տէր Վարդան, որոնք յարձակումէն առաջ օրհնեցին մարտիկներու զէնքերը (մօսին հրացան) եւ կրակոտ խօսքերով ոգեւորութիւն առեղծեցին։

Յարձակումը սկսաւ լուսաբացին։ Ցեղապետ Շարաֆ բէկ հազիւ կրցաւ փախչիլ, մինչ սպաննուած էր իր հայրը՝ Թուրք հարիւրապետ մը։ Մեծ կորուստ կրեցին Քիւրտերը։ Կռիւը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր։ 19 փէտայիներ ինկան ռազմադաշտին վրայ։ Անոնց մէջ Կարօն, Ռոստոմի եղբայրը, որ մեծ քաջութիւն ցոյց տուաւ՝ մէկ դիրքէն միւսը վազելով, ինչպէս նաեւ Կրետացին։

Պանք Օթոմանի գրաւումէն (1896 Օգոստոս 26) վերջ երկրորդ կարեւոր ձեռնարկն էր Խանասորի արշաւանքը, որ մեծ տպաւորութիւն ձգեց քիւրտ ցեղախումբերուն եւ Թուրք իշխանութեանց վրայ։

Սուլթան Համիտ սադայէլական միտք յղացած էր Հայերը բնաջնջելու Քիւրտերու ձեռքով։ «Բաժանեա՛ ըի տիրեսցես»ի քաղաքականութեան հետեւելով մէկ ցեղը կը հանէր միւսին դէմ։ Կը շահագործէր մանաւանդ իսլամական կրօնքը, իբրեւ խալիֆա, Քիւրտերը գրգռելու համար քրիստոնեայ Հայերուն դէմ։

Իր անունով կազմուած Համիտիէ գունտերը բաղկացած էին զուտ Քիւրտերէ, հրամանատարութեանը տակ իրենց ցեղապետներուն, որոնք առատ դրամ, պարգեւներ եւ պատուանշաններ կը ստանային Սուլթանէն։

Շատ ուշ արթնցան Քիւրտերը։

Տարիներ վերջ, 1925ին եւ 1930ին, երբ փորձեցին ապստամբել եւ ձեռք բերել մարդկային տարրական իրաւունքներ, Համիտի արժանաւոր յաջորդները արեան մէջ խեղդեցին իրենց շարժումը, Հայերուն բախտակից դարձնելով զիրենք։

Սասունի հերոսամարտի յիսնամեակին եւ Խանասորի տարեդարձին առթիւ, երախտագիտութեամբ կ'ոգեկոչենք մեր բոլոր հերոսները եւ կը խոնարհինք անոնց յիշատակին առջեւ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

*

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԼՍԵՑ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՋԱԿՈՂՄԵԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՐՑԱՊՆԴԵՆ ՁԱԽԵՐԸ ԿԸ ԾԱՓԱՀԱՐԵՆ

Երեսփ. Ժողովը իր պատմական նիստերէն մէկը գումարեց՝ հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, լսելու համար Պ. Մենտէս Ֆրանսի բացատրութիւնները՝ Հնդկաչինի զինադադարի մասին։ Ժողովասրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, երբ նախագահը Պ. Լը Թրոքէ ժողովը բանալով յարգանքի խօսք ուղղեց Հնդկաչինի փառապանծ պատերազմիկներուն։ Այս խօսքերուն վրայ ժողովականները բոլորն ալ ոտքի կանգնեցան ինքնաբերաբար։

Բուռն ծափերու մէջ վարչապետը բեմ բարձրանալով խօսեցաւ լման 45 վայրկեան։ Ճառը խօսած պահուն ժողովասրահին մէջ բացարձակ լռութիւն կը տիրէր։ Իսկ երբ ակնարկեց Փրանքեւանդ-լիական բարեկամութեան եւ Պ. Իտընի կատարած դերին՝ բոլոր երեսփոխանները ծափահարեցին, մէջն ըլլալով համայնավարները։

— «Քանի մը օրէն բոլոր ճակատներուն վրայ արիւնահեղութիւնները պիտի դադրին։ Մտալլկումները վերջացան։ Կը մասնակցիմ նախագահին ազնուական խօսքերուն՝ ուղղուած մեր զինուորներուն։ Ժընեւի համաձայնագրին պայմաններէն ոմանք դժնդակ են, վասնզի դէպքերն ալ դժնդակ էին»։ Վարչապետը յետոյ բացատրեց բանակցութեանց մանրամասնութիւնները, որոնք սկսած էին Պ. Պիտոյի օրով։ Վիէթնիներուն եւ Զինաստանի պահանջները, Մ. Նահանգներուն վերապահ դիրքը եւն.։

Պ. Մենտէս Ֆրանս եզրակացուց.— «Կարծեմ ամէն ինչ յստակ է։ Գործեցի պարզապէս Ֆրանսայի շահերը պաշտպանելու հաստատ մտադրութեամբ։ Ժընեւի մէջ ինքզինքս զօրաւոր կը զգայի, որովհետեւ ինծի թիկունք ունէի երեսփ. ժողովին եւ ժողովուրդին համաձայնութիւնը»։

Վարչապետին ճառը ծափահարեցին ժողովականները, արմատականները, ընկերվարականները, չափաւորներուն մէկ մասը եւ համայնավարները։

Յետոյ սկսան վիճաբանութիւնները։ Հարցապնդողներէն ոմանք կը գանգատէին թէ վարչապետը Ֆրանսայի անանկութեան հաշուեկշիռը կը ներկայացնէր։ Ֆրանսան Հնդկաչինի մէջ ունեցած դիրքը կորսնցնելու վրայ է։ Ուրիշներ մը եւս կը մտնէ համայնավարական փարախը եւն.։

Երեսփոխան Տիփոն, որ Լանիէլի դահլիճին օրով Ժընեւի ժողովին կը մասնակցէր իբրեւ միացեալ պետութեանց նախարար, քննադատեց վարչապետին քաղաքականութիւնը, զինադադարի մասին, ըսելով թէ անոր ըրածը ներկայ պայմաններով, իրենք ալ կրնային ընել, եթէ ոչ աւելին։ Հարցապնդողներու ցանկին մէջ կար նաեւ անունը Պ. Պիտոյի, որ կը բացակայէր ժողովէն։

Ժամանակը յառաջացած ըլլալով վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան մինչեւ տասուան ժամը երեքը։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Օրուան թերթերէն կ'իմանամ թէ քանի մը համայնավար երեսփոխաններ եւ յառաջդիմական պաշտօնակից մը հետեւեալ օրինագիծը առաջարկեր են Ազգ. ժողովին․

— «Ազգ. ժողովը կը հրաւիրէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, որպէսզի 1954ի դպրոցական վերամուտին աւելիս մը սարքուի բոլոր տարրական դպրոցներու աշակերտներուն համար, դիմադրական պայքարի եւ 1944ի ազգ. ապստամբութեան մասին, պայքար մը որ մղուեցաւ ի խնդիր ազգային անկախութեան եւ դերիչխանութեան, Ֆրանսայի ժողովուրդին եւ իր դաշնակիցներուն կողմէ»։

Բանաձեւը կ'առաջարկէ նաեւ հանդիսաւոր արարողութիւն մը կատարել բոլոր կարեւոր եւ բարձրագոյն կրթարաններու մէջ, ցուցահանդէսներ եւ դասախօսութիւններ սարքել Դիմադրական ճակատի գրականութեան մասին, ինչպէս եւ յիշատակի հանդէսներ գեղարուեստական բովանդակութեամբ, նոյն եւ այլազան, պանծացնելու համար 1944ի մեծ դէպքերը եւ ազգային անկախութեան հերոսները։

Եւ վերջապէս, բանաձեւը կը թելադրէ համալսարանական յանձնախումբ մը կազմել, տօնելու համար Ազատագրութեան տասնամեակը։

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մեր «յառաջդիմականները» ալ ներշնչուելով այս գեղեցիկ նախաձեռնութենէն, կը խորհին բանաձեւ մը առաջարկել Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին, հետեւեալ բովանդակութեամբ․

— «Նկատելով որ «Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1954ի թիւին մէջ մանրամասն ուսումնասիրութեամբ մը խստօրէն կը դատապարտուին *նացիոնալիստ – նիհիլիստները*․

«Նկատելով որ իրենց դիրքերուն մէջ վերահաստատուած են Եղիշէ Չարենցը, Րաֆֆին, Ստեփաննոս Նազարեանցը, Ռ. Պատկանեանը, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը եւ ուրիշ անիրաւեալներ, եւ նոյն գրութեամբ կը համարուին *ռեւոլյուցիոներ*, ոչ թէ բուրժուա – նացիոնալիստ․

«Նկատելով որ «Մայր Արաքսի ափերով»ը, Րաֆֆիի վէպերը եւ Ջէյրունի երգերը ուղղուած են բռնութեան դէմ, համաձայն նոր տեսութեան․

«Նկատելով որ Սարդարապատի ճակատամարտը (1918 Մայիս) մղուած էր ոչ թէ Թուրքերուն, այլ Դաշնակներուն դէմ, ինչպէս այնքան ձեռնհասօրէն կ'ապացուցանէ ընկեր Ա. Նազարեան,— վարդապետ իրաւագիտութեան — իր փրաններէն հատորով,

«Խոնարհաբար կը խնդրենք մասնաւոր «դեկրէտ»ով մը արտօնել որ յառաջիկային Մայիս 28ի տարեդարձը տօնուի մեր նախաձեռնութեամբ, ի հեճուկս Դաշնակցութեան, ինչպէս թոյլատրեցիք տօնել 1915ի Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը, տարիներով զայն խափանելէ վերջ»։

Չեմ գիտեր թէ ե՛րբ Երեւան կը հասնի այս բանաձեւը եւ ինչ ընդունելութիւն պիտի գտնէ։

Ամէն պարագայի մէջ, ժամանակ ունինք մինչեւ Մայիս 28ի քառասնամեակը։

ՎԱՀԷ

ՀԱՐԱՒ-ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՍԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարները՝ սկսած են խորհրդակցութիւններ կատարել կարգ մը մայրաքաղաքներու մէջ, հարաւ – արեւելեան Ասիոյ հաւաքական պաշտպանութեան դաշինքի մասին։ Այդ առթիւ առաջին անգամ ժողովի մը հրաւէրը պիտի ուղղեն Մ. Նահանգներն ու Անգլիա։ Ժողովը հաւանաբար գումարուի Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, Պանքօք կամ Մանիլ, մասնակցութեամբ՝ հրաւիրող երկիրներէն զատ, Ֆրանսայի, Փիլիպեան կղզիներուն, Թայլանտի, Նոր Զելանտայի, Աւստրալիոյ, Հնդկաստանի, Ինդոնեզիոյ, Սէյլանի, Պիրմանիոյ եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչներուն։

Լաոս, Քամպոճ եւ հիւսիսային Վիէթնամ պիտի չհրաւիրուին ժողովին։ Այս ժողովին մէջ նկատի պիտի առնուին քաղաքական, տնտեսական ու զինուորական խնդիրներ, պաշտպանելու համար Ասիոյ ոչ – համայնավար շրջաններուն ապահովութիւնը՝ համայնավարական թափանցումներուն դէմ։

Մ. Նահանգներուն գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն ալ Ճափոնն է, վախնալով որ այդ երկիրը կրնայ ենթարկուիլ Չինացիներու հրապուրանքներուն, եւ մտնել իրենց շրջագիծին մէջ։

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Հինգշաբթի օր Պերլինի մէջ գումարուեցաւ Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան խորհրդաժողովը։ Ժողովը վաւերացուց գործադիր մարմնին տուած որոշումները.— մերժել Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշինքը։ Սակայն համաձայն կը գտնուի Գերմանիոյ վերազինման՝ կարգ մը պայմաններով։ Օրինակ, առեղծել հաւաքական ապահովութեան դաշնագիր մը՝ հովանաւորութեամբ ՄԱԿի, որուն մասնակցի նաեւ միացեալ Գերմանիան։ Անզամակից իւրաքանչիւր պետութիւն պիտի վայելէ հաւասար իրաւունք եւ պաշտպանութիւն, եւն.։

Այս փորձերը ձախողելու պարագային ընկերվարականները պատրաստ են, կարգ մը պայմաններով մասնակցելու զինուորական այն բոլոր ձեռնարկներուն, որոնք պիտի կատարուին ապահովելու համար խաղաղութիւնը եւ պաշտպանելու ազատութիւնը։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Թիւթիւնճեանէ (Քլերմոն – Ֆերան) հազար ֆրանք։

Պ. Սարգիս Տէօվլէթեանէ (Փարիզ) հազար ֆրանք։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ նոր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ, նախագահութեամբ զաղտնի ոստիկանութեան պետ զօր. Մեհմէտ Շէլուի։ Նոր նախագահը ձայնասփիւռի վրայ յայտարարեց թէ Ալպանիան շուտով բնականոն յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատէ իր դրացիներուն հետ։ Ըսաւ նաեւ թէ Խ. Միութեան հետ իրենց բարեկամութիւնը միշտ կը կազմէ խարիսխը իրենց արտաքին քաղաքականութեան։ «Ալպանիան պիտի չմեկուսանայ, ինչպէս կը կարծեն մեր թշնամիները»։ Նախագահը չյիշեց անգամ անունը նախկին նախագահ Էնվէր Հօճայի, որ տիրաբար կ'իշխէր երկրին, 1945էն ի վեր։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գաղտնի ոստիկանութեան քաղաքական բաժնի պետը անյայտացած է։ Կը կարծուի թէ համայնավարները առեւանգած են զինքը։

ԱՒՍՏՐԻԱ չորս մեծ պետութիւններէն խնդրեց թեթեւցնել գրաւման պայմանները, նկատելով որ իրարու հետ չեն կրնար համաձայնիլ՝ երկրին անկախութիւնը վերստանալու խնդրին շուրջ։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ"

Նուիրեալներ են այն բուռ մը մարդիկ, որոնք «Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն» անունին տակ, քանի մը տարիէ ի վեր կը գործեն Մ. Նահանգներու մէջ, համազգային կրթական մտահոգութիւններու բերելու համար իրենց նպաստը :

Իբրեւ անհատ թէ կազմակերպութիւն, այս Հիմնարկութիւնն ու անոր նուիրեալ անդամները՝ անսահման դժուարութիւններ ունին իրենց առջեւ: Սխալ է այն մըտածումը, թէ Մ. Նահանգներու մէջ դիւրաւ կը յաջողին բարեգործական ձեռնարկներ կամ կրթանպաստ նախաձեռնութիւններ: Անհուն զոհաբերութեան, եւ գաղթահայութեան հանդէպ անվերապահ զուրգուրանքի բազմաթիւ փաստեր ընծայեց Ամերիկահայութիւնը, մինչեւ այսօր: Սակայն պէտք չէ խորհիլ երբեք, որ՝ մեզի եւ այլ գաղութներու ընծայուած նիւթական աջակցութիւններ ինքնաբերաբար կը հաւաքուին այս կամ այն կազմակերպութեան գանձին մէջ, ու կը հասնին կարօտ շրջաններ: Ամերիկա, հեւ ի հեւ կեանքի ու վազքի աշխարհ մըն է, ուր բազմապատիկ ճիգերու կը կարօտի որեւէ ձեռնարկի յաջողութիւն : Անոնք, որ գլուխ կանգնած են «Հայ Կրթական Հիմնարկութեան», իրենց ժամանակէն ու նիւթական միջոցներէն ալ մեծ բան կը զոհեն, կրթական մեր կեանքին թիկունք ու կռուան հանդիսանալու համար: Սփիւռքահայութիւնն ու Լիբանահայութիւնը՝ առիթ ունեցան մօտէն ճանչնալու այդ Հիմնարկութեան հիմնադիր անդամներէն մէկ քանին, — Ալեք Փիլիպպոս, Արփաքսատ Սեդրակեան, Արչի Տիգրանեան, Հարրի Քարեան: Մարդիկ, որոնք իրենց համար սրտի ու հոգիի գործ են դարձուցած՝ քաղաք առ քաղաք, թաղ առ թաղ, ու երբեմն՝ խանութ առ խանութ շրջիլ, տարեկան ճաշկերոյթի մը տոմսերը ցըրուելու, եւ ապահովելու համար ... Լուսաւորչայ Կանթեղին լոյսը: Գումարները, որոնք կը տրամադրուին գաղթահայ գանազան կեդրոններու նախակրթարաններուն կամ երկրորդական վարժարաններուն, կը գոյանան տարեկան այդ ճաշկերոյթի մուտքի գումարներէն: Ցխուն առ յխուն, ամէն տարի կը գոյանայ 20 – 40 հազար տոլարի գումար մը, զոր անոնք համեմատական բաշխումով մը կը տրամադրեն գաղութներուն, վառ պահելու համար լուսոյ աղբիւրները :

Ի՞նչն է, որ այս բուռ մը մարդիկը կը մղէ բան գործ թողլու եւ վազելու նպաստահաւաքութեան ետեւէ :

Անշուշտ, նախ հաւատքը:— Կը հաւատան անոնք, որ կրթական ճակատը այն գլխաւոր մարզն է, ուր պիտի պահովենք մեր գոյութեան ամէնէն ամուր ու հիմնական կռուանները : Ջնջեցէք մեր վարժարանները՝ գաղութներու մէջ, ու պիտի հաստատէք՝ որ անսահման պարապութիւն մը, — անդունդ մը— պիտի գոյանայ հաւաքական ու համազգային մեր կեանքին մէջ: Կը հաւատան անոնք, որ քաղաքական եւ ազգային, մարզական ու մշակութային մեր բազմաթիւ միութիւններու եւ կազմակերպութեանց կարգին՝ անհրաժեշտ է ունենալ նաեւ լոկ կրթական առաքելութեամբ գործի կոչուած մարմիններ, որոնք ամէն զոհողութիւն ու յոգնութիւն յանձն պէտք է առնեն, ապահովելու համար անդեղեւ գործունէութիւնը ուսումնական մերհաստատութեանց: Կը հաւատան անոնք, որ մեր ժողովուրդը անվերապահ նուիրումով ու անսակարկ կու տայ, երբ տեսնէ թէ իր զոհաբերութիւնները պտուղ ու արդիւնք կու տան: Եւ վերջապէս՝ կը հաւատան անոնք, որ յետին չքաւորէն մինչեւ փարթամ մեծատունը, իրենց պարտականութիւնները ունին հանդէպ այս մեծ ժողովուրդին, որուն մտաւոր ու բարոյական ապահովութիւնը կախում ունի մանաւանդ նոր սերունդներու հայեցի դաստիարակութենէն ու մտաւոր պատրաստութենէն:

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին, «Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը» փրկարար դեր կատարեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի շրջաններուն մէջ, բերելով կարելի իր նպաստը՝ մեր վարժարաններուն : Բարեգործականը որոշ յատկացումներ կ'ընէ, անշուշտ, իր ըմբռնած եղանակով ու գործունէութեան իր անկախ ծրագրով: Սակայն, այդ աջակցութիւնը ընդհանրապէս միակողմանի է, եւ, եթէ «Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն»ը հրապարակ իջած չըլլար, առանց յարանուանական նկատումի ու հրէի եւ հեթանոսի խտիր դնելու իր օժանդակութեան եղանակներուն մէջ, հաւանօրէն մեր բազմաթիւ հաստատութիւնները գտնուէին դժնդակ ու անյաղթահարելի պայմաններու մէջ :

Մարդիկ են ասոնք, որոնք չատ խօսիլ չեն տար իրենց մասին: Կ'ուզեն, որ խօսինք աւելի իրենց նախաձեռնութեան իմաստին ու տարողութեան մասին: Եւ մենք՝ կը բաւականանանք, անգամ մը եւս ընդգծելով, որ անոնք նուիրեալներու ոգիով ու հաւատքով փարած են գործի, միմիայն պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութեան համար : Ոչ ցուցական յայտարարութիւններ, ոչ հռետորաշունչ ինքնագովութիւններ, ոչ ալ բազմութիւնները հիացումի հրաւիրելու կեղծ փորձեր: Լռիկ – մնջիկ կ'աշխատին, տարին անգամ մը միայն ժուժկալօրէն հաղորդելու համար իրենց գործունէութեան մանրամասնութիւնները, եւ նոր յատկացումներու համեմատութիւնները :

Նուազագոյն պարտք է, մեր կողմէ, անգամ մը եւս արձագանգ ըլլալ իրենց բեղուն ու փրկարար ճիգերուն, ու մեր շնորհակալութիւնները յայտնել — իրենց ճամբով — Ամերիկահայ մեր եղբայրներուն ու քոյրերուն, որոնք կրնան վստահ ըլլալ, թէ ընծայուած աջակցութիւնը բազմապատիկ արդիւնքով կը բեղմնաւորի այս ափերուն վրայ: Լոյս ու կեանք կը դառնայ :

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի)

«ՅՈՒՇԵՐ Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ»

Լեռներն ունին իրենց խորհուրդը: Վեհապանծ արքայի մը պէս, բարձունքներու կատարէն կը նային երկրի վրայ եւ անհուն ներշնչարանը կը դառնան իրենց հպատակներուն :

Այդպէս է Գարահիսարը :

Արծուեբիր հայեացքն ուղղած բարձունքներուն, Անդրանիկ չատ կանուխէն զգացած է ազատութեան այն անվկանդ տենչը, որ պիտի բռնկցնէր ամբողջ Հայաշխարհը սրբազան խենդութեամբ :

Հրահանգիչ էր Գարահիսարի առիւծին տուած օրինակը: Վեցդարեան դերութեան կապանքներուն տակ հեծող Հայութիւնը, յանկարծ պիտի զգար կրակէ յորձանքի մը խլրտումը երակներէն ներս եւ ոտքի պիտի կանգնէր խիզախօրէն: Ժեռուտ լեռներուն ազատանի ոգին պիտի կռանէր բազուկը Հայաշխարհի քաջերուն, Զէյթունէն Սասուն, Սասունէն Վասպուրական եւ մինչեւ Արգար Թագաւորին հինաւուրց մայրաքաղաքը՝ Եդեսիա: Արծուեթռիչ այդ ոգին պիտի դառնար հաւատք, պիտի դառնար ընդվզումի անշիջելի բոց, պիտի դառնար Թաթուլեան զարկ :

Ինչ որ գիր առած է Սարգիս աղբարը, վստահաբար պարզ յուշերէ աւելի թանկագին վաւերագիր մըն է :

Շատ ապրած, չատ բան տեսած եւ չատ բան կարդացած Հայ մըն է Սարգիս աղբարը : Մէկ խօսքով, կեանքի պայքարին մէջ եփած մարդ մը: Բոլոր սրտցաւ Հայերը, որոնք կը բարձրանան Պելվիլի զառիվերէն, կը սիրեն երկու խօսք փոխանակել իրեն հետ: Բաժակ մը սուրճի մէջէն, խնկական հաճոյք մըն է լսել Սարգիս աղբարը: Ամէն վայրկեան, բան մը ունի ան մեզի պատմելիք, գաւառական համայնիչ ոճով մը, որուն զաղտնիքը չատ լաւ գիտէ: Եւ առեն առեն հայկ. ողբերգութիւնն է որ կը քակուի իր ապրած սըրտէն, էջ առ էջ, հատուած առ հատուած:

Շատ համեստ է Սարգիս աղբար իր առաջադրութիւններուն մէջ, ինչպէս կը վկայէ իր ձեռագրին նախաբանը.

— « Գարահիսարի պատմութիւնը գըրուած էր ժամանակին, մինչեւ երկու հարիւր տարուան արձանագրութիւն բըռնուած է կ'ըսէին, բայց ինչպէս ուրիշ տեղեր, բոլորն ալ փճացան 1915ի Եղեռնի օրերուն: Հիմակ մենք ոեւէ պաշտօնական վաւերագիր չունինք: Կը մնայ մեր քաղաքի տարեց մարդոց,— որոնք ականատես եղած են դէպքերուն, — որ իրենց գիտցածը գրի առնեն: Ես այս տեսակէտին վրայ յենլով, 1935ին գործի ձեռնարկեցի իմ տկար գրիչովս եւ սկսայ գրել իմ արծուեբոյն հայրենիքիս մասին: Թող ընթերցողը ներողամիտ ըլլայ թերութիւններու համար, որովհետեւ ես գրեթէ դպրոց չեմ տեսած եւ ինչ որ սորված եմ ինքնօգնութեամբ եղած է :

Հակառակ այս խոնարհ տողերուն, Սարգիս աղբարը թանկագին նպաստ մը կը բերէ իր հերոսական հայրենիքի պատմութեան: Ան իր յուշերով մեզի կը փոխանցէ մեր երանելի պապերուն բերնէն քաղուած անսպառ համ նիւթեր: Ժողովրդական ոճով մը, մեր աչքին առջեւ փոխն ի փոխն կը պատկերանան Գարահիսարի հիմնարկութիւնը, հայրենի բարքերը, աւանդութիւնները, հայ յեղափոխական շարժումին շարժառիթները, խնկելի դէմքերը անոր վարիչներուն եւ դիւցազնական պայքարները :

Օրինակի համար, խորհրդածութեան անսահման հորիզոն մը կը բանան Գարահիսարի աշուղները, երանելի Խաչապապը, որ Ս. Սարգիսի հանդէպ իր տածած հաւատքին ուժովը առտու մը ինքզինքը կը գտնէ Պոլիս՝ ահաւոր փոթորիկին, հրաշագործն Հեթում Պապ, որ լատին բժիշկներուն փառաւոր դաս մը կու տայ մահուընէ ազատելով Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը, անվեհեր Դանիէլ Ջավուշը, Ցարեթն ու Գալուստը եւ վերջապէս արծուեբոյնի երկու հերոսամարտներուն ղեկավար ուղեղը՝ Ղուկաս Տէօվլէթեան, որ քաջն Անդրանիկի կորիւնները պիտի առաջնորդէր դէպի «Մահ իմացեալ»:

Զմոռնամ յիչել նաեւ Սուլթան Մահմուտի երազը, որ քիչ մնաց Թուրքիոյ ամբողջ հայութիւնը պիտի առաջնորդէր սպանդանոց, տխմար բախտագուշակի մը երեսէն: Այս բոլորին վրայ աւելցուցէք նաեւ հեղինակին նկարագրած ահաւոր դրուագները, Կարսի անկումը, իր թափառումները սարէ սար, գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, ու վերջապէս իր հանրային գործունէութիւնը Կովկասէն մինչեւ Սեւ Ծովու ափունքը, 1917 – 1920ի ճակատագրական օրերուն, երբ օրհասական պայքարի մը բռնուած էին բոլշեւիկները եւ ճերմակ Ռուսերը :

Այստեղ, Սէնի ափերուն վրայ, ան օր մը իր մտերիմներուն հետ անդիմադրելի փափաքը կը զգայ ողջունելու Կոմիտաս վարդապետը : Գաղջ ընդունելութիւն մը կ'ընէ իրենց մեծ երաժշտագէտը, բայց երբ կ'իմանայ թէ Գարահիսարցի են, զարմանք կը յայտնէ որ Վռամշապուհ արք. Հայաստան գացած չէ տակաւին. — Մեր տեղը հոն է, բոլորս ալ պիտի մեկնինք, կը պատասխանէ Սարգիս աղբարը:

Ընկերակիցներէն մէկը կը միջամտէ, երբեք չի ծածկեր թէ ինչքան զգալի է իր պակասը երաժշտական աշխարհին մէջ : Եւ ահա, կարծես տեսիլքէ մը արբեցած, հանճարեղ վարդապետը յանկարծ կ'աղակէ .

— Մեծ լոյս մը պիտի ծագի օր մը Հայաստան աշխարհէն:

Ծով են այս բոլորը, գունագեղ, վերակոչուած արտասովոր յիշողութեամբ մը, որ զարմանք միայն կրնայ չարժել: Թերեւս իր կարգ մը տեսակէտները ոմանց հաճելի չթուին, բայց կը խորհիմ թէ ճշմարտութիւնը պէտք է լսուի :

Դժբախտաբար, Սարգիս աղբօր խմորէն մարդիկ հետզհետէ կ'անհետանան:

Եթէ իւրաքանչիւր հայկական գաւառ Սարգիս աղբար մը ունենայ, բան չի կորսուէր հայրենի գանձերէն :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

Թիւիկները նաւուն բոլորածեւ բացուածքներէն կը մտնէին ու կ'ելլէին ու պզտիկ խեցեմորթները, որոնք մեծ ճամբորդողներ են, փակած կ'ըլլային նաւուն ողնափայտին, աշխարհի շրջանը կ'ընէին, թանաքաձուկերը որ ապառաժներու կողերուն վրայ կ'ապրին, իրենց երկար սեւ բազուկները երկարելով, կրնան գիչերը տարածել երբ որ ուզեն: Ան կ'երգէր երգը արգանաւորդին որ իր սեփական նաւը ունի, որ արեւակէ տաշուած, եւ մետաքսէ առագաստով մը առաջնորդուած, զուարթ որխոնները որ տաւիղ կը նուագեն եւ կրնան հմայել մեծն Գրադէն մինչեւ որ անոր քունը բերեն, պզտիկ մանուկները որ լպրծուն ծովախողերուն կը կառչին եւ քըքջալով կը մագլցին անոնց քամակին, ծովուն աղջիկները որ ճերմակ փրփուրին մէջ տարածուած են բազուկները կը կարկառեն նաւաղներուն եւ ծով – առիծները կեռ ժանիքներով, եւ ծովաձիերը ծփանուտ բաշերով :

Ու մինչդեռ ան կ'երգէր, բոլոր Թիւնոսները խորքերէն կը բարձրանային ունկնդրելու համար անոր, եւ երիտասարդ ձկնորսը կը նետէր իր ուռկանը եւ կ'որսար զանոնք, ուրիշներն ալ նիզակով կը բռնէր: Եւ երբ մակոյկը լաւ մը կը բեռնաւորուէր, ծովանուշ, անոր ժպտելով ջուրերուն տակ կ'անհետանար :

Բայց ան չէր ուզեր չատ մօտ գալ անոր, վախնալով որ ձկնորսը կրնայ զպիլ իրեն, յաճախ կը կանչէր զայն եւ կը պաղատէր, բայց ծովանուշը կը մերժէր, եւ երբ ձկնորսը կը փորձէր զայն բռնել փոկի մը նման, ծովուն մէջ կը խորասուզուէր եւ ամբողջ օրը բնաւ չէր երեւեր :

Եւ օր ըստ օրէ երգին ձայնը աւելի քաղցր էր, այս ձայնը որով ան կը մոռնար իր ցանցերը, իր ճարտարութիւնը եւ նոյն իսկ իր արհեստին մասին փոյթ չէր ըներ: Ծիրակարմիր լուղակներով եւ դըլուխնուն վրայ ոսկիէ աչքերով Թիւնոսներ վտառներով կուգային, բայց ան բնաւ ուշադրութիւն չէր ըներ, տէգը իր քովը կ'երկարէր անօգուտ եւ ուռիի ոստերէ հիւսուած սակառները դատարկ էին: Շրթները կիսաբաց, աչքերը հիացումէն քօղարկուած նստած կը մնար, անշարժ մակոյկին մէջ, եւ կ'ունկնդրէր. ան մտիկ կ'ընէր մինչեւ որ ծովուն մշուշը կը պարուրէր զինք եւ թափառաշրջիկ լուսինը արեւէն թխացած անդամներուն վըրայ արծաթէ ցոլքերը կը խաղցնէր:

Երեկոյ մը կանչելով ըսաւ.

— Փոքրիկ ծովանուշ, փոքրիկ ծովանուշ, կը սիրեմ քեզ, ընդունէ զիս իբրեւ նշանած, որովհետեւ քեզ կը սիրեմ :

Բայց ծովանուշը գլուխը օրօրեց.

— Դուն մարդկային հոգի կը կրես, պատասխանեց, եթէ ուզէիր բաժնուիլ քու հոգիէդ, պիտի կրնայի քեզ սիրել :

Եւ երիտասարդ ձկնորսը ըսաւ ինքնիրեն. «Ինչի՞ կը ծառայէ հոգիս, չեմ կրնար տեսնել զայն, չեմ կրնար շօշափել, չեմ ճանչնար զայն: Արդ կ'ազատուիմ անկէ, անհուն երջանկութեան մը կը տիրանամ»:

Եւ ուրախութեան մեծ աղաղակ մը թըռաւ չրթներէն, ու կանգնելով նկարուն նաւակին մէջ, դէպի ծովանուշը երկարեց իր բազուկները:

— Ալ պիտի ազատուիմ հոգիէս, բացագանչեց ան, եւ դուն իմ նշանածս պիտի ըլլաս, եւ ես ալ քու նշանածդ, եւ ծովու խորքին մէջ միասին պիտի ապրինք, եւ ինծի ցոյց պիտի տաս բոլոր այն բաները որոնց մասին երգեցիր ինծի, եւ ես պիտի կատարեմ քու բոլոր փափաքներդ եւ մենք բնաւ իրարմէ պիտի չզատուինք:

Եւ պզտիկ ծովանուշը հաճոյքէն ժպտելով երեսը ձեռքերուն մէջ ծածկեց :

— Բայց ի՞նչպէս կրնամ հոգիս վտարել, հարցուց երիտասարդ ձկնորսը: Ըսէ ինծի, ի՞նչպէս պէտք է ընել, պիտի գործադրեմ :

— Աւա՜ղ, չեմ գիտեր, ծովու ժողովուրդը հոգի չունի, ըսաւ ծովանուշը :

Եւ սիրավառ նայուածքը յառելով անոր վրայ, անյայտացաւ ծովուն մէջ :

Յաջորդ առաւօտուն չատ կանուխ, արեւը բլրակին վերեւ դեռ ձեռքի մը չափ չխոյացած, երիտասարդ ձկնորսը քահանային տունը գնաց եւ երեք անգամ դուռը զարկաւ :

— Մտէք :

Ու երիտասարդ ձկնորսը ներս մտաւ, ծնրադրեց հոտաւէտ եղէգէ փսիաթին վըրայ, որ կը ծածկէր գետինը եւ ձայնեց քահանային, որ Սուրբ Գիրք կը կարդար:

— Հայր իմ, ծովու աղջիկ մը կը սիրեմ եւ հոգիս արգելք կը հանդիսանայ իմ փափաքիս իրագործման: Ըսէ ինծի, ի՞նչպէս կրնամ բաժնուիլ հոգիէս, որովհետեւ իսկապէս պէտք չեմ զգար անոր: Ի՞նչ փոյթ է ինծի հոգիս: Չեմ կրնար տեսնել զայն, չեմ կրնար շօշափել, եւ գաղափար անգամ չունիմ իր մասին :

Ու քահանան կուրծքը կոծելով պատասխան տուաւ անոր.

— Աւաղ, աւաղ, յիմար ես դուն, կամ թէ թունաւոր խոտ կերած ես, որովհետեւ հոգին մարդուն ամէնէն ազնիւ մասն է : Անիկա Աստուծմէ շնորհուած է որպէս զի ազնուօրէն գործածենք զայն:

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(2) (Շար.)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԹԵՀՐԱՆ, (Յառաջ), 9 Յուլիս.— Շ. Նարդունի, որ կը մտածէր անյապաղ վերադառնալ, վերսկսելու համար «Հայ - Բոյժ»ի հրատարակութիւնը, ստիպուեցաւ յետաձգել իր մեկնումը եւ կարգով այցելեց Իրանի բոլոր հայաշատ քաղաքները :

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, առաջին այցելութիւնը կատարեց Ապատան, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով: Իր չորք մը դասախօսութիւնները խոր տպաւորութիւն գործեցին: Թեհրան վերադառնալէ ետք, ինքնաշարժով, երեք ընկերներու հետ գնաց Սպահան (տասը ժամ): Բազմաթիւ ներկայացուցիչներ դիմաւորելու գացած էին: Կառքերու թափորով մը առաջնորդուեցաւ Նոր Ջուղայի վանքը, ուր իրեն տրամադրուած էր վանահօր ննջարանը :

Յուլիս 8ին մեր հիւրը այցելեց Շիրազ, ընկերակցութեամբ ութ ընկերներու: Առտուն ժամը 5ին ճամբայ ելլելով, հասած էին կէս օրէն ետք ժամը 3.30ին: Դիմաւորելու եկած էին բազմաթիւ քաղաքացիներ: Շիրազի հիւանդանոցին զինուորական բժիշկը, Տոքթ. Մանուկ, որ լաւ կը ճանչնայ «Յառաջ»ի խմբագիրը, հիւրը առաջնորդեց Պերսեպոլիսի աւերակներուն տեսչութեան սենեակը, որ վերածուեցաւ հայկ. խնջոյքի վայրի մը: Պերսեպոլիսի Հնագիտական Կաճառին փոխտնօրէնը, Ասեֆի, մեզ պտտցուց աւերակներուն մէջ, բացատրելով հնութիւնները: Տեսանք հայ մեծամեծները, իշխաններ եւ քուրմեր որոնք նուէրներ կը տանէին Դարեհի, տեսանք հայկական այրուձին:

Գիշերը ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Շիրազի մէջ: Ներկայ էր ամբողջ գաղութը: Յաջորդ օրը պարսիկ բժիշկ մը մեզ պտտցուց բժշկական համալսարանը, Սաադիի եւ Հաֆըզի գերեզմանները որոնք երկուքն ալ սքանչելիքներ են: Սաադիի գերեզմանը հիմնուած է ակի մը վրայ, վրան մասնաւոր չէնք մը կառուցուած: Նարդունի խմեց ակին ջուրէն: Յետոյ, Հաֆըզի գերեզմանին վրայ, տեղական սովորութեան մը համաձայն, մատով բացաւ Հաֆըզի գիրքը եւ պարսիկ բժիշկը կարդաց հետեւեալ նախադասութիւնը.— «Դուն որ կուգաս հեռուներէն եւ կը հակիս վրաս, երջանկութեամբ կը լեցնես հոգիս եւ վաղը՝ երբ արթննամ քունէս, յաւիտենականութեան առջեւ անունդ պիտի տամ»:

Գիշերը դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ: Շիրազի մէջ Հայերը ունին եկեղեցի մը եւ պարսիկ քրիստոնեայ մը (բողոքական), իբրեւ պահապան: Կան բազմաթիւ կալուածներ, անտիրութեան մատնուած:

Ջուղայի մէջ Նարդունիի առաջին դասախօսութիւնն անցաւ աննախընթաց եռանդով մը: Դուռները փակուեցան դասախօսութենէն մէկ ժամ առաջ: Տեղ չկար նոյնիսկ ոտքի կենալու: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ նոյնիսկ հանդիսաւոր օրերու այսքան բազմութիւն հաւաքուած չէր :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈՒՏՕ, 20 Յուլիս, (Յառաջ).— Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 18ին, կիրակի, Մուլէն Պլէոյի սրահին մէջ, Սընօն: Ծնողներ եւ կրթասէր Հայեր եկած էին քաջալերելու համար այս գեղեցիկ ձեռնարկը եւ լսելու մեր փոքրիկներուն հայերէն երգերն ու արտասանութիւնները: Մաքուր հագուած եւ ինքնավստահ՝ աշակերտները երգեցին «Կաքաւին երգը» եւ «Ծաղկուն գարուն»ը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչուհիին :

Հանդէսին կը նախագահէր Տիկին Շ. Թաշճեան, որ բացման խօսքին մէջ ըսաւ.— « Օտարութեան մէջ մեր նուիրական պարտականութիւնն է մտածել մեր հոգեհատորներուն հայեցի դաստիարակութեան մասին, որպէսզի չուծանան եւ հպարտօրէն խսեն թէ ազնուական ցեղի մը զաւակներն են իրենք:

Յետոյ սկսան արտասանութիւնները, որոնք կը ներրողէին Հայոց լեզուն, հայրենի գեղեցկութիւնները, հերոսները եւն:

Քննիչ յանձնախումբին կողմէ Պ. Կ. Տօնէրեան կարդաց քննութեանց արդիւնքը եւ քանի մը խօսք ըրաւ կրթական անհրաժեշտութեան մասին: Յանձնախումբը իր գնահատութիւնները յայտնեց նաեւ Օր. Շ. Քէնտէրեանին որ տարիներու նուիրումով մեծ ճիգ կը թափէ Ֆ.Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքը աւելի բարձր մակարդակի մը հասցնելու համար: Աշակերտները շատ յաջող կերպով ներկայացուցին «Գող սիրտը դող» մանկական թատերախաղը :

Ինը աղջնակներ գոյնզգոյն հագուստներ հագած պարեցին հայկական պարեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի: Պարերը՝ որ ժողովուրդի փափաքով կրկնութեան արժանացան, սորվեցուցած էր Տիկին Տօնէրեան :

Մարոքի հայկ. գաղութի մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց Պ. Գրիգոր Խաչերեան:

Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը որ վարեցին Մ. Յակոբեան եւ Գ. Հալաճեան: Տիկին Հոթիկեան խանդավառուած ստեղծուած մթնոլորտէն հազար ֆրանք նուիրեց Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին: Պ. Կ. Դաւիթեան փոքր գորգ մը նուիրած էր աճուրդի դրուելու համար, ի նպաստ դպրոցին: Սակայն Խաչուհիները աճուրդի առարկան արդէն գնած ըլլալով, ուրիշ անգամուան յետաձգեցին :

Կ. Խաչը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց իր ժրաջան ուսուցչուհի Օր. Շաքէ Քէնտիրեանին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց, խոստանալով իր կարելին ընել նպաստելու համար ազգապահպանման մեծ գործին:

Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք բարոյապէս թէ նիւթապէս քաջալերեցին այս հանդէսը :

Ջալկարացի

Թեհրանի մէջ ալ Շ. Նարդունիի դասախօսութիւնները անցան բացառիկ խանդավառութեան մէջ: Տոմսերը ծախուած էին օրեր առաջ: Բազմութիւնը խռնուած էր դուռներուն առջեւ, այնպէս որ հարկ եղաւ ոտքի վրայ կենալու պայմանովներս առնել այնքան մարդ որքան կարելի էր, ոտքի մնալու : Դասախօսութիւնը բացօթեայ էր: Նոյն իրիկունը ծախուած էին Բ. դասախօսութեան տոմսերը : Դեռ երրորդ մըն ալ սարքուած է:

Ժողովուրդին չափ ոգեւորուած է ինքը, Նարդունին, ահագին պաշար հաւաքելով Նոր ուսումնասիրութեանց համար: Կը յուսայ Փարիզ վերադառնալ Օգոստոսի կիսուն, հանդիպելով Պաղտատ, Երուսաղէմ եւ Կիպրոս :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

●

Մեր աւանդական Վարդավառը Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետին ուխտի օրն էր: Հազարաւոր ուխտաւորներ կ'երթային դէպի մեծ տաճարը:

Ս. Պատարագէն ետք կերուխում, եւ ահա տաւլ - զուռնային ձայնը, որ պարի հրաւէր էր ուխտաւորներուն: Շաբաթներով խրախճանքի մէջ էինք: Իրարու վրայ ջուր ցանելը ամէնէն մեծ հաճոյքն էր: Այսօր Վարդավառի ջուրին տեղ արցունք կը ցանենք երկրէ երկիր եւ քաղաքէ քաղաք :

1915էն ի վեր Վարդավառը դարձած է Սուգի օր վերապրող Տարօն Տուրուբերանցիներուս համար : Այդ օրերուն էր որ արիւնարբու Թուրքը բնաջնջեց Տարօնի արի արանց ժողովուրդը :

Այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ, նորէն հոգիս խռոված է: Որովհետեւ արիւնարբու թշնամիին հրացաններէն անմեղ ցեղիս նահատակներուն աղաղակներն ու ճիչերն է որ կը լսեմ: Ո՛վ դուք իմ պաշտելի նահատակներ, եկած եմ վերանորոգելու ուխտս եւ ըսելու.— Հանգիստ ննջեցէք, ձեր բնաջնջման ծրագիրը յղացողները չան սատակ եղան յեղափոխական կուսակցութեան մը գնդակներէն Պերլինի, Իտալիոյ, Պոլսոյ եւ Թիֆլիզի պողոտաներուն վրայ : Փառք ու պատիւ այդ կուսակցութեան եւ իր գնդակներուն :

Ո՛վ բիւրաւոր նահատակներ, ով Տարօնի ցան ու ցիր բեկորներ, մեր օրն է այսօր: Կը տեսնէ՞ք թէ ինչպէս ընդարձակ տարածութեան վրայ անթաղ մեռելները ոտքի՝ մեզի կը նային, սպասելով մեզմէ յարդանք :

Ուխտի եւ հաւատքի օր է այսօր, երկիւղածօրէն ծունկի գանք այդ հերոս ժողովուրդի ջարդ ու փշուր ոսկորներուն առջեւ եւ անգամ մը եւս ուխտենք անշեղ քալել անոնց խէժալին փշոտ ճանապարհէն, մինչեւ յաղթանակ :

Վ. Խաչատուրեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Զարեհ Մութաֆեանի ցուցահանդէսին առթիւ լոյս տեսած են բազմաթիւ գնահատանքներ տեղական մամուլին մէջ : Ստորեւ կուտանք անոնցմէ թարգմանութիւններ.—

ԼԷ ԼԷԹՐԸ ՖՐԱՆՍԷԶ.— Մտածումին ծառայող թեքնիք մը, որ անկասկած լաւագոյն միջոցն է այս զանազանեալ նկարչութեան հասնելու: Իրականութեան մէջ, այդ թեքնիքը կը փնտռէ, Պրըթանյի եւ Միջերկրականի ափերուն վրայ եւ Զուիցերիոյ լեռներուն մէջ, մեծ քոմփոզիսիոնի յատուկ տարրեր, որոնց մէջ կը գտնենք միշտ Մութաֆեանին շատ սիրելի նիւթերը՝ կիներու խումբեր ծովեզերքներու, նաւահանգիստներու եւ քարափներու վրայ: Անոնցմով նկարած է անմոռանալի պատկերներ, որոնք պիտի մնան միշտ մեր խորքին մէջ, որովհետեւ իրականութիւնը եւ խորհուրդը մտերմօրէն միացած են իրարու :

★

ԼԸ ՓԷՆԹՐԸ.— Մութաֆեան կ'ուղղուի դէպի իրապաշտութիւն, որ աւելի համապատասխան է իր խառնուածքին: Ահա կը գտնենք զինք ինքնատիպ գործերով : Ոչ մէկ բան կը պարտի ուրիշին: Այս նկարները, ծնած՝ աւելի ազատ աշխատելու կերպէ մը, տաք գոյներու մէջ կ'երգեն բնութիւնը, վայելչութիւն ունեցող ոճով մը: Գեղեցիկ նկարահանդէս մը :

ԼԱ ՓԱՐԻԶԻԷՆ.—... Ուժի այս միջավայրը կը գտնենք. տարբեր կարգով մը, Մութաֆեանի մէջ, որ կը տեսնէ բնութիւնը իր աչքով: Գրեթէ բոլոր գործերը տրամաթիք են: Այդ ոգին, որ երէկ Մութաֆեան կուտար գիծով, այս օր տուած է գոյնով: Գործը իր ամբողջութեան մէջ կը պահէ միշտ տիրապետութիւնը իր խոր գոյներուն, որոնք կուտան նկարներու այս քոնաէրին, եզական ծանրութիւն մը:

★

«ՌԸՎԻՒ Փ. ԼԻՊՐԷՐ».— Մութաֆեան այն նկարիչներէն է, որոնք չեն գժտուած, գծագրութեան եւ հեռանկարի արուեստներուն հետ: «Ծովուն վրայ պտոյտը», « Կառքը », «Ճարտարարուեստական կեդրոնը», «Ձեռնանկար»ները, եւն., գործեր են, որոնք կը ստիպեն մեզ երկար յօդուած գրել, նկարագրելու համար յատկութիւնները այս նկարիչին, որուն երանգապնակը եւ հաւասարակշռութիւնը՝ տեսողութեան խրախճանքներ են :

Գնահատանքներ կային նաեւ՝ « Լը Մոնտ»ի, «Էլ»ի, «Փարիզիէն Լիպէրէ»ի, « Փարի Փրէս»ի, «Շարանթլիպրը»ի, «Լը Փոն տէ գ'Ար»ի, «Փլէզիր տը Ֆրանս»ի, եւայլն, մէջ: Փարիզեան ու գաւառական 24 թերթեր գրած են Մութաֆեանի ցուցահանդէսին վրայ, ոմանք, նկարներ ալ արտատպելով :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Յանկարծ առանց գիտնալու, կանգ առաւ դրան մը առջեւ, որուն վրայ կը շողար պղնձէ նշանատախտակ մը, Տօքթ. Ոգորեան :

Աչքերը սեւեռեցան անոր, ահագնօրէն ընդլայնուած: Դողացող ձեռքով դրան զանգակը հնչեցուց :

Դուռը բացուեցաւ: Բենիամին ներս մըտաւ :

— Տոքթորը հո՞ս է, հարցուց սպասաւորին:

— Հոս է :

— Ըսէ իրեն որ զինքը անպատճառ այս վայրկեանիս տեսնել կ'ուզեմ :

— Հրամեցէք :

Սանդուխէն վեր ելան եւ սպասաւորը նախասենեակ մտցուց վաղազարթօղ այդ հիւանդը: Շատ չանցած սանդխավլխին վրայ երեւցաւ Տոքթ. Ոգորեանին երկար ու նիհար հասակը: Իր ալեխառն մօրուքը խնամով յարդարուած, իր տժգոյն դէմքին կուտար խոհուն ակադեմականի մը երեւոյթը: Թէեւ առաջին անգամը չէր որ զայն կը տեսնէր, Բենիամին Բարսեղեան բովանդակ մարմնովը սարսռաց՝ ինչպէս եղեռնագործ մը խստաղէմ ու անաչառ դատաւորի մը ներկայութեանը:

— Խեր է, Բենիամին էֆէնտի ըսաւ բժիշկը, բոլորովին քաղցր ձայնով մը ու ժպտադէմ, ինչ որ քիչ մը քաջալերեց Բարսեղեանը:

— Խեր է, Տօքթոր, պատասխանեց բռնազբօսիկ ժպիտով մը, որ բնաւ չէր յարմարեր իր թաղմանական երեւոյթին:

— Հրամեցէք:

Ներանցքէ մը անցան ու մտան փոքր խուց մը, հիւանդներու քննութեան յատկացուած: Հոն դէմ դիմաց նստան՝ բըժիշկ ու հիւանդ:

— Արդեօք տունը հիւա՞նդ մը կայ, հարցուց բժիշկը:

— Բարեբախտաբար ոչ, պատասխանեց Բարսեղեան: Առայժմ գուցէ հիւանդը ես եմ, եւ գուցէ մարմինէս աւելի հոգիս հիւանդ է տօքթոր:

Բժիշկը մարդուն նայեցաւ այն թափանցիկ նայուածքով զոր բժիշկները ունին՝ երբ մտաւորական այլայլումի մը նշանը տեսնեն իրենց ներկայացող հիւանդին վրայ: Բայց այդ րոպէին յանկարծ յիշեց այն պարագան, զոր առջի օրը իրեն եկած բացատրած էր Սարգիս ազան, Մալվինէին հօրեղբայրը : Ու ամէն բան հասկցաւ :

— Հաճեցէք բացատրել թէ ի՞նչ ունիք, ինչ կը զգաք, հարցուց տօքթորը, իր մանր բարի աչքերը յառած այցելուին վրայ:

— Սիրելի տօքթոր, ըսաւ Բարսեղեան, անյողդողդ բայց տխուր շեշտով մը, բըժիշկները, մանաւանդ ձեզ նմանները, մէկ մէկ խոստովանահայրեր են, որոնք ոչ միայն կը բժշկեն մարդուն ֆիզիքական տկարութիւնը, այլեւ հոգեկան տկարութիւնը եւ մանաւանդ կը բարձրացնեն յուսահատութեան մատնուած հոգին:

« Այսօր, առտուան այս ժամուն եթէ ձեզ անհանգիստ կ'ընեմ, պատճառը այն է որ ընտանեկան եւ անձնական գաղտնիք մը կ'ուզեմ հաղորդել ձեզ, վստահ ձեր խորհրդապահութեանը, ձեր տալիք խորհուրդներուն փրկարարութեանը եւ մանաւանդ ձեր անկեղծութեանը: Կարճ եւ կտրուկ պիտի ըլլամ :

Բենիամին լռեց, ըսելիքին ծանրութիւնը կշռեց, իրեն թուեցաւ թէ իր կեանքին ամէնէն դժնդակ րոպէն կ'ապրի :

— Երեք տարի կ'ըլլայ մեր ամուսնութիւնը, տօքթոր, ըսաւ հառաչալից ձայնով մը, խենթի պէս կը սիրեմ կինս, կը կարծեմ փոխադարձաբար սիրուած ըլլալ. մեր ընտանեկան երջանկութիւնը ոչ մէկ բանէ կը խանգարուի. հանգիստ ենք, եւ, ինչպէս գիտէք, նիւթական բարգաւաճ վիճակ մը ունինք, բայց եւ այնպէս, տանէ մը ի վեր ամէնէն դժբախտ ընտանիքը եղած ենք :

Տօքթոր, թերեւս այս բառերը խոշոր գտնէք ոչնչութեանը քով այն պատճառին որ զմեզ դժբախտ կ'ընէ եւ այդ պատճառը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ զաւկի մը չգոյութիւնը, այո զաւակ մը կ'ուզենք ունենալ, կամ աւելի ճիշդը, կինս անպատճառ կ'ուզէ զաւակ մը ունենալ, բայց այդ աբարածը չի գար: Կինս գիշեր ցերեկ այս դառն մտածումով կը տառապի, ուրախութիւնը անհետացած է մեր տունէն. կարծես սուգի մէջ ենք. մէկ խօսքով, դժբախտ ենք, կատարելապէս դժբախտ :

Այնքան եղերական էր Բենիամինի կեցուածքը եւ այնքան ողորմուկ իր շեշտը, որ խորին արգահատանք մը նկարուեցաւ տօքթորին անդորր դէմքին վրայ:

— Բայց Բենիամին էֆէնտի, բոլորովին յուսահատելու պատճառ մը չեմ տեսներ, ըսաւ՝ իբրեւ մխիթարութիւն, գալ տարի, միւս տարի թերեւս ունենաք այդ փափաքուած զաւակը :

— Թերեւս, կրկնեց Բարսեղեան գլուխը օրօրելով սկեպտօրէն. բայց խնդիրը տարբեր կերպարանք մը առած է այժմ. կինս, կասկածելով որ մեր այս դժբախտութեան պատճառը ես եմ, անպատճառ կը պահանջէ բժշկական քննութեան ենթարկել զիս, միեւնոյն ժամանակ ինքզինքը : ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԻՍՈՒՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ (Ժէզուիտ) 32·000 անդամ ունի, համաձայն Վատիկանի վերջին վիճակագրութեան: Այս անդամները բաժնուած են 67 ազգերու վրայ: Ընկերութիւնը ունի 276 երկրորդական, 132 բարձրագոյն վարժարաններ եւ 187 հոգեւոր ճեմարաններ: Կը հրատարակէ 1320 հանդէսներ: Արեւելեան երկիրներու մէջ, Չինաստանն ալ հաշուելով, Միաբանութիւնը 1947էն ի վեր կորսնցուցած է 87 հաստատութիւններ որոնց 11ը ճեմարաններ, երկուքը համալսարան եւ եօթը դպրեվանք: Ընկերութիւնը կը պահէ 5463 քարոզիչներ 46 օտար առաքելութեանց մէջ (միսիոն):

ԽԼԻՐԴԻ մասին (քանսէռ) շահեկան վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Ազգ· Ժողովին մէջ: Երեսփոխան մը առաջարկեց նոր միջոցներ ձեռք առնել, հետազօտութիւններ կատարելու համար: Ըսաւ թէ 1952ին 85·332 հոգի մեռած են խլիրդէն, իսկ աւելի քան հարիւր հազար հոգի՝ 1953ին: Առողջապահական նախարարը հաստատեց թէ տարեկան մահերու թիւը 150·000էն պակաս չէ, աւելի մեծ քան հիւծախտի զոհերու թիւը: Այս առթիւ բացատրեց թէ ալքոլամոլութիւնն ալ կը նպաստէ այս «ազգային պատուհասին», խանգարելով մարսողական գործարանները:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ զինակցութեան դաշինքը որուն կը մասնակցին Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա, պիտի ստորագրուի Օգոստոսի սկիզբները:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ արտաքին նախարարին փոխանորդը Պ· Պետլ Սմիթ դարձեալ առաջարկեց Պ· Մենտէս Ֆրանսին՝ որպէսզի ջանայ վաւերացնել տալու Եւրոպայի պաշտպանութեան միաբանութիւնը, քանի որ այլեւս վերջացաւ Հնդկաչինի պատերազմը: Միւս կողմէ Պ· Վիշինսկին ալ հակառակը կը սպասէ, այն յոյսով թէ Ժընեւի համաձայնութիւնը եւ կարմիրներուն ըրած զիջողութիւնները պիտի համոզեն Ֆրանսացիները՝ թէ այլեւս անհրաժեշտ չէ Գերմանիոյ վերազինումը:

Ս· ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի տօնին առթիւ այս կիրակի, Ս· պատարագ պիտի մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ: Պատարագէն ետք մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վաղամեռիկ Միհրանիկ Տողրամաճեանի հոգւոյն, ինչպէս եւ այն բարերարներուն ննջեցեալներուն հոգւոյն, որոնք օժանդակեցին եկեղեցիին հողին գնումին: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախմբ· Հայր· Միութեան Վիէնի մասնաճիւղիս դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը, Ի–էՍ·Ա·ի մարզական դաշտին վրայ Փոն Թ'էվէք (Իզէռ):

Կը խնդրենք Լիոնի, Վալանսի եւ Շասի Խարբերդցիներէն որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մասնաճիւղիս ազգօգուտ ձեռնարկը:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս· Կ· Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի ղետեղերքը, 1 Օգոստ· կիրակի օր:

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9·30ին: Ա· շոգեկառքը ժամը 9·30ին, յաջորդը կը մեկնի 10·30ին:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները:

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 փրանք, երթ ու դարձ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

X Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն: Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր:

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ· տիւ Նօռ, էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով:

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ»Ը

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ:

«Խանասորի Արշաւանք»ի տարեդարձին եւ Սասնոյ երկրորդ ապստամբութեան յիսնամեակին առթիւ:

Յուլիս 25ի կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսին ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Տեղի պիտի ունենայ Ազգ· եւ ժողովրդական երգեր բարձրախօսով, հաճելի ժամանց ու կերուխում: Պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Ժամը 3ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը: Ընկերներ Իշխան Արղութեանի, Բժ– Տէր Դաւիթեանի, եւ Հրանտ Ազամեանի շիրիմներուն:

Ելեկտրակառք ամէն կէս ժամը անգամ մը Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայաններէն: Հանրակառք Փոն տը Սէվրէն իջնել Փիւի Սան Վէն, Շաւիլ:

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը:

Փլաս տէ Ֆէթէն կը մեկնի մասնաւոր օթօքար մը, երթ ու դարձի պայմանով առտուան ժամը 10ին: Փափաքողները կրնան դիմել ճաշարան Արթիւր եւ Հ· Յ· Դ· «Ռոստոմ» խումբին ընկերներուն:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԵՒ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Լիոնի ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ եւ Տէսինի քոյր կոմիտէներուն:

Կիրակի Յուլիս 25ին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, զովասուն ծառաստաններուն մէջ, Քաֆէ Լամարքի մօտ:

Կը բանախօսէ ընկ· ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին: Ընտանեկան հաճելի մթնոլորտ: Առատ կերուխում, համադամ ուտելիքներ, սառնորակ ըմպելի եւ խորոված միս:

Գիները ժողովրդական:

ԾԱՆՕԹ·— Օթօքարը Փլաս Կիշառէն կը մեկնի կիրակի առաւօտ, ժամը ճիշդ 9·15 անցած: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

Վարդավառի տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս· պատարագ, եւ Անուշաւան արեղայ Զղջանեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ: Երկուշաբթի մեռելոց եւ Ս· Պատարագ: Հայ հասարակութիւնը կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Դիւանի Հոգաբարձութեան

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ, նուիրուած Սասնոյ ապստամբութեան 50րդ տարեդարձին եւ Խանասորի յիշատակին:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Էրպի զովասուն դաշտին վրայ, նախորդ տարուան տեղը:

Կը խօսի Պ· Կ· ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, տեղւոյս կարող ուժերու կողմէն: Հայկ· մթնոլորտ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Օթօքարը կը փոխադրէ մինչեւ դաշտավայրը հետեւեալ կայաններէն, 9ին 10 մնացած Նօթր Տամ, 9·10 անցած Փլաս Վեռտօն, 9·20 անցած հայկ· դպրոցին առջեւ (Քոուա – Ռուժ), 9·30ին վերջին կայան ընկեր Սիսլեանին տունին առջեւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Ս· Աստուածածին եկեղեցին (69 ռիւ Լուի Պլան) այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ գրագէտ եւ ազգային գործիչ՝

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Վալանսի Ազգ· Միութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նորակառոյց Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ ողբացեալ՝

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին:

Վալանսի եւ շրջանի հայութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ս· պատարագին, ի յարգանս ողբացեալ գրագէտին յիշատակին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հիւս· Ամերիկայի առաջնորդական տեղապահ՝ ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ· ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ, որ Էջմիածնէն կը վերադառնայ, այս կիրակի պիտի նախագահէ Վարդավառի հանդիսաւոր արարողութեանց, Մարսէյլի Մայր եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, մարսիլիահայութեան հաղորդելով իր տպաւորութիւնները Կաթողիկոսի յուղարկաւորութենէն:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Իսի լէ Մուլինոի մէջ

Այս կիրակի Վարդավառի տօնակատարութեան առթիւ, երեկոյեան ժամը 6ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ: (148 ռիւ տը լ'Էկալիթէ):

Ս· Խաչի Ժողովրդապետութիւն

SORBONNE, 47 Rue des Ecoles
AMPHITHEATRE F.
*IIIme Congrès International de Cristallographie*ի առթիւ, ֆրանսական միակ պատուիրակ փրոֆ· Գ· Ալիքսանեան խօսք կ'առնէ այս երկուշաբթի ժամը 17·10ին: Դասախօսութենէն զատ, ծանօթ գիտնականը պիտի պատասխանէ նաեւ եղած հարցումներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփան Մարկոսեան, Յունաստան, Գալամաթայէն, 1943ին Գերմանները գերի տարած են եւ կը կարծուի որ այս տարի Ֆրանսա անցած է: Հայրը Պետրոս, մայրը Արշալոյս Մարկոսեան: Տեղեկացնել Ն· Մեսրոպեանի,
(Mr. N. Mesrobian, Tailleur, 63 rue de la République, Lyon (Rhône).

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Ալֆիւր – Սեւրը – Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ· ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր· վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին այն ընկերները, որոնք բանակումին պիտի մասնակցին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին Ռէժանի մէջ:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տարօն · Սալնոյձորի Հայր· Միութեան ի յիշատակ Տարօն–Սալնոյձորի հերոսներուն:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէի հանրածանօթ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Գ· ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Գ· ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պուլվար Օտտոյի Ազգ· վարժարանի աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի:

Սիրայօժար մասնակց· (պարով) Օր·Ռ· Կաթեանի Մարսէյլի Օփերայէն:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆ·— Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթօքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս:

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Կաւարենց» մասնաճիւղի կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ:

Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին:

Մասնակցութեան ծախս 1000 փրանք:

Արձանագրուիլ Պ· Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ:

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

- Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ ★ DIMANCHE 25 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7428 | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2839

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԸ

•

Վերջերս արտասահմանեան մամուլին մէջ թելադրութիւններ եղան այս տարի տօնելու հայ լրագրութեան 160ամեակ։ Մեր պաշտօնակիցը «Յուսաբեր» յայտարարեց թէ ծրագրած է բացառիկ թիւ մը հրատարակել յառաջիկայ աշնան այս առթիւ։

Հայերէն անդրանիկ լրագիրը լոյս տեսաւ Մատրասի մէջ 1794ին։ Տնօրէն – խմբագիրը, գրաշարը, տպագրիչն ու հրատարակիչն էր Յարութիւն քահանայ Շմաւոնեան, որ միեւնոյն ժամանակ ինք կը պատրաստէր թուղթը՝ նախնական միջոցներով՝ բամպակի խմորէ։

Շմաւոնեան քահանայ ծնած է Պարսկաստանի Շիրազ քաղաքին մէջ 1750ին եւ մեռած Մատրաս, 9 Փետրուար 1824ին։ Ուրեմն այս տարի նաեւ իր մահուան 130ամեակն է։

Երիտասարդ տարիքին, մէկ շաբթուան մէջ կորսնցուցած ըլլալով իր երկու զաւակները, մխիթարութեան համար քաշուած է Շիրազի Հայոց գերեզմանատան մօտակայ Պապաքոհ բլուրը եւ եօթը տարի ապրած հոն՝ պարսիկ տէրվիշներու շրջանակին մէջ, լրիւ ուսումնասիրելով պարսկերէն լեզուն ու գրականութիւնը։

34 տարեկան էր, երբ Մատրաս գնաց [illegible]

Հայերը շատ կանուխէն հաստատուած էին Մատրասի մէջ։ ԺԶ. դարու սկիզբէն Հայեր յաճախած են Հնդկաստանի այդ մեծ նաւահանգիստը։ Հայերէն հին ձեռագրի մը համաձայն, 1666ին Հայերը մնայուն բնակութիւն հաստատած էին հոն։ Անգլիացիք 26 տարի միայն կանխած էին Հայերը։

Բազմաթիւ հայ առեւտրականներ, մեծ մասամբ Պարսկաստանցի, կարեւոր հարստութիւն դիզած են Մատրասի մէջ եւ մեծ բարեգործութիւններ քրած։ Յիշատակութեան արժանի են Խօճա Պետրոս Ուսկանեան, Աղա Շամիր Սուլթանումեան՝ Ջուղայեցի, Աղա Սամուէլ Մկրտիչ Մուրատեան (Սէվրի վարժարանին բարերարը) եւ իր աներհայրը Ռափայէլ Ղարամեան (Վենետիկի վարժարանին բարերարներէն), Շահամիրեանց եւայլն։

*Մատրասի մէջ առաջին տպարանը բացողն էր Յակոբ Շահամիրեան, որ 1772ին հրատարակեց Մովսէս Բաղրամեանի «*Նոր տետրակ որ կոչի Յորդորակ*»ը եւ 1773ին նշանաւոր «*Որոգայթ փառաց*»ը, «Ի Հընդիկս, ի մայրաքաղաքն Մատրաս»։*

Հայաստանը Պարսից լուծէն ազատագրելու միջոցներ կ'առաջարկէր այս գիրքը։

Շահամիրեան տպարանը փակուեցաւ 1783ին։

Շմաւոնեան քահանայ նոյն քաղաքին մէջ 1789ին հիմնեց իր տպարանը։ Իր միջոցներով պատրաստեց տառերը, զորս անուանեց «ոսկի վշտաց»։ 1789–93 հրատարակեց կարգ մը գրքեր,— «Մարխանեայ վարք», «Եօթն Իմաստասէրք», «Տաղարան Միմէոն Կաթող.ի», «Յիսուս որդի», «Գիրք ններածութեան» Պորփիւրի*, եւայլն։*

Սակայն Շիրազեցի քահանան Հայոց պատմութեան մէջ անմահ անուն մը պիտի չձգէր, եթէ յաջորդ տարին նախաձեռնարկ չըլլար հիմը դնելու Հայոց առաջին լրագրին։

Յամի Տեառն 1794, Ղամար ամսոյ 20ին (Օգոստոս 19) Յարութիւն քահանայ հրատարակեց յայտարարութիւն մը՝ ուղղուած «Բարեպաշտ Պարոնաց եւ մաքրակենցաղ Տիկնաց Մատրասիս Հայոց», որով կը յայտնէ թէ ամսուն վերջը ի լոյս պիտի ածէ «զտետրակ մի, անուանեալ ազդարարող, յորմէ իմացումն լինելոց է ընթերցողաց, ծայրաքաղ անցքն նոյնոյ ամսոյ, եթէ ի զանազան կազէթաց, եթէ ի զանազան քարտիզաց, եւ եթէ այլոց զանազան գրոց, նաեւ բանք հարկաւորք եւ քաղցրալուրք»։ *Իսկ «տետրակ»ի վերջը պիտի տպուի յաջորդ ամսուան օրացոյցը, որ պիտի պարունակէ սուրբերու տօները, լուսնի ծննդեան եւ լրման օրերը եւայլն։*

Յայտարարութիւնը կոչ կ'ուղղէր հասարակութեան՝ բաժանորդ արձանագրուիլ հրատարակուելիք թերթին, որուն գին նշանակած էր մէկ հուն *(Յուկէս րուփի)։*

Երկու ամիս ետք 28 բաժանորդ արձանագրուած ըլլալով, Ազդարարի *առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1794 Թիրայ ամսուն (Հոկտ. 16ին), գրաբար լեզուով, իբրեւ ամսաթերթ։*

Մատրասի Անգլիացիները ամիս մը առաջ միայն լոյս ընծայած էին իրենց առաջին լրագիրը։

Ազդարար *հրատարակուեցաւ 18 ամիս կանոնաւորաբար, մինչեւ 1796 Նիրհան (Մարտ) ամիսը։ Իր աշխատակիցներն էին հնդկահայ վաճառականներ, որոնք յօդուածներ կը ստորագրէին կեղծ անուններով (*Բաբեկամ, Սատանի Զարխ, Անուն Դիւական, Հայ որդի Հայ *եւայլն), առեւտրական հրապարակի մասին թղթակցութիւններ կը ղրկէին Հնդկաստանի ու Հնդկաչինի զանազան քաղաքներէն։ Թերթը կը հաղորդէր նոյնպէս քաղաքական երկրի եւ արտասահմանի հայութեան մասին։*

Ազդարարին *թղթակցութիւններ կը ղրկէր նաեւ Յովսէփ արքեպիսկ. Արղութեան, Ռուսիոյ Հայոց առաջնորդը։ Պատմական երկու կարեւոր աշխատութիւններ լոյս տեսան* Ազդարարի *մէջ, Խաչատուր վրդ. Ջուղայեցիի «Պատմութիւն պարսից»ը եւ Ջուղայեցի Յակոբ Այութեանցի «Պատմութիւն Հէյտարալի Խանի»։*

Հակառակ արտաքին աղքատ տեսքին, թերթը կը տպուէր խնամքով, նոյնիսկ կարգ մը ոտանաւորներ տպագրուած են գունաւոր մելանով։

Թերթի փակուելէն վերջ, Շիրազեցի քահանային տպարանը շարունակեց բանիլ մինչեւ 1810։ Ընտանեկան դժբախտութիւններ թունաւորեցին իր կեանքի վերջին օրերը։ Իր աղջկան ու փեսային վարած չուայտ կեանքին պատճառաւ, հայ լրագրութեան նահապետը կը ստիպուի ձեռք տանիլ ազգային ու եկեղեցական գումարներու, դատի կը կանչուի եւ դժնդակ պայմաններու տակ կը մեռնի 1824ին, 74 տարեկանին, 40 տարի քահանայագործելէ վերջ Մատրասի մէջ։

1894ին հայութիւնը տօնեց հայերէն անդրանիկ լրագրին հարիւրամեակը։ Այս առթիւ Վիէննայի Մխիթարեան հայրերը հրատարակեցին մեր առաջին խմբագիր Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի մեծադիր նկարը։

Իսկ 1924ին, իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ Կալկաթայի եւ Մատրասի թերթերուն մէջ յօդուածներ հրատարակուեցան, չեշտելով մանաւանդ որ հայ քահանայ մը յանդգնած էր հայերէն թերթ հրատարակել 28 բաժանորդով։

1846ին եւ 1848ին անյաջող փորձեր եղան Ազդարարը *վերակենդանացնելու Մատրասի մէջ։ 1794 – 1863 Մատրասի, Կալկաթայի եւ Պոմպէյի մէջ հրատարակուեցան 11 զանազան հայերէն թերթեր։*

Զորս տարիէ ի վեր Կալկաթայի մեր հայրենակիցները վերստին կեանքի կոչեցին նոր Ազդարարը*, հրատարակելով զայն իբրեւ պարբերաթերթ, (եռամսեայ), անմահացնելու համար յիշատակը հայ լրագրութեան նահապետին։*

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 471 ՁԱՅՆՈՎ

•

14 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԴԷՄ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑԻՆ.— Պ. ԺՈՐԺ ՊԻՏՈՅԻ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ

Ուրբաթ վերսկսան երեսփ. Ժողովին վիճաբանութիւնները՝ Հնդկաչինի զինադադարի պայմաններուն մասին։ Գիշերային նիստին ընթացքին՝ վարչապետին բացատրական ճառէն վերջ, վիճաբանութիւնները արդէն սկսած էին, երբ յետաձգուեցան յաջորդ օրուան։ Այս ժողովին մէջ գլխաւոր խօսողը եղաւ, նախորդ արտաքին նախարարը Պ. Ժորժ Պիտօ, որուն օրով սկսած էր Ժընեւի խորհրդաժողովը։

Պ. Պիտօ մեղմ արտայայտութեամբ բայց զօրաւոր փաստերով հարցապնդեց վարչապետը՝ Ժընեւի մէջ վարած քաղաքականութեան համար՝ զայն գտնելով վնասակար Ֆրանսայի եւ Հնդկաչինի ընկերակից երկիրներու շահերուն։

— «Ժընեւի համաձայնագրերուն ստորագրութիւնը շատերուն համար սփոփանք մըն է, ոմանց համար ալ սուգ։ Մենք չենք մասնակցիր արտայայտուած ուրախութեան զգացումներուն։ Առանց վիշտի չենք կրնար մտածել անոնց վրայ՝ որ անպաշտպան մնալու վտանգին կ'ենթարկուին, կռուած ըլլալով մեր կողքին արդարութեան համար, իրենց հայրենիքին, կամ կենսական [illegible] *մեծ տարբերութիւն չունի հակառակորդին մէկ ամիս առաջ մեզի ներկայացուցած առաջարկներէն։ Չեմ կրնար ըսել թէ ստացուած արդիւնքը գիս կը քաջալերէ, կը վախնամ թէ այդ համաձայնագիրը, ծանր փոփոխութիւններ ստեղծէ հողային վիճակին մէջ»։*

Պ. Պիտօ յետոյ հարցուց թէ ինչ վստահութիւն ունին թէ Հնդկաչինի մնացած մասն ալ վեց ամիսէն կամ մէկ տարիէն պիտի չկորսուի։ Համաձայնագիրը ո՞վ պիտի երաշխաւորէ, ինչպէ՞ս եւ ինչ պայմաններով։ Չկայ նաեւ Մ. Նահանգներուն երաշխաւորութիւնը։ Վիէթնամի երեք պետութիւնները դուրս պիտի մնան միացեալ ապահովութեան ցանցէն, ինչ որ ծանր անդրադարձումներ պիտի ունենայ այդ երկիրներուն վրայ։

Պ. Պիտօ շարունակելով.— «Պէտք է որ Ֆրանսայի դաշնագրութիւնները ինչպէս Եւրոպայի նմանապէս Ասիոյ մէջ ալ ապահովուին։ Անհրաժեշտ է զօրեղ եւ անշեղ ուղղութեան մը հետեւիլ, պաշտպանելու համար Ֆրանսական Միութիւնը եւ ազատ աշխարհը։ Վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ հայրենիքին համար, յետագային ալ՝ խաղաղութեան եւ ազատութեան համար»։

Վարչապետը բեմ բարձրանալով պատասխանեց բոլոր հարցապնդումներուն։ Յետոյ կատարուեցաւ քուէարկութիւնը։ Ժողովը 471 ձայնով վստահութիւն յայտնեց վարչապետին։ Միայն 14 երեսփոխաններ դէմ քուէարկեցին։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԾՐԱԳՐԱԾ Է ՀԱՅԿ. ԳԻՒՂԱՔԱՂԱՔ ՄԸ ՍՏԵՂԾԵԼ

Պոլսական թերթերէն կ'իմանանք թէ Լիբանանի հանր. նախագահ՝ Շամուն ունեցած չաբթու ընդունելով Օր. Լիլա Գարակէօզեանը, որուն կ'ընկերանային երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ եւ Գարակէօզեան հիմնարկութեան Պէյրութի ընդհանուր տնօրէնը, պարզած է այն ծրագիրը զոր ունեցած է երկար ժամանակէ ի վեր։ Նախագահը այս առթիւ յիշեցուց թէ Քարանթինայի, Զար – Շապուքի, Թիրոյի եւ Սանճաքի հիւղաւաններուն պահպանումը խիստական ամօթ մըն է հայ համայնքին եւ նոյնքան ալ Լիբանանի համար։

Նախագահ Շամուն աւելցուց որ ինք ոչ մէկ ջանք պիտի խնայէ իր ծրագրին յաջողութեան համար,— մօտ օրէն կանգնել հայկական ծիծղուն, հանգստաւէտ առողջապահիկ եւ արդիական աւան մը։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԳՆԱ ՄԵՌԻՐ, Կ'ԱՐԴԱՐԱՆԱՍ...

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կուսակցութիւնն եւ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած են, վերահաստատելու համար Լաւրենտի Բերիայի զոհերուն պատիւը, զոնէ «յետ մահու»։

Այսպէս, համաձայն կեդրոնէն տրուած հրահանգներու, Վրաստանի կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը կ'ուսումնասիրեն Բերիայի խմբակին կողմէ «անարգուած, անուանարկուած կամ դատապարտուած» պարկեշտ քաղաքացիներու պարագան։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս յայտարարութիւնն եղած է Վրաստանի գրողներու չորրորդ համագումարին մէջ։

Այս առթիւ տեղեկագիր մը ներկայացնելով, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը հաստատած է թէ երբեք հանրածանօթ վրացի գրագէտներ «զոհ գացած են մարդասպաններու եպերալի խմբակի մը»։

Կառավարութիւնը վերահաստատած է այս երբեք զոհերուն պատիւը, մասնաւոր հրամանագրով մը։

Կարելի՞ է արձանագրել այս լուրը, առանց յիշելու նոյն արիւնարբու Բերիային հայ զոհերը։

Բոլոր փաստերը կ'ապացուցանեն թէ այդ հրէշը իր բռնապետութեան օրով ամբողջ կատաղութիւնը թափած էր մեր մինունար հայրենիքին վրայ։

Ոչ միայն ողջերը կը հալածէր, այլեւ մեռելներուն գերեզմաններն անգամ կը [illegible] էր հայկական յիշատակարան, արձանագրութիւն, արձան եւն.։

Եւ անխնայ կը խափանէր որեւէ տնտեսական – ճարտարագործական ծրագիր որ կրնար զարկ տալ Հայաստանի վերելքին։

Իսկ մարդկային զոհերուն հաշի՞ւը...

Քանի մը տարի առաջ, իրազեկ մը առնուազն *երկու հարիւր յիսուն* կը հաշուէր զնդակահարուած, աքսորուած, մեռած կամ բանտէ բանտ նետուած ականաւոր Հայերու թիւը։

Շատերէն լուր անգամ չկայ տակաւին։

Ո՞ր մէկը հարցնել, սկսելով Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան հիմնադիրներէն մինչեւ Զապէլ Եսայեան, Թոթովենց եւ միւս գրագէտները, բանաստեղծները եւ մշակոյթի աշխատաւորները։

Համրանքով «բախտաւորներ» մնացած են Երեւանի մէջ, տարեց կամ երիտասարդ։

Չեմ գիտեր թէ Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին ալ հրահանգուա՞ծ է վերաքննութիւն կատարել, վերահաստատելու համար Բերիայի հայ զոհերուն պատիւը։

Ես պիտի նախընտրէի որ ամէնէն առաջ զոհերուն համրանքը ճշդուէր, մեռածներուն լրիւ ցանկով եւ ողջ մնացածներուն «որպիսութեան» մանրամասնութիւններով։

Այս առթիւ, ի զուր կը փորձեմ լուծել հետեւեալ հանելուկը.—

Այն վարիչները որ այսօր կը հրամայեն վերաքննութիւն կատարել, անմեղներուն պատիւը վերահաստատելու համար, երէկ ալ իշխանութեան գլուխ էին, երբ գարշելին Բերիա կը գործէր անխնայ, կռնակը տուած՝ Սթալինի։

Արդ, իրենք ինչո՞վ զբաղած էին այդ ահուսարսափի շրջանին։

Հիւսիսային Բեւե՞ռ քաշուած էին, արջ որսալու համար, թէ կը վախնային որ Բերիան իրենց աթոռներն ու գլուխներն ալ կը ցնցէ...

ՎԱՀԷ

"ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԽԱՉԻ,,

●

Կեանքին ծանր պայմանները, նեղ շըրջապատը տխրութիւն մը տուած են հին ու նոր մեր շատ մը գրողներուն։

Այս տխրութիւնը կը տեսնենք նաեւ մեր մեծ քերթողին, Դ. Վարուժանի մէջ, որ, տալէ վերջ բազմաթիւ գեղեցկութիւններ, մեր հեթանոսական դարերէն, հայրենիքէն, քրիստոնէական աշխարհէն եւ բանուորական կեանքէն, գրած է նաեւ «Ճանապարհ Խաչի»ն։

Շատերուն պէս, եւ շատ մը արուեստագէտներու նման, Դ. Վարուժան, օր մը, վհատութեան ծայրը հասած՝ կանգ կ'առնէ Խաչեցեալին առջեւ, իր ճզմուած սիրտը կը բանայ անոր։ Գութ ու մխիթարութիւն կը խնդրէ Անկէ՝ որ տառապեցաւ մարդկութեան համար, աշխարհի գեղեցկացման համար, ինչպէս ինք, քերթողը։

Այդ խնդրանքն ու հեծեծանքն է որ կը տեսնենք «Ճանապարհ Խաչի»ն մէջ։ Քերթողը կ'ըսէ տեղ տեղ.

Ես շատ եմ տանջուեր ···
Ոտնամաններէս կը հոսին մոխիրներ ···
Գթա՛ ոտքերուս ···
Ես շատ եմ հալածուեր··· Ես շատ եմ խոցուեր ···
Բիբերս են ինկեր վիշտի հորին մէջ ···
Գթա՛ կողերուս··· գթա՛ ոտքերուս ···

Դ. Վարուժան, որ հարուստ պայծառութեամբ կը գրէր, ըլլալով հանդերձ ոճապաշտ, շատ աւելի պարզ է իր այս քերթուածին մէջ, կը խօսի առանց պաճուճանքի գրեթէ։ Եւ հեզութեամբ կը խօսի։

Եւ սակայն, տեղ տեղ՝ կը փայլակին քանի մը դառն, ցասկոտ տողեր, ինչպէս.

Վէրքերէս բղխող ըղեղս կերան
Իշամեղուները ամբարշտութեան ···
Տե՛ս, փողոցի շուն մ'է կողս պատռեր ···

Կը տեսնենք թէ բանաստեղծը տառապած է առաւելապէս բանաստեղծի ցաւով։ Իր անկեղծ ու բարի հոգիով, իր գերզգայնութիւնով ամէնէն աւելի խոցելի էակներէն մէկն է ան՝ եւ խորապէս [illegible] արուեստի մարդերէն ։ [illegible] կը կարդանք ·

··· Ո՛վ եղբայրներ ,
Ո՛վ խաչ հանող եղբայրներ,
Թողուցէք զիս ճամբորդութեանս մէջ մինակ···

Ուղիիս վրայ մի՛ սփռէք
Ձեր շուքը, մռայլ թեւի մը պէս ուրուրի։
Եւ ոչ ալ զիս կանչեցէք
Խրճիթներուն ձեր զուարթ ···

Վարուժան կը խնդրէ որ հանդիստ ձգեն զինք՝ որպէսզի տայ իր գործը։ Ու եղբայրները հանդիստ չեն ձգեր անշուշտ։ Եւ քերթողը, որ չունի եւ չուզեր ունենալ այն զէնքերը որոնցմով իրարու դէմ կը կռուին շատ մը գրողներ, կը դիմէ Յիսուսին։ Իր չարչարանքին մեղմացումը կը խնդրէ անկէ։

Վարուժան անշուշտ, շուտով հասած էր համբաւի։ Իր քերթուածները կ'արտասանուէին ամէն տեղ եւ շատեր կը գտնէին թէ ան բերած է նոր, ոգեւորիչ գեղեցկութիւն մը՝ որ կը բարձրացնէր ցեղը։ Բայց եւ այնպէս, Վարուժան իր մահէն վերջ է միայն որ դարձաւ անվիճելի մեծութիւն։ Այսօր է միայն որ կը փայլի ան՝ իրապէս եւ, հակառակ ասոր, մեծ հետաքրքրութիւն մը չկայ տակաւին իր շուրջ, ինչպէս չկայ առ հասարակ բանաստեղծութեան շուրջ։ Մթնոլորտը եղած է միշտ խեղդիչ՝ մեր բանաստեղծներուն համար։ Վիճելի մեծութիւն մըն էր Վարուժան՝ իր ողջութեան եւ արհամարհանքով եւ հեղնանքով խօսած են ոմանք իր մասին։ Եւ Շիրվանզադէ չէ խնայած իր գլուելի բառերը։ Բարեբախտաբար, Օշական ներկայ՝ արդէն 1913ին, կը գնահատէ Վարուժանը։ Եւ իր գրախօսականներով ու քերթուածներով ծանօթ Զ. Գաղղեան որ Վարուժանի մեծութիւնը տեսնողներուն առաջիններէն է, այդ թուականին, կը ծառանայ իսկոյն Շիրվանզատէի եւ ուրիշներու կողմէ եղած սխալ եւ անվայել դատաստաններուն դէմ։ Խստութեամբ կը բողոքէ իր «Հայ Գրականութիւն» հանդէսին մէջ։

Բայց եւ այնպէս Դ. Վարուժան դառնութիւն մը ցոյց կուտայ («Լոյս»ը, «Տրտունջք») ։

Տեւական չէր իր այդ դառնութիւնը՝ անկասկած։ Անձնական վիշտ չենք տեսներ իր մէջ գրեթէ՝ իր այդ յիշեալ քերթուածներէն անդին։ Վարուժան իր հոգիով զբաղող մարդը չէր։ Կը մնար առօրեայէն վեր՝ տարուած իր ստեղծագործութիւնով, այդ ստեղծագործութեան համար ծնած միայն։ Մեծ ներշնչեալն էր։ Կ'ըսուի թէ աքսորի ճամբուն վրայ իսկ քերթուածներ կը գրէր։ Ու փառքէն աւելի ժողովուրդին կը խորհէր, անոր սէրը կ'ուզէր, ինչպէս կ'ուզէր ուրիշ մեծ քերթող մը՝ Վ. Թէքէեան, ցեղին մեծութիւնը կ'ուզէր։

Վարուժան ինքզինքէն դուրս էր առաւելապէս, եթէ բաղդատենք զինք՝ Վ. Թէքէեանի հետ՝ որ իր հոգիին խորն էր յաճախ, ինչ որ աւելի խորունկ կը դարձնէր զինք, բայց աւելի ցաւոտ նաեւ։ Վարուժան կը մնար իր ներաշխարհին վերլուծումներէն անդին։

Այս բոլորը կը տանին մեզ այն համոզման թէ ան իրապէս սրտին ցաւով մօտեցած է Խաչեցեալին, առանց չափազանցութեան։ Ընկրկումի պահ մըն է զոր կուտայ Վարուժան, այնքան կորովի այլապէս։

Տարբերութիւն մը կը տեսնենք դարձեալ իր եւ Վ. Թէքէեանի միջեւ։ Ասիկա շատ աւելի բան կ'ըսէր երբ, Աստուծոյ կը դիմէր եւ կը դիմէր շատ յաճախ։ Եթէ միսթիք մը չէր, շատ հեռու չէր այն քերթողներէն որ Արարիչին ներկայութիւնը կը տեսնեն աշխարհի վրայ, անոր միջամտութիւնը կը զգան, կը ջանան հասնիլ անոր՝ աշխարհը, տիեզերքը մեկնելով, համաձայն քրիստոնէութեան կամ գաղտնի գիտութեան։

Դ. Վարուժան, որ հիացում կը պատճառէ մեզի, իր լայնածաւալ ճարտարապետութեամբ, կը մնար հեռու՝ բնութեան եւ մարդկային հոգիին խորհուրդներէն։ Երիտասարդ էր տակաւին, անշուշտ։ Բայց որոշ է որ խորհրդապաշտ չէր, իր գործը տեսանելի աշխարհին հետ էր և երկինքը չէր մտներ իր այդ աշխարհին մէջ, ինչպէս կը տեսնենք զայն՝ Նարեկին կամ Ինտրայի Ներաշխարհին մէջ։

Ընդհակառակն, Վարուժան կ'ողբայ աստուածներուն մահը, աշխարհի ամայութիւնն ու տխրութիւնը խաչին վերագրելով.

Մարդն է ինկած գարշապարին տակ հսկայ

Բայց եւ այնպէս, յուզումով կը կարդանք իր «Ճանապարհ Խաչի»ն։ Շրջանակը նախ։ Խաչեցեալին նայողը պիտի յիշէ միշտ չարութիւնն ու կեղծիքը աշխարհին։ Եւ հակառակ այս բոլորին, Խաչեցեալին մեծ, աստուածային սէրը՝ չար մարդոց հանդէպ իսկ։ Մարդոց տրուած կամ մարդոց կողմէ ստեղծուած ամէնէն մեծ գեղեցկութիւնն է այդ սէրը։

Յետոյ կը պատկերանայ մեր առջեւ քերթողը, որուն համար կ'ըսեն թէ եղած է համեստ, շատ ազնիւ, հեզ, զգուշացած՝ մարդոց ցաւ տալէ։ Վարուժան կը ներկայանայ իր հոգեկան մեծութեամբ։ Խորամանկութիւնն ու անգթութիւնը տեղ չունէին այդ հոգիին մէջ, որ, լոյսով եւ ցեղին պատմութիւնով տարուած՝ լոյսին կ'երթար, չէր տեսներ պզտիկութիւնները։ Կամ կ'արհամարհէր զանոնք։

Յուզումով կը կարդանք «Ճանապարհ խաչի»ն, որովհետեւ կը տեսնենք թէ ամէնէն ազնիւ հոգին, մեծ տաղանդն անգամ չեն խնայուիր, մշակոյթին անունով խօսողներու կողմէ իսկ։ Ոչ մէկ յարգանք անոնց ցաւին առջեւ։

Սովորական մարդուն վիշտն իսկ ցաւ կուտայ մեզի։ Բայց շատ աւելի յուզիչ է հեծեծանքը Վարուժանին՝ որուն նմանը քիչ անգամ կը յայտնուի դարերու ընթացքին։ Ան ոչ միայն մեծ էր հոգիով այլեւ խելքով։ Պոլէն կը յայտարարէր թէ բանաստեղծը գերապէս խելացի էակ մըն է շնորհիւ իր երեւակայութեան, «il est l'intelligence par excellence» Անմահ «Ալպատրոս»ին (մրրկահաւ) հեղինակը նկատի ունէր անշուշտ այն խելքը որ թափանցող, ամէն ինչի խորքը տեսնող զօրութիւն մըն է, վերլուծող եւ համադրող նոյն ատեն, այնպէս, ինչպէս կը տեսնենք Վարուժանի մէջ։

Շատ աւելի ցաւով կը նայինք ցաւոտ Վարուժանին որ չկրցաւ տալ իր տալիքը եւ չկրցաւ օգտուիլ իր տուած հոյակապ գործէն։ Օգտուողը ժողովուրդը եղաւ։ Եւ այդ է բանաստեղծին կոչումը։ Ինք կ'աշխատի, կը տուայտի, կուտայ գործը, կ'անցնի։ Բայց ցաւալի կոչում՝ իրապէս, մանաւանդ երբ շուտով կ'անցնի քերթողը, ցաւով կ'անցնի, փառքէն իսկ գոհացում չառնելով։

Եւ «Ճանապարհ Խաչի»ն կ'երեւայ մեզի իրապէս խաչելութիւն մը՝ երբ կը պատկերանայ մեր առջեւ նահատակը, որ արուեստի մարդոց գձուձ յարձակումներէն վերջ, կը տանի զինք արհամարհող Թուրքին նախատինքը։ Վարուժան կ'երեւայ մեզի յուզիչ գեղեցկութիւնով, երբ, աչք մը նետելով մարդոց տխրութեան ու կոպտութեան, բարբարոսութեան, խենէշութեան եւ թշուառ անափառութիւններուն վրայ կը յանձնուէր իր ներշնչումին, կ'ապաստանէր բանաստեղծութեան, յաւիտենական գեղեցկութեան կը նայէր։ Եւ գեղեցկութիւն կը հոսէր իր արիւնած սրտէն, մինչեւ վերջին ժամը կեանքին։

Իրապէս «Ճանապարհ Խաչի»։

Քերթողը գուշակած էր կարծէք, կ'ըսէր

«Տե՛ս, տե՛ս, սրտիս վրայ դաշոյն մըն է խրուեր ։

«Ճանապարհ Խաչի» ։

Եւ սակայն, երբ կ'աւարտի քերթուածը, երբ մեր յուզումը կը ծաւալի լռութենէն անդին գոհունակութիւն մը կ'աճի քիչ քիչ՝ մեր սրտէն վեր։ Դ. Վարուժան, մեծ քերթողը կ'երեւայ մեր աչքին՝ իր ամբողջ մեծութեամբ, իր յաղթական գեղեցկութեամբ։ Հիացում մը կ'աճի մեր մէջ։

Եւ իր արիւնած սրտին տեղ, կը տեսնենք լուսաւոր, հզօր սիրտ մը, Յիսուսի սրտին քով՝ քերթողի սիրտ մը՝ որ տուաւ ցեղին մեծութիւնն ու հզօրութիւնը, ցաւերն ու տառապանքը, «Ցեղին սիրտը»։

Յուզում եւ հիացում : Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԽԵՒ ԳԱՅԱՆ

Ա.

Ջզօն երէցի թոռն էր ան։ Մեր գեղի տղաք Խեւ Գայան կը կանչէին անոր։ Ան ծնած էր Ս. Գայիանէի տօնին, եւ իր մեծ հայրը մկրտեր եւ անուաներ էր Գայիանէ։ Ջզօն երէց անկէ վերջ վախճանած էր, սակայն իր անունը մնացած էր իր տղոցը վրայ, ինչպէս եւ իր բարեպաշտութիւնը, եւ Ջզօն երիցոնք կը կոչուէին անոնք։

Երեք անհաւատ հեթանոս սպաննած էր ան իր քահանայութեան շրջանին, եւ ատոր համար ալ երեք անգամ, ոտքով ուխտի գացած էր Ս. Կարապետ եւ Երուսաղէմ եւ շնորհակալութիւն յայտնած Աստուծոյ որ իր միածին որդին եւ Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետ ոյժ եւ կարողութիւն տուած էին իրեն, որ այդ անհաւատները վերցնէ աշխարհէն։ Ոչ թէ թողութիւն խնդրելու, այլ ինչպէս ըսինք, գոհութիւնը յայտնելու, եւ երկինք արքայութիւնը մտնելու արժանի գործ մը ըրած ըլլալը իմացնելու համար գացած էր այդ վանքերը։ Իր ժամանակին ապրած մարդեր, որոնցմէ տակաւին ողջ մնացողներ կային, պատմած էին թէ՝ Տ. Ջզօն այդ անհաւատներէն մէկը փայտով մը սպաննած էր, որովհետեւ Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին պատին աղտ քաշած էր, երկրորդը մորթազերծ ըրած էր, Ս. Լուսաւորչի սուրբ հաւատքին հայհոյած ըլլալուն, իսկ վերջինը, փորձած էր հայ քրիստոնեայ աղջիկ մը խաբել եւ փախցընել։

Այսպէս մէկն էր Ջզօն քահանայ, Խեւ Գայիանէի մեծհայրը։ Գայիանէի հայրը Ստեփաննոս, գեղի բարեկեցիկներէն կը համարուէր։ Մանչ զաւակ ունեցած չէր։ Շատ զաւակներ բերած էր կինը, սակայն բոլորը մեռած էին, փոքր տարիքներուն եւ մնացեր էր միայն Գայանը։ Ունէին սակայն տասնեակ մը կովեր, երինջներ, հորթեր։ Կովերը ամէն աշնան կը ծնէին արու եւ էգ։ Անպակաս էին իրենց տունէն ամէն եղանակի մէջ կաթն ու մածունը, կարագն ու թանը։

Գայան շատ անգամ թան ու մածուն կը տանէր կովկիթ թասով թաղի աղքատներուն։ Վերադարձի ատեն փողոցի տղաք ետեւէն կը պոռային։ Խեւ Գայան, Խեւ Գայան։ Կը դառնար ան ետեւ, քարեր կը վերցնէր գետնէն ու կը նետէր այդ ստահակներուն, այդ կանխահասներուն եւ խոշոր հայհոյութիւն մըն ալ կ'ընէր անոնց մօրը կամ քրոջը հասցէին։ Ան կը հայհոյէր էրիկ մարդու մը պէս եւ էրիկ մարդու չեչտով եւ վրան – բաց բառերով։ Քիչ էր մնացեր որ մայրը զինքը մանչ աշխարհ բերէր։ Սակայն կարծես թէ իր խենդութեան մէկ պահուն աճապարեր էր Գայան եւ դուրս էր եկեր իբրեւ աղջիկ։ Այդպէս կ'ըսէին գեղի մեծ կիները։ Իր անհամբերութենէն պատժուած էր ան, չար սահաթի մը հանդիպեր եւ աշխարհ եկեր էր աղջիկ։ Տեսակ մը կանխահաս ալ ինքը։

Գարնան, Ծաղկօն – Ապրիլ ամսուն Գայանի ծնողքը կ'առնէին իրենց նախիրը ու կը բարձրանային ամառանոց արօտավայրերը, սարերը ու հոն կը մնային մինչեւ ուշ աշուն։ Եւ Գայան կ'արածէր իրենց կովերը, երինջները, հորթերը։ Սարերու վրայ այծեամի մը նման կը ցատկոտէր, կը վազվզէր ան ու կ'երգէր տղամարդու աւաչներ, հովուերգական, սիրահարական բառերով մանիներ, զորս սորված էր տղամարդ հօտաղներէ, հովիւներէ։

Գեղեցիկ չէր Գայան, չէր կարելի սակայն ըսել թէ տգեղ էր։ Ունէր շէկ մազեր, կարմիր այտեր, որոնց վրայ ծաղիկի քանի մը փոսիկներ մնացած էին, մանկութեանը ծաղկախտի բռնուած ըլլալով։ [illegible] եւ յօնքերը կանոնաւոր։ Ժումները բուռն էին եւ վճռական։ Հօտաղ տղոց հետ դաշտերը յաճախ «երեք քայլ» խաղը կը ցատքէր եւ երբ բարկանար անոնց ոեւէ մէկուն՝ կը հայհոյէր եւ կ'ըսէր — «Ես ձեր մօրը··· քու պապուն գլխուն ···»։ Տղաքը կը խնդային ու կը կանչէին — Հէ՜յ Խեւ Գայան։

Այդ տարին երկար տեւեր էր ձմեռը եւ շատ ցուրտ։ Եզներու, կովերու կերը՝ քուշնան, դարը հատեր էին։ Դեռ ձիւնը չէր հալած։ Գայանի հայրը, վանքի հայ գիւղէն տղայ մը իրենց նախիրին հօտաղ բերեր էր։ Պալա էր այդ տղուն անունը։ Կոշտ ու տգէտ, թանձր տգեղ մարմնով, սակայն հուժկու ըղերներով երիտասարդ մըն էր ան։ Այդ ձմրան Պալան կը

ՋԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

Մարդկային հոգիէն աւելի յարգի ոչ մէկ բան կայ եւ երկնային ոչ մէկ բան կրնայ բաղդատուիլ անոր հետ։ Անիկա աշխարհի բովանդակ ոսկիին համարժէք է եւ աւելի սուղ է քան արքաներու բոլոր յակինթները։ Օն, զաւակս, հրաժարէ այդ մտադրութենէդ, որովհետեւ ասիկա այնպիսի մեղք մըն է որուն համար թողութիւն չկայ։ Ու գալով ծովու ամբոխին, մոլորեալ մարդեր են անոնք ու նոյնքան մոլորեալներ պիտի դառնան նաեւ անոնք որ յարաբերութեան պիտի մտնեն անոնց հետ։ Այդ էակները կը նմանին դաշտի կենդանիներու, որ չեն գիտեր չարն ու բարին եւ Տէրը Յիսուս Քրիստոս անոնց համար չէ որ մեռած է։

Երբ երիտասարդ ձկնորսը լսեց քահանային դառն խօսքերը, աչքերը արցունքով լեցուեցան եւ ոտքի ելլելով ըսաւ անոր ·

— Տէր հայր, փաւնները կ'ապրին անտառին մէջ ու երջանիկ են, եւ Տրիտոնները ժայռերու վրայ կը նստին իրենց ոսկեղօծ կարմիր տաւիղներով։ Կ'աղաչեմ օգնէ որ նմանիմ անոնց որովհետեւ անոնց օրերը ծաղիկներու պէս են։ Գալով հոգիիս, ինծի ի՞նչ օգտակարութիւն ունի եթէ իմ եւ սիրոյս առարկային միջեւ կը ցցուի։

— Մարմնաւոր սէրը անարգ է, բացագանչեց քահանան յօնքերը պռստելով, եւ անարգ ու աւելի վնասակար են հեթանոս արարածները, զոր Աստուած թողեր է որ թափառին իր տիեզերքին վրայ։

Անիծեալ ըլլան անտառին փաւնները անիծուին ծովուն երգեցիկ աղջիկները, ես լսած եմ զանոնք գիշերները, անոնք ծիծաղելով մատնահարած են պատուհանս, ականջս ի վար կը մրմնջէին իրենց վտանգաւոր խաղերուն պատմութիւնները։ Անոնք փորձութիւններու կ'ենթարկէին զիս երբ կ'ուզէի աղօթել, և դիմախաղեր կ'ընէին ինծի։ Մոլորեալներ են անոնք կ'ըսեմ քեզ, կորստեան մատնուած աղջիկներ են անոնք։ Անոնց համար չկայ երկինք եւ անոնք երբեք պիտի չփառաբանեն Աստուծոյ անունը ոչ երկինքի եւ ոչ ալ դժոխքի մէջ։

— Տէր հայր, չես գիտեր ի՛նչ կ'ըսես, աղաղակեց երիտասարդ ձկնորսը։ Օր մը թագաւորի մը աղջիկը որսացի ցանցովս։ Անիկա աւելի գեղեցիկ էր քան արշալոյսին աստղը եւ աւելի սպիտակ՝ քան լուսինը։ Անոր մարմնին համար սիրով պիտի տայի հոգիս եւ իր սիրոյն համար յօժարակամ պիտի ուրանայի երկինքը։

(3) (Շար.)

տանէր Ջղօն իրենց նախիրը մօտակայ անտառը, երբ օդը պարզ ըլլար: Նախիրը անտառի մշտադալար ծառերու, կաղնիի, չոճիի, մացառքիի, եղեւնիի ճիւղերը եւ տերեւները կը ճարակէր: Երբեմն Գայիանէ եւս կ'ընկերանար Պալային: Կ'օգնէին իրարու, նորածին հորթեր երբ ըլլային, ճայմբան կը շալկէին, իշուկին վրայի մեծ պարկին մէջ կը դնէին եւ տուն կը բերէին: Յաճախ երկուքը միասին մէկ իշու վրայ նստած կը վերադառնային գարնան իրիկուններ: Շատ չանցած, Պալա եւ Գայիանէ իրարու մտերիմ դարձած էին: Միասին կ'երգէին, կը խաղային, կ'ուտէին եւ կ'աշխատէին:

Տասնութ տարեկան աղջիկ էր Գայիանէ: Գիւղի կարգ մը ծնողներ ուզած էին իրենց տղոց առնելզինքը, իր հօրը հարստութեան համար: Սակայն զգուշացած էին միշտ ալ, խորհելով թէ՝ հայրը կը մերժէ զիրենք հասկնալով անոնց դիտաւորութիւնները եւ կամ թէ Գայիանէ կ'իմանայ եւ կը փախցնէ զիրենք քարկոծելով եւ հայհոյելով իրենց հօրը եւ մօրը: Ինչպէս անգամ մը, Եղիսենց Մարգրիտ հօրքուրը, այրի կին մը իր տղուն՝ Թոմասին համար գացած էր Գայիանէին ձեռքը ուզելու իր ծնողքէն: Հասկցած էր Գայիանէ եւ սանդուխէն վար գլորած այդ կինը: Երբ զինքը ամուսնացնելու խօսք ընէին իրեն, կը ցատկէր, ոտքի կ'ելլէր, կը սկսէր պոռպռալ, կանչել, թեւերը շարժել եւ հանդիպողին երեսին տալ, — անամօթներ, չամչցածներ ըսելով, — կրակ թափի ձեր գլխուն, այդ ի՞նչ մեղաւոր բաներ կը խօսիք, դժոխայ բաժին ըլլաք դուք: Մայրը Դչխոյ խաթուն, ծանր, սուղնոց սնդուսէ եւ թաւիշէ կարմիր, կանանչ հրջազգեստներ, պարեգօտներ շինած էր, իր մէկ հատիկ աղջկան համար: Կիրակի եւ տօնական օրերուն շատ գեղեցիկ կը հագուէր ան: Նոր հարսի նման կը զարդարուէր: Կարմիր հրջազգեստին վրայէն կ'առնէր մանիշակագոյն կարճ լօդիկ մը: Կը կապէր գլխուն լայն ու կարմիր ժապաւէն մը կամ մետաքսէ երիզ մը: Մազերը բաժնուած կ'ըլլային տասնեակ մը հիւսքերու որոնք, ծամուկներով կ'երկննային, կ'իջնէին գլխէն ծածքակը ու վար: Ծամուկները գործուած էին սրճագոյն մազէ եւ վրան անցուած կապտորակ ուլունքներ: Գայիանէ շատ կը սիրէր գեղեցիկ հագուիլը: Ոտքին կ'անցընէր կարմիր եմէնի-մուճակ: Թաղի ամէն մէկ հարսնիքին, պսակին ներկայ պիտի ըլլար:

ՄԻՍԱՔ ՍԻՍԵՌԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԸ.— Շարժանկարի ա՞սող.— բընաւ երբեք, ես չեմ կրնար հանդուրժել որ իմ անունս փակցուի փողոցի պատերուն վրայ:

ԱՂՋԻԿԸ.— Հայրիկ, տարբեր անունով կը խաղամ:

ՀԱՅՐԸ.— Այդպէ՞ս.— ուրեմն յաջողութեան մը պարագային՝ ո՞վ պիտի գիտնայ որ դուն իմ աղջիկս ես …

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՍԱՀԱԿ ՔԸՋԵԱՆԻ «ԵԹԵՐԱԿԱՆ» ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

(Այս գրախօսականին մէջ յիշուած հեղինակը եւ իր գործը երեւակայական են):

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

Ս. Քըչեան մեր արտասահմանեան լաւագոյն բանաստեղծներէն է: Ծագումով Վասպուրականցի, իր ծննդավայրին Նախակրթարանը աւարտելէն ետք, տարի մը Ճեմարանի աշակերտ եղած է:

Առաջին աշխարհամարտին՝ երկու ամիս Երեւան՝ եւ վեց ամիս Թիֆլիս ապրած է: Այնուհետեւ՝ մինչեւ այսօր ան կը խօսի ու կը գրէ արեւելահայ բարբառով:

Իր ոճին հետեւելով՝ ստորեւ կը ջանանք ամփոփ կերպով ընթերցող հասարակութեան ներկայացնել Քըչեանին վերջին գլուխ գործոցը, «Եթերական» կոչուած լայնածաւալ գիրքը:

×

Իմ լաւ ընկեր եւ բանաստեղծ Սահակ Քըչեան իր «Եթերական» բանաստեղծութիւնների հատորից մի օրինակ նուէր է ուղարկել ինձ որի համար յայտնում եմ շնորհակալութիւնս հրապարակաւ: Հատորը նորերս է լոյս տեսել Բոստոնում, պարունակում է մօտ 300 – 301 պոէմներ որոնք ամփոփուած են 784 էջերում: Գրքի կողքում ամենեւին բան չկայ, ինչ որ խորհրդաւոր, յատկանշական է եւ ինչ որ բոլորովին համապատասխանում է վերնագրին եւ նրա արթիւթիք ոգուն:

Այս աննման պոէմաների մասին իմ ասելիք քննադատական խօսքերը պիտի լինեն անկեղծ եւ անկողմնակալ:

Քիչեր պիտի հասկանան Սահակ Քըչեանին բանաստեղծութիւնների իմաստը: Սա ինքնին անհերքելի մի ապացոյց է որ Քըչեան յաջողել է տալ հայ ընթերցողին գրական մի բարձր վայելք: Ես ինքս էլ սկզբում չհասկացայ էս պոէմաները եւ ստիպուեցի դիմել հեղինակին որ նա ինձ պատասխանեց որ ինք էլ դժուարանում է յիչում թէ ինչ է ուզել ասել: Ինչպէս ասած՝ Քըչեան իր բանաստեղծութիւնը հասցրել է մանուածապատ էնպիսի մի ապոթէոզի, որով ոչ ընթերցողը եւ ոչ էլ հեղինակը կարող են պարզօրէն հասկանալ էդ քերթուածների իմաստն ու էութիւնը: Էսպիսի պայմաններում՝ քննադատի դերը շատ աւելի դժուարանում է, որով ես ստիպուած էի առաջնորդուել մի մեծ դրապէտ քննադատի ցուցմունքներով: Տեսնենք թէ նա ինչ է ասում բանաստեղծութեան մասին, զանց առնելով գրականութեան միւս ճիւղերը:

Էդ մեծ վարպետ քննադատը ընդունում է, որ իսկական պոէզիան պէտք է լինի իր խորքով եւ էութեամբ շատերի համար անհասկանալի, իսկ ձեւով՝ պէտք է լինի ռիթմային եւ երաժշտական: Եթէ պոէզիան չի գրուած էսպէս, ինչպէս մենք վերեւում ասացինք, նա դառնում է մի անպէտ բօշբօխսաութիւն: Բայց եւ այնպէս՝ ի նկատի ունենալով պոէզիայի էսթէթիք տիալէքթիքան, ես կարծում եմ որ մեծ քննադատը ընկնում է ծայրայեղութեան մէջ իր այս հեղինակաւոր կարծիքում:

Միթէ՞ կարելի է «բօշբօխսաութիւն» համարել մի սիրահարի պաթէթիք եւ մելանխոլիկ զգացումների արտայայտութիւնը հանդէպ իր սիրուհուն: Ընդհակառակն, ՜սա մի հոյակապ մոմէնտ է, երբ մի սքանչելի մայիսեան գիշերի լիալուսինը իր արծաթեայ շողերն է ցօղում աշխարհի վրայ եւ սիրահար երիտասարդը մի համբոյր է ուզում իր սիրուհուց եւ ստանում է կոպիտ մերժում: Միթէ՞ անորմալ եւ տգեղ երեւոյթ չի, երբ «բօշբօխսաութիւն» կոչենք էդ տեսակ մի զգացում: Իսկ Քըչեանի պոէմաները լիովին ազատ են էդ թերութիւններից: Ինչպէս ասացի, նրա պոէզիայի հիմնական առանձնայատկութիւնն է ռիթմի եւ երաժշտականութեան ներդաշնակութիւնը: Ուրեմն, ինչպէս ասացի, էդ պոէմաներում տեսնում ենք ծի կայնիմի նուրբ առանձնայատկութիւններ, որոնք պարզապէս տեսնում ենք մեր «բօշ-

ծի էսպիսի նուրբստայտանքներն ու ըմբռնական պահանջը, որոնք երեւան են բերում իր տաւիղի լարերի վիպրացիան:

Քըչեանի բանաստեղծութիւնների տաղաչափութիւնը մեր հայկական ռիթմին չի համապատասխանում: Իսկ գալով ոճին, պէտք է արդար լինել ասելով որ մեր արձակ գրականութեան ձեւերից բոլորովին տարբեր է դուրս գալիս:

Քըչեանի քերթուածներից մասնաւորապէս նրանք են յաջող որոնք լիրիք են թէ ձեւով եւ թէ ռիթմով: Տանք նրա լարերից մի նմոյշ.—

Հովե՜ր …
Կովե՜ր …
Ծովե՜ր …
Կախ կոկոններ:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Պարտէզին մէջ ճռուողիւն է թռչուններու.
Հոգեվա՞րքի մէջէն արդեօք պիտի լըսեն
Նոյն հիւանդներ՝ որոնք ա՛լ խոնջ են եբազէն
Կեանքի: Արեւն իր ոսկի լոյսը կը հեղու:

Պատուհաններ դեռ գոց են, առաւօտուն,
Եւ ապակին ճաճանչավառ կը պսպղայ.
Շէնքին ճակատը կը հսկէ խաչ մը հսկայ
Խորաքանդակ՝ մըռայլ սրտին մէջ քաբերուն:

Հո՛ն փրնացաւ յետին խաղաղ եւ սուրբ ճինջով
Մէկը՝ որ շա՜տ էր սիրելի, մէկը՝ որ զիս
Դեռ կը կանչէ կարօտներուն իր սիրաթով:

Հոն օր մը ե՛ս ալ գուցէ ԿԵԱՆՔԸ ողջունեմ
Իր ամէնէն բիւրեղ ցոլքին մէջ, լըռօրէն,
Յաւերժութեան դարձնելով ետ միտքս ու հոգիս:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԵՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

●

Ի՞նչ հոգն էր իրենց որ ձգէին տուն, տեղ ու գործ եւ երթային ու իյնային այն ճամբուն վրայ որ փշոտ էր եւ մահացու…

Անոնք գիտէին որ իրենց կեանքն այնքան սուղ չէր որքան կեանքը անոնց՝ որ գոհ կ'երթային Թուրքերու վայրագութեանց …

Անոնք ազգին սիրովը լեցուն ու ցաւին խոցը իրենց սիրտերուն, ուզեցին որ Հայն ալ ըլլայ ազատ, տէր իր պատիւին, չըլլայ ծառայ, այլոց գերի:

Ցեղին ձայնն էր որ կ'արձագանգէր հեռուէն հեռու ու սիրտէ սիրտ, օգնութեան հասնելու համար վտանգուած հայութեան:

Անոնք գացին, մեր հերոսներն հին ու պաշտելի, որ ապատեն իրենց եղբայրներն ու քոյրերը, որո՜նք ցրուած էին թշնամիին ճանկերուն տակ, հալածական, թափառական, սրտերնին դող …

Քաջեր էին եւ անձնուրաց եւ անձնազոհ, որոնք գացին ու վազեցին հոն ուր իրենց բազուկին ուժը պէտք էր, պաշտպանելու համար անոնք՝ որ Հայուն հանդիստը կը խռովէին:

Զէյթունի, Սասունի, Վանայ, Խանասորի ու Կիլիկիոյ կռուածներէն վերջ, 1915ի անպատմելի եղեռնը իր հերոսապատումներով անջնջելի էջեր են մեր ազգի պատմութեան մէջ…

Անոնք գացին իրենց յոյսը դրած մեզ՝ ողջերուս վրայ, որպէսզի շարունակենք իրենց սուրբ գործը որ Հայը միշտ Հայ մնայ:

Առաջ կարմիր ջարդն էր մեզ կոտորող, այժմ ճերմակ ջարդն է մեզ հալածող:

Ուրեմն հոս ալ հերոսներ պէտք են մեզ, նոր հերոսներ ու քաջեր, տարբեր զէնքերով, նոր զրահներով, փրկելու համար մնացորդը… Նոր Գուրգէն, Վահան, Հրայր-Դժոխք, Գէորգ Չաւուշ, Աղբիւր Սերոբ ու Անդրանիկներ պէտք են մեզ որպէսզի շարունակեն անոնց գործը՝ չենթարկուելու համար նոր կորուստներու:

ՄԷՆ – ՍԷ

Պէտք է ասել որ ամերիկահայութիւնը հասունացել է ըմբռնելու եւ գնահատելու գրական ամենաընտիր գործերի ներքին խորութիւնը: Այդ տեսակէտից շատ նշանակալից են նաեւ Քըչեանի մի կարգ ռոմանթիք կտորները որոնց մէջ նշանաւոր բանաստեղծը տալիս է մեզ մի սքանչելի հաւաքածոյ, չորքոտանիների, որոնց հոգեբանական ապրումները յաճախ շատ աւելի յուզումնալից են եւ խոր, քան ընթերցողներին մեծամասնութեանը:

Ցիրաւի, Սահակ Քըչեան իր «Եթերական»ով կազմում է արդի Հայ գրականութեան երկնակամարի համաստեղութեան ամենաշողշողուն աստեղէն մին:

(Պոսթըն)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Հաւանեցայ: Այսօր իսկ կէսօրէն յետոյ միասին պիտի գանք հոս, ձեր բժշկական կնճիռը առնելու: Բայց միասին գալէ առաջ, հարկ էր որ ես առանձին գայի, վասնզի …

Կեցաւ: Բժիշկը իր խորաթափանց աչքերովը կը զննէր հոգեկան տառապանքի չարչարուած այդ դէմքը. այդ ցաւերուն փորձառութիւնը ունէր. այդ կէս-մութ փոքր սենեակին մէջ, այդ միեւնոյն աթոռին վրայ նստող դժբախտներու, բերնէն նոյնանման խոստովանութիւններ լսած ըլլալով շատ անգամներ:

— Շարունակեցէք, ըսաւ գորովալի ձայնով մը:

— Վասնզի ես իմ առողջութեանս մասին բոլորովին կասկածոտ եմ, ըսաւ Բենիամին, ու այս բանը չէի ուզեր որ բըժիշկի մը կողմէ հաստատուէր կնոջս ներկայութեան, աւելորդ է բացատրել թէ ինչո՛ւ…: Ձեզի, եւ խենդուխելառ երիտասարդութիւն մը ունեցած եմ, տօքթօր, շարունակեց տխրութեամբ մը որ խորապէս ազդեց բժիշկին վրայ. վարակուեցայ կարգ մը աղտոտ հիւանդութիւններով, որոնք կը կարծէի թէ հետք չեն թողած մարմնոյս վրայ. բայց կնոջս ամլութեան պարագան հիմա լըջօրէն վախ կը ներշնչէ ինծի թէ արդեօք այդ հիւանդութեանց չար պտուղնե՞րը վայելելու վրայ եմ: Անգամ մը կը քննէ՞ք զիս, տօքթօր, վերջացուց Բենիամին Բարսեղեան, ճակատէն վազած քրտինքը սրբելով:

— Շատ լաւ, ըսաւ Տքթ. Ոզորեան, հանուեցէք:

Ամբողջ կէս ժամ բժիշկը մանրակրկիտ եւ խորունկ քննութեան մը բովէն անցուց Բենիամին Բարսեղեանի մարմինը, որ կը փռուէր հոն բազմոցին վրայ, առողջ երեւոյթով մը, լեցուն եւ ոսկրոտ: Այս քննութեան ընկերացաւ երկար հարցափորձ մը այն զանազան սեռական հիւանդութեանց մասին, որոնցմով վարակուած էր Բարսեղեան ժամանակին:

— Հագուեցէք, ըսաւ վերջապէս բժիշկը, տրտմալի շեշտով մը:

Իսկոյն, անոնք նորէն դէմ դիմաց նստած էին, թախծալից երեւոյթով:

— Ի՞նչ գտաք, տօքթօր, հարցուց Բենիամին, նուաղած ձայնով մը:

— Կը ցաւիմ որ առ այժմ վճռական բան մը պիտի չկարենամ ըսել, պատասխանեց Ոզորեան, հարկ է որ մանրադիտական զննութիւն մը կատարեմ, հասկնալու համար թէ այն հիւթը որ որդեծնութեան շաղախն է, կը պահէ՞ բնական կենդանաբար յատկութիւնները, թէ ոչ ձեր ունեցած այնքան ախտերու չար ազդեցութեան տակ անհետացած են անոնք: Այդ մասին կատարելիք քննութենէս ետքն է որ ձեր կնոջը հետ կրնաք հոս գալ:

— Այդ քննութեան արդիւնքը վաղը կրնա՞ք հաղորդել, հարցուց Բենիամին:

— Անշուշտ:

Բենիամին ոտքի ելաւ, անձկալից, եւ հրաժեշտ առաւ բժիշկէն:

Ցոյսի նշոյլ մը կա՞ր տակաւին. կատարուելիք քննութիւնը չէ՞ր կրնար նըպաստաւոր արդիւնք մը տալ: Ցերեկին տուն չգնաց, ինչպէս խոստացած էր: Իրիկուան ուշ ատեն տուն գնաց:

— Կը ներես Մալվին, ըսաւ, սատանիկ յոգնութիւն մը կեղծելով, այսօր անակնկալ գործ մը ծագեցաւ, չկրցայ գալ. Եւրոպացի գործարանատէր մը եկած էր որուն հետ վաղն ալ ստիպուած եմ գրաղիլ: Հետեւաբար միւս օրուան կը մնայ մեր այցելութիւնը բժիշկին:

Մալվինէ անհամբերութեան եւ սրտնեղութեան շարժում մը ըրաւ: Հետեւեալ օրը, իրիկուան, Բենիամին սիրտը դողով լեցուն, գնաց Տօքթ. Ոզորեանին: Բժիշկին դէմքը նպաստաւոր արտայայտութիւն մը չունէր:

— Արդի՞ւնքը, հարցուց Բենիամին:

— Արդիւնքը, ըսաւ տօքթօրը քիչ մը վարանելով, կը ցաւիմ ըսելու որ անիկա նպաստաւոր չէ ձեզի համար, կրկնակ ոռքիթները՝ զոր ունեցած էք, հիմնովին չդարմանուելով, բոլորովին փճացուցած են ձեր մէջ որեւէ ծնուցիչ յատկութիւն:

Մեռելական տժգունութիւն մը պատեց խեղճ Բենիամինին դէմքը. մէկէն ի մէկ քրտինքի կաթիլներ ծորեցան քունքերէն եւ այտերը թրջեցին:

— Անդարմանելի՞ է, հարցուց յուսահատօրէն նայելով գիտութեան այդ անողոք ներկայացուցիչին:

— Անդարմանելի, էհ, գուցէ, գրեթէ անդարմանելի, ըսաւ բժիշկը:

Բայց Բարսեղեանին մահացու անձկութեանը առջեւ՝ անգամ մը ձեռքը ճակտին վրայէն անցնելով՝

— Սակայն, աւելցուց, բնութիւնը երբեմն անանկ թաքուն ուժեր ունի, անանկ չնախատեսուած զարտուղութիւններ, որ գիտութիւնն իսկ կրնայ յանկարծակիի գալ եւ խոստովանիլ իր տկարութիւնը՝ թափանցելու բնութեան գաղտնիքներուն: Վասնզի — եւ սոսկ ձեզի պարապ յոյս մը տալու համար չէ որ կ'ըսեմ — թէեւ հազուադէպ, տեսնուած են նոյնանման պարագաներ որ հիւանդը կատարելապէս բուժուած է առանց դեղի դարմանի, տարիներու ընթացքին մէջ, եւ վերստացած ծննդական յատկութիւնները:

Ցոյսի կայծեր շողացին Բենիամինի բիբերուն մէջ, եւ սփոփանքի լայն շունչ մը առաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

●

Մոսկուայի ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի առաջարկէ չորս մեծ պետութիւններուն, նոր բանակցութեանց սկսիլ մի-ջազգային կարեւոր խնդիրներու շուրջ, որոնք Ժընեւի ժողովէն վերջն ալ տակաւին առկախ կը մնան։ Ժողովին մէջ պիտի քննուին հետեւեալ խնդիրները, 1․— Վերջ տալ յարաճուն զինումին եւ արգիլել հիւլէական զէնքը։ 2․— Ապահովել Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը։ 3․— Գերմանիոյ խնդիրը լուծել՝ խաղաղ եւ ժողովրդական սկզբունքներով։ 4․— Քորէայի խնդիրը կարգադրել, ապահովելու համար խաղաղութիւնը Ասիոյ եւ աշխարհի մէջ։

Խ. Միութիւնը կը խորհի թէ Ժընեւի յաջող բանակցութիւններէն վերջ, պատճառ չկայ որ միւս հարցերն ալ չլուծուին նոյնօրինակ խօսակցութիւններով, եւ վերջ տալ միջազգային ձգտուած վիճակին։

Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներու կարծիքով Մոսկուա այս քայլը կ'առնէ որպէսզի Փրանսական կառավարութիւնը չվաւերացնէ Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշինքը։

Դ. ՏԸԼԸՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անդրադառնալով Ժընեւի համաձայնութեան, ըսաւ թէ Հնդկաչինի դասը մեզի կը թելադրէ չողբալ անցեալին վրայ։ Մեզի կը մնայ շարունակել աշխատանքը՝ ստեղծելու համար հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ապահովութեան դաշինքը, եւ արգիլել համայնավարական ուրիշ թափանցումներ Ծայր. Արեւելքի մէջ։

Ատոր համար ալ անհրաժեշտ է որ աւելի հարուստ կառավարութիւններ տնտեսապէս օգնեն նուազ բախտաւոր ժողովուրդներուն։

Գալով եօթը ազգերէ կազմուելիք հարաւ–արեւելեան Ասիոյ ժողովին՝ հաւանաբար գումարուի Սեպտեմբերին, Փիլիպեաններու մայրաքաղաքին՝ Պակիոյի մէջ։ Դ. Տըլըս շեշտեց սակայն թէ այդ տեսակ դաշնագիր մը ստորագրելու համար անհրաժեշտ է ամիսներու քաղաքական աշխատանք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գաղտնի ոստիկանութեան քաղ. բաժնի պետին անյայտացումը գրած էինք երէկ։ Արեւելեան Գերմանիայէն հասած լուրեր կը հաստատեն թէ յիշեալը իր կամքով գացած է այնտեղ, նկատելով որ Գերմանիոյ միացման համար թափած ջանքերը ցարդ ապարդիւն մնացած էին, շնորհիւ նացիներու յարաճուն ընդդիմութեան։ Այժմ նոյն նպատակին համար կ'ուզէ աշխատիլ միւս հայրենակիցներուն հետ։ Անգլիոյ մէջ մեծ յուզում պատճառեց դէպքը, որովհետեւ փախստականը տեղեակ էր շատ մը գաղտնիքներու։

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ Խ. Միութեան նախորդ դատախազը, որ անցեալ տարի ութը բժիշկներ դատապարտած էր իբրեւ ոճրագործ եւ դաւադիր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ քուէարկեց օրինագիծ մը որուն համաձայն հպատակութենէ պիտի զրկուին այն Ամերիկացիները որոնք կը փորձեն կառավարութիւնը տապալել բռնութեամբ կամ զինու զօրութեամբ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ականաւոր երաժշտագէտներէն Անդրէ Փանուֆնիք արեւմտեան Եւրոպա փախչելով, Լոնտոն ապաստանեցաւ։ Կ'ըսէ թէ «կեանքի պայմանները սոսկալի են Վարշաւայի մէջ։ Այնքան կը շահագործէին զիս քաղաքականութեան համար որ ոչ ժամանակ, ոչ ալ մտքի ազատութիւն ունէի ստեղծագործ աշխատանք մը կատարելու։ Կարելի չէ արուեստ մշակել ոստիկանական պետութեան մը մէջ. Ազատ չէի ստեղծագործութեան միջոցները կամ արտայայտութեան ձեւն ընտրելու։ Իմ կարգ մը գործերս արգիլուեցան իբրեւ ձեւապաշտ կամ անկումային»։

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐ»Ը

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ։

«Խանասորի Արշաւանք»ի տարեդարձին եւ Սասնոյ երկրորդ ապստամբութեան յիսնամեակին առթիւ։

Յուլիս 25ի կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։

Կը խօսին ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Տեղի պիտի ունենայ Ազգ. եւ ժողովրդական երգեր բարձրախօսով, հաճելի ժամանց ու կերուխում։ Պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Ժամը 3ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը։ Ընկերներ Իշխան Արղութեանի, Բժ․ Տէր Դաւիթեանի, եւ Հրանտ Աղամեանի շիրիմներուն։

Ելեկտրակառք ամէն կէս ժամը անգամ մը Մոնփառնասի եւ Սէն Լազարի կայարաններէն։ Հանրակառք Փոն տը Սէվրէն իջնել Փիւի Սան վէն, Շաւիլ։

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը։

Փլաս տէ Ֆէթէն կը մեկնի մասնաւոր օթօքար մը, երթ ու դարձի պայմանով առաւուան ժամը 10ին։ Փափաքողները կրնան դիմել ճաշարան Արթիւր եւ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին ընկերներուն։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

Վարդավառի տօնին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, եւ Անուշաւան աբեղայ Զղջեանեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ։ Երկուշաբթի մեռելոց եւ Ս. Պատարագ։ Հայ հասարակութիւնը կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ողբացեալ Տիկին Իզապէլ Սարգիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, հազար ֆրանք ստացած ենք Պ. Գաբրիէլ Համբարձումեանէ։

Որբերու Օգն. Մարմնոյ վարչութիւն

SORBONNE, 47 Rue des Ecoles
AMPHITHEATRE F.
IIIme Congrès International de Cristallographie

առթիւ, ֆրանսական միակ պատուիրակ փրոֆ. Գ. Ալիքսանեան խօսք կ'առնէ այս երկուշաբթի ժամը 17․10ին։ Դասախօսութենէն վար, ծանօթ գիտնականը պիտի պատասխանէ նաեւ եղած հարցումներուն։

ԿՈՄՍԻ
(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

«Խոնարհ հերոսները» եւ «Իմ Յուշերը» տրամադրելի են տակաւին։

Դիմել Գավէզեանի՝
Cavezian, 37 Rue de Trevise
Paris (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն։ Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր։

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ. տիւ Նօռ, էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ'ունենայ Ժիւռա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 1էն մինչեւ Օգոստոս 31։

Այն բոլոր երիտասարդ – երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ'ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց։

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ։

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ'ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն։

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 ֆր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սենեակին վարձքը։

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

Հեռ. Սանթրալ 28–34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը։

Շոգեկառքի ժամերը եւ տեղը հասնելու տեղեկութիւնները մօտ ատենէն պիտի տրուին «Յառաջ»ին մէջ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր։

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9․30ին։ Ա. շոգեկառքը ժամը 9․30ին, յաջորդը կը մեկնի 10․30ին։

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները։

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 փրանք, երթ ու դարձ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդական տեղապահ՝ ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ, որ Էջմիածնէն կը վերադառնայ, այս կիրակի պիտի նախագահէ Վարդավառի հանդիսաւոր արարողութեանց, Մարսէյլի Մայր եկեղեցին։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, մարսիլիահայութեան հաղորդելով իր տպաւորութիւնները Կաթողիկոսի յուղարկաւորութենէն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ց. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհիներ Աննիկ եւ Շնորհիկ Փափազեաններուն իրենց կեսրոջ Այրի Տիկին Գոհար Փափազեանի մահուան առթիւ։

●

Շաւիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Գրիգոր եւ ընկերուհի Մարի Փափազեաններուն իրենց մեծ մայրիկին տխուր մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանին այն ընկերները, որոնք բանակումին պիտի մասնակցին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8․30ին Ռէժանի մէջ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տարօն – Սալնոյձորի Հայր. Միութեան ի յիշատակ Տարօն–Սալնոյձորի հերոսներուն։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէնթ Անտրէի հանրածանօթ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Գ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը խօսի Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Պուլվար Օտտոյի Ազգ. վարժարանի աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի։

Սիրայօժար մասնակց. (պարով) Օր. Ռ. Կաթեանի Մարսէյլի Օփերայէն։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆ․— Հանդիսավայր երթալու համար Փլաս տ'էքսէն առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Հոկտեմբեր 24ին։

★

Կիրակի 17 Հոկտեմբեր, հանդէս ի պատիւ ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթօքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս։

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառավարենց» մասնաճիւղի կողմէ։

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ։

Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին։

Մասնակցութեան ծախս 1000 ֆրանք։

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոս- [illegible]

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփան Մարկոսեան, Յունաստան, Գալամաթայէն, 1943ին Գերմանները գերի տարած են եւ կը կարծուի որ այս տարի Ֆրանսա անցած է։ Հայրը Պետրոս, մայրը Արշալոյս Մարկոսեան։ Տեղեկացնել Ն. Մեսրոպեանի,
(Mr. N. Mesrobian, Tailleur, 63 rue de la République, Lyon (Rhône).

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

- *Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris*

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ ★ MARDI 27 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7429 | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2840

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ՀԻՆ ԹԵՐԹԵՐ

●

Շատ տարօրինակ է, որ հայերէն անդրանիկ թերթը լոյս տեսած է հեռաւոր Հնդկաստանի մէջ, ուր շատ աննշան էր Հայերուն թիւը ԺԸ. դարուն վերջերը :

Ասիկա ցոյց կու տայ թէ Հայը որքան հեռանայ մայր - հայրենիքէն, ա՛յնքան հայրենասէր կը դառնայ: Որքան իր ազգութեան ու կրօնքին համար հալածանքի ենթարկուի, ա՛յնքան ամուր կը փարի անոնց եւ ինքնապաշտպանութեան ուժեղ միջոցներ ձեռք կ'առնէ :

Ծանօթ հայագէտ Էտուար Տիւլորիէ (1807-1881), Փարիզի Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին հայերէնի հմուտ ուսուցիչը եւ հայ պատմիչներու թարգմանիչը, որուն շատ բան կը պարտի հայութիւնը, գրած է աոթիւ մը թէ՝ «Ուր որ Հայոց գաղթականութիւն մը հաստատուի, առաջին գործը կ'ըլլայ հաստատել եկեղեցի մը, դպրոց մը, դերեզմանատուն մը եւ լրագիր մը» :

Զարմանալու չէ ուրեմն որ հայ քահանայ մը համարձակած է 28 բաժանորդով թերթ հրատարակել Մատրասի մէջ, ինք ըլլալով միաժամանակ խմբագիրը, տառերը ձուլողը, գանոնք շարողը, տպողը եւ թուղթը շինողը :

Դեռ աւելին կայ :

Սինկափուրի մէջ, ուր ԺԹ. դարու կէսին միայն 50 Հայ կար (30 այր, 7 կին, 5 մանչ եւ 8 աղջիկ), ըստ 1850ի մարդահամարին, Գրիգոր Դ. Գալստանեան 1849 Յուլիս 1ին կը սկսի հրատարակել Վիմատիպ Ուսումնասէր անուն երկշաբաթաթերթ մը, «լրագիր քաղաքական, գրագիտական եւ առեւտրական»: Սինկափուրի մէջ ունէր միայն 7 բաժանորդ: Երկրորդ տարին ընդհանուր բաժանորդներու թիւը հասաւ 30ի: Բայց եւ այնպէս չորս տարի անընդհատ հրատարակուեցաւ (1849 - 53): Ակիզբը կը տպուէր «յԱրփի վիմագրատանի Պր. Պ. Ա. Սէթի»: 1952 Դեկտ. 27էն սկսեալ ունեցաւ իր սեփական վիմագրատանը՝ «Մասիս» :

Ուսումնասէրի առեւտրական լուրերու բաժինը շատ ճոխ էր: Մանրամասն տեղեկութիւններ կու տար Հնդկաստան երթեւեկող նաւերուն, ապրանքներու արժէքին եւ այլ առեւտրական խնդիրներու մասին, որոնք կրնային հետաքրքրել իր ... 30 բաժանորդները :

Այդ օրերուն Աւստրալիոյ Մէլպուրն քաղաքին մօտերը ոսկիի նոր հանքեր գտնուած էին եւ հոն դացողները հարստութեան տէր կը դառնային: Ուսումնասէր քանիցս խորհուրդ տուաւ հնդկահայ վաճառականներուն, որ Մէլպուրն երթան առեւտուրի համար, մանաւանդ որ անգլ. նաւերը գաղտնի ներքին համաձայնութեամբ մը կը մերժէին փոխադրել Հայերու ապրանքները:

Տեսնելով, որ իր խորհուրդին ականջ կախող չկայ, Գալստանեան Ուսումնասէրի 1853 Մայիս 27ի թիւին մէջ գրեց թէ՝ «ոչ ո՛ք կամի յետեւիլ մերոցս ազգասէր եւ բարեմիտ յորդորանաց... ուստի եւ մեք ի սէր ազգիս եւ յառաջդիմութեան նորին՝ յուսացեալ ի խնամս եւ յողորմութիւնս նախախնամողին մերոյ՝ սատանձնեցաք զայս դժուարին ճանապարհորդութիւն» :

Ու թերթը փակելով, «ի սէր ազգի» Մելպուրն մեկնեցաւ՝ ի խնդիր ոսկիի հանքերուն :

Շմաւոնեան քահանայի Ազդարարի փակումէն վերջ, Հնդկաստանի Հայերը փորձեցին հրատարակել զանազան թերթեր : 1800 - 1810ի տարեները Պոմպէյի մէջ հրատարակուեր է Օճանափոխեան եւ Կալկաթայի մէջ Շտեմարան անուն երկու թերթեր, «որք մեռեալ դադարեցան ի մանկական հասակի»: Ուրիշ մանրամասնութիւններ չկան անոնց մասին :

1845ի սկիզբը Կալկաթայի մէջ կազմուեցաւ Արարատեան ընկերութիւն մը, նպատակ ունենալով դպրոցներ բանալ եւ օգտակար գրքեր հրատարակել «տեղաբնակ Հայոց ազգայնութեան պահպանման եւ ուսումնական յառաջդիմութեան» համար :

Ընկերութիւնը նոյն տարին տպարան մը բացաւ եւ սկսաւ հրատարակել «Ազգասէր» շաբաթաթերթը, «Օրագիր Արարատեան ընկերութեան, քաղաքական, տնտեսական, բնական եւ բարոյական գիտելեաց»: Խմբագիրն էր Մեսրոպ Դաւիթեան Թաղիատեանց, սարկաւագ Էջմիածնի, գրագէտ եւ բանաստեղծ, հեղինակ կարգ մը գրքերու, որ միաժամանակ վարիչն էր Կալկաթայի նորաբաց Ս. Սանդուխտ դպրոցին :

Ազգասէրը սկսաւ հրատարակուիլ աշխարհաբարով, բայց ընդհանուր խնդրանքի վրայ, 1846ի սկիզբը լեզուն փոխեց գրաբարի: Պզտիկ ընդհատումներով մինչեւ 1852 պահեց իր գոյութիւնը, նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ : 1852 Յուլիս 15ին ի սպառ դադրեցաւ՝ «բաժանորդներու պակասութեան» հետեւանքով: Հնդկաստանի թերթերուն ամէնէն կարեւորն է այս :

Վերջացնելու համար Հնդկաստանի հին թերթերուն ցանկը, յիշենք, որ 1848 յունիս 14ին Մատրասի մէջ Ս. Պ. Յովհաննէսի խմբագրութեամբ լոյս տեսաւ «Բանասէր» տասնօրեայ թերթը, «Օրագիր քաղաքական, գրագիտական եւ առեւտրական, վիմատիպ, գրաբար, միածալ, երկու էջով: Խօսէր կը քննադատէր տեղւոյն երեւելի ազգայիններուն, մանաւանդ եկեղեցականներու պարսաւելի կողմերը : բաժանորդները հետզհետէ պակսեցան եւ «լրագիրը դադարեցաւ ի 15 Յունիսի ամսոյ (1849) ի կարօտութենէ քաջալերելութեան» :

ԺԹ. դարու կէսին մօտաւորապէս 7000 Հայեր կ'ապրէին Արեւելեան Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ: Ունէին եկեղեցի, դպրոց, տպարան... ու լրագիր:

Հնդկաստան եղաւ հայ լրագրութեան օրրանը: 160ամեակին առթիւ կ'արժէր յիշել հայ մամուլի նախակարապետները :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ԺՈՂՈՎ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.— ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՎԵՐԱՊԱՀ

Մեր թերթին կիրակիի թիւին մէջ գըրած էինք Մոսկուայի ձայնասփիւռին պաշտօնական հաղորդագրութիւնը՝ նոր ժողով մը գումարելու առաջարկին մասին: Անցեալ օր Պ. Մոլոթով արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրելով Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպանները, անոնց յանձնեց պաշտօնական յուշագիրը: Խ. Միութեան առաջարկած ժողովին նպատակը ծանօթ է արդէն մեր ընթերցողներուն.— Ստեղծել միջոցներ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար: Այդ առթիւ մօտ ատենէն ժողովի հրաւիրել Եւրոպայի բոլոր չահակից պետութիւնները, «անշուշտ նաեւ Մ. Նահանգները» :

Յուշագիրը կ'առաջարկէ նաեւ ներկայացուցիչներ առնել Չինաստանի ժողովրդային հանրապետութենէն :

Խ. Միութիւնը նմանօրինակ առաջարկ մը ներկայացուցած էր անցեալ Մարտ 31ին եւ արեւմտեան պետութեանց կողմէ մերժուած՝ Մայիս 7ին: Կրեմլինի պաշտօնատարները այս անգամ քաջալերուած Ժընեւի մէջ ստացուած արդիւնքէն Հնդկաչինի զինադադարի մասին, ճամբան հարթուած կը կարծեն դարձեալ արծարծելու համար խնդիրը: Յուշագիրը կ'ըսէ.

— «Կարծիքի փոխանակութիւններ կատարել Եւրոպայի մէջ հաստատելու համար հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը: Անհրաժեշտ է որ Խ. Միութիւնը մասնակցի Հիւսիսային Ատլանտեան դաշինքին, իսկ Մ. Նահանգներն ալ անդամակցին Եւրոպայի դաշինքին, մասնակցութեամբ արեւելեան երկիրներու :

Այս կերպով կարեւոր քայլ մը առած պիտի ըլլանք ստեղծելով աւելի նպաստաւոր մթնոլորտ մը եւ լուծել Գերմանիոյ միացման խնդիրը, որպէսզի ան ըլլայ խաղաղասէր, անկախ եւ ժողովրդավար պետութիւն» :

Յուշագրին մէջ Մոսկուա կ'ըսէ նաեւ թէ ծրագրուած ժողովին մէջ անպայման պիտի լուծուի նաեւ Աւստրիոյ հարցը :

Արեւմտեան երկիրներուն մէջ մեծ տըպաւորութիւն չգործեց Խ. Միութեան նոր յուշագիրը: Անցեալ Մայիս 7ին մերժուած էր այս առաջարկը այն տարակուսեամբ թէ՝ Խ. Միութիւնը ՀԱԿի մէջ մտնելու պարագային պիտի օգտագործէ իր վեթոյի իրաւունքը՝ խանգարելով անոր աշխատանքները: Ու յետոյ այդ կազմակերպութիւնը իր մէջ կ'ընդունի միայն նոյն ընդհանուր գործելակերպը ունեցող պետութիւններ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն, թէ Խ. Միութիւնը այս առաջարկով նոր յարձակողականի մը կը ձեռնարկէ, չէզոքացնելու համար Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշինքին ծրագիրը եւ Գերմանիոյ վերազինումը: Խ. Միութեան յուշագիրը ուղղուած է Գերմանիայէն աւելի Ֆրանսայի հանրային կարծիքին, մանաւանդ այս օրերուս, երբ Հնդկաչինի պատերազմը վերջացած ըլլալով ժողովուրդը թերեւս աւելի տրամադիր գտնուի նոր բանակցութիւններ վարելու Սովետներուն հետ : Եւ յետաձգել Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքին վաւերացումը :

Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ ալ Մոսկուայի այս նոր յուշագիրին մէջ չեն գտներ որեւէ հաշտարար ոգի, այլ յամառ աշխատանք՝ քայքայելու համար միացեալ բանակի դաշինքը եւ իրարմէ բաժնել ազատ երկիրները :

Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները արդէն ըսկսած են խորհրդակցիլ Մոսկուա ուղղուելիք պատասխանին շուրջ, որ կ'ենթադրուի թէ մերժողական պիտի ըլլայ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ Գահիրէի մէջ վերսկսան ընդհատուած բանակցութիւնները՝ Սուէզի պարպումին մասին: Անգլիոյ կողմէ բանակցութիւնները պիտի վարէ պատերազմական նախարարը: Նախապէս Անգլիա համախորհուրդ Մ. Նահանգներուն՝ համաձայնած էր որպէսզի իր զինուորներուն քաշուելէն վերջ, Ֆայէտի զինուորական խարիսխի սարքաւորումներուն պաշտպանութիւնը յանձնուի քաղաքային մասնագէտներու, փոխանակ զինուորականներուն: Անգլիա սակայն փոխադարձաբար կը պահանջէ Եգիպտացիներէն՝ դաշինք մը կնքել քան տարի պայմանաժամով, փոխանակ եօթի: Զինուորներուն պարպումի գործողութիւնները վերջացնել երկու տարուան միջոցին: Նախապէս որոշուած էր տասնըհինգ ամիս:

Կը մնան նաեւ կարգ մը վիճելի խնդիրներ: Օրինակ Սուէզը պաշտպանելի վիճակի մը մէջ դնելու պարագան՝ Թուրքիոյ կամ արաբական երկիրներէն մէկուն դէմ յարձակման մը պարագային :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

Ո՞Ր ԳԻԾԸ

Գիւղացին ազդարարութիւն մը կը ստանայ դատաւորէն.

— Կը լսեմ որ մեր գիւղապետին ծանր խօսք մը ըրեր ես, այս առտու, հեռաձայնին վրայ... Եթէ այդ խօսքդ ետ չառնես, գիծդ կտրել պիտի տանք ...

— Շատ լաւ, կը պատասխանէ գիւղացին եւ անմիջապէս կը հեռաձայնէ գիւղապետին, որուն հետ կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը .

— Պարոն Սարգիս, դո՞ւն ես...

— Այո՛...

— Ես Յակոբն եմ, գիւղացի Յակոբը..

— Լաւ, ի՞նչ կ'ուզես ...

— Կը յիշե՞ս, այս առտու «գետնին տակը անցնիս» ըսի քեզի ...

— Այո, ըսիր ...

— Լաւ, մի անցնիր ...

Ամէն անգամ որ դիմացի ճակատը Դաշնակցութեան «հայրենադաւութեան» մասին ճառ կը խօսի, միտքս կուգայ այս պատմութիւնը :

Դաշնակցութեան սովորութիւնն է սըխալը մատնանիշ ընել եւ բարեմտօրէն քննադատել այդ սխալը գործողները :

Այո, բարեմտօրէն, որովհետեւ դիմացի ճակատին բոլոր կիսակատար բանաստեղծներն ու խմբագիրներն ալ խելք խելքի տան, չեն կրնար ապացուցանել Դաշնակցութեան... «Դաւաճան»ութիւնը ու չեն կրնար մեր ժողովուրդին հաւատացնել թէ վաքսունը անցած այդ կազմակերպութիւնը Հայաստանի թշնամին է:

Դիմացի ճակատին հաւերը կ'ուզեն որ Դաշնակցութիւնը «մեղա՛յ» ըսէ եւ «խօսքը ետ առնէ», որպէսզի իր գիծը չկտրուի :

Ո՞ր գիծին մասին խօսքը :

Երեւանն ու արտասահմանի ծփուն հայրենիքը իրարու միացնո՞ղ գիծը:

Արտասահմանեան Հայաստանը կապուած է Երեւանի Հայաստանին, անոր հողին ու ջուրին, անոր արեւին, անոր կապուտակ երկնքին:

Բայց ոչ անոր չարագուշակ վարչաձեւին, որ իրեն պարտադրուած է դուրսէն, Մոսկուայէն:

Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակէ իր գաղափարական պայքարը համայնավարներուն դէմ, եթէ նոյնիսկ այդ համայնավարութիւնը իր դասերը տայ Աքովեան պողոտայէն ու Էջմիածնի վեհարանէն :

Դաշնակցութիւնը նահանջել չի գիտեր երբ համոզուած է իր պաշտպանած դատին արդարութեան: Եւ, կա՞յ աւելի արդար դատ մը քան Ազատութեան եւ Անկախութեան դատը:

Ջուր մի՛ ծեծէք, Կարմիր ու դեղին հայրենակիցներ — մենք մեր խօսքը ետ չենք առներ: Մենք գիւղացի Յակոբը չենք :

Իսկ դուք, շա՜ս խեղն էք, շա՜տ տգէտ՝ հայ ժողովուրդն ու Դաշնակցութիւնը իրարու կապող գիծը կտրելու, նոյնիսկ թուլցնել տալու համար :

Ընդհակառակն, քանի պոռաք, կանչէք ու հայհոյէք, այդ գիծը երթալով կ'ամրանայ, որովհետեւ հեռաձայնի գիծ չէ, այլ հոգեկան գիծ է:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց համայնավարութիւնը, հետեւելով Պելուճիստանի օրինակին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ սուզորդ մը յաջողեցաւ 24 ժամ մնալ ծովուն յատակը :

ՉԻՆԱԿԱՆ երկու օդանաւեր Հէյնան կղզիէն կրակեցին անգլիական ճամբորդատար օդանաւին վրայ Սինկափուրէն Հոնկ-Քոնկ սովորական թռիչքը կատարած միջոցին: Օդանաւը ծովը ինկաւ բոցավառ վիճակի մէջ: 16 ճամբորդներէն երկուքը մեռան, 7 հոգի կորսուեցան :

ԽԵՒ ԳԱՅԱՆ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հովիւներու մէջեւ երբ կռիւ պատահէր, Գայիանէ կը հասնէր, կը զրկէր մէկը աղբին կը նետէր, միւսին մէջքին ոտքովը կից մը կուտար եւ կը պառկեցնէր, վրան կը նստէր, ուրիշի մը վզին ապտակ մը կ'իջեցնէր ու կը հայհոյէր :

Օր մըն ալ տաք եւ աղտոտ ջուր մը թափեր էր ան, իրենց տունը եկող եւ իր տըղուն համար իր ձեռքը ուզող Տ. Կղեմէսի գլխուն, երբ ան, մերժուելով սանդուղէն վար կ'իջնէր :

Անգամ մը, հովիւ Սերոբ մօտեցած էր անոր եւ փորձած էր համբուրել: Գայան իր կռուփով տուեր էր անոր քթին, բերնին: « Զքեզ շան որդի, ակռաներդ կը փշրեմ» ըսելով փախցուցեր զայն մինչեւ գիւղը: Աշխատասէր էր եւ ձեռքերը չուստ: Իրիկունը երբ տուն դառնար, կովերը կը կթէր, անոնց տակը կը մաքրէր, թրիքը կը հաւաքէր եւ մօրը հետ միասին աթար կը շինէին :

Իրենց նախրապանը՝ Պալա, հաստ ու կոշտ, դանդաղաշարժ գիւղացի երիտասարդ մըն էր: Աղքատի զաւակ: Հայրն ալ վանքի գիւղակին նախիրները արածեր էր տարիներ, ու հիմա ծերացած էր: Պալային ամուսնութեան տարիները եկած անցած էին: Գեղի աղջիկներ տասնըչորսին կամ տասնըհինգին հարս կ'ըլլային, իսկ մանչերը, ամէնէն ուշը, քսանին հայր կը դառնային: Դժուար էր գիւղի մէջ ամուրի երիտասարդ մը գտնել, որ քսանը անցած ըլլար: Շատ փափաքած էր Պալայի հայրը ամուսնացնել իր տղան, վանքի գիւղին մէկ հովիւի աղջկան: Սակայն կարելի չէր եղած: Գիւղական օրէնք մը կար, որուն համաձայն ամէնէն աղքատն իսկ, պապու հալս պիտի վճարէր աղջկան ծնողքին, գոնէ հինգ հնչուն ոսկի: Այդ գումարին մէկ մասը աղջկան պռոյգ –օ– ժիտ, լաթեր եւ արծաթէ զարդեղէն կ'ըլլային, մնացածն ալ աղջկան ծնողքին էր, իբրեւ տեսակ մը փոխարէն կամ հատուցում իրենց տարիներու յոգնութեան եւ հոգածութեան: Պալայի հայրը՝ նախրապան Մելքոն ո՞ւր տեսած էր հինգ ոսկին քովքովի: Առանց դրամ մը իրեն համար տառապելի պէս բան մըն էր: Այդ կացութեան մէջ, Պալան պիտի փախցնէր աղջիկ մը եւ կամ պիտի մնար այնպէս: Հիմա Պալան կեդրոն գիւղին մէջ, որ գիւղաքաղաք մըն էր, Զգօն իրիցանց նախրապանութիւն կ'ընէր: Նախիրէն դարձին, իրիկունները, աղբիւրի ճամբան կը հանդիպէր գեղեցիկ հագուած աղուոր հարսներու, աղջիկներու: Սիրտը կը հալէր, յաճախ ետեւ կը դառնար, կը նայէր անոնց, ինքնիրեն կը ժպտէր եւ կը հառաչէր: Բայց չեղաւ օր մը, որ ոեւէ հարս մը կամ աղջիկ մը իրեն դառնար, նայէր, ուշադրութիւն ընէր իրեն եւ ժպտէր: Ինքը, անոնց համար աղտոտ փալասի կտորի մը նման էր, աննկատելի: Պալայի հոգին հետզհետէ տխուր, դէշ խորհուրդներու կ'ենթարկուէր: Փորձութիւններ, վտանգաւոր բաներ կ'անցնէին մտքէն: Առանձին եղած պահերուն բարձր ձայնով կը խօսէր ինքնիրեն: Այս ինչ ծուռ եւ անիրաւ աշխարհ է, կ'ըսէր: Այսքան կին ու աղջիկներ, ինծի հատ մըն ալ չկայ: Առողջ եմ, ուժս տեղն է, կ'աշխատիմ հաւատարմօրէն: Եւ այս է վիճակս: Գիշերները կը պառկէր Զգօն իրիցանց ախոռին կից, իրեն համար պատրաստուած անկիւն մը, գրեթէ կովերուն առընթեր: Չէր կրնար քնանալ, կ'ելլէր կը նստէր, կամ աջ ձախ կը դառնար, կը սպասէր որ լոյսը բացուի եւ նախիրն առնէ երթայ, մոռնայ այդ անիրաւ, անողոք քաղաքը:

×

Օգոստոսի տաք օր մըն էր: Պալա եւ Գայիանէ միասին տարած էին նախիրը լեռ, իրենց արօտավայրը: Անոնք կը նետէին կովերու, զուարակներու, երինջներու խաղերը: Մինչեւ այդ օրը Պալան ոչ մէկ միտք ունեցած էր թէ Գայիանէն ալ աղջիկ է, եւ իսկապէս ալ, մարդ երբ կը դիտէր անոր շարժումները, ընթացքը, խօսքերը, ոչ մէկ ատեն կը մտածէր թէ այդպիսի աղջիկ կրնայ եղած ըլլալ: Քաշուած էր Պալան մէկ կողմ լուռ եւ մըռայլ եւ նստած քարի մը վրայ: Ժամերով կը մնար այնտեղ անշարժ: Իրիկուն կ'ըլլար, Պալան դեռ կը մնար այդ բարձր քարին վրայ: Մինչ Գայան կը հաւաքէր կենդանիները, կը պատրաստուէր որ գիւղ դառնան: Կը զարմանար, որ Պալան տեղէն չելլեր, չի պատրաստուիր, ծուլացեր է: — Պալա, կը կանչէր Գայան, ել, երթանք, ժամանակ չկայ, ինչ նստեր, մընացեր ես, տնաշէն :

Պալան թոյլ ու դանդաղ քայլերով կը յառաջանար դէպի նախիրը: Չէր կրնար քալել: Գայան, վերցուց զինքը եւ դրաւ նախիրի իշուկին վրայ: Ինքն հեծաւ զաւակին, բռնեց Պալայի կռնակէն, որ վար չիյնայ :

Տուն կը հասնին նախիրը իրենց առջեւ: Պալան անկողին կ'իյնայ: Ծանր ուղեղատապէ բռնուած, քառասուն օր կը մնայ անկողին, բարձր ջերմի մը մէջ: Աչքերը արիւնով լեցուած, կը զառանցէր: Իր այդ զառանցանքին մէջ կը խօսէր կիներու, աղջիկներու մասին, ամուսնութեան եւ զաւկի մասին: Ու կ'անիծէր իր դժբախտ վիճակը: Յետոյ կը թմրէր եւ ժամերով չէր սթափեր: Գայիանէ յաճախ կուգար կը նստէր անոր սնարին, ականջ կուտար անոր խօսքերուն ու կը հասկնար անոր տառապանքին, հիւանդութեան պատճառը: Անոր ցաւը, ուրիշ էր: Սիրոյ կարօտն էր որ զինքը կը տանէր մահուան դուռը: Կը մեղքնար անոր վիճակին, կ'ուզէր բան մը ընել անոր ցաւը մեղմելու համար, բայց, ինչ կուգար ձեռքէն: Կը բարկանար, չենք գիտեր որու եւ կը հայհոյէր կ'անցնէր: Բայց օրերը կ'անցնէին: Ու Գայան հետզհետէ կը սկսէր խորհիլ: Երբեմն մտքէն կ'ըսէր.— Պալան եթէ առողջանայ.. Գիւղի հին կնիկները կապոյտ քուրջի կտոր ծխեցին անոր քթին, կռնակէն եւ ճակատէն, տըրուկ փակցուցին արիւն առին, ծծրակը դաղեցին: Բայց անօգուտ: Տ. Կղեմէս, բժշկութեան եօթն Աւետարան կարդաց Պալայի գլխուն: Աւետարանը թօթուեց անոր երեսին եւ ըսաւ «փարատեա զցաւս» : Բայց բժիշկ չկար գիւղը: Երկու ամիս վերջ Պալան սկսաւ կամաց կամաց դէպի լաւը դառնալ: Առողջացաւ, սակայն աչքերը ծռած էին եւ լեզուն ալ քիչ մը կը կակազէր : — Հասկցայ ըսաւ Գայիանէ օր մը անոր, խենդ տղայ հասկցայ թէ ինչու հիւանդացած էիր: Կ'արժէ՞ր որ աչքերդ ու լեզուդ ալ այդպէս վրայ տայիր: Պալան սակայն իր այդ խօսքերէն ոչինչ կը հասկնար, որովհետեւ չէր յիշեր թէ իր հիւանդութեան օրերուն ինչեր զառանցեր էր :

Պալան հետզհետէ կը լաւնար, սակայն աչքերը կը մնային շիլ եւ լեզուն թոթով, կարկամ վիճակի մը մէջ:

Այս անգամ, նորէն կը սկսէր մտածել, թէ, ալ աւելի դժուար, եւ նոյնիսկ անկարելի էր որ իրեն աղջիկ գար: Յուսահատ էր, որովհետեւ իր կակազ լեզուին եւ շիլ աչքերուն ո՞ր անխելքը պիտի յօժարէր եւ սիրէր զինքը: Գայիանէ կը զգար անոր հոգեկան վիճակը, յուսահատութիւնը, եւ օր մը մէկէն սրտազեղումով մը,— Պալա, ըսաւ ես քեզ պիտի առնեմ, քեզ պիտի սիրեմ, շատեր զիս ուզեցին, ես զանոնք բոլորն ալ փախցուցի: Կ'ուզե՞ս զիս :

Գայիանէի այս զեղումը կարեկցութեան եւ սիրոյ մէկ խառն վիճակ էր: Պալա, շուարեցաւ, ոչ մէկ բառ կրցաւ խօսիլ, մոռցաւ թէ ձայն ունէր, չյիշեց թէ ինքը խօսիլ գիտէ: Ժամանակին ալ երբ Գայիանէի հետ նախիր արածելու կ'երթային, մտքէն չէր անցըներ թէ Գայիանէն իգական սեռին կը պատկանէր: Իսկ օր մը երբ մտքէն բաներ մը անցան, Գայիանէի մասին, վախցաւ, յանցաւոր զգաց ինքզինքը: Իր աղային աղջիկը, որ քանիները մերժեր փախցուցեր էր, կարելի՞ բան էր, որ իրեն տային: Այդպիսի միտք մը կըրնար պատճառ ըլլալ որ զինքը վռնտէին: Իսկ հիմա... Երազ մը կը թուէր Պալային համար Գայիանէին խօսքերը :

×

Գեղեցիկ, պայծառ օր մըն էր: Գայիանէին ծնողքը Պալային նշանեցին իրենց աղջիկը: Եւ մեծ Զատիկէն ետք, Համբարձման տօնին տեղի պիտի ունենար ամուսնութիւնը :

Մեծ պատերազմը պայթեցաւ : Բանակ եկաւ գեղին վրայ, ապստամբները հետապնդելու: Պալան դաշտը նախիր կ'արածէր: Թշնամի զինուորներ իբրեւ թէ թիւրիմացութեամբ որպէս հրոսակ տարին նաեւ Պալան եւ շատերուն հետ առանց դատի, դատաստանի կախեցին, գիւղէն մէկ օր հեռու քաղաքի մը մէջ :

Գայիանէ իր ծնողքին հետ տարագիրներու առաջին կարաւանին մէջ էր, կը քալէր ան կոտրած սրտով ու կը հասնէր կարաւանը, մեծ անապատը: Մեծ գետի ափին, կամուրջի մը գլխուն, ժանտարմաներ կ'ուզէին փախցնել Գայիանէն : Գայիանէ սակայն վիրաւոր էգ վագրի մը նման կը կռուէր երկու անհաւատներուն հետ իր ձեռքերովը, իր եղունգներովը : Կարելի չէր ազատել անոնց ձեռքէն, վերջին ճիգով մը, ամուր բռնած անոնց երկուքին թեւերէն, անոնք ալ հետը առած գետը կը նետուի :

Գայիանէի եւ երկու հեթանոսներու դիակները ջուրը եզերքը հանած էր, ուռած, այլանդակուած:

ՄԻՍԱՔ ՍԻՍԵՌԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐ
Ի ՊԷՏՍ ԶՐՊԱՐՏԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՏՆԻՉՆԵՐՈՒ

●

1946 փրկչական թուական:

Տեսարանը կը ներկայացնէ Հալէպի մուհաֆըզութեան պաշտօնատեղին :

Դերակատարներն են.—

Հալէպի մուհաֆըզ Մուսթաֆա Շեհապի պէյ :

Մուհաֆազայի բոլոր դիւանապետները:

Մուհաֆազայի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ :

Քրիստոնեայ համայնքներու պետեր եւ

Հալէպի թեմի առաջնորդ Զարեհ Սրբ. եպիսկոպոս (այն ատեն վարդապետ) եւ իր ժողովականները:

Հաւաքոյթը կազմակերպուած է Մուհաֆըզ Մուսթաֆա Շեհապի պէյի հրաւէրով, ի պատիւ հայ համայնքին եւ անոր արժանընտիր առաջնորդին :

Առի՞թը :

Սուրիան արժանացած էր քաղաքական ազատութեան եւ տիրացած իր վեհապետական լիակատար իրաւունքներուն: Գըրաւող օտար վերջին զօրամասերը հեռացած են Սուրիոյ հողամասէն, եւ երկիրը կ'ապրի խանդավառութեան եւ խրախճանքի մթնոլորտի մը մէջ:

Սուրիոյ հայութիւնը, Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Իրաքեան սահմանագլուխ, գլխաւորութեամբ Հալէպի Ազգային Իշխանութեան եւ անոր Սրբազան Նախագահին, հաւատարմօրէն կատարած է սուրիական քաղաքացիութեան իր պարտականութիւնը եւ արժանացած է ընդհանուր գնահատանքի :

Այժմ պահն է արդար հատուցումի :

Մուհաֆըզ Մուսթաֆա Շեհապի պէյ յայտնի յուզումով խօսք կ'առնէ : Դըրուատիքը կը հիւսէ Հալէպի թեմի հայ ազգաբնակչութեան հայրենանուէր ուղղութեան եւ գործունէութեան, զորս կը նկատէ արդիւնք՝ Սրբազան Առաջնորդի եւ անոր գլխաւորած ազգային մարմիններուն ուղիղ դատումին եւ հայրենանուէր ջանքերուն, ի նպաստ Սուրիոյ ազատագրութեան դատին: Գնահատական բարձրագոյն արտայայտութեամբ, եւ երախտագիտական խօսքեր կը բանաձեւէ յանուն սուրիական կեդրոնական իշխանութեան եւ Սրբազան Առաջնորդին կուրծքը կը զարդարէ սուրիական արժանեաց Ա. կարգի շքանշանով ու կ'աւելցնէ.

« Այս շքանշանը ձեր անձին վրայէն ձեր գլխաւորած համայնքին կուրծքին է, որ կը կախեմ, առ ի գնահատութիւն եւ վարձատրութիւն անոր պարկեշտ ու հաւատարիմ կեցուածքին եւ անկեղծ յարումին՝ Սուրիոյ ազատագրական պայքարին, սուրիական ազգին ու պետութեան անցուցած տագնապալի շրջանին ի խնդիր ազատութեան եւ լիակատար անկախութեան :

« Հայ ժողովուրդը, իր շինարարական ոգիով եւ յատկութիւններով, արդէն իսկ մեծապէս նպաստած է սուրիական հայրենիքի յառաջդիմութեան եւ տնտեսական բարգաւաճումին, ընդամէնը 25 տարիներու ժամանակամիջոցի մը ընթացքին. իսկ անոր վերջին կեցուածքը արդէն գըլեց անցաւ գնահատութեան ամէն չափ ու սահման: Այս շքանշանը արդար հատուցում մըն է, որուն կատարելապէս արժանի ըրաւ ինքզինք Սուրիոյ հայութիւնը » :

Արդ՝ ի՞նչ կը մտածեն քսութեան եւ զրպարտութեան հերոսները այս իրողութեան առջեւ: Հալէպի ազգ. իշխանութիւնը, իր Սրբազան նախագահին հետ միասին, դաւաճանա՞ծ է Սուրիոյ ազատագրական պայքարին, թէ իբրեւ պարկեշտ ու հաւատարիմ քաղաքացի իր ծառայութիւնը բերած անոր :

Զուր խօսք եւ լրագրական ամէնօրեայ քարոզչութիւն չէ այս, որպէսզի մոռնալ եւ անտեսել փորձեն ամէնօրեայ ուրացութեան վատանուն հերոսները: Գործ է, փաստ: Եւ արժանեաց շքանշանը, պաշտօնական ամէն առթիւ, կը փայլի Զարեհ եպիսկոպոսի կուրծքին վրայ: Այդ շքանշանէն ճառագայթող սլաքները, վստահ ենք, կը խոցեն սեւ սիրտերը եւ կը կուրցնեն կուրնալիք աչքերը բոլոր իսկական դաւաճաններուն, որոնք, այդ նոյն օրերու իրադարձութեանց մէջ, իրենց գործած անքաւելի մեղքերը այսօր կը ջանան վերագրել Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան ազնիւ եւ առաքինի այն զանգուածին որուն միակ մտահոգութիւնն է այս ժողովուրդի բարօրութիւնն ու քաղաքական ապահովութիւնը :

Եթէ մենք ալ ունենայինք քսու եւ մատնիչ նոյն ոգին, ըսելիք շատ բաներ կ'ունենայինք նոյն այդ օրերուն իրենց որդեգրած ուղղութեան եւ կատարած ազգավնաս եւ հայրենադաւ գործերուն մասին : Բախտաւոր ենք, որ բնութիւնը մեզ զերծ պահած է այդ ոգիէն եւ խմորէն: Այնպէս որ չենք կրնար մտնել իրենց մասնագիտական մարզին մէջ եւ իրենց կը թողունք « սուտով, զրպարտութեամբ եւ անբարոյական միջոցներով » հանրութիւնը մոլորեցնելու առաքելութիւնը :

Հայութեան ստուար զանգուածը բընազդօրէն գիտէ զանազանել լաւն ու վատը, ուղիղն ու անուղիղը, ճշմարիտն ու սուտը, ազգանուէրն ու ազգադաւը, եւ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

Ըրէ ինչ որ կը խնդրեմ քեզմէ: Եւ թոյլ տուր որ հանդիստ սրտով մեկնիմ :

— Եա, եա, աղաղակեց քահանան, քեզ սիրող կինը մոլորեալ է եւ քեզ ալ կորստեան պիտի մատնէ իրեն հետ :

Եւ այսպէս չօրհնեց զայն երբեք ու նոյն իսկ վտարեց իր սեմէն :

Եւ երիտասարդ ձկնորսը փողոց իջաւ, քալեց փողոցն ի վար մինչեւ վաճառատեղին, գլխահակ ու դանդաղաքայլ կը յառաջանար ան, նեղ դրութեան մատնուած մարդու մը պէս :

Եւ երբ վաճառորդները նշմարեցին զայն, սկսան ցած ձայնով իրարու հետ խօսիլ, իսկ անոնցմէ մէկը նշմարեց, իր դէմը ելաւ եւ անունովը կանչելով ըսաւ անոր.

— Ծախու ի՞նչ ունիս :

— Հոգիս ծախել կ'ուզեմ, պատասխանեց ան, գնէ զայն ինձմէ, կ'աղաչեմ, որովհետեւ ալ ձանձրացեր եմ անկէ: Իսկապէս պէտք չեմ զգար անոր: Ի՞նչ փոյթ է ինծի հոգիս: Չեմ կրնար տեսնել, չեմ կրնար շօշափել, եւ գաղափար անգամ չունիմ իր մասին :

Բայց վաճառորդները ծաղրելով ըսին անոր.

— Ինչի՞ պիտի ծառայէ մարդկային հոգի մը, անիկա մաշած դրամի մը չափ ալ արժէք չունի: Գերի եղիր, ու մարմինդ մեզի ծախէ, եւ մենք ծիրանի պիտի հագցնենք քեզի, մատանի մը պիտի դընենք մատիդ եւ դուն մեծ թագուհիին սիրեցեալը պիտի ըլլաս: Բայց հոգիի մասին մի խօսիր մեզի, որովհետեւ մեզի համար արժէք չունի, նոյնիսկ օգտակար չի կրնար ըլլալ :

Եւ երիտասարդ ձկնորսը ըսաւ ինքնիրեն. «Ինչ զարմանալի բան, քահանան ըսաւ ինծի որ հոգին բոլոր աշխարհի ոսկիները կ'արժէ եւ վաճառորդները կը պնդեն թէ մաշած դրամի կտորի մը չափ ալ արժէք չունի »:

Հեռացաւ շուկայէն եւ իջաւ մինչեւ ծովուն ափը եւ սկսաւ մտմտալ իր ընելիքին վրայ :

★

Կէսօրին յիշեց կոտէմ հնձող բարեկամներէն մին: Ան շատ կարող, վարժ կախարդուհիի մը մասին խօսած էր, որ ծովախորշին ծայրը կը բնակէր: Իր հոգիէն ազատելու փափաքէն տարուած, սկսաւ արագօրէն դէպի հոն վազել: Մինչ աւազուտ ծովախորշը կը դառնար, ահագին փոշիի ամպ մը կը բարձրանար իր ետեւէն :

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(Շար.)

«ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ» ՃԵՄԱՐԱՆ

●

ԽՄԲ.— 1953 – 54 ուսումնական շրջանի տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մասերը.—

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ

1953 – 1954 ուսումնական տարեշրջանի լրումով՝ ճեմարանը բոլորած կ'ըլլայ իր եօթներորդ տարին: Անոնք որ անվերապահ գուրգուրանքով եւ անկասկած խանդավառութեամբ հետեւած են այս Հաստատութեան սկզբնական ճիգերուն, այսօր շատ աւելի խոր կ'ապրին այն հպարտութիւնն ու երջանկութիւնը, որ կը բխի բոլոր յաջողած գործերէն, անկարելի նըկատուած յաղթանակներէ ու անսահման զոհողութեանց պսակումէն: 1947ի Հոկտեմբերին, երբ երբեմնի այրիանոցներու կիսափուլ ու սեւցած պատերուն վրայ կը բարձրացնէինք լուսեղէն սիւները այս ճեմարանին, քիչեր միայն կը նախատեսէին այսօրուան փայլուն արդիւնքը: Բայց այդ քիչերը՝ հաւատքն ու վճռակամութիւնը ունէին սկսուած գործը իր ամբողջական պսակումին հասցնելու: Ճեմարանը ազգային անհրաժեշտութիւն մըն էր, Սուրիահայութեան համար արժանապատուութեան խնդիր էր երկրորդական վարժարան մը հաստատել ու պահել, Հայ ժողովուրդի լուսատենչ ձգտումներուն հետ ուղիղ կը համեմատէր քաջութիւնն ու յանդգնութիւնը անկարելի նկատուած այդ ձեռնարկը գործի վերածելու:

Եւ ահա, գլխաւորութեամբ հոգեւորականի մը, որուն մէջ կը հաստատենք անսակարկ պաշտամունքը ցեղային մեր բոլոր արժանիքներուն, երկար տարիներու երազն ու ծրագիրը կը վերածուէր գործի: Զարեհ Սրբազան, որուն համեստութիւնը վիրաւորելու փորձն իսկ պիտի չուզէինք ընել հանդիսաւոր այս առիթով, հանդիսացաւ մղիչ ու ներշնչիչ ուժը՝ ազգային փրկարար այս նախաձեռնութեան, ու այսօր, երբ հաւաքաբար կուգանք ողջունել պսակաւոր մեր սերունդն ու հայ երիտասարդութեան կրթական ու ոգեկան պատրաստութեան նոր մէկ փաստը, ամէն բանէ առաջ ու բոլորէն վեր, երախտապարտ ենք իրեն: Առաջնորդ հօր անձին մէջ, ճեմարանը միշտ պիտի յիշէ իր հոգեւոր ծնողը, իսկ հալէպահայութիւնը՝ ճշմարիտ հոգեւորականն ու անձնդիր հովիւը:

Հալէպի ազգ. իշխանութիւնը չըլլացաւ բարոյական եւ նիւթական ամէն աջակցութիւն, կանգուն պահելու համար այս նուիրական յարկը, ու ընթացք տալու համար նոր սերունդի հայեցի ուսման եւ դաստիարակութեան հրատապ պահանջին: Սփիւռքեան պայմաններու մէջ, որոնք ազգապահպանումի մեր յամառ ճիգերուն դէմ խոչընդոտ կը հանդիսանան միշտ, ճեմարանները այն հիմնական կռուաններն են, որոնք կարելի պիտի դարձնեն ոգեկան, ազգային ու իմացական պատրաստութիւնը պատանի ու երիտասարդ սերունդներուն, ու մեր ընկերային եւ հաւաքական կեանքը պիտի բարեշրջեն՝ հին արժէքներու եւ երէց սերունդին տեղ նոր արժէքներ ընծայելով Հայութեան տարասփիւռ բեկորներուն: Հպարտութիւնը ունինք, այսօր, յայտարարելու թէ՝ մեր պարտականութիւնը կը կատարենք ու պիտի կատարենք նոյն հաւատքով ու նուիրումով, խորապէս գիտակ՝ սլխտակ ջարդի վտանգին, ու այլասերումի սպառնալիքին: Հպարտ ենք մանաւանդ անոր համար, որ ամէնէն թեբահաւատներն իսկ եկած են խմբուիլ մեր սրբազան նպատակին շուրջ, ու ստեղծուած է զօրաշարժ մը, ի նպաստ հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան:

Վերջին եօթը տարիներու պատկերը ճեմարանի ուսանողութեան, շօշափելի վըկայութիւն մը կը հանդիսանայ այն մասին, որ Սուրիահայութիւնը ճեմարանի մէջ կ'ողջունէ տիպար երկրորդական վարժարան մը, ու տոհմային առողջ դաստիարակութեան օջախ մը:

Արդարեւ, 1947 Հոկտեմբերին, երբ բացումը կը կատարէինք ճեմարանի, մեր ուսանողութեան թիւը միմիայն 22 էր, եօթը տարբեր նախակրթարաններէ մեզի դիմող աշակերտներով: 1948ին, այդ թիւը բարձրացաւ 49ի, տասը տարբեր նախակրթարաններէ, 1949ին 62ի, 1950ին 84ի, իսկ 1951ին 89ի: 1952ին 100ի, 15 նախակրթարաններէ, իսկ այս տարեշրջանին մեզի դիմեցին աւելի քան 160 ուսանող – ուսանողուհիներ, Հալէպէն ու շրջաններէն: Դժբախտաբար, մենք 140 հոգի միայն կրցանք ընդունիլ դասարաններու անձկութեան պատճառաւ: Վստահ ենք, որ Ազգ. իշխանութիւն եւ պատկան մարմիններ նկատի պիտի ունենան այս յարաճուն վերելքը, ու միջոցներ ձեռք պիտի առնեն նոր դասարաններ ապահովելու, ի հարկին զուգընթաց կարգերու հաստատումով: 25 տարբեր նախակրթարաններէ մեզի ներկայացող այս ուսանողութիւնը կը խօսի այն համաժողովրդային վստահութեան մասին, զոր Հալէպահայութիւնն ու սուրիահայութիւնը կը տածեն հանդէպ ճեմարանի:

Ուսումնական բոլոր յաջողութիւններէն վեր, խանդավառութեան եւ ապահովութեան աղբիւր է մեզի համար՝ մեր ուսանողութեան ոգեպաշտութիւնն ու բարոյական բարձր գիտակցութիւնը: Ճեմարանը երկրորդական կրթական հաստատութիւն մըն է. սակայն՝ իր բուն կոչումն է նկարագիր ու դրոշմ տալ հայ տղուն ու աղջկան, անոնց մէջ անվթար պահելով ցեղայինն ու ազգայինը: Մեր զաւակները նախ լաւ Հայեր պէտք է ըլլան, ըլլալու համար նաեւ լաւ սուրիացիներ կամ քաղաքացիներ: Այդ համոզումով, մենք առաւելագոյն ուշադրութեան եւ հոգածութեան առարկայ կը դարձնենք ուսանողութիւնը, անոնց մէջ Հայ ըլլալու հպարտութիւնը ոտքի պահելով, ու առաջնորդելով զանոնք մեր սեփական արժէքներու եւ անկորնչելի արժանիքներու ճանաչումին:

Հայութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ, ու ճեմարանականներու սերունդը պիտի ուզէ եւ յաջողի լեցնել այն անհուն պարապը, որ ստեղծուած է մեր հանրային կեանքին մէջ, մշակութային թէ կրթական, ազգային թէ ընկերային մարզերու վրայ:

Նաեւ հայագիտական մեր կարգերու ուսանողութիւնը՝ ուշագրաւ յառաջդիմութիւն արձանագրած է այս տարի:

Իբրեւ եզրակացութիւն ուսումնական բաժնի, կը թելադրենք մեր ծնողներուն ուժ տալ իրենց զաւակներու մայրենի լեզուին ու արաբերէնի: Կ'ապրինք երկրի մը մէջ, ուր հաւասարազօր քաղաքացիի մեր իրաւունքները միշտ արժանաւորապէս վայելելու համար, նախ պէտք է խորանանք մեր երկրորդ հայրենիքի լեզուին մէջ: Ճեմարանը կոչուած է նոր ու փայլուն յաջողութիւններ ապահովելու մօտիկ ապագային, եթէ մեզի ներկայացող նախակրթարանաւարտ սերունդը պետական սերթիֆիքան ստանալէ ետք դառնայ ճեմարանական:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
Դեր–տնօրէն Ճեմարանի

ամէն անգամ ալ երբ իր կամքը կը հարցուի, իր անվերապահ վստահութիւնը կը յայտնէ ջախջախիչ քուէներով, գործի գլուխ բերելով եւ իր ճակատագիրը յանձնելով այն տարրերուն, որոնք իմաստուն գործունէութեամբ ընդունակ են իր կուրծքը զարդարելու արժանեաց շքանշաններով:

Պէյրութ *ՄՀԵՐ*

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Անթիլիասի դպրեվանքէն ղրկուած թղթակցութենէ մը կը տեղեկանանք թէ Յուլիսի առաջին օրերը 1953 – 54 տարեշրջանի հունձքի շաբաթը եղան: Յուլիս 2ին Դպրեվանքին կրտսեր կարգի աշակերտները, ինչպէս եւ բարձր դասարաններու նորեկ աշակերտները դպիր ձեռնադրուեցան վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկ.ի կողմէ, յաջորդաբար ստանալով «դռնապանի, ընթերցողի, երդմնեցուցիչի եւ ջահընկալի աստիճանները»: Նոյն օրը Դպրեվանքի հինգ ուսանողներ ստացան ուրար: Յուլիս 3ին երեք երիտասարդ սարկաւագներ աբեղայ ձեռնադրուեցան (Յովհաննէս, Ալիք եւ Դանիէլ, որոնք վերակոչուեցան (Գէորգ, Ներսէհ և Զաւէն): Քահանայից դասէն ալ շրջանաւարտ եղան երեք եկեղեցականներ, հովուական պաշտօնի կոչուելով: Աւանդական արարողութիւններէն ետք, որոնք խորապէս յուզիչ էին, տեղի ունեցաւ միաբանական ընթրիք եւ պտղասեղան, զուարթ մթնոլորտի մէջ: Դպրեվանքի տեսչութիւնը կը յուսայ նոր ուժեր պատրաստել, շնորհիւ հանրային աջակցութեան:

ՄԵՐ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ

Առիթ ունեցայ այցելելու Կապ. Խաչի կազդուրման կայանը եւ շատ գոհ մնացի: Տղաքը շատ լաւ կ'ուտեն, ու ծնողական հոգածութիւն կը վայելեն:

Ամբողջ օր մը իրենց հետ անցուցինք, իրենց հետ կերանք, համով եւ առատ կերակուրներ, վարպետի ձեռքով պատրաստուած: Կ'արժէ տեսնել, մանչեր եւ աղջիկներ իրարու խառնուած, վառվռուն, նոյնիսկ չարաճճի, հայկական կրակոտ արիւնով: Տեղացիներուն ծանօթ է հայկ. տունը, երկու յարկ, ընդարձակ սենեակներով, եւ շատ մաքուր, նոր ներկուած ամէն կողմ: Նոր առնուած են նաեւ կառասիները: Ունին բաղնիք եւ պարտէզ: Յոտնկայս լսեցինք «Մարսէյեզ»ը, յետոյ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք», «Ով մեծասքանչ», «Իմ փառաւոր հայրենիք»: Տղաքը եւ աղջիկները մրցումի ելան արտասանութիւններով եւ հայկական պարերով: Իսկական վայելք մը եղաւ:

Անցեալ տարի մեր մանչերը ղրկեցինք Կապոյտ Խաչին կայանը: Երախտապարտ ենք այդ ազնիւ, ու պարտաճանաչ Հայ տիկիններուն եւ օրիորդներուն, որոնք մեր սիրելիները քիչ մը աւելի հայացուցած էին, պատմութիւններով եւ մանաւանդ հայկական երգերով, որոնք երգուեցան մեր տան մէջ, այս տարի:

Վստահ ենք թէ նոյնը պիտի ըլլայ այս անգամ ալ: Կապ. կամ Կարմիր, 2 Խաչերն ալ մերն են:

Ամէնուն եւ ազգ. իշխանութեանց պարտքն է քաջալերել երկու կազմակերպութեանց կազդուրման կայանները, աւելցնել անոնց թիւը եւ օգտուիլ:

Յիշեցէք ձեր մանկութեան օրերը, երբ ուրախ – զուարթ կը խաղայիք հայկական մթնոլորտի մէջ: Միջոցներ ստեղծենք մեր զաւակները փոխադարձաբար ծանօթացնելու: Մեր ուժերէն վեր չէ այս գործը: Եթէ չենք կրնար նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ, գոնէ չվհատեցնենք աշխատողները:

Մենք երախտապարտ ենք բոլոր անոնց որ անձնուիրաբար կը խնամեն մեր մանչերն ու աղջիկները, հայկական ոգի ներշնչելով անոնց:

Գր. Ադամեան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ալֆորվիլէն Յակոբ Գազանճեան բացառիկ յաջողութեամբ աւարտած է բժշկական համալսարանը եւ վկայուած է նաեւ «Օտօրինօլօժի»ի ճիւղէն:

★

Մարսէյլ, Սէն Լուի մեր ընկերներէն Յ. Փիլոյեան յաջողութեամբ աւարտեց համալսարանին դասընթացքը, եւ ստացաւ իր վկայականը իբրեւ ճարտարապետ կամուրջներու եւ շինութեանց: Ա. Փամպուքճեան՝ ճարտարապետ ելեկտրական ճիւղին: Նաեւ Մարտիրոս Ղազարեան իբրեւ մասնագէտ հաշուակալ:

Լիոնի աղջկանց վարժարանէն Օր. Աղաւնի Ինէքճեան, որ չորս տարիէ ի վեր կ'արժանանար վարժարանին պատուոյ մրցանակին, այս տարի ալ յաջողութեամբ ստացած է «Առաջին աստիճանի» վկայականը:

✕ Պ. Տիգրան Սէմէրճեան, լուսանկարիչ, ստացաւ «Հանրային կրթութեան սպայ»ի պատուանշանը: Պարոնը նախապէս ալ արժանացած էր «Ակադեմական Սպայ»ի պատուանշանին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԸ ԵՒ ԻՐ ՔԻԹԸ (երգիծական հատընտիր երկերի ժողովածու): Գրեց Վիհակ Խոռխոռունի: Տպ. Մոտէրն, Թէհրան, 1954: Հասցէ՝ Սաֆի Ալի Շահ 291, Թէհրան: Գին 30 ռիալ:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, ուսումնաթերթ Վիէննայի Մխիթարեան վանքին: Թիւ 1–6 (Յունուար – Յունիս) 1954:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

— Կադմերնիդ զօրաւոր է, շարունակեց տօքթօրը, կրնայ ըլլալ որ ժամանակի ընթացքին մէջ հիւանդութեան ձեր վրայ թողած թերութիւնները հետզհետէ մեղմանան եւ մինչեւ իսկ արմատական կերպով բուժուին: Ասոր համար հարկ է որ շարունակէք ձեր հիմակուան զգաստ եւ հանդարտ կենցաղը եւ գիտնաք համբերել... Ահա թէ ինչ կրնամ ըսել ձեզի, բարեկամս, եւ ահա թէ — մի վշտանաք այս խօսքէս երիտասարդական անխորհրդութիւնները ինչ դժբախտութիւններու կ'ենթարկեն մարդս: Խորապէս կը ցաւիմ ձեր վրայ, այն դառն ու դժուարին կացութեան վրայ ուր ինկած էք հիմա:

Եւ տեսնելով արցունքի մէկ քանի կաթիլները որ դժբախտ մարդուն աչքերէն ցայտեցին այտերն ի վար՝

— Անհոգ եղէք, Բենիամին էֆէնտի, աւելցուց, վաղը կէսօրէն ետք երբ ձեր կնոջ հետ գաք, ըլլալիքը լոկ ձեւակերպութիւն մըն է. պիտի գիտնամ ձեր կացութեան դժուարութիւնները մեղմացնել, ապահովցնելով ձեր կինը թէ գինքը գայթակղեցնող ամլութիւնը ոչ մէկ ծանօթ պատճառի արդիւնք է. թէ գիտութիւնը տակաւին չէ յաջողած այս երեւոյթին թափանցել, թէ վերջապէս քիչ չեն անանկ կիներ որ իրենց ամուսնութենէն տարիներ ետքը միայն զաւակ ունեցած են: Պէտք է համբերել եւ յուսալ:

— Շնորհակալ եմ, մըմնջեց Բարսեղեան, ոտքի ելլելով. գիս երախտապարտ կը թողուք, տօքթօր:

Եւ ոսկի մը դնելով սեղանին վրայ, թօթուեց բժիշկին ձեռքը ու դուրս ելաւ:

Փողոցին մէջ կը դանդաղէր, խելքի պտոյտ կ'ունենար եւ կ'ամչնար նայելու անցորդներուն երեսը, այն վախով որ իր դէմքին վրայ կը կարդան իր ամօթը, իր անկումը, իր փճացումը:

Մեծ ճամբան ելաւ ու քալեց դէպի Շիշլի. արձակ ու զով օդի պէտքը կը զգար, որովհետեւ կոկորդը կը սեղմուէր ու թոքերը կը կծկուէին: Դիպուածով իր երեսը նայող մարդոցմէ սոսկում կըզգար: Զինքը ամէնէն աւելի տանջող մտածումը այն էր որ տուն վերադարձին կինը, իր ահաւոր սրտեսութեամբը, իր դէմքին վրայ կը կարդար ճշմարտութիւնը, կամ գէթ կը կռահէր զինքը քայքայող փոթորիկը: Ի՞նչ կորովի պէտք պիտի ունենար ինքզինքը չմատնելու համար: Իր աչքին առջեւ կինը կը ներկայանար հիմա իր խայտառակութեանց իբրեւ մէկ վեհապանծ զոհը, փշեպսակ մը գլխուն: Ան աւելի կը բարձրանար իր աչքին այդ ձեւով, իր թաւալգլոր անկումին քով: Կուռք մը կը թուէր իրեն, զոր իր պիղծ հպումովը խաթարուած էր:

Պահ մը մտածեց իսկոյն տուն դառնալ, նետուիլ կնոջը ոտքերուն, խոստովանիլ ամէն բան, իր մեղքը, իր ֆիզիքական փճացումը, իր խաղքութիւնն ու իր խայտառակութիւնը ոչ թէ ներում խնդրելու, որուն արժանի չէր, այլ ամօթահար ու նախատակոծ ձգել հեռանալու համար անկէ, մինչեւ իսկ անարգօրէն վռնտուելու համար: Արժանի՛ էր այս պատիժին: Եւ աւելին իսկ. սակայն, երբ այս թեթեւ վսեմ ժեստին հոն, փողոցի մայթին վրայ, առանց գործադրուելու, վասն զի իրեն անհնարութիւն մը կը թուէր հեռանալ, բաժնուիլ այդ կնոջմէն, անոր հրապոյրին քաղցրաբոյր ոլորտէն, որ այլեւս իր կեանքին սնունդը, իր հոգիին անհրաժեշտ պարէնն էր:

Դարձաւ Թաքսիմի հրապարակը եւ երկնցաւ դէպի Փանկալթի: Աշնան գովաշունչ ու հաճելի օդ մըն էր, ու մայթերուն վրայ շքեղազարդ ու գեղեցիկ կիներու հրապուրիչ երթեւեկ մը կար:

— Կորիր, խայտառակ, պոռաց անոր ներսէն եւ առաւ քալեց, գրեթէ փախաւ:

Մէկ քանի անցորդներ որ այս հայհոյանքը լսած էին, կանգ առին, փողոցային դայթակղութիւն մը դիտելու վայելքին համար. մինչ կինը, ափիբերան եւ շանթահար, կը նայէր այդ մարդուն, որ ատենօք այնքան անուշիկ փայփայիչ ածականներով օրհնած էր զինքը եւ որ հիմա էն ստորին ու էն անշահ վերադիրը կը փակցնէր իր ճակտին:

— Խենթեցած ըլլալու է, մըմնջեց ու շարունակեց իր ճամբան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ անթելին վրայ նոր ճառ մը խօսելով պարզեց իր առաջադրութիւնները՝ երկրին անտեսական վերականգնումին նկատմամբ: Պ. Մենտէս Ֆրանս յիշեց մանաւանդ Ֆրանսայի դժուարութիւնները, — 1) Ֆրանսայի երկրագործական եւ ճարտարարուեստի անբաւարար արտադրութիւնը:2) Ֆրանսայի ապրանքները բարձր գիներով վաճառումը արտասահմանի մէջ: 3) Արտածումի յաւելման խնդիր, եւն.:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ղպտիներուն Ազգ. խորհուրդին անդամները առեւանգեցին իրենց 84 տարեկան պատրիարքը, ստիպելով որ հրաժարի պաշտօնէն եւ կամ ընդունի ժողովին գերագոյն իշխանութիւնը, եկեղեցապատկան կալուածներու մատակարարութեան մէջ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ կը շարունակուին խափանարար ձեռնարկները: Անցեալ օր ցերեկ ատեն սպաննուեցաւ Պէյին անձնապահ զունդին Ֆրանսացի հրամանատարը, կառքը նստած միջոցին: Ոճրագործը փախաւ: Կիրակի Սֆաքսի մէջ ալ ծայրայեղ ազգայնականներու գնդակներուն զոհ գնաց Ֆրանսացի զինուոր մը: Ուրիշ քաղաքներու մէջ եւս կը կատարուին նմանօրինակ դէպքեր: Տեղական կառավարութիւնը հրամայեց փակել արաբական բոլոր սրճարանները՝ մինչեւ այս իրիկուն:

ՀԱՊԻՊ ՊՈՒՐԿԻՊԱ, ազգայնականներուն ղեկավարը անդրադառնալով Թունուզի դէպքերուն, ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակցին յայտարարեց թէ խռովութիւններուն վերջ մը տալու միակ միջոցն է բանակցիլ իրեն հետ եւ երկրին տալ Թունուզեան կառավարութիւն մը: Հակառակ պարագային պիտի շարունակեն պայքարը, որուն հետեւանքները աւելի դէշ պիտի ըլլան քան Հնդկաչինինը:

ԱՐԱԲ – ԱՍԻԱԿԱՆ պետութեանց պատուիրակութիւնները որոշեցին խնդրագիր մը ներկայացնել, որպէսզի ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհ. ժողովի օրակարգին մէջ արձանագրուին Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները: «Իսթիքլալ» կուսակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով յոյս կը յայտնէ թէ «Հնդկաչինի փորձը պիտի բանայ բոլորին աչքերը, ճանչնալու համար Մարոքի ազատութեան եւ անկախութեան իրաւունքը»:

ԵԳԻՊՏՈՍ մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանար Սպանիայէն: Անգլիոյ բողոքին վրայ, սպանիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ այսուհետեւ զէնք պիտի չղրկէ այն երկիրներուն որոնք անդամ չեն Ատլանտեան դաշինքին:

ԴԱՆՈՒԲԻ յորդումին հետեւանքով, ողողուած է Փեշթայի եւ Չեխոսլովաքիոյ սահմանագլուխին միջեւ եղած դաշտերուն կէսը: (Ամբողջութիւնը 70.000 հեկտար է): Աւստրիա շատ աւելի ծանր վնասներ կրած է:

ՌՄԲԱՐՇԱՒ.— Մառեշալ Բուլկանին, Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ վերջերս Վարշաւա գացած էր, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պէտք է շարունակէ հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր շինել, ցորչափ Մ. Նահանգները եւ կեցած չեն այդ գործէն: «Մենք չենք կրնար անպաշտպան մնալ»: Այս առթիւ մառեշալը բացատրեց թէ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կը սպառնան Լեհաստանի ապահովութեան, քաջալերելով արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտները: «Ինը հարիւր միլիոն քաղաքացիներ միացեալ ճակատ կազմած են բոլոր նախայարձակներուն դէմ»:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ.— Տիկին Մ. Ե. Ամատունի այս ամրան շրջանին պիտի կարենայ հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ ընդունիլ իրենց հաճելի արուարձանի տան մէջ, Լոնտոնի մօտ: Մարզանքներու եւ անգլերէն լեզուի խնամք պիտի տրուի:

Պայմաններու համար դիմել՝

Mrs. M. E. AMADOUNY,
67, Sherwood Park Road, Sutton,
Surrey, England

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Հոկտեմբեր 24ին:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 8ին ամբողջ օրը,
վալօն տը Սըրիժիէ, (Սէքիէմ լը Վալօն)

Շրջանային կոմիտէն կը թելադրէ բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, այժմէն միջոցներ ձեռք առնել դաշտավայր երթալու համար:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ
ՀԱՅԿ. ՖՈԼՔԼՈՐԸ ԿԻԹԱՌՈՎ

Պ. Ֆերնանտօ Լաւի, ամբողջ երեք ամիս մեր երգերը խորապէս ուսումնասիրելով, — Օր. Մ. Բաբայեանի թանկագին աջակցութեամբ.— մօտ օրէն կը մեկնի Սպանիա, Իտալիա եւ Հիւս. Ափրիկէ, հայկ. ժողովրդ. երաժշտութիւնը ծանօթացնելու համար Եւրոպացի գեղարուեստասէր հասարակութեան:

Փարիզէն մեկնելէն առաջ, Պ. Լաւի գեղչեալ գիներով երաժշտական երեք ունկնդրութիւններ կուտայ, 27, 28 եւ 29 Յուլիսին, երեկոյեան ժամը 10ին, Քլիւպ տը լա Կիթառի մէջ, 42ռիւ Տէճարթ մէթրօ Մոնժ: Նկատի ունենալով որ գեղջկական երաժշտութիւնը հմայք մը կը ստանայ կիթառի պէս նուագի մը օգտագործումով, կը յուսանք որ Փարիզի հայ գաղութը պիտի քաջալերէ մեր սպանիացի տաղանդաւոր բարեկամը:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու պարտէզին մէջ, Սէն Լու, Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կազմակերպած է, ի պատիւ իր մարզիկներու դաշտահանդէս մը: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ մարզասէր հասարակութիւնը:

Պիտի մրցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի շահած ոչխարը Սիէպի մրցումէն: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն արձակուրդէն առաջ փակել իրենց հաշիւները:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ թէ արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան համար անհրաժեշտ է նշանակել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ կցել 100 փրանք:

Ընթերցողներու համար արձակուրդի բաժանորդագրութիւններ կ'ընդունինք: Մէկ ամսուան բաժնեգին՝ 300 փր.:

ՆՈՒՐԷՐՆԵՐ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր:

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9.30ին: Ա. շոգեկառքը ժամը 9.30ին, յաջորդը կը մեկնի 10.30ին:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները:

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 փրանք, երթ ու դարձ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ'ունենայ Ժիւռա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 5էն մինչեւ Օգոստոս 31:

Այն բոլոր երիտասարդ – երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ'ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց:

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ:

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ'ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն:

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 փր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սննակին վարձքը:

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
262, Rue Saint-Denis, Paris
Հեռ. Սանթրալ 28–34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը:

Շոգեկառքի ժամերը

- Gare de Lyon -
descendre Mortier.
23h.05, voiture direct Paris Belgarde.
8h. 20 train rapide Paris Suisse.
changer à Audelot.
corresp. Micheline direction Morez.
descendre Mortier.
Plein tarif 2905frs.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն: Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր:

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ. տիւ Նօռ, էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով:

Օր. ՍՕՆԱ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Պ. ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Ամուսնացած
Սէն Շամոն, 25 Յուլիս 1954 Փարիզ

Օր. ՆՈՒԱՐԴ-ԺԱՆԻՆ ՄԱՏՈՅԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ-ՌՈԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ
Նշանուած
Քոլոմպ, 25 Յուլիս 1954 Պուա Քոլոմպ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 9ին, սովորական վայրը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՈՄՍԻ
(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

«Խոնարհ հերոսները» եւ «Իմ Յուշերը» տրամադրելի են տակաւին:

Դիմել Գավէզեանի՝
Cavezian, 37 Rue de Trevise
Paris (9e)

ԺԱՆԹԻՅԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Տէր Յովհաննէսեանէ հազար փրանք, ողբացեալ Սահակ Սարգիսեանի, Պ. Խ. Պալեանէ հազար փրանք ողբացեալ Յովհաննէս Զատէեանի մահուան առթիւ եւ Խաչիկ Թորոսեանէ 500 փրանք: — Դպրոցի կրթ. մարմին

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆ-Ի
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի ,23 Յունուար, 1955
ՍԱԼ ՌԻՇԻԼԻԷՕ

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Լիոնէն.— Պ. Սեդրակ Պալտասարեան իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ 3000:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ.— Պ. Սահակ Նաճարեանի ձեռամբ հարսնիքի մը առթիւ 1200:

ՏԷՍԻՆԷՆ.— Պ.Շահինեանի ձեռամբ Պ. Կարապետ Թէրզեանի աղջկան ամուսնութեան առթիւ Պ. Արսէն Թէրզեանէ եւ իր զաւակին կողմէ հինգ հազար հինգ հարիւր փրանք եւ ուրիշ ներկաներէ 750 փրանք:

ԼԻՈՆԷՆ.— Պ. Մարտիրոս Յովհաննէսեան իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ հազար փրանք:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթոքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս:

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ օթոքարին մէջ:

Ծամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին:

Մասնակցութեան ծախս 1000 փրանք:

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ:

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

- Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 28 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7430 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2841

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը եւ Սասունի դէպքի յիսնամեակը առիթ կ'ընծայեն համառօտ ակնարկ մը նետելու հայեւքիւրտ յարաբերութեանց վրայ :

Շատ հին ժամանակներէ ի վեր Հայերն ու Քիւրտերը ապրած են՝ իբրեւ դրացիներ՝ նոյն հողամասին վրայ, Հայաստանի, Պարսկաստանի եւ Կիլիկիոյ մէջ :

Եթէ մարերը ընդունինք իբրեւ Քիւրտերու նախահայրերը, պէտք է ետ երթանք մինչեւ Տիգրան Ա. Երուանդեան եւ Աժդահակ, գտնելու համար դրացնութեան ու նաեւ խնամութեան հետքերը, ըստ Մովսէս Խորենացիի :

Հայոց պատմութեան մէջ քիւրտ անունին կը հանդիպինք առաջին անգամ Կիլիկիոյ Թագաւոր Հեթում Ա.ի օրով: Երբ այս վերջինը Մոնկոլներու Մանգու Խանին մօտ կ'երթար դաշինք կնքելու նպատակով, ճամբուն վրայ՝ Արագածի ստորոտը, Արայի լերան դիմաց իշխանած է Քիւրտ անուն իշխանի մը տունը: Կինը՝ Խորիշահ՝ ծագումով Հայ էր եւ քրիստոնեայ, Մամիկոնեան ցեղէն, մարդպանի աղջիկ, զաւակները՝ Վաչէ եւ Հասան:

ԺԴ. դարու կէսերուն, Մոնկոլական կայսրութեան աւերակներուն վրայ կազմուեցան մեծ ու փոքր զանազան անկախ իշխանութիւններ: Թիւրքմէնները հաստատուեցան Հայաստանի արեւմտեան կողմը: Իսկ հարաւային մասը գրաւեցին քիւրտ պէկերը՝ Սասունի գլխաւոր ամիրայի ղեկավարութեամբ՝ մինչեւ Լէնկ-Թիմուր :

1387ին Լէնկթիմուրի արշաւանքին դիմադրեցին Հայերն ու Քիւրտերը միացեալ ճակատով, Սասունի տէր Ղարա Եուսուֆի առաջնորդութեամբ :

Ղարա Եուսուֆ պարտուելով հեռացաւ Հայաստանէն եւ գնաց Ասորիք: Սակայն Լէնկթիմուրի մահէն վերջ 1408ին գրաւեց Ատրպատականն ու Հայաստանը : Իրեն յաջորդեց որդին Իսկէնտէր, որ կոչուեցաւ Շահի Արմէն :

Քիւրտերն ու Հայերը, իբրեւ արիական, բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ ունեցան մինչեւ օսմանեան տիրապետութիւնը: Նոյնիսկ Պօհտանի եւ Շիրվանի կողմերը պատմուած գիւցազնավէպի մը համաձայն՝ «Հայերն ու Քիւրտերը եղբայրներ էին ու կ'ապրէին միասին համաձայն կեանքով. անոնց կենցաղի երկու գլխաւոր ուժերն էին սուրն ու գութանը: Այնպէս եղաւ, որ անոնք փափաքեցան բաժնել իրենց գործերը. Հայերն ընտրեցին գութանը, իսկ Քիւրտերը՝ սուրը, այսօր ամէն մէկը կը վայելէ իր ընտրութեան արդիւնքը»:

1603ին Օսմանեան տիրապետութիւնը սկսաւ որոմ սերմանել երկու ազգերուն միջեւ:

Քիւրտերը օգտուելով իրենց մահմետական հանդամանքէն, երկար ատեն յաջողեցան պահել իրենց կիսանկախ վիճակը: Մասնաւորապէս Տէրսիմի եւ Սասունի շրջանին մէջ: Քիւրտ անհամար ցեղախումբեր կը կառավարուէին աւատապետական վարչաձեւով: Յաճախ տէրէպէյները իրարու դէմ կը կռուէին եւ զօրաւորը յաղթելով տկարներուն՝ իր իշխանութեան շրջանակը կ'ընդարձակէր :

Այսպէս էր պարագան Պօհտանի իշխան Պէտրխան պէյի, որ 1842 – 1846 գանազան արշաւանքներէ վերջ, որոնց ընթացքին մեծ վնասներու ենթարկուեցան Հաքեարի, ծաւալեցաւ մինչեւ Վան եւ նպատակ ունէր կազմելու քրտական անկախ իշխանութիւն մը: Իր զինուորներուն մէջ կային նաեւ բազմաթիւ Հայեր եւ կարգ մը հայ իշխաններ կ'աջակցէին իրեն :

Թուրք կառավարութիւնը Օսման փաշան ղրկեց իրեն դէմ մեծ բանակով մը եւ ջախջախեց ապստամբութիւնը :

Պէտրխանի ծրագիրն էր կազմել քիւրտեւհայ անկախ պետութիւն մը, որուն մաս պիտի կազմէին Վան, Պիթլիս, Մուշ, Տիգրանակերտ՝ մինչեւ Ուրմիոյ շրջանը: Բուն նպատակն էր Հայերը ձուլել քրտութեան մէջ: Երբ Օսմ. բանակը Հայաստան մտաւ, Հայերը կալանաւորեցին Պէտրխան պէյը եւ յանձնեցին հրամանատարին:

Չալտըրանի ճակատամարտէն (1514) վերջ, Սուլթան Սէլիմ Ա.ի նախարարը Իտրիս, Պիթլիսցի Քիւրտ մը, քիւրտ վաչկատուն ցեղերը նստակեաց դարձնելու համար զանոնք տեղաւորեց Պարսկաստանէն նոր գրաւուած հողամասերուն վրայ: Տուրքէ զերծ կացուցեան անոնք՝ պայմանաւ որ սահմանապահ զինուորներ տան: Այս ձեւով կիսանկախ վիճակ մը ունեցան :

Օսմանեան սուլթանները չկրցան բառնալ քիւրտ աւատապետական իշխանութիւնը: Սուլթան Մահմուտ Բ. սորվեցաւ Իւլէմաներէ բաղկացած մարմին մը ղրկել Հայաստան ու Քիւրտիստան, ճնշելու համար իւրաքանչիւր աւատապետի իշխանութեան սահմանը, յատուկ ֆէրմաններով :

Քիւրտ տէրէպէյները օսմ. կառավարութենէն պաշտօնական վաւերացում ստանալով, շարունակեցին սանձարձակ ու անպատիժ ասպատակութիւններ ընել հայկական շրջաններու մէջ :

Երկար է «հարստահարութեանց» պատմութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՅՈՒՇԱԳՐԷՆ ՎԵՐՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻԼ

Խ. Միութեան ծանօթ ծանուցագիրը՝ որ կը թելադրէր գումարել ժողով մը մասնակցութեամբ շահակից երկիրներուն, գտնելու միջոցներ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար, սկսաւ լուրջ քննութեան ենթարկուիլ արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ: Այս առթիւ երեք մեծերը՝ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա, կ'աշխատին ընդհանուր ուղղութիւն մը որդեգրել եւ խորհրդային յուշագրին տալ նոյնիմաստ պատասխան : Այս պարագան պիտի հաղորդուի նաեւ Տքթ. Ատընաուըրի՝ խնդրելով յայտնել իր կարծիքը :

Երկուշաբթի վարչապետը այս կարեւոր խնդրին շուրջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու Փարիզի դեսպանին հետ: Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանն ալ այցելեց Պ. Իտընի :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ կը կարծեն թէ մերժողական պատասխան մը տալէ առաջ, ուշադրութեամբ պէտք է քննել յուշագրին պարունակութիւնը: Պ. Էթլի ալ թելադրեց արտաքին նախարար Իտընին՝ ըլլալ շատ խոհեմ իրենց յայտարարութեան մէջ, եւ չտալ կանխահաս որոշումներ, ինչպէս պատահեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, երբ Պ. Տըլըս կը թելադրէր պարզապէս մերժել ներկայացուած առաջարկը: Մոսկուայի առաջարկին մէջ թերեւս գտնուին կէտեր՝ որոնց շուրջ կարելի ըլլայ բանակցիլ, եզրակացուց Պ. Էթլին :

Անգլիական շրջանակներու մէջ կը խորհին թէ Ֆրանսայի վարչապետը մօտերս երեսփ. ժողովին պիտի ներկայացնէ Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը՝ իր այժմու վիճակին մէջ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

Թունուզի մէջ կատարուած ահաբեկումներուն եւ անստոյգ վիճակին կ'ուզէ շուտ վերջ մը տալ վարչապետը: Այս առթիւ շաբթուան ընթացքին դահլիճը պիտի քննէ ծրագիր մը, որ պատրաստուած է Թունուզի և Մարոքի գործերու նախարար Պ. Ֆուշէի կողմէ :Նախարարը բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ տեղացի, հրեայ եւ Ֆրանսացի ազդեցիկ անձերու հետ, անդորրութիւնը վերահաստատելու համար երկրին մէջ, ուր շարունակ կը հոսի անմեղներու արիւնը: Կառավարութիւնը պաշտօնապէս պիտի յայտարարէ Ֆրանսայի ծրագրած բարենորոգումները, որոնցմով կը յուսայ վերջ տալ արիւնահեղութիւններուն եւ ճգնուած վիճակին: Պիտի կազմուի դահլիճ մը որ վայելէ Պէյին եւ զանազան հոսանքներուն վստահութիւնը եւ զօրացնէ մարդպանին հեղինակութիւնը, վերջ տալ տնտեսական տագնապին եւ ուրիշ բարենորոգումներ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՊԱՏԻԻ ՆԱՀԱՆՋ

Անցեալ Մայիս 20ին բաց նամակ մը ուղղեցինքԼիբանանի ռամկավար պաշտօնաթերթին՝ «Զարթօնք»ի եւ մասնաճիւղին վարչութեան, բացատրութիւն պահանջելով Ապրիլ 22ին հրատարակուած զրգռիչ լեզուագարութեան մը մասին :

Երկուքն ալ կծկուելով խուսափեցան :

Ուրեմն, փաստօրէն կը դառնան մեղսակից լպրծուն օձի մը, որ տարիներէ ի վեր կը գալարուի Մարսէյլի մէջ:

Ուրեմն, կը ստանձնեն պատասխանատուութիւնը հետեւեալ զարշահոտութեան եւ մնացեալին.

— « Հայերէն բոլոր թերթերուն խափանումը եւ հրապարակի վրայ դաշնակ Յառաջի մնալը, կը հաստատէ ինքնին արդէն թէ Յառաջ մութ կապեր ունի, եւ յարաբերութիւններ: ԱՅԼԱՊԷՍ, ԻՆՉՈ՞Ւ, ԻՐ Ո՞Ր ՄԷԿ ԱՐԺԱՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ ՅԱՌԱՋԸ ՉԻ ԽԱՓԱՆՈՒԻՐ : (Զարթօնք, 22 Ապրիլ 1954):

Նախ ,ո՞վ ըսաւ թէ հայերէն բոլոր թերթերը խափանուած են Ֆրանսայի մէջ :

Քանի մը տող վերը այս լրբութիւնը տպել եւ քիչ անդին գութ հայցել «ֆրանսական ազնիւ կառավարութենէն, որպէս զի արդարութիւնը տեղը բերէ», կը նշանակէ ապուշի դեր կատարել :

Երեսուն տարուան ընթացքին աւելի քան երեսուն հայերէն թերթեր լոյս տեսան մեր գաղութին մէջ, ամենօրեայ թէ պարբերական :

Զինուորական իշխանութեան կողմէ խափանուած են միայն քանի մը թերթեր, ինչպէս ռուսերէն, լեհերէն եւ սպաներէն հրատարակութիւններ:

Պատճառները թող իրարու հարցնեն :

Երբ, 1925 Օգոստ. 2ին լոյս կը տեսնէր Յառաջը, հրապարակին տէրն էր ռամկավար «Ապագայ»ն, կոնակը տուած Փարիզի ջոջերուն :

Այն ատեն ուրիշ թերթեր ալ կային: Իսկ 1927ին կը հրատարակուէր օրաթերթ մը եւս, *Երեւան*, տոկուն եւ հոսուն ադբիւրներով :

Ինչո՞ւ դադրեցաւ: Ո՞վ դադրեցուց :

Ռամկավար *Ապագայ*ի օրաթերթի վերածուեցաւ 1933 – 34ին, խմբագրութեամբ Հրաչ Երուանդի եւ աշխատակցութեամբ այլազան երեւելիներու :

Ինչո՞ւ դադրեցաւ: Ո՞վ դադրեցուց :

Կար նաեւ ուրիշ օրաթերթ մը, «Նոր Երկիր», որ ունէր սեփական տպարան եւ խմբագրատուն :

Ինչո՞ւ դադրեցաւ: Ո՞վ դադրեցուց :

Նոյն շրջանին յաջորդաբար լոյս տեսան ուրիշ օրաթերթեր եւ պարբերականներ, այլազան անուններով: Միշտ ի հեճուկս *Յառաջ*ի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Ինչո՞ւ կէս ճամբան մնացին :

Ստորնութիւն, քսութիւն, մատնութիւն, խուժանավարութիւն մնա՞ց որ չփորձէին *Յառաջ*ի դէմ:

Ձեռնարկներ ալ չկատարեցի՞ն զայն խափանելու համար: Մանաւանդ Ազատագրութենէն ետք, ընդ հովանեաւ «Ազգ. Ճակատ»ի:

Իրենց չար բախտէն, *Յառաջ*ը մնաց կանգուն: Դաւադիրները խեղդուեցան իրենց արձակած մուրին եւ մուխին մէջ :

*Յառաջ*ը մնաց եւ պիտի մնայ կանգուն ՃԻՇԴ ԱՆՈՐ ՀԱՄԱՐ ՈՐ ՈՉ «ՄՈՒԹ ԿԱՊԵՐ ՈՒՆԻ, ՈՉ ԱԼ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ »:

Պայծառ է իր դիմագիծը: Պայծառ են իր դաւանանքը, առաջադրութիւնները եւ բովանդակութիւնը :

Այս ազատ երկրին մէջ թերթ չեն խափաներ ըսի – ըսաւներով :

Դիմակաւոր թշուառականներ ի զուր արիւն կը պղտորեն, իրենց բթամտութիւնը, նենգամտութիւնը, անկարողութիւնը եւ անբարոյականութիւնը պարտկելու համար :

Այս երկրին մէջ թերթ հրատարակելու եւ յաջողելու համար տարրական պայման է ունենալ նկարագիր, կամք եւ դաւանանք: Ուժ՝ տոկալու աշխատանքի եւ ամէն տեսակ տառապանքի :

Ո՛վ որ լողալ գիտէ պարկեշտօրէն, Սէնը կ'անցնի անարգել :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հասաւ հարաւ. Քորէայի նախագահը Սիկման Ռի: Խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Այզընհաուըրի եւ ուրիշ բարձրաստիճան անձերու հետ: Ամերիկա հասաւ նաեւ Տիէն Պիէն Ֆուի հերոսուհին՝ Ժընէվիէվ Կալառ, արժանանալով աննախընթաց ցոյցերու եւ մեծ պատիւներու: «Ինձ հանդէպ ցոյց տրուած այս պատիւը կը վերաբերի Տիէն Պիէն Ֆուի զինուորներուն, որոնց՝ հը.. պարտ եմ ըսելու՝ կեանքը բաժնեցի իբրեւ հիւանդապահուհի »:

ԹԻՊԷԹԻ ձիանց քաղաքին մէջ 1800 անձեր մեռան Խամչունկ գետի յորդումներուն հետեւանքով :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԿՐԱԿԵՑԻՆ ՉԻՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

«Յառաջ»ի մէջ երէկ գրած էինք անգլիական օդանաւին վրայ գործուած յարձակումը չինացի օդանաւորներուն կողմէ: Օդանաւը բոցավառ ինկաւ Հէնէն կղզիին մէջ, զոհուեցան տասը ճամբորդներ: Անգլիական կառավարութեան խնդրանքին վրայ Մ. Նահանգներու օդատորմիղէն խումբ մը՝ սկսաւ հետազօտութիւններ կատարել ազատելու համար արկածեալները: Ամերիկեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ մինչ այս գործողութիւնները տեղի կ'ունենային, յանկարծ երեւցան երկու չինական օդանաւեր որոնք կրակ բացին ամերիկեան օդանաւերուն վրայ: Ամերիկացիները փոխադարձեցին՝ վար առնելով երկու չինական օդանաւերը:

Անգլիական օդանաւին գարնուելէն անմիջապէս վերջ՝ կառավարութեան բողոքին վրայ, Փեքին կը խոստովանէր գործուած յանցանքը, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէր զոհերու ընտանիքներուն եւ պատրաստակամութիւն նիւթական հատուցում ընելու: Բայց Չինացիներուն այս երկրորդ յարձակումը շատ դէշ տպաւորութիւն գործեց մանաւանդ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր դէպքը կ'որակեն բարբարոսական եւ ծովահէններու յատուկ արարք :

Կը վախցուի թէ այս միջադէպը քաղաքական բարդութիւններ ստեղծէ: Չինաստանի եւ Մ. Նահանգներու յարաբերու–

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ, ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ռուբէնի «Հայ Յեղափոխականի մը յուշեր»ուն Գ. հատորին՝ «Ճամբորդութիւն դէպի Ժընեւ» գլուխին մէջ, Ռուբէն եւ Միհրան Թէրլէմէզեան վիճաբանութիւն կ'ունենան, երբ Հունգարիոյ մէջ կը հանդիպին Լազարովիչ անուն հայ առեւտրականի մը: Իր վերաբերումէն դատելով՝ Ռուբէն կը պնդէր թէ տարիներ առաջ հայրենիքէն մեկնած, հանդրուանէ հանդրուան, նախ Խրիմ, Պոտօլ եւ յետոյ մինչեւ Լեհաստան – Կալիցիա, Պուքովինա, Հունգարիա հասած Հայերէն այլեւս մեզ բնաւ օգուտ չկայ. անոնք ի սպառ կորսուած եւ ապազգայնացած են: Լեզուն, կրօնքը, դաւանութիւնը կորսնցուցած, նոյնիսկ իրենց ծագումը մոռցած են:

Միհրան Թէրլէմէզեան աւելի լաւատես էր, կը պնդէր որ՝ որեւէ ատեն եթէ ազատ հայութիւն — Հայաստան ըլլայ, այս հեռացած Հայերէն մեծ զանգուած մը պիտի արթննայ, պիտի յիշէ իր ծագումը, եւ օգտակար տարր մը պիտի դառնայ իր ազգին:

Հաստատելու համար ողբացեալ Թէրլէմէզեանի իմաստուն կարծիքները եւ գուշակութիւնները, գրի կ'առնեմ այսօր այն՝ ինչ որ ես տեսայ, տասնեակ տարիներ առաջ եւ յաճախ առիթներ ունեցայ շփում ունենալու Լեհաստանի հին հայ գաղթականներու հետ, որոնք թէեւ ցրուած էին Լեհաստանի զանազան քաղաքներու մէջ, սակայն զանգուածօրէն հաստատուած էին Կալիցիայի այլեւայլ շրջանները, մասնաւորապէս Լէմպէրկ – Լվով քաղաքը՝ ուր ունէին զատ եպիսկոպոսարան, եկեղեցի, ազգային հաստատութիւններ եւն.:

1918ի Մայիս 28ի Հայաստանի անկախութեան մեծ դէպքը տեղի ունեցած էր: Այս աւետաբեր լուրը երկրագունդի ամէն կողմը, ուր որ հայ անհատ մը կամ խմբակ մը կար՝ լսած, ոգեւորուած ազգային հպարտանքով յայտնած էր իր ազգակիցին կամ օտարին եւ բարեկամին: Սկսած Ճավա, Սումաթրա, Գուպա, Հնդկաստան հեռաւոր Արեւելքէն: Արժանթին, Պրազիլիա հեռաւոր հարաւէն: Լեհաստան, Պուքովինա, Հունգարիա կեդրոնական Եւրոպայէն, հին հայ գաղութներու մէջ, իրարու ձայն կուտային, ձայն կ'առնէին թէ դարեր առաջ իրենց նախնեաց հայրենիքը, Շիրակի եւ Արարատեան դաշտի ժողովուրդը ազատագրուած՝ անկախ հայկական տէրութիւն դարձած էր:

Չէ՞ որ իրենք ալ այդ ազատագրուած հայ ազգին պատկանող հեռաւոր ազգակիցներն էին Հայ էին:

Լեհաստանի մէջ ու Լվով սկսան արթննալ: Իրենց մէջ ազգային մեռած կամ թմրած կարծուած զգացումները արթնցան, հետզհետէ զօրաւոր կերպով ծաւալելով հայաշատ շրջաններու մէջ, ամէնքի բերանը ազատ հայրենիքի խօսքը կը դառնար:

Հետզհետէ զօրացաւ, խմորուեցաւ այս ազգասիրական ոգին, մինչեւ որ խումբ մը գիտակիցներ՝ տարեց եւ երիտասարդ խառն, կազմեցին մարմին մը, (որուն ինչ անուն դրին չեմ գիտեր), բայց Լվովի Հայոց մայր եկեղեցւոյ կից՝ ազգապատկան ընդարձակ կալուածներու մէջ, սրահ մը յատկացուցին իբրեւ ակումբ – հաւաքատեղի: Հիմնեցին լեհերէն լեզուով պարբերաթերթ մը « Պասլանից Սվենթի Գրիգոր » (Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ), ուր լոյս կը տեսնէին հայրենասիրական, պատմական յօդուածներ: Հոն կը գրէր նաեւ հռչակաւոր հռետոր եւ մեծատաղանդ հայազգի Թէոտորովիչ Յովսէփ արքեպիսկոպոսը՝ ճշմարիտ ազգասէր մը:

Լեհերը մեծ յարգանք կ'ընծայէին անոր եւ « Վէլկի Բաթրիօթ » (մեծ հայրենասէր) տիտղոսը տուած էին:

Լեհաստանի ազատագրութեան 1910–20 թուականներուն, հայազգի արքեպիսկոպոսի խօսած հայրենաշունչ ճառեր – քարոզները զինք պաշտելի դարձուցած էին: Ան ընդհանուրի քուէով ընտրուած էր. Կալիցիոյ ժողովուրդին կողմէ Լեհաստանի առաջին Խորհրդարանին՝ « Սէյմ »ի անդամ ուր իր կուսակցութեան «Ազգային ընկերվարական» ղեկավարն էր:

Հայաստանը իր անկախութիւնը կորսնցուցած եւ համայնավար կառավարութիւն հաստատուած: Լեհաստանի սահմանամերձ քաղաքներու մէջ Քիէվ, Խարքով եւ Օտեսա լեցուած էին առաւելապէս Թրքահայ գաղթականներ: Հայրենասէր եպիսկոպոսը ուզեց իր դիրքը եւ առիթը օգտագործել ի նպաստ այդ դժբախտ գաղթականներուն (այդ օրերուն սովէտները կ'արտօնէին երկրէն զանգուածօրէն մեկնիլ փախաքողները):Առաջարկմը տարաւ Սէյմէն, յուսալով թէ իր հակահրէական կուսակցութիւնը իր առաջարկը պիտի պաշտպանէր:Թէոտորովիչ եպիս.ը կ'առաջարկէր որպէս միակ միջոց՝ հրէական տնտեսական տիրապետութիւնը կասեցնել եւ Ռուսաստանի վերոյիշեալ քաղաքներէն տէրութեան ծախքով տասը հազար հայ գաղթականներ Լեհաստան բերել եւ հաստատել կարեւոր քաղաքներու մէջ, չեչտելով թէ միայն Հայեր կրնային հրէական տնտեսական այս արշաւը կասեցնել:

Ժխոր եւ աղմուկ լսուեցաւ Սէյմի մէջ ամէն կողմէ շատեր կը կանչէին թէ այդ Հայերը ալ աւելի մեծ փորձանք պիտի դառնային իրենց, 10000 Հայ պիտի նշանակէր հարիւր հազար նոր Հրէաներ աւելցնել...: Թէոտորովիչի առաջարկը մեծամասնութիւն չունեցաւ:

Հայաստանի անկախութիւնը թէեւ կարճատեւ եղաւ սակայն ազգասիրական կայծը բռնկած էր Լեհաստանի Հայոց մէջ: (Կալիցիոյ շրջանին մէջ կը հաշուէին մօտ ութ տասը հազար Հայ հին գաղթականութիւն): Հազիւ մատի վրայ համրուող կղերականներու մէջ հայերէն կարդալ գրել գիտցողներ կային, սակայն ուզեցին ունենալ իրենց գրադարանը, հայերէն գիրքեր, թերթեր: Վենետիկէն եւ Վիէննայի Մխիթարեաններէն ստացան գիրքեր, ազգային պատկերներ, Հայաստանի քարտէսը, եւ զարդարեցին իրենց ակումբին պատերը: 1936ին Պոստոնէն կը ստանային «Հայրենիք» օրաթերթը եւ ամսագիր: Շատ ցանցառ կարդացողներէն մէկն ալ ես էի՝ երբ տարին մէկ երկու անգամ գործով Լվով երթայի:

Կալիցիոյ մէջ Քութի փոքր քաղաքը կարելի է համարել հայ գաղթականներու մայրաքաղաքը, որու բնակիչները նախապէս բոլորը, յետոյ մինչեւ 39 թուականը մեծամասնութեամբ Հայեր էին, դեռ առաջին հայ գաղթականութեան շրջանին 6–700 տարի առաջ եկած եւ հոն հաստատուած էին: Ոմանք կը պահէին իրենց հայերէն լեզուն:

Կը հաւատեն որ մեր հին Հայերէնն է այդ աղաւաղուած՝ Թրքերէն, Թաթարերէն, գրաբառ, աշխարհաբար մեզ անհասկնալի կամ հազիւ հասկնալի լեզուն, զոր իրենք իրենց մէջ սահուն կը խօսէին եւ կը հասկնային:

Մինչեւ 39 թուականը Լվով հաստատուած Հայոց ակումբը կը գործէր եւ կը պահէր իր գոյութիւնը: Հայերու համար ազգային կեդրոնատեղի մը, հաւաքավայր մը դարձած էր: Եպիսկոպոսարանի օժան – պաշտօնաթերթը իր գոյութիւնը կը պահէր: Ակումբին մէջ տարին քանի մը անգամ հանդէսներ, ներկայացումներ կը սարքէին:

Կալիցիոյ Հայերու զաւակներէն անոնք որոնք քահանայ դառնալու կոչում ունէին, փոխանակ լեհական Սէմինար երթալու, կ'երթային Հռոմ Լեւոնեան դպրեվանքը, հոն հայերէն կը սորվէին եւ քահանայ դառնալով Լվով կամ այլ շրջաններու մէջ կը քահանայագործէին: Այս երիտասարդ հայախօս քահանաները շատ աւելի զարկ կուտային եւ կը հրահրէին ազգային դեռ չմարած կայծերը հայ ժողովուրդին մէջ:

1936ին Քիշմիշեան (անունը չեմ յիշեր) Վարշաւիա այցելած էր, Հայաստանէն եկած, Հայաստանի կառավարութեան շրջանին գործօն դերեր ունեցած էր՝ մանաւանդ Ալէքսանդրապոլի Թուրքիա հայկ. դաշնագրի բանակցութեան օրերուն, ըստ իր պատմածին:

Պ. Քիշմիշեան գեղեցիկ գաղափարը յղացաւ Լվով գալու եւ հայ շրջանակի մէջ Հայաստանի ազատագրութեան օրերու դրուագներէն դասախօսութիւնմը տալու: Լուրը օրեր առաջ գրուեցաւ Կալիցիոյ լեհական թերթերու մէջ: Ժողովուրդը մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէր լսելու այդ դասախօսութիւնը: Լուրը հասած էր Կալիցիոյ մինչեւ հեռաւոր այն քաղաքները ուր Հայեր կային, Թարնապոլէն, Ստանիսլավովէն, Քութիէն, Սինիարինէն, Պօրիսլաւէն, Տրօհօպիկէն, Հայեր եկած եւ Լվով լեցուած էին: Մինչեւ իսկ շրջաններէն դուրս ապրող հայ հարուստ հողատէրներու լուր տրուած էր, որոնք փութացած էին Լվով: Բարեկեցիկ դասակարգէն, հողատէր, կալուածատէր, գործարանատէր, առեւտրական, աշխարհական, կղերական լեցուած էին Հայոց ակումբի մեծ սրահը, քովնտի սենեակները, մինչեւ սանդուխները:

Քիշմիշեանի՝ ականատեսի վկայութիւնները, Հայաստանի ազատագրման օրերու մասին, կը վառէր մարած կայծը այդ զգայուն սրտերու մէջ: Պատէն կախած Հայաստանի քարտէսին վրայ կը ցուցնէր եւ կը բացատրէր հերոսական ճակատամարտներու դրուագներէն եւ հայ բանակի հերոսական յաղթանակէն: Տեսնելու բան էր այդ «օտարացած եւ ապազգայնացած» Հայերու աչքերէն աղբիւրի պէս հոսած արցունքները:

Կը խօսէր բանախօսը եւ իր ամէն մէկ խօսքը ներկաներու փոթորկած զգացումներուն ազդելով, ապագայ Հայաստանին ծառայելու ուխտը լռելեայն իրենք իրենց մէջ կ'ընէին...:

Սխալ էր Ռուբէնը իր կարծիքին մէջ, ազատ եւ անկախ Հայաստան մը իր մէջ պիտի քաշէր՝ ամենահեռաւոր հայ հին գաղութներէն հոծ զանգուածներ Լեհաստանէն, Պուքովինայէն, Հունգարիայէն և ուրիշ շրջաններէ: Պիտի երթային անոնցմէ շատ շատեր հաստատուելու Հայաստանի մէջ, իրենց դրամագլուխով, իրենց մասնագիտութեամբ և ճարտարարուեստական մեծ ձեռնարկներով օգտակար տարր մը պիտի դառնային մայր հայրենիքին:

Պ. Այրէս

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԻՆՉ ԱՐԺԵՑ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

●

Վերջ գտան Ծայր. Արեւելքի երկու պատերազմները, Քորէայի եւ Հնդկաչինի, որոնք Բ. Աշխարհամարտի վերջանալէն ի վեր կը շարունակէին տակաւին խլել բազմաթիւ կեանքեր:

1946 Դեկտեմբերին էր որ վճռական փուլի մը մէջ մտաւ Հնդկաչինի պատերազմը: Անկէ առաջ պարզապէս հրոսակային կռիւներ էին, ինչպէս յարձակում չոգեկառքերու վրայ, խանգարում Ֆրանսական նամակներու ցրումի եւն.: 1948ին եւ 1949ին երբ ֆրանսական զօրքը հոն հասաւ, կշիռքը հակեցաւ Ֆրանսայի կողմը:

1949 Դեկտեմբեր 30ին սակայն փոխուեցաւ կացութիւնը երբ Մաօ Ցէ Թունկ ամբողջովին գրաւեց Չինաստանը: Երեք ամիս ետք Փեքին պաշտօնապէս ճանչցաւ Վիէթմինի կառավարութիւնը, եւ 1950 Յունուարին Մոսկուա հետեւեցաւ Փեքինի: Հօ Շի Մին այլեւս առանձին չէր: Շնորհիւ չինական օգնութեան, ան կրցաւ զինել քառասուն ընտրեալ վաշտ: Մաօ Ցէ Թունկ անոր տուաւ զինամթերք, թնդանօթ եւայլն: 1950 Դեկտեմբերին էր որ ֆրանսական դիրքերը, որ Թոնքինը կը պաշտպանէին, թափեցան թղթէ դղեակներու պէս կը գրէ ֆրանսական թերթը:

Քաօ Պանկի դժբախտ իրադարձութեան հետեւանքով էր որ պատերազմը նոր փուլի մը մէջ մտաւ եւ կռիւը ստացաւ միջազգային հանգամանք: Հնդկաչինի պատերազմն ալ նկատուելով Ասիոյ մէջ հահայնավարութեան դէմ պայքար, ինչպէս Քորէայի պատերազմը, Ուոշինկթըն օգնութեան հասաւ Ֆրանսայի եւ Պաօ Տային: Օգնութիւն մը որ մինչեւ վերջն ալ շարունակուեցաւ:

Ժընեւի համաձայնութեամբ Կարմիր գետին աջ ափը հիւսիսային Վիէթնամի մայրաքաղաք Հանոյ, որ կ'անցնի Վիէթնիներու ձեռքը, Հնդկաչինի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկն է: Տասն անգամ քանդուած է պատերազմներու հետեւանքով դարերու ընթացքին եւ տասն անգամ անուն փոխած: 1831էն ի վեր է որ իր ներկայ անունը առած է:

1882ին հրամանատար Ռիվիէռի պահակազօրքը հաստատուեցաւ Հանոյի մէջ:

Թոնքինի այս մայրաքաղաքը այսօր 274 հազար բնակչութիւն կը հաշուէ իր մէջ:

ՕՍԱՐ ՒԱՅԼՏ

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

Կախարդուհին իր ձեռքի քերուըտուքէն հասկցաւ որ անցորդ մը կուգայ: Խընդալով քակեց իր շէկ մազերը որոնք ուսերուն վրայ ինկան, իր ձեռքին մէջ մոլեխինդի փունջ մը բռնելով քարայրին դրան բացուիլը դգաց:

— Ի՞նչ է փափաքդ, ի՞նչ է փափաքդ, բացագանչեց ան երբ տեսաւ թէ չնչասպառ զառիթափը կը բարձրանար ծունկի գալու համար իրեն առջեւ:

Կուզե՞ս ձուկեր ուռկանիդ համար երբ հովը հակառակէն փչէ: Եղէգէ շինուած փոքրիկ սրինգ մը ունիմ որ երբ նուագեմ բոլոր ձուկերը ծովախորշ կը հաւաքուին: Սիրելի բարեկամս, սակայն քեզ կը գոհացընէ՞: Ի՞նչ է փափաքդ: Կ'ուզե՞ս փոթորիկ մը նաւեր ընկղմելու համար, որպէսզի հարստութիւնով լեցուն արկղերը ծովերը քշուին:

Ես մազով եւ ջուրի դոյլով մը շատ աւելի զօրաւոր փոթորիկներ ունիմ քան՝ հովը: Կրնամ ցոկանուեր ծովուն յատակը ղրկել: Բայց այս քեզի գոհացում կրնա՞յ տալ, սիրելի բարեկամս: Ի՞նչ է փափաքդ, ի՞նչ է փափաքդ: Ես գիտեմ հովիտին մէջ բուսնող ծաղիկ մը որ ինձմէ զատ ոչ ոք գիտէ անոր վայրը: Կարմրագոյն թերթիկներ՝ աստղ մը սրտին վրայ, աւիշ մը կաթի նման սպիտակ: Եթէ այս ծաղիկէն հատ մը թագուհիի մը շրթներուն քսես, մինչեւ աշխարհի միւս ծայրը քեզի պիտի հետեւի: Թագաւորին հետ կենակցած անկողինն իսկ պիտի ձգէ քեզ ընկերանալու համար:

Սիրելի բարեկամ, այս քեզի պիտի կրնա՞յ գոհացնել: Ի՞նչ է փափաքդ, ի՞նչ է փափաքդ: Կրնամ զորտ մը ճզմել սանդի մը մէջ ապուր մը շինելու համար եւ մեռած մարդու մը ձեռքովը հրել տալ: Եթէ քու թշնամիդ քնացած ատեն ցնցես, անմիջապէս սեւ իժի մը կը փոխուի եւ իր սիրելի մայրը կրնայ մեռցնել:

Կրնամ նոյնիսկ անիւով մը զատել լուսինը երկինքէն եւ բիւրեղեայ սրուակի մը մէջ ցուցնել մահը: Ինչ է փափաքդ, ըսէ ինծի, ի՞նչ է փափաքդ, ինչ որ ուզես պիտի ընեմ քեզի համար եւ դուն անոր փոխարէնը պիտի վճարես ինծի:

— Շատ ոչինչ բան մըն է փափաքածս, ըսաւ երիտասարդ ձկնորսը, եւ ասոր համար քահանան բարկացաւ ու վռնտեց զիս: Երբ վաճառորդները իմացան փափաքս հեռացան ինձմէ ծաղրելով զիս: Թէպէտեւ մարդիկ կը մեղադրեն քեզ որ ամենադոյզն մեռաքսին համար իսկ չար գիտութեանդ իբր աշխատութեան վարձք կ'առնես, գիտնալով հանդերձ քեզի եկայ:

— Աղէկ, ի՞նչ կ'ուզես, հարցուց կախարդուհին անոր մօտենալով:

— Կ'ուզեմ որ հոգիէս ազատես զիս, ըսաւ երիտասարդ ձկնորսը:

Կախարդուհին գունատեցաւ, սարսռաց եւ իր դէմքը կրկնոցին մէջ պահեց:

— Սիրելի բարեկամս, սիրելի բարեկամըս, ասիկա ընելը սարսափելի բան մըն է, մրմնջեց:

— Հոգիս ի՞նչ օգուտ կրնայ ունենալ ինծի, ոչ կրնամ տեսնել, ոչ կրնամ շօշափել, ոչ մէկ ատեն ճանչցած եմ զայն, ու այնքան ուժով կը խնդար որ իր գորշ մազերը կը ցնցուէին գլխուն վրայ:

— Ի՞նչ պիտի վճարես ինծի, եթէ ըսեմ ինչ որ պէտք է ընես, հարցուց կախարդուհին իր գեղեցիկ աչքերը անոր յառելով:

— Հինգ հատ ոսկի, ուռկաններս, եղէգէ հիւսուած հիւղակս, ուր կը բնակիմ, ներկուած նաւակս որով կը թիավարեմ: Միայն ըսէ ինծի, ի՞նչպէս կրնամ ազատիլ իմ հոգիէս եւ դեռ պիտի տամ բոլոր ունեցածներս:

Ձեռքի մոլեխինդի փունջը ձկնորսին զարնելով ծաղրական խնդուքով մը ըսաւ:

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(5)

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Օգն. Խաչի Պէյրութի մասնաճիւղը որ Հայ Օգն. Միութեան ամէնէն կարեւոր եւ գործունեայ մասնաճիւղերէն մէկն է, իր ընդհ. ժողովը գումարած է Յունիս 25ին: 1953 – 54 տարեշրջանին պահած է 101 սաներ, որոնց համար վճարած է 4830 լ. ոսկի եւ հազար լ. ոսկի ալ տրամադրած է Շրջ. վարչութեան Շթօրայի «Կազդուրման կայան»ին համար, ուր օղափոխութեան կ'երթան իրենց սաները : 840 լ. ոսկի տրամադրած է կարօտ ընտանիքներու, 4000 լ. ոսկի «պնակ մը կերակուր»ի ձեռնարկին : Ընդհանուր մուտք ունեցած է 17.933 լ. ոսկի, իսկ ելք 12.576 լ. ոսկի: Այս տարի ունեցած է նաեւ 50 նոր անդամուհիներ :

ՀԱՐ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀՕՄի 15րդ պատգ. ժողովը որ գումարուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ, տուած է հետեւեալ որոշումները — 1) Զարկ տալ կանացի այս կազմակերպութեան ուժեղացման, անոր շուրջ հաւաքելով նոր սերունդը: 2) Բանալ բարձր մակարդակով գիշերային դպրոց մը, Հայոց պատմութեան, լեզուին ու գրականութեան: 3) Կազմել մարմին մը բոլոր միութիւններէն, պայքարելու համար ուծացման դէմ: 4) Պատրաստել ուսուցիչներ շրջաններուն համար: 5) Աւելցնել որդեգիր ուսանողներու թիւը, շարունակելով պահել Փալանճեան եւ Քարէն Եփփէ ճեմարաններուն մէջ սաներ: 6) Աջակցիլ Արզարեան եւ Զաւարեան դպրոցներուն: 7) Կազմել մշակութային միութիւններ, զարկ տալու համար արուեստի մշակներու գրքերուն հրատարակութեան: 8) Օժանդակել կարօտեալներուն:

ՉԱՐԼՍ ԵՂՈՅԵԱՆ թեկնածու նշանակուած է Մէյն նահանգի (Մ. Նահանգներ) Օրէնսդիր իշխանութեան, շահելով 5121 քուէ, իր գլխաւոր մրցակիցը ստացած է 4591 քուէ: Չարլս, որ զաւակն է ընկեր Ալաջան Եղոյեանի, խմբագիր է առեւտրական թերթի մը :

ՎԱՀԷ ԴԱՒԻԹԵԱՆ (Պէյրութէն) Միացեալ Ազգերու կողմէ կազմակերպուած շարադրութեան միջազգային մրցման մէջ առաջնութիւնը շահող եօթը հոգիէն մէկն է: Իր շարադրութիւնը բաղկացած է երկու հազար բառերէ: Նիւթը՝ Դաստիարակութեան դերը միջազգային իրերահասկացողութեան զարգացման մէջ» : Դաւիթեան հրաւիրուած է Նիւ Եորք, ուր չորս շաբաթ հիւրը պիտի ըլլայ Միաց. Ազգերու Կազմակերպութեան :

ՀԱՄԱՏԱՆԻ (Իրան) Ազգ. դպրոցին յիսնամեայ յոբելեանը տօնուած է Յունիս 27ին: Դպրոցը հիմնուած է շնորհիւ Խորէն վարդապետի եւ կարգ մը սրտցաւ հայրենակիցներու ջանքերուն: Կէս դար առաջ Համատանի հայ համայնքի ծոցին մէջ անպակաս էին յարանուանական պայքարները: Այսաւթիւ հաստատուած է որ Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցիին համար դժուար պիտի ըլլար իր գոյութիւնը շարունակել, եթէ հիմը չդրուէր հայ դպրոցին: Յոբելենական յանձնախումբը իր կոչին մէջ կը շեշտէր թէ դպրոցը կը գտնուի փակման վտանգին մէջ: Բարեբախտաբար Յոբելենական օժանդակ յանձնախումբ մը իր ճիգերով կրցաւ արդիւնաւորել հանգանակութեան գործը կը գրէ «Ալիք»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Փալանճեան ճեմարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 25ին ի ներկայութեան թեմի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի եւ Անթիլիասի միաբանութենէն Դերենիկ սրբազանի :

Ճեմարանի տնօրէն ընկեր Ս. Վրացեան յայտարարած է թէ համաձայն անցեալ տարուան խոստումին ունեցած են նոր շէնք, որու շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ընթացք տալ գիշերօթիկի համար դիմումներու: Մտադրութիւն կայ եթէ դիշերօթիկներու յատկացուած ներկայ յարկաբաժինը լեցուի, նոր յարկ մը եւս աւելցնել: Այս տարի պիտի տօնուի նաեւ ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը: Դպրոցին ելեւմտացոյցին մէկ քառորդը աշակերտական դպրեթոշակներէն կուգայ, մնացեալը միութիւններէ — Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւն, Հայ Օգն. Միութիւն, ինչպէս եւ այլ բազմաթիւ միութիւններ եւ անհատներ: Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանին առթիւ տեղի պիտի ունենան հանդիսութիւններ եւ հանգանակութիւն :

ՀԱԼԷՊԻ Ազգ. «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի շրջանաւարտներուն հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 27ին, աւելի քան երեք հազար հոգիի ներկայութեան եւ նախագահութեամբ Բերիոյ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի : Ներկայ եղած են սուրիական բանակի Հալէպի հրամանատար գնդ. Ալպէռ Քիլէճեան, Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Վահան Յովհաննէսեան եւ Հ. Միքայէլ, կրթական տնօրէնութեան ներկայացուցիչը, ինչպէս եւ բազմաթիւ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ : Ատենապետը՝ խնամակալութեան ատենադպիր Պ. Ստեփան Ինճէեան, բանալով հանդէսը ներկայացուցած է հաստատութեան եօթը տարիներու ճիգերն ու յաջողութիւնները : Գեղարուեստական բաժնէն ետք, ճեմարանին դեր տնօրէն Մ. Թէօլէօլեան ներկայացուցած է կրթական պատկերը, իսկ վարչական կացութեան մասին Խնամակալութեան գանձապահ Յ. Զագըրեան : Ճեմարանէն այս տարի աւարտեցին տասը աշակերտներ: Զարեհ սրբազան շեշտած է թէ ճեմարանը չօշափելի արդիւնքներու հասաւ, անցեալ թէ այս տարի արձանագրելով պատուաւոր նուաճումներ: «Պիտի հասցնենք սերունդ մը հաւատարիմ իր անցեալին, ու ներկային, իր ազգին ու հաւատքով լեցուն դէպի հայ ժողովուրդի ապագան » :

ՄԱՐԳԱՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ հայ բարերարը երեք միլիոն րիալ նուիրած է Թեհրանի մէջ դպրոցական արդիական շէնքի մը շինութեան համար: Բարերարը արդէն գընած է 1050 ք. մ. տարածութեամբ հող :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԱՐՍԱՆՃԱԳԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Պոմոնի մասնաճիւղի կազմակերպած դաշտապարահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 11 Յուլիսին ամբողջ օրը Թրուա Լիւք Ռէսթօրան տը Քոօթ Մօնարի պարտէզին մէջ:

Բազմութիւնը, հակառակ տեղւոյն հեռաւորութեան եկած լեցուցած էր այդ ընդարձակ դաշտը: Պ. Էրտիկեանի բարձրախօսը կը հնչեցնէր ազգային եւ գեղջկական երգեր :

Օրուան նախագահ՝ հայրենակից Պ. Սարգիս Պօյաճեան բանալով հանդէսը պատմականը ըրաւ մեր շրջանին, շեշտելով թէ մէկ կոչով կամաւորներ դէպի ճակատ կ'երթային :

Ներկայիս եւս մենք պէտք ունինք նըման կոչերու, կռուելու համար ճերմակ ջարդին դէմ» :

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ, նուագ: Յարութիւն Իշխանեան ջութակով նուագեց «Կռունկը» եւ «Ծիրանի ծառը», փոքրիկն Շահէն Մրճօյեան արտասանեց «Հայ տղան», Պ. Ս. Միրզաեանի երգերէն ետք խօսեցաւ օրուան բանախօս՝ հայրենակից Մ. Թաշճեան:

«Ունինք մասնաճիւղեր: Կեդրոնը կը գտնուի Քալիֆորնիա (Ամերիկա), ինը տարի առաջ կազմուեցաւ այս միութիւնը: Ամերիկայի մէջ մենք կ'օգնենք աղքատներու, հիւանդներու, մանաւանդ ուսանողներու, որոնց համար ծախսուած է աւելի քան երեսուն հազար տոլար : Ներկայիս ունինք 130 ուսանող Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Կը փափաքինք որ այս թիւը աւելնայ եւ բարձր դասընթացքներու հետեւողներու թիւը բազմանայ, որու համար վերջերս տեղի ունեցած մեր պատգամաւորական ժողովը, հաստատեց կրթական ֆոնտ մը: Մեր պարտականութիւնն է թեւ ու թիկունք դառնալ կեդր. վարչութեան, որպէսզի Նոր Սերունդը Հայ մնայ:Մեր միւս ծրագիրն էգլուխ հանել Զարսանճագի պատմութիւնը, որուն համար մեր կեդրոնը գործնական քայլեր առած է եւ կոչ մըն ալ հրատարակած : Մեզի կը մնայ մեր ամբողջ ուժերը լարել իրականացնելու համար այս ծրագիրը եւս, որպէսզի Հայոց պատմութեան մէջ մութ կէտեր չմնան: Ուստի կոչ կ'ընեմ որ ամէն մէկդ ձեր կարողութեան եւ նախասիրութեան համաձայն գործ ստանձնէք»:

Օր. Լուիզ Տատաեանի երգէն, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեանի ֆանթէզիէն ետք խօսեցաւ Հ. Աւետիք Թալաթինեան, տպաւորիչ ճառ մը: «Վենետիկէն կուգամ: Ս. Ղազար լուսատու փարոսներէն մէկն է: Իտալիոյ մէջ երբ ըսէք թէ Հայ էք, ձեզ կը յարգեն, որովհետեւ գիտեն թէ մշակոյթով, բարոյականով եւ թէ նկարագիրով բարձր ենք : Մենք ունինք հայրենիք մը որ թէեւ փոքր, սակայն օր ըստ օրէ կը ծաղկի եւ կը բարգաւաճի : Այսօր կարմիր է, վաղը կրնայ կանանչ կամ ճերմակ ըլլալ, վարչաձեւերը կուգան ու կ'երթան, հիմնականը հայրենիքն է: Պէտք է աշխատիք հայերէն սորվեցնել ձեր զաւակներուն եւ հայեցի դաստիարակութիւն տալ անոնց» : Դաշտահանդէսը վերջացաւ ժամը 10ին:

Կ. Կարապետեան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բժշկական ուսանող Ժորժ Պուրսալեան Փարիզի համալսարանը աւարտեց եւ Մաճիոն թէզ օնօրապլընով անցուց թէզը:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Պուրսալեան 500 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին :

Ունի ժիա Լամ օդանաւային կայանը եւ անդրշինական երկաթուղին :

Հանոյ մտաւորական կեդրոն մըն է : Ունի համալսարան մը, որ իր մէջ կը խմբաւորէ իրաւաբանութեան, բժշկութեան, դեղագործութեան, գրականութեան բաժինները, ինչպէս եւ գիտութեան բարձրագոյն դպրոց մը: Փաստէօրեան կաճառը որ ամբողջովին քանդուեցաւ 1946ին, բոլորովին վերանորոգուեցաւ: Փոլ Տումէռ, երբ 1898ին ընդհանուր կառավարիչ էր Հնդկաչինի, հիմը դրաւ Ծայրագոյն Արեւելքի Ֆրանսական դպրոցին, որ ամէնէն ճոխ ասիական մատենադարանը ունի :

1873ին երբ առաջին Ֆրանսացիները տեղաւորուեցան հոն, Հայֆոնկ ձկնորսի խեղճուկրակ գիւղ մըն էր: Իսկ այսօր 190 հազար բնակիչ ունի, և Հնդկաչինի երկրորդ նաւահանգիստն է, առաջինը ըլլալով Շօլօն – Սայկոնը: Պատերազմէն առաջ 500 նաւեր կանգ կ'առնէին եւ իր փոխադրութիւնը կ'անցնէր մէկ միլիոն թոնը :

Հայֆոնկ իբրեւ նաւային խարիսխ կը ծառայէր Ֆրանսացիներուն: 1900ին 280 մեթր ցցակամուրջ ունէր, 1939ին 900 մեթր :

1949ին արդէն վերաշինուեցաւ ինչ որ քանդած էին Ճափոնցիները եւ այժմ արդէն ի վիճակի է իր ներածման կարեւոր առեւտուրը ընելու, ինչպէս շաղախի, հում երկաթի եւ ֆոսֆաթի: Ներկայիս մէկ միլիոն ութ հարիւր հազար թոնի գործառնութիւն ունի, կրկինը 1939ին:

Այս քաղաքին մէջ կը բնակին երեք հարիւր հազար Ֆրանսացիներ :

Հնդկաչինի պատերազմին Ֆրանսա եւ դաշնակիցները ունեցան 92 հազար սպանեալ եւ անհետացած: 1945էն ի վեր 800 Սէն Սիրիականներ ինկան: 114 հազար է թիւը վիրաւորներու, հայրենիք վերադարձողներու: Ռազմագերիներու թիւն է 28 հազար :

Թ.Ա.Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Այդ թափով, Բենիամին մինչեւ Շիշլի քալեց, շնչասպառ, քրտնած: Իր ցաւին ու իր տառապանքին շրջանակէն որքան հեռանար այնքան աւելի զովութիւն մը կը զգար իր մէջ, եւ սիրտը պատող երկիւղը կը նուազէր: Ներս մտաւ գարեջրատունէ մը եւ իրարու վրայ մէկ քանի գաւաթ պարպեց զովացուցիչ ըմպելին: Փուռս մը վառեց եւ շարունակեց մտածել :

Բենիամին երբեմն այդ կիներուն կը նայէր կատաղի ու վրիժառու նայուածքով. տանք կամ տանց պէսներ եղած էին իր բոլոր դժբախտութեան պատճառը: Հրեշտակի պէս շնորհալի եւ յաւերժահարսի պէս նազելաշուք այդ էակները թունաւորած էին իր առողջութիւնը, գողցած էին իր դրամն ու իր երջանկութիւնը: Ազէկ կը ճանչնար տանցմէ շատերը, որոնց հետ ապրած էր, շաբաթօրէն ապրած: Մերթ մոլեգին փափաք մը կ'ունենար մէկուն կամ միւսին մօտենալու եւ նախատինք մը թքնելու անոր երեսին:

Ճիշդ այս հակընդդէմ ու արտառոց մտածումներով ըկլուած պահուն, մէկէն ի մէկ դիմացէն եկող մանկամարդ կինմը, շիք եւ սքանչելի արդուզարդով, կեցաւ իր դէմը, ձեռքը երկնցնելով ժպտաշուրթերն եւ արագ արագ.

— Պէնժամէն, դո՞ւն, ըսաւ Ֆրանսերէն, աս ինչ բարեբախտութիւն, որչափ ատեն է չենք տեսնուած. քալենք մէկտեղ եթէ կ'ուզես :

Եւ ուզեց բռնել անոր թեւէն :

Բենիամին վեր նայեցաւ իր պղտորած աչքերովը եւ կնոջը երեսը ծածկող քողին տակ ճանչցաւ իր երբեմնի «բարեկամուհի»ներէն մէկը:

Բիրտ եւ ուժգին շարժումով մը թօթուեց իր թեւը եւ առանց ժամանակ տալու որ կինը շարունակէ իր մտերմութիւնները:

— Ի՞նչ թշուառ կեանք, կը մրմնջէր :

Մթնելու մօտ կառք մը նստաւ եւ Բերա եկաւ: Թօքաթլեանը թեթեւ նախընթրիք մը ըրաւ: Բաւական սփոփուած եւ հանդարտած զտաւ ինքզինքը: Վերջապէս ըլլալիքը ի՞նչ էր: Զաւակ պիտի չունենար եւ կինը, ժամանակ անցնելով, պիտի հաշտուէր այս գաղափարին հետ եւ խընդիրը պիտի փակուէր: Ի հարկին մինչեւ իսկ կարելի չէ՞ր հոգեզաւակ մը առնել :

Աշխարհի վրայ բոլոր ընտանիքները զաւակ կ'ունենան: Եւ միտքը կը բերէր իրեն ծանօթ մէկ քանի ամոլներ որոնք ամուլ մնացած էին. իրենք ալ տանցմէ մէկը կ'ըլլային: Ոչ, այնքան տագնապելու բան չկար: Մանաւանդ որ տօքթէօրը — օ՛, ինչ ազնիւ մարդ — կնոջը մէջէն ամէն կասկած պիտի վանէր իր — Բենիամինի — պատասխանատուութեանը մասին:

Մինչեւ իսկ վայրկեան մը եկաւ որ խնդաց իր յիմարական նօպաներուն եւ սարսափներուն վրայ: Ինք ատա՞նկ ըմբռնած ու վարած էր կեանքը մինչեւ այն ատեն :

Այս տրամադրութիւններով էր որ Բենիամին ելաւ տուն գնաց :

Մալվինէ որ վերջերս իր ամուսնին մըռայլութիւնը եւ տխրութիւնը նշմարած էր, զարմացաւ զուարթ անհոգ տեսնելով զայն, մանաւանդ անանկ պարագաներու մէջ որոնք պարտաճանաչ եւ պատուազգած ամուսինի մը համար գերազանցապէս փափուկ պարագներ էին :

Բժշկական զատավճիռի մը դիմումն իսկ ինքնին խորապէս տխրեցուցիչ եւ ամօթալի բան մը կը թուէր Մալվինէի, եւ հետեւեալ օրը յետ միջօրէին, ամուսնին հետ տունէն դուրս ելած միջոցին սաստկապէս կը ցաւէր ամուսնացած ըլլալուն, զղջանքով լի այդ ստորնացնող ծայրայեղութեանց համար, որոնց հարկադրուած էր հանդուրժել եւ որոնք իր կնոջական հպարտութիւնը ծայր աստիճան կը վիրաւորէին :

— Օդը այնքան գեղեցիկ է, Մալվին, կ'ըսէր Բենիամին մտնելով անոր թեւը, որ բժիշկէն ելլելէ յետոյ կառքով պտոյտ մը ընենք մինչեւ Շիշլի, կը բացուիս :

— Ատիկա կախում պիտի ունենայ բժիշկին յայտարարութիններէն, պատասխանեց Մալվինէ յանդիմանական շեշտով մը: Իրաւ որ շատ զարմանալի մարդ ես, Բենիամին. ասանկ հոգեբանական բոպէի մը պտոյտի վրայ կը մտածես. այդ անտարբերութիւնդ նեղացուցիչ է :

— Կ'ուզէիր ուրեմն որ ես ալ քեզի պէս սպաւորի ձեւեր առնէի. քուկդ ինչի՞ կը նմանի, գիտե՞ս. մարդ կայ որ ամէն տեսակ հանդստութիւն, ամէն առաւելութիւններ վայելելով հանդերձ, բանի ցաւ մը կը ստեղծէ իրեն համար, որպէս գիտապի. հաճոյք մըն ալ ատ ըլլար կարծես :

— Արդէն յայտնի է որ, ըսաւ Մալվինէ, մենք բոլորովին տարբեր նկարագիր եւ կազմուածք ունինք: Ատիկա անշուշտ դժբախտութիւն մըն է: Ապա՞յց, ահաւասիկ այս բոպէիս ես տխուր եմ, եւ դուն, եթէ ոչ չափազանց զուարթ, անտարբեր ես, իրր թէ խնդիրը մեր կեանքին հետ, մեր պատիւին հետ, մեր երջանկութեանը հետ սերտօրէն կապ ունեցող հարցի մը լուսաբանութեանը վրայ չի դառնար :

ՆՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

թիւնները արդէն բարեկամական չէին, այս դէպքն ալ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ, հրահրելով կիրքերը:

Անգլիոյ պետական շրջանակներ խորհուրդ տուին Պ. Էթլիի առժամաբար յետաձգել աշխատաւորական երեսփոխաններու ծրագրած այցելութիւնը դէպի Փեքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ, Պ. Պերնար Լաֆէ, անցեալ շաբթու հիմնարկէքը կատարելով 1050 բնակարաններու շինութեան, յայտարարեց թէ առաջին շարքն է այս, չորս հազար բնակարաններու որոնք պիտի կառուցուին Փարիզի շրջականները, Փորթ տէ Լիլայէն մինչեւ Փորթ տը Վերսայլ: Այս առթիւ ցաւով յայտնեց թէ Փարիզ Ֆրանսայի այն քաղաքն է ուր մարդիկ ամէնէն աւելի կը նեղուին բնակարանի տագնապէն: «Առ նուազն 150.000 նոր բնակարաններու պէտք ունինք մայրաքաղաքին մէջ եւ կարելի է երեսուն հազար շէնքեր շինել ամէն տարի: Բայց կառավարութիւնն ալ պէտք է դիւրութիւններ ընծայէ զանազան ընկերութեանց, որպէսզի փոխառութիւններ կնքեն եւ 12.000 – 15.000 բնակարաններ շինեն ամէն տարի»: Վերաշինութեան նախարարը, որ ներկայ էր արարողութեան, շնորհաւորելով նոր ձեռնարկը, բացատրեց թէ հարկ է բնակարաններ շինել նաեւ Փարիզի ներքին թաղերուն մէջ:

ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀ Պ. ՔՕԹԻ եւ տիկինը որ քանի մը օր Ամսթերտամ հիւր եղած էին թագուհիին եւ իշխան Պեռնարի, անցեալ օր վերադարձան Փարիզ: Վարչապետը եւ բազմաթիւ կառավարական անձնաւորութիւններ հանրապետութեան նախագահը դիմաւորեցին Վիլլաքուպլէյի օդակայանը: Օգոստոսին Ռընէ Քօթի Պանեօլ տը Լոռն կը մեկնի, ինչպէս իրեն յանձնարարած է բժիշկը:

ԿՌԻՒՆԵՐԸ դադրեցան երէկ հիւսիսային Վիէթնամի մէջ: Հարաւային Վիէթնամի մէջ ալ հրացանաձգութիւնները պիտի վերջանան յառաջիկայ կիրակի: Լաոսի մէջ՝ Օգոստոս վեցին, Քամպոճի մէջ Օգոստոս 7ին:

Պ. ԷՌԻՕ անգլիական թերթի մը մէջ յօդուածով մը կը բացատրէ իր ընդդիմութիւնը միացեալ բանակի ծրագրին: Երեսփ. Ժողովի նախագահը մասնաւորաբար կը քննադատէ Պոնի համաձայնութիւնները եւ կը կարծէ թէ ազատ ձգուած է Գերմանիան՝ ուզած ատենը հակելու դաշնակիցներուն կամ Խ. Միութեան կողմը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ որոշեցին վճարել 300 հազար տոլար արեւմտեան Գերմանիոյ, իբրեւ վարձք դեսպանատան, որ գրաւած էին պատերազմին միջոցին:

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը առջի օր պաշտօնապէս բացումը կատարեց նոր խորհրդարանին:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ երկու հարիւր հազար եգիպտացիներ զանազան շրջաններ արձակուրդի գացին այս ամառ, շնորհիւ կառավարութեան եւ բարենպատակ միութիւններու օժանդակութեան:

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐՈՒ խումբ մը կողոպտեց Մարսէյլի Թաղապետական սնտուկին պարունակութիւնը՝ ինը միլիոն Ֆրանք:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն արձակուրդէն առաջ փակել իրենց հաշիւները:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք նաեւ թէ արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան համար անհրաժեշտ է նշանակել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ կցել 100 փրանք:

Ընթերցողներու համար արձակուրդի բաժանորդագրութիւններ կ'ընդունինք: Մէկ ամսուան բաժնեգին՝ 300 ֆր.:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը, Հոկտեմբեր 31ին:

★

Կիրակի 17 Հոկտեմբեր, հանդէս ի պատիւ ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՍՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 8ին ամբողջ օրը, վալօն տը Սըրիժիէ, (Սէփթիէմ լէ Վալօն)

Շրջանային կոմիտէն կը թելադրէ բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, այժմէն միջոցներ ձեռք առնել դաշտավայր երթալու համար:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններ ագարակին մէջ, Սէն Լու, Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կազմակերպած է, ի պատիւ իր մարզիկներու դաշտահանդէս մը: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ մարզասէր հասարակութիւնը:

Պիտի մրրթուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի շահած ոչխարը Սիէպի մրցումէն: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1954 1955 ուսումնական տարեշրջանի համար: Կը խնդրուի բոլոր հայ ծնողներէն, որոնք կը փափաքին ազգային այս դարաւոր հաստատութեան մէջ ապահովել իրենց զաւակներուն տոհմային եւ ֆրանսական կրթութիւնը, օր առաջ, դիմել տեսչութեան, արձանագրութեան համար:

Մուրատեան վարժարանի այցելութիւնները՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի օրերը եւ ժամադրութեամբ:

Direction Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի ի թիւին առաջին յօդուածը «Ճանապարհ Խաչի« գրած էր մեր վաղեմի աշխատակից՝ Նիկողոս Սարաֆեան: Տպագրական սխալի մը հետեւանքով քանի մը թիւերու մէջ լոյս չէ տեսած ստորագրութիւնը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանի խնամակալութիւնը 1954 – 1955 դպրոցական տարեշրջանին համար կը փնտռէ.—

Ա) Ուսուցչուհի մը, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներուն քաջ տեղեակ, որ միեւնոյն ատեն, իբրեւ գիշերօթիկ, հըսկողի պաշտօն պիտի կատարէ:

Բ) Երկու ուսուցչուհի հայերէնի լաւապէս տեղեակ, ֆրանսերէնի եւ ձեռական աշխատանքներու բաւականաչափ ծանօթ, դարձեալ գիշերօթիկ եւ հսկողի պաշտօնով:

Թեկնածուները պէտք է դիմեն մինչեւ Յունիսի վերջը, վարժարանի խնամակալութեան, 1 Պուլվ. տիւ Նոռ, Լը Ռէնսի. ՍԷՆ Է Ուազ:

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը: Իջնել Փավիյյօն սու Պուա:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ'ունենայ Ժիւրա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 5էն մինչեւ Օգոստոս 31:

Այն բոլոր երիտասարդ – երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ'ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց:

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ:

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ'ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն:

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 ֆր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սենեակին վարձքը:

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
226 Rue Saint-Denis, Paris

Հեռ. Սանթրալ 28–34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը:

Շոգեկառքի ժամերը

- Gare de Lyon -
descendre Mortier.
23h.05, voiture direct Paris Belgarde.
8h. 20 train rapide Paris Suisse.
changer à Audelot.
corresp. Micheline direction Morez.
descendre Mortier.
Plein tarif 2905frs.

×

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ խոհարարուհի մը, բանակումին համար: Դիմել Պ. Գ. Փափազեանի, նոյն հասցէին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ Առաքելութիւնը դէպի Լուրտ ուխտագնացութիւն մը կազմակերպած է Օգոստոս 26էն Սեպտեմբեր 2: Մասնակցիլ ուզողները կրնան արձանագրուիլ մինչեւ ամսոյս վերջը, 78 ռիւ Ռապլէ, Լիոն:

Յուլիս 31էն վերջ արձանագրութիւն չընդունուիր: Մանրամասնութիւններու համար դիմել նոյն հասցէին:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Օր Լուաքի մէջ այրի տիկին մը սենեակներ կը տրամադրէ արձակուրդի համար, ուտելիքով միասին (փանսիօն): Մատչելի պայմաններ: Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

1.— Պ. Յ. Յովակիմեանէ (Էքս լէ Պէն, Սավուա), ողբացեալ Արմենակ Սանտալեանի մահուան առթիւ 5000 Ֆրանք:

2.— Էլմաեան եւ Գ. Պահրի ընտանիքներու կողմէ, Տիկին Զապէլ Սարգիսեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազարական Ֆրանք:

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Պ. ՎԱԶՐԻԿ ՇԸՏԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած
24 Յուլիս, 1954 Փարիզ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 9ին, սովորական վայրը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՈՄՍԻ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

«Խոնարհ հերոսները» եւ «Իմ Յուշերը» տրամադրելի են տակաւին:

Դիմել Գավէզեանի՝
Cavezian, 37 Rue de Trevise
Paris (9e)

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿԱՄ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆ. Կալ. Խաչի Տէսինի դպրոցին համար: Նախընտրութիւն կը տրուի այր եւ կնոջ: Գոհացուցիչ պայմաններ (բնակարանը ապահովուած): Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, 12 Ռիւ Նանսէն, Տէսին (Իզէռ):

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի դետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր:

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9.30ին: Ա. շոգեկառքը ժամը 9.30ին, յաջորդը կը մեկնի 10.30ին:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները:

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 փրանք, երթ ու դարձ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն: Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր:

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ. տիւ Նօռ, Էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթօքարով դէպի Թրէփոր, կիրակի 1 Օգոստոս:

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ:

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ: Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին:

Մասնակցութեան ծախս 1000 Ֆրանք:

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ:

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

- Imp. Araxes 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. — Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒԼԻՍ * JEUDI 29 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7431 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2842

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԻՏԻԷ ՀԵԾԵԼԱԳՈՒՆԴԵՐԸ

★

Սուլթան Մահմուտ Բ.ի օրով տեղի ունեցաւ յունական ապստամբութիւնը, որուն յաջորդեցին Մէհմէտ Ալի փաշայի եւ որդւոյն Իպրահիմ փաշայի արշաւանքները Եգիպտոսէն դէպի Սուրիա ու Կիլիկիա :

1839 Յունիս 24ին Մծբինի ճակատամարտին մէջ Իպրահիմ փաշա ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ Օսմ. բանակին դէմ: Չորս օր վերջ կը մեռնէր Սուլթան Մահմուտ :

Իրեն յաջորդեց 16 տարեկան տղան Ապտիւլ Մէճիտ, որ 1839 Նոյեմբեր 3ին, մեծ պետութեանց ճնշումին տակ, հանդիսաւորապէս հրատարակեց Կիւլհանէի խաթթը Շէրիֆը, որով կը խոստանար ջնջել խտրութիւնը իսլամի եւ քրիստոնեայի միջեւ: Օրէնքին առջեւ հաւասար պիտի ըլլային բոլորը, կառավարութիւնը կ'երաշխաւորէր իր բոլոր հպատակներուն կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւնը, տուրքերը հաւասարապէս պիտի բաշխուէին բոլորին միջեւ, իսլամ, քրիստոնեայ ու հրեայ պիտի նկատուէին իբրեւ մէկ հօր զաւակներ :

Այս առթիւ ձեռնարկներ եղան վերջ տալու Քիւրտերու աւազակութեանց եւ վարժեցնելու զանոնք նստակեաց կեանքի: Տեղ տեղ դաշտաբնակները սկսան երկրագործութեամբ պարապիլ, իսկ ցեղապետներն ու լեռնականները շարունակեցին զբաղիլ խաշնարածութեամբ :

Եւ սակայն երբեք չդադրեցան աւազակութիւն ընելէ :

Ղրիմի պատերազմէն (1854 – 55) վերջ, 1856ին Փարիզի մէջ գումարուած վեհաժողովին ընդունեցան նաեւ Թուրք պատուիրակներ, որոնք յայտնեցին թէ լուրջ բարենորոգումներ պիտի մտցուին Օսմ. կայսրութեան մէջ: Փաստը այն՝ որ 1856 Փետրուար 18ին Ապտիւլ Մէճիտ հրատարակած էր երկրորդ խաթթը Հիւմայունը, որով կը խոստանար ոչ-իսլամներուն առջեւ բանալ պետական ու զինուորական բոլոր ասպարէզները, վերջ տալ անարդարութեանց եւ զեղծումներուն, պատժել աւազակութիւնները եւն.:

Եւ սակայն հայկական նահանգներուն մէջ շարունակուեցան քրտական հարստահարութիւնները, Թուրք իշխանութեանց քաջալերութեամբ :

1877 – 78ի ռուսեւթուրք պատերազմէն վերջ, Պերլինի մէջ Հայերուն շնորհուեցաւ հռչակաւոր 61րդ յօդուածը, որ զիրենք պիտի ազատէր «Քիւրտերու եւ Չէրքէզներու» ասպատակութիւններէն :

Սուլթան Համիտ իր «բարենորոգումներ»ուն սկսաւ պատմական Հայաստանի անունը «Քիւրտիստան»ի փոխելով : Ու հրաւիրեց քիւրտ ցեղապետ Կէյլանիզադէ Շէյխ Ուպէյտուլլահը — որ 50.000 քիւրտ զինուորներով մասնակցած էր ռուսեւթուրք պատերազմին — արշաւել Հայաստանի վրայ եւ աւերել զայն :

Բարեբախտաբար Շէյխը փոխանակ Հայաստանի վրայ քալելու իր զինուորները ուղղեց դէպի Պարսկաստան: Իրեն միացաւ զաւակը Ապտիւլգատէր 55000 զինուորներով: Ուրմիան գրաւելէ վերջ, հայր ու որդի կը քալէին Թաւրիզի վրայ, երբ արտաքին միջամտութեամբ ետ քաշուեցան :

Համիտ չյաջողեցաւ իր ծրագրին մէջ, սակայն դիմեց աւելի հիմնական միջոցի մը: Մասնաւոր ֆէրմաններով հրահանգեց քիւրտ ցեղապետներուն, որ կազմեն Համիտիէ հեծելագունդեր :

1883ին գերման զօրավարներ հրաւիրած էր՝ օսմանեան բանակը վերակազմելու համար : Կը կարծուի թէ Ֆոն Տէր Կոլց փաշան խորհուրդ տուած էր Սուլթան Համիտին կանոնաւոր բանակէն դուրս կազմելու Համիտիէ հեծելագունդերը :

Ասոնք սահմանուած չէին երկիրը պաշտպանելու արտաքին թշնամիներու դէմ :

Մեծ թիւով քիւրտ եւ ալպանացի զինուորներ Ըլտըզի պալատին մէջ կարմիր սուլթանին պահակի դերը կը կատարէին: Իսկ հայաբնակ նահանգներու մէջ Համիտիէ զօրագունդերու պաշտօնն էր ահուսարսափի մէջ պահել հայ խաղաղ բնակչութիւնը :

Համիտիէները դարձան նոր Ենիչէրիներ: Կը վայելէին լայն առանձնաշնորհներ՝ ասպատակելու եւ կողոպտելու համար անպատիժ, տեղական իշխանութեանց մեղսակցութեամբ : Ձերբ էին ամէն տուրքէ :

Անգլիացի ճանապարհորդ Լինչ, որ երկու հոյակապ հատորներ գրած է Հայաստանի մասին, կ'ըսէ թէ՝ «Համիտիէները, որոնց գլխաւոր կեդրոնն է Մանազկերտ, կը բաղկանան երեսուն գունդերէ, իւրաքանչիւրը անուանապէս վեց հարիւր հոգինոց, բայց երբեք միասին մարզանք չեն կատարած : Երբ 1892ին զօրահանդէս մը կատարուեցաւ Էրզրումի մէջ, անոնց թիւը երկու հազարի չհասաւ »:

Իսկ Հայերու բարեկամ Տոքթ. Եոհաննէս Լէփսիուս 1900ին կը գրէր թէ «Համիտիէներու բանակը եղած է աւազակներու ընկերութիւն մը: Այս անկանոն զօրագունդերը պատերազմի ժամանակ տունը կը մնան, եւ երբ կանոնաւոր բանակը հեռացած է, երկիրը աւերակ կը դարձնեն »:

Համիտիէ զօրագունդերը փորձանք դարձան թէ՛ Հայերուն եւ թէ Թուրք կառավարութեան գլխուն, ճիշդ ինչպէս եղած էին Ենիչէրիները դարերով, մինչեւ որ Սուլթան Մահմուտ բնաջնջեց զանոնք 1826 Յունիսին :

1908ի Օսմ. սահմանադրութենէն, մանաւանդ 1909 ապրիլին Սուլթան Համիտի գահընկեցութենէն վերջ գոյութեան իրաւունք չունէին այլեւս Համիտիէ հեծելագունդերը, որոնք ջնջուեցան՝ շատ գէշ յիշատակ մը ձգելով իրենց ետեւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

★

ՀԷՆԱՆԻ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԴԷՊՔԸ

★

ԲՈՂՈՔՆԵՐ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չինաստանի սահմաններուն մէջ գտնուող Հէնան կղզիին վրայ տեղի ունեցած օդանաւային վերջին դէպքերը մեծ յուզում պատճառեցին շահակից երկիրներուն մէջ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները առանձին բողոքագիրներով կ'ամբաստանեն Չինաստանը՝ իբրեւ պատասխանատու գործուած «ամարդի» արարքին համար : Կը պահանջեն որ Չինաստան անհրաժեշտ բոլոր միջոցները գործածէ, արգիլելու համար նման յարձակումները ամերիկեան եւ անգլիական օդանաւերուն վրայ՝ Հարաւային Չինաստանի ջուրերուն մէջ: Ամերիկայի բողոքագիրը կը դատապարտէ «Չինացիներուն այս բարբարոսային եւ անօրէն յարձակումը» անգլիական օդանաւին վրայ, ուր կորսուեցան տասը անձեր, որոնց երեքը Ամերիկացիներ : Կը պահանջէ հատուցում ամերիկացի զոհերուն համար եւ խիստ պատժի ենթարկել պատասխանատուները :

Անգլիական կառավարութիւնն ալ նմանօրինակ բողոքագրով մը կը ծանրանայ մասնաւորաբար Փեքինի բողոքին այն կէտին վրայ, ուր կ'ըսուի թէ «առանց ազդարարութեան պիտի կրակեն այն բոլոր օդանաւերուն վրայ որոնք կը մտնեն մեր ջուրերը անգլիական կորսուած օդանաւին վրայ հետազօտութիւններ կատարելու նպատակով»: Լոնտոն բողոքի այս ձեւը կը գտնէ հակառակ բոլոր միջազգային սովորութիւններուն :

Միւս կողմէ Չինաստան կը բողոքէ ամերիկացիներուն կողմէ վար առնուած չինական երկու օդանաւերուն համար : Բողոքագիրը կ'աւելցնէ նաեւ թէ զանազան Թուականներուն ամերիկեան օդանաւեր անցած են Չինաստանի օդային սահմանները եւ ռմբակոծած չին եւ լեհ նաւեր: Այս պատճառներով Չինաստան «յետագայ հետեւանքներու ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ձգէ Մ. Նահանգներուն վրայ» կ'եզրակացնէ բողոքագիրը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, 1954 Մարտ 19էն մինչեւ Յուլիս 23 կատարուած են 301 մահափորձեր: Սպաննուած են 74 Ֆրանսացիներ, վիրաւորուած՝ 87 հոգի: Բնիկներէն սպաննուած են 21, վիրաւորուած՝ 52, անհետացած՝ հինգ հոգի: Ուրեմն չորս ամսուան մէջ սպաննուած են մօտ հարիւր հոգի, վիրաւորուած՝ 140 հոգի, Ֆրանսացի եւ տեղացի: Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ: Կառավարութիւնը որոշած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել յանուն ապահովութեան եւ փութացնել բարենորոգումները :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

« ՕՀԱՆՆԷՍ ԱՂԲԱՐ »

Նոր տխրուՙն մը :

Անոր պէս բան մը :

Ամերիկացիները նոր հրթիռ մը փորձեր են վերջերս, հիւլէական ծայրամասով մը: Եւ, իբրեւ ինքնատիպ գիւտ, անունն ալ դրեր են *Պարկեշտ կամ Համեստ Ճօն*:

Հայերէնի թարգմանելով, կը դառնայ « *Օհաննէս աղբար*» :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս հրթիռը ունի ութ մեթր երկայնութիւն եւ կրնայ 32 քիլոմեթր բարձրութեան մը հասնիլ, դէպի երկինք, անհետանալով ամպերուն կամ կապոյտին մէջ:

Երեք հոգի բաւական են եղեր, արձակելու համար այս նոր զէնքը:

Կոճակ մը կը սեղմեն եւ չարաշուք հիւլէն իր դերը կը կատարէ :

Անշուշտ ձեռնարկը վարչական պաշտօնէութիւն մըն ալ պիտի ունենայ :

Ինչպէս կը տեսնէք, ռազմատենչ գլուխները տակաւին արտասանած չեն վերջին խօսքը, կարելի եղածին չափ դիւային, մահացու զէնքեր հնարելու համար :

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի մրցակցութիւնը, Ազատ եւ Անազատ պետութեանց միջեւ :

Դեռ անցեալ շաբթու, Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարէշալ Բուլկանին, բարձրաձայն կը յայտարարէր, Վարշաւայի մէջ.

— Քանի որ Ամերիկացիները չեն դադրեցներ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու շինութիւնը, մենք ալ պիտի շինենք, որպէսզի անպաշտպան չմնայ մեր երկիրը :

Պիտի չզարմանամ, եթէ վաղը Մոսկուայի թերթերը ծանուցանեն թէ խորհրդային գիտնականներն ալ նոր եւ աւելի ահարկու, երկնասլաց հրթիռ մը հնարած են, կոչելով զայն «Իւան Աղբար»:

Ռուսերը Իւան Աւեղ մը ունին արդէն, որ բոլշեւիկներուն ալ համարումը կը վայելէ այսօր:

Այս նոր հրթիռն ալ կրնայ պատմական դառնալ, եթէ մանաւանդ ամերիկեանը գերազանցէ, դէպի երկինք սլանալով 50 քիլոմեթր բարձրութեամբ :

Խե՛ղճ Օհաննէս կամ Իւան աղբարներ ի սփիւռս աշխարհի :

Ձեր անունը միայն աշխատանք եւ բարութիւն կը նշանակէր բոլոր ազգերուն մէջ:

Գիւղացի կամ բանուոր, դուք ցարդ սահմանուած էիք վարելու, ցանելու, կառուցանելու: Ամէն տեսակ բարիքներ պարգեւելու մարդկութեան :

Մինչդեռ ահա կը փորձեն մահազդի մը հոմանիշ դարձնել ձեր անունը: Տըխրութի՜ն ...

Եթէ աշխարհի բոլոր Օհաննէսները, Ճօները, Ժաները եւ Իւանները միացեալ ճակատ կազմէին յանուն ազատութեան եւ արդարութեան, հիւլէական եւ ջրածին ուժերը պիտի դառնային ոչ թէ պատուհաս, այլ գործիք խաղաղութեան եւ բարօրութեան :

Պիտի դառնային իրապէս Օհաննէս աղբարներ,— խորհրդանշան շինարար գործունէութեան: Պարկեշտ, համեստ եւ իմաստուն, ինչպէս եղած են դարերու ընթացքին :

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք դերասան Սարիմ Մաքսուտեանի մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 28ին, չորեքշաբթի առտու յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Մաքսուտեան քանի մը օրառաջ հիւանդանոց փոխադրուած էր եւ ենթարկուած վիրաբուժական գործողութեան: Հանգուցեալը ուսուցչական պաշտօն վարած է Սկիւտարի Կարապետեան վարժարանին մէջ: Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօրը Գրիգոր Վահանի :

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

●

Չորեքշաբթի գիշեր վերջացան անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները՝ Սուէզի պարպումի պայմաններու շուրջ : Բանակցութիւններ որոնք տարիներէ ի վեր կը ձգձգուէին իբրեւ հետեւանք երկու երկիրներուն իրենց պահանջներուն վրայ անդրդուելի մնալուն :

Համաձայն նոր պայմանագրութեան անգլ. զինուորները Սուէզը պիտի պարպեն քսան ամսուան ընթացքին: Կեդրոնի ամրքաւորումներուն քաղաքային մասնագէտները պիտի մեկնին զօրքը հեռանալու Թուականէն եօթը տարի վերջ: Անգլ. զօրքը պիտի վերադառնայ Սուէզի ամրքաւորումները, արաբական պետութիւններուն եւ կամ Թուրքիոյ դէմ յարձակման մը պարագային: Պայմանագրին մէջ չէ յիշուած Իրանը, որ առաջարկուած էր Մ. Նահանգներուն կողմէ :

Համաձայնագրին ամբողջութիւնը պատրաստ պիտի ըլլայ մինչեւ մէկ ամիս, երբ պիտի լրանան այլեւ այլ մանրամասնութիւններ: Ինչպէս կը յիշուի Անգլիա Սուէզի մէջ կը պահէ 80 հազար զինուոր: Հրատարակուած զեկոյցին մէջ երկու երկիրներու ներկայացուցիչները կը յայտարարեն հաւաքաբար թէ «այս համաձայնութեամբ վերջ պիտի գտնեն թիւրիմացութիւններն ու անհամաձայնութիւնները, եւ պիտի նպաստեն 2 երկիրներու յարաբերութիւններու բարելաւման :»

Պահպանողական քառասուն երեսփոխաններ բացարձակապէս կը հակառակին անգլ. զինուորներու Սուէզը պարպումի այս ձեւին եւ որոշած են չքուէարկել նոր դաշնագիրը, ինչ որ պիտի խախտէ Չըրչիլի դահլիճին դիրքը, գրած էինք նախապէս: Սակայն կառավարութիւնը ապահոված է աշխատաւորականներուն համաձայնութիւնը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

●

Մեր մէջ կաթողիկոսներու ընտրութիւնը եղած է այլազան ձեւերով: Սկզբնական շրջանին, Լուսաւորիչէն սկսեալ, Լուսաւորչի սերունդի անդամներէն մին կ'ընտրուէր կաթողիկոս, եւ օրուան թագաւորն ու նախարարները կը վաւերացնէին այդ ընտրութիւնը :

Եղած է ատեն մը, երբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներն ու վանահայրերը միայն ընտրած են կաթողիկոսը: Նոյնպէս, արար էմիրներն ու Շահերը եւ Երեւանի խանը ճնշում բանեցնելով ընտրել տուած են իրենց ուզած կաթողիկոսը:

Գաղիկ Արծրունիի հրահանգով եւ ճնշումին տակ Գրիգոր վկայասէր ընտրուած է կաթողիկոս: Գրիգոր Վկայասէր ինք ընտրել տուած է իրեն աթոռակից Բարսեղ Անեցին, իսկ Բարսեղի հաւանութեամբ եւ ցուցմունքին վրայ՝ կաթողիկոս եղած է Գրիգոր Պահլաւունին, որ իր վախճանումէն քիչ առաջ կաթողիկոս ընտրել եւ օծել տուած է իր եղբայրը՝ Շնորհալին :

Նոյնպէս, մօտիկ անցեալին, Կիլիկիոյ գահին վրայ նստած են Աջապահեան ընտանիքէն եօթը կաթողիկոսներ, առանց ժողովրդական ընտրութեան: Բայց, անցեալ դարու վաթսունական թուականներուն, երբ Պոլսոյ մէջ Ազգային Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ, եւ այդ թուականէն ալ առաջ ռուս պետութիւնը իր Պոլոժենիյան հրատարակեց էջմիածնի կաթողիկոսի ընտրութեան ձեւի մասին, այնուհետեւ նոր ու օրինաւոր հունիմէջմաւ երկու աթոռներու պահակալներուն ընտրութիւնը: Պոլոժենիյան աւելի խիստ էր կաթողիկոսի ընտրութեան հարցին մէջ, քանի որ երկու առաւելագոյն քուէ ստացողներէն ցարը իր ուզածը կը վաւերացնէր, ինչպէս որ պատահեցաւ Մելքիսեդեկի եւ Մակարի ընտրութեան ատեն : Մելքիսեդեկ Մուրատեան աւելի քուէ ստացած էր, քան Մակարը, բայց ցարը Մակարի ընտրութիւնը վաւերացուց, որով Մակար ցարընտիր կաթողիկոս անունը առաւ :

Թէեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսներու ընտրութեան համար մասնաւոր օրէնք մը գոյութիւն չունէր, բայց Պոլսոյ Կեդրոնական Վարչութեան հրահանգով եւ Ազգ. Սահմանադրութեան ոգիով՝ առաջին անգամ 1871ին, Կիլիկիոյ թեմերէն ընտրուած Պատգամաւորական ժողովին մէջ բացարձակ մեծամասնութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոս կ'ընտրուի Մկրտիչ Քէյֆսիզեան եւ կը վաւերացուի Թուրք կառավարութեան կողմէ :

Քէյֆսիզեանէն ետք՝ Սահակ Խապայեան կ'ընտրուի 1902ին: Եւ այսպէս կը շարունակուի մինչեւ հիմա, Ազգ. Սահմանադրութեան գծած ուղղութեամբ :

Բարգէն աթոռակից կաթողիկոսի ընտրութեան ատեն՝ ոչ Հալէպի, ոչ ալ Պէյրութի մէջ, Գաւառական Ժողով գոյութիւն չունէր, ուստի՝ պատգամաւորները կիլիկեան թեմերու թիւին համեմատ ընտրուած էին Սահակ կաթողիկոսի կողմէ, միշտ պահելով եկեղեցականներու եւ աշխարհականներու թուական համեմատութիւնը, այսինքն պատգամաւորներու մէկ երրորդը եկեղեցական, իսկ երկու երրորդը աշխարհական :

Այժմ, Կիլիկիոյ աթոռակալը ոչ միայն կաթողիկոս է, այլեւ պատրիարք՝ իր վարչական գործունէութեամբ. այնպէս որ հարկ տեսնուեցաւ նոր կանոնագիր մը ունենալ վարչական գործերը կանոնաւորելու համար: Այդ կանոնագիրը պատրաստուեցաւ 1941ին եւ վաւերացուեցաւ տեղապահ Կարոյեան սրբազանին կողմէ: Դժբախտաբար, կանոնագիրը առկախուած է ինչ ինչ նկատումներով եւ տարակարծութեանց ու բսի բսաւներու տեղի տալու պատճառ դարձած է :

Անուրանալի ճշմարտութիւն է, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը պէտք է կատարուի ժողովուրդի փափաքին համաձայն, արժանաւորագոյն անձի մը վրայ: Ցարդ ընտրուած կաթողիկոսները — Սահակ կաթողիկոսէն ետք — այդ ձեւով ընտրուած են: Բարգէն աթոռակից կաթողիկոսը Խապայեան կաթողիկոսի փափաքին համաձայն ընտրուեցաւ: Պետրոս կաթողիկոս Սարաճեանի ընտրութիւնը նոյնպէս կատարուեցաւ փոքրամասնութեան փափաքին ընդառաջելով, մինչ մեծամասնութեան ընտրելին էր Գարեգին արք. Խաչատուրեանը :

Նոյնը պատահեցաւ հոգելոյս Գարեգին կաթողիկոսի ընտրութեան ատեն, երբ պատգամաւորներու բացարձակ մեծամասնութեան թեկնածուն էր դարձեալ Գարեգին արքեպիսկոպոս Խաչատուրեան: Բայց, համերաշխութեան համար, տեղի տուին պատգամաւորները եւ ջերմ եռանդով միաձայնութեամբ ընտրեցին Գարեգին կաթողիկոսը :

Գարեգին կաթողիկոսի վախճանումէն ետք՝ կիլիկեան թեմի ժողովուրդին սրտեռանդն փափաքն էր, — մանաւանդ «Յառաջդիմական» պլոքին, որ այս անգամ Գարեգին արքեպիսկոպոս Խաչատուրեան, իբրեւ արժանաւորագոյն, գիտնական ու վարչագէտ եւ անբասիր բարձրաստիճան կղերական, բազմի Կիլիկիոյ աթոռին վրայ: Բայց, վերէն եկած հրամանի մը վրայ, նահանջ մը բրաւ «Յառաջդիմական» պլոքը, մանաւանդ «Էջմիածին» թերթին մէջ լոյս տեսած յայտնի խմբագրականէն ետք, ուր որոշապէս Էջմիածնի թեկնածուին անունը տրուած չէ:

Այսքան անկայուն մտայնութեան տէր անձերու հետ գործ ունենալ, իրաւ որ սրտացաւ ազգայիններու համար անտանելի վիճակ մըն է :

Կիլիկեան աթոռի պաշտօնաթերթի վերջին թիւին մէջ խմբագիրը կը ջատագովէ, որ պատգամաւորները երբ կաթողիկոսի ընտրութիւն կատարեն՝ լսեն ժողովուրդին — դուն լսէ՝ Յառաջդիմականներու — փափաքը եւ ընտրեն այնպիսի մէկը, որ բոլորէն սիրուած ըլլայ, եւ համերաշխութիւն գոյանայ ժողովուրդին մէջ :

Դիւրաւ հասկնալի է «Հասկ»ի բառը, եւ արդէն իր թեկնածուն ալ ծանօթ է ...

Մենք «Յառաջդիմական»ներու թեկնածուին մասին առ այժմ բան չունինք ըսելիք. բայց, սա կէտը որոշ պէտք է ըլլայ, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան համար պատգամաւորներու մեծամասնութեան թեկնածուն յայտնի չէ, այդ մեծամասնութիւնը կը փափաքի նախ տեսնել Անթիլիասի մէջ Ազգային ընդհանուր ժողովը եւ անկէ բխած Կեդրոնական վարչական ժողովները, որոնք պէտք է լծուին աշխատանքի, կանոնաւորելու համար վանքին ներքին գործերը, դիւրացնելու համար ընտրուելիք կաթողիկոսին գործը:

Եւ որովհետեւ «Հասկ»ի խմբագրականը (որ ենթադրաբար պէտք է ցոլացնէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնական տեսակէտը ազգային թէ եկեղեցական որ եւ է խնդրի առթիւ) կ'ընդունի Ազգ. Ընդհ. Ժողով գումարելու եւ օրէնքի ճամբով քալելու սկզբունքը, ըստ իս այլեւս տարակարծութիւն չի մնար Կաթողիկոսարանի եւ Թեմերու միջեւ եւ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի գումարման շուտով կը յաջորդէ կաթողիկոսի ընտրութեան պատգամաւորական ժողովը, որ կ'ընտրէ Կիլիկիոյ ապագայ կաթողիկոսը, ըստ ընկալեալ օրէնքի :

Հալէպ ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՃԱՄԲՈՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾՐԱԳՐՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐԻՔԸ

★

Պարբերական ճամբորդութիւններս ինծի ընդհանուր գաղափար մը կուտան, կազմելու մեր մշակութային կարիքներուն, կարելի միջոցներուն եւ կատարուած գործին մասին:

Տարակոյս չկայ որ Սփիւռքի մէջ մեծ կարիք կայ աշխատանքները կազմակերպելու, ընդհ. եւ արդիւնաւոր ծրագիր մը ունենալու եւ զայն մշակելու, Պատահական ձեռնարկները, անհատական ձեռներէցութեամբ, եթէ երբեմն օգուտ ունին յաճախ իրենց ժամանակաւոր բնոյթով, անծրագիր, անհատական եւ անկապ, աւելի սուղի կը նստին ձեռնարկին եւ ցանկալի եւ կարելի արդիւնքէն կը վրիպին եւ մանաւանդ երբ գինովութիւնը անցնի, անոր յաջորդող շրջանը աւելի մտալկիչ կ'ըլլայ, եւ յուսախաբութեան ձեւ մը կ'առնէ :

Պէտք է զգուշութեամբ ուսումնասիրել մեր կարիքները, վճռականութեամբ ձեռք զարնել գործին, յարատեւութեամբ հետապնդել ձեռնարկը, եւ խնայողութեամբ գործածել մեր սուղ միջոցները :

Օրինակ, տարիներ առաջ բարի մտայնութեամբ Հայ հարուստներ նոյնքան բարի մտայնութեամբ օտար հեղինակի մը թոյլ կուտային իրենց հայթայթած նիւթական միջոցներով հրատարակել Հայ Մանրանկարչական արուեստին մասին գործեր: Նախ խմբագրողին նիւթին մասին նախնական ծանօթութեան պակասը այնքան ակներեւ է իր իսկ պատրաստած գործերուն մէջ որ բնաւ ներելի չէր հրապարակ հանել գործը, իբրեւ Հայ Մանրանկարչութեան օրինակ : Յետոյ հրատարակութեան խճողուած ձեւը, անկապ նիւթերու խառնիխուռն կուտակումը, անծրագիր, և անոնց ներկայացումը, ոչ գոհացուցիչ տպագրութիւնը աւելի վնաս է հայ մանրանկարչութեան ուսումնասիրութեան քան օգուտ : Բացատրեմ թէ ինչու:

Օրինակ, ենթադրենք թէ օտար գիտնական մը, հաստատութիւն մը, թանգարան մը, յաճախ լսելով հայ մանրանկարչութեան մասին, ուզէ գաղափար մը կազմել: Քանի որ ներկայանալի հաստատութիւնները, ուր հայ մանրանկարչական ձեռագիրներ կան իրարմէ այնքան հեռու են, յետոյ երկար ժամանակի կը կարօտի բազմաթիւ ձեռագիրներ թղթատել, մանրանկարներ ուսումնասիրելու համար, մանաւանդ հայերէնի ծանօթութեան դժուարութիւնը, պիտի ստիպուէին դիմել հրապարակին վրայ գտնուած մատչելի հրատարակութեանց, ուր նիւթ կայ հայ մանրանկարչութեան մասին, Եւ ահա կը դիմէ հայ մանրանկարչութեան վրայ այդ օտարին պատրաստած խճողակին ... եւ անշուշտ յուսախաբ կ'ըլլայ, գտնելով անկապ եւ ոչ պատշաճօրէն համադրուած «մանրանկարներու» ողբալի արտահանութեանց: Արդարեւ կարելի է սովորական աշխատութեանց մէջ սեւ ու ճերմակ ներկայացուած քիչ կամ շատ ճանաչելի նկարներ տալ, սակայն Հայ Մանրանկարչութեան նուիրուած գործի մը մէջ գոնէ կ'ակնկալուի որ երբեմն գունաւոր եւ միշտ խիստ բծախնդիր արտահանութեամբ սեւ ու ճերմակ նկարներով ներկայացուի նիւթը: Անդարմանելի կորուստ մը կ'ըլլայ անոր յուսախաբութիւնը Հայ Մանրանկարչութեան ներկայացման եւ մշակման համար :

Աւելի լաւ է նիւթին մասին որեւէ բան չունենալ, քան վնասակար կերպով ներկայացուած գտնել զայն :

Բնական է, այսպէս է նաեւ մեր կերպարուեստներուն, մանր արուեստներուն կամ արհեստ-արուեստներուն մասին :

Ուրեմն պէտք է ջանալ որ մեր սուղ միջոցները չիյնան այնպիսիներուն ձեռքը, որոնք ոչ նիւթէն կը հասկնան եւ ոչ ալ ի վիճակի են ներկայացնելու: Եթէ նման աշխատանք հրապարակուի պէտք է անխնայ քննադատել, որպէսզի այլեւս չկրկնուի: Պէտք է ամէն տեղ կազմակերպել հայ մշակոյթի նուիրուած խմբակցութիւններ, որոնք իրենց անդամներուն մասնագիտութեան համաձայն բաժնեն աշխատանքը եւ հսկեն աչալուրջ: Նման կազմակերպութիւն ունենալու առաջն չի պակսիր մեր գրեթէ բոլոր գաղութներուն մէջ: Դիւրութեամբ գրեթէ բոլոր հայ կեդրոններու մէջ կարելի է գտնել եւ հրաւիրել մշակութային կազմակերպութեան մը համար տեղացի Հայեր: Գահիրէի մշակութային ընկերակցութիւնը, «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներ» համեստ կոչումով իր մէջ ունի Գահիրէի հայ արուեստի ընտրանին, թէեւ շատեր ալ կան որ կրնան իրաւամբ մտնել այդ կազմակերպութեան մէջ: Սակայն ինչ որ անհրաժեշտ է արդէն կայ, այժմ իսկ կազմակերպութեան կորիզն մէջ :

Գահիրէի Հայ Մշակոյթի Բարեկամները երբ հայ ճարտարապետութեան մասին դասախօսութիւն մը, ցուցահանդէս մը, հրատարակութիւն մը ունենան, կը վստահին իրենց փորձուած եւ կարող ճարտարագէտ անդամին, եռանդուն եւ վաստակաւոր Արտաշէս Օրադեանին, նոյն ատեն իրենք զիրենք ալ տրամադրելով իրենց փորձագէտ բարեկամին իբր աշխատակից :

Ըսեմ թէ գրեթէ ամէն տեղ կարող մասնագէտներ ունինք, եւ չօգտուիլ անոնց կարողութենէն մեր հրատարակութեանց համար այպանելի անփութութիւն է: Իցիւ թէ օր մը մեր լաւագոյն պարբերականները փոխանակ միայն խմբագրին կողմէ հրատարակուելու, հրատարակուին խմբագր. կազմի մը կողմէ, ուր գտնուէին գեղագէտ, պատմագէտ, լեզուագէտ մասնագէտներ, որոնց բովէն անցնէին. պարբերականին մէջ հրատարակուելիք նիւթը, խնամքով պատրաստուած, Ստուգելու համար արժէքը եւ հաստատե-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՋԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

— Կրնամ աշնան դեղնած բոլոր տերեւները ոսկիի վերածել, կրնամ իմ փափաքովս լուսնին գունատ շողերը հիւսել եւ արծաթի վերածել, եւ այս բոլոր ունեցածովս շատ աւելի հարուստ եմ քան թագաւորները՝ իրենց ճոխութիւններովը:

— Արդ ի՞նչպէս պիտի վճարեմ պարտքըս, քանի որ փոխարժէքը ոչ ոսկի է եւ ոչ ալ դրամ :

Կախարդուհին իր նիհար ու ճերմակ ձեռքերով շոյելով անոր մազերը :

— Գեղեցիկ բարեկամս, պէտք է որ ինծի հետ պարես, մրմնջեց ժպտելով :

— Միայն այսքա՞ն, բացագանչեց ձկնորսը ուրախութենէն վեր ցատկելով :

— Միայն այսքան, պատասխանեց ան կրկին ժպտելով :

— Ուրեմն երեկոյեան մայրամուտին գաղտնի միջավայր մը միասին պիտի պարենք եւ երբ պարը աւարտի, պիտի հարցնես ինծի թէ ի՞նչ է փափաքս :

Կախարդուհին գլուխովը հաստատական նշան տուաւ:

— Երբ լուսինը լրանայ, երբ լուսինը ամբողջութեամբ երեւնայ, մրմնջեց ան :

Յետոյ իր շուրջը ակնարկ մը նետեց եւ ականջին փսփսաց: Կապոյտ թռչուն մը իր բոյնէն ճախրելով թռաւ շրջանակ մը գծելով աւազակոյտին վրայ: Երեք թռչուններ կ'ոստոստէին խիտ գորշագոյն թուփերուն մէջ, իրենց ճռուողումները մտիկ ընելով :

Կախարդուհին մօտը քաշեց երիտասարդը, իր չոր շրթները անոր ականջին մօտեցուց.

— Այս երեկոյ շաբաթ է, կրնայ փափաքդ կատարուիլ, գիշերը մինչեւ լերան կատարը պիտի գաս, ըսաւ ցած ձայնով:

Երիտասարդ ձկնորսը սարսռաց եւ հաւանութիւն յայտնեց: Կախարդը գոհունակութենէն այնքան կը խնդար որ իր սպիտակ ակռաները կ'երեւէին:

— Որո՞ւ հետ կը խօսիս, հարցուց ձկնորսը:

— Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի : Դուն այս երեկոյ պիտի գաս, եւ մինչեւ իմ երեւումս պիտի սպասես դիւթիչ տերեւներուն տակը: Եթէ սեւ շուն մը քու վրադ վազէ պիտի հարուածես ուռենիէ շինուած գաւազանով մը եւ ան պիտի փախչի: Բու մը եթէ խօսի, մի պատասխաներ: Իսկ երբ լուսինը երեւնայ, այն ատեն քու մօտդ պիտի ըլլամ եւ խոտերուն վրայ պիտի պարենք :

— Բայց գի՞ս վստահեցուր թէ ի՞նչպէս պիտի կարենամ իմ հոգիէս ազատիլ :

Արեւուն լոյսին տակ յառաջացաւ եւ հովը անոր վարսերուն հետ կը խաղար :

— Գլխիվայր գամ, կ'երդնում քեզ :

— Կախարդուհիներուն ամէնէն կարողն ես, բացագանչեց ձկնորսը, եւ ի հարկէ որ քեզ հետ պիտի պարեմ լերան կատարը: Որքան որ դրամ եւ ոսկի չպահանջեցիր, ինչ գին որ ուզես պիտի ստանաս, որովհետեւ շատ ոչինչ բան մը պիտի պահանջես :

Գլխարկը հանելով երկար խոնարհութիւն մը ըրաւ ու դէպի քաղաքին կողմը սկսաւ վազել սիրտը ուրախութեամբ լեցուած :

Կախարդուհին այնպէս մնաց մինչեւ անոր աներեւութանալը: Յետոյ մտաւ իր քարայրը եւ արկղիկէն հայելի մը հանեց, որուն ետեւի կողմը շատ գեղեցկօրէն փորագրուած էր: Դրաւ յենարանին վրայ, յետոյ կրակին վրայ վառեց աղուենարօտը եւ մուխի ոլորտներուն մէջէն սկսաւ ինքզինքը դիտել: Հազիւ թէ վայրկեան մը անցած էր, յանկարծ բարկացաւ եւ բռունցքները սեղմելով ըսաւ .

— Ան պէտք է իմս ըլլայ, ես ալ ծովանուշին չափ գեղեցիկ եմ :

×

Երբ երեկոյեան լուսինը երեւցաւ, երիտասարդ ձկնորսը մագլցեցաւ լերան կատարը եւ սպասեց դիւթիչ տերեւներուն տակը :

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(Շար.)

լու թէ, բանագողութիւն չէ, եւ այլն, նախ քան հրատարակութիւնը: Ցաւալի իրականութիւն մըն է որ բանագողութիւններ, անարժէք քաղուածներ, խըտացումներ, գեղարուեստական, քննադատական, պատմական անարժէք խճողումներ շատ յաճախ կ'երեւան մեր պարբերական մամուլին մէջ: Ասիկա առ նուազն շատ սուղ միջոցներով ձեռք բերուած հրատարակութեանց թանկագին մասերու անարդարանալի մսխում մըն է: Օրինակ, մամուլի հայագիտական հրատարակութեան մը մէջ հանդիպեցայ տողերու որոնց հրատարակիչը իր ձեռքը անցած ԺԸ. դարու մեր տաղարանէն արտագրելով հրատարակութեան տուեր է:

Եւ այս հրատարակիչը յաւակնութիւն ունի իբր անտիպ տաղեր անծանօթ գրողներու ղրկելու հայագիտական պարբերականին խմբագրին, տաղեր որոնք արդէն հրատարակուած են, տաղասացները լաւ ծանօթ, թէեւ անծանօթ այդ պարոն «քննադատ – բանասէրին» (ինքնընծայ տիտղոս մը): Սակայն ցաւալին այն է որ այս տաղերուն հրատարակութիւնը անիմաստ երկարապատում մարզանքներով սատար էջեր կը գրաւեն հայագիտական պարբերականին մէջ, որ արիւն քրտինքով կը հրատարակուի:

Դասախօսութիւններու դասախօսն ու նիւթը պէտք է քննութեան ենթարկել: Մէկ սխալ դասախօսութիւն մը անհամ կամ անպատրաստ նիւթով կատարուած տասը լաւ պատրաստուած եւ համով դասախօսութեան խերը կ'անիծէ: Դժուարութեամբ սրահները գոնէ կիսով կը լեցուին դասախօսութեան մը համար, եւ երբ անամէջ դասախօսութիւններ անպատրաստ եւ անհամ դասախօսներու կողմէ կը տրուին, յետագային աւելի դժուարութեամբ պիտի լեցուին սրահները:

Այս բոլորին արմատական լուծումը կ'իյնայ գլխաւոր հայ գաղութներու ուսերուն վրայ: Հոն պէտք է կազմել Հայ Մշակոյթի բարեկամներու միութիւններ: Ասոր համար դրամի պէտք չկայ, այլ հասկացողութեան, գործակցութեան եւ կամքի: Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու այդ կազմակերպութիւնները իրենց իրաւասութիւնը անկաշառ կերպով կրնան պարտադրել թէ պարբերականներու, թէ հրատարակութեանց եւ թէ դասախօսութիւններու:

Ասիկա կը կատարուի պարզ կերպով:

Ամէն մէկ համայնքի Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու ընկերակցութիւնը կը յանձնարարէ պաշտօնապէս ՄԻԱՅՆ ԱՅՆ հրատարակութիւնները, այն դասախօսութիւնները, այն պարբերականները որոնք արժէքաւոր եւ գնահատելի են: Այսպէսով ոչ մամուլի, ոչ խօսելու ազատութիւնը բռնաբարուած կ'ըլլայ, նոյն ատեն ժողովուրդը խակ պտուղներու տեղ հասուն եւ օգտակար պտուղներ կը ճաշակէ:

Բնական է, Հայ Մշակոյթի Բարեկամները պէտք է անկեղծ ու անկաշառ արտայայտուին, հեռու կուսակցական, յարանուանական, բարեկամական եւ այլն ազդեցութիւններէ երբ խնդիրը Հայ Մշակոյթի պահպանման եւ բարձրացման կը վերաբերի:

Նախնական եւ պարզ բան է ծրագրուած աշխատանքը, ուրկէ կրնան օգտուիլ թէ մեր մամուլը եւ թէ մեր լսարանները: Նոյն ատեն Հայկ. Մշակոյթը կրնայ օգտակար կերպով բարձր մակարդակի մը վրայ մնալ իբր գաղութահայ գործունէութիւն: Այդպիսի միութիւն մը անշուշտ կրնայ նաեւ գաղութներու հետ կապ պահել, հարկ եղած մշակութային փոխ յարաբերութիւններուն համար եւ նոյն իսկ զարգացնել:

Խնդիր է թէ կ'ուզե՞նք այս բաները թէ կը նախընտրենք մեր այժմու «պաշը պօզուք» քաոսային ընթացքը:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Քանսաս, Մ. Ն.)

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ամբողջ աշխարհի մէջ 180 միլիոն հոգի անյարմար բնակարաններու մէջ կը բնակին, մէջն ըլլալով տնազուրկները, համաձայն Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպութեան տնօրէն Պ. Մորսի տեղեկագրին, որ կարդաց Ժընեւի մէջ, կազմակերպութեան համագումարին:

Պ. Մորս կը շեշտէ թէ ամբողջ աշխարհի մօտ մէկ երրորդը յարմար բնակարան չունի — երեսուն միլիոն ընտանիք կը բնակին ճարտարարուեստական երկիրներու մէջ եւ կ'եզրակացնէ թէ տագնապը չի կրնար լուծուիլ եթէ չթեթեւնայ շինութեան ծախքը, եթէ բարելաւում չըլլայ դրամական դրութեան մէջ եւ եթէ գործերը կայուն վիճակ մը չստանան:

ՄԱԿի մասնագէտ հաստատութիւնները կը ճգնին միջազգային կազմակերպութեանց հետ բարելաւել կեանքի եւ աշխատանքի պայմանները եւ ստեղծել նպաստաւոր կլիմայ մը ժողովուրդներու խաղաղ զարգացման համար: Համագումարին կը մասնակցէին 66 ազգութեանց կառավարութեանց, աշխատաւորներու եւ գործատէրերու պատուիրակները:

Պ. Մորս իր տեղեկագրին մէջ կը յայտարարէ աշխատաւորներու բնակարանի պահանջներուն մասին թէ — «Ամբողջ աշխարհ կ'ընդունի թէ պէտք չէ որ թշուառութիւնը եւ չքաւորութիւնը աշխատաւորին ճակատագիրը ըլլան:

Չենք գիտեր թէ որքան կը վնասեն բնակարանի վատթար պայմանները աշխատաւորին առողջութեան, երջանկութեան եւ քաղաքացիի իր իրաւունքներուն: Մեր առաջին պարտականութիւնն ստիպողաբար բոլորին ուշադրութիւնը հրաւիրել, թէ՝ անհրաժեշտ է օժտել աշխատաւորը մարդկային իր արժանիքին յարմար բնակարանով մը»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 22 Յուլիս.— Անցեալ կիրակի, Սէն Ժերոմէն քիչ հեռու, Պառ տիւ Շալէի պարտէզին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի կազմակերպած դաշտահանդէսը, նուիրուած հերոսներու յիշատակին:

Քանի մը տարիներէ ի վեր Սէն Ժերոմի մեր ընկերները ընդունած են սովորութիւն մը, որ կարծէք արդէն աւանդութիւն դարձած է եւ ամէն տարի յարգանքի, երախտագիտութեան ու պաշտամունքի իրենց տուրքը կը բերեն մեր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակին:

Որոշուած ժամէն առաջ, ընտրանի բազմութիւն մը Մարսէյլ քաղաքէն, Սէն Ժերոմէն եւ արուարձաններէն լեցուցած էր օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզը:

Հանդէսը կը հովանաւորէր Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն:

Ընկեր Մկրտիչ Զօրպաճեան, որ կը նախագահէր հանդէսին, իր բացման խօսքով հրաւիրեց երիտասարդ ընկերներ եւ ընկերուհիները երգելու «Մարսէյեզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը, որոնք ունկնդրուեցան յոտընկայս:

Ապա ընկեր նախագահը շարունակեց.— «Ընկերներ եւ բարեկամներ, ուրախ ենք որ ձեր ներկայութեամբ միշտ ալ քաջալերած էք մեր ձեռնարկները: Օտար տիրապետութեանց եւ բռնակալութեանց ենթակայ ազգերը, անխուսափելիօրէն պոռթկումներ կ'ունենան, կ'ընդվզին եւ ամէնէն տագնապալի օրերուն կը ծնին հերոսները: Հայ ազգը միշտ նախանձախնդիր իր պատուին, կրօնքի եւ ազատութեան պահպանման, յաճախ ճակատած է իրմէ ստուարաթիւ ուժերու դէմ եւ հերոսներ ծնած է: Իրմէ ծնած են նաեւ քաղաքական կուսակցութիւններ որ հրահրած են ազատութեան ոգին մեր ժողովուրդին մէջ: Անոնցմէ մէկը եղած է Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը, որ՝ գերագոյն զոհողութիւններով մեծ աշխատանք կատարած է մեր ազատագրական շարժումին մէջ: Հիմա պայմանները փոխուած են, մեր զէնքերը մօսինն ու սուրը չեն այլեւս, մենք պէտք է զինուինք մեր լեզուով, մեր մշակոյթով եւ մեր նուիրական հաւատամքներով, պահելու համար մեր ազգային դիմագիծը եւ արժէքները: Կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: (Ծափեր):

Ընկերոջ խօսքէն վերջ, Օր. Ալիս Յարութիւնեանը գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Ա. Յակոբեանի «Դաշնակցութիւնը», մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Մեներգէ մը վերջ, փոքրիկ Արմենուհի Ճանիկեանը յաջողութեամբ արտասանեց Անուշ Գրիգորեանի հայրենաշունչ մէկ բանաստեղծութիւնը:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Տ. Թաղոյեանը, որ շեշտեց թէ Սէն Ժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն ամէն տարի գեղեցիկ դաշտահանդէս մը կազմակերպելով կը յարգէ հերոսներու յիշատակը: Այս տարուան տօնակատարութիւնը աւելի եւս գեղեցիկ կը դառնայ եւ նուիրական, զուգադիպելով Սասնոյ ապստամբութեան յիսնամեակին: Հերոսներու պաշտամունքը մէկն է մեր նուիրական աւանդութիւններէն, որ դարերու խորերէն մեզի հասած է սերունդէ սերունդ, հայ սրտերու մէջ քանդակուելով: Հերոսներու յիշատակները միշտ ալ կը յարգուին եւ կը պանծացուին:

Կան, եւ մենք ալ ունինք դիւցազնավէպեր մեր գրականութեան եւ պատմութեան մէջ: Անմահն Խորենացին կ'ըսէ՝ «փոքրիկ ածու մը եղած ենք, բայց մեծ՝ մեր պատմութեամբ, մշակոյթով եւ քաջագործութիւններով»:

Յիսուն տարի առաջ Հայը ապացոյց տուաւ որ ինքը քաջ է եւ կրնայ կռուիլ իրմէ աւելի, բազմաթիւ թշնամիներու դէմ:

Սասնոյ ժողովուրդին կ'ակնարկեմ, որ նախընտրեց կռուով մեռնիլ:

Մեր պատմահայր Եղիշէն կ'ըսէ՝ «Գիտակցական մահը անմահութիւն է»:

Բոլորիս վրայ պարտականութիւն կ'իյնայ շարունակել այն գործը, որ մեր նախնիքը կտակ ձգած են մեզի, մինչեւ որ իրականանայ մեր նուիրական ձգտումն ու հաւատամքը»: (Ծափեր):

Պարոն Ճէնտէրճեանը իր համակրելի ձայնով երգեց՝ «Կռունկ ուստի կուգաս» եւ «Հայաստան»ը, ծափեր խլելով:

Օր. Ալիս Յարութիւնեան, ողբացեալ ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի յիշատակը յարգելու համար, երգեց անոր սիրած մէկ երգը, իսկ ընկեր Սիմոնեան՝ ողբացեալ ընկեր Մաղաքիա Ասլանեանի սիրած «Հայաստան, անուշ Հայաստան»ը:

Քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններու զուգերգէն վերջ, Կարպիսը ֆանթէզի մը երգեց:

Յաջող եւ հաճելի երգեր երգեցին Պ.Պ. Ս. Աւտօեան եւ Աւիկեանը:

Հանդէսին երկրորդ բաժինը սկսաւ հայկական պարերով:

Ենթակոմիտէն աճուրդի դրաւ տապկած հաւ մը եւ շիշ մը գինի, զորս շահեցաւ Մարսէյլի հայ արիներու եւ արենոյշներու անունով մասնակցող մը եւ նուիրեց «Հայաստան» ենթակոմիտէին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Միկոյեան» պողոտային մատուրականներու հինգ յարկանի շէնքը աւարտած է: Հոն բնակութիւն պիտի հաստատեն լաւագոյն բանաստեղծներն ու գրողները, ինչպէս Սիլվա Կապուտիկեան, Գուրգէն Բորեան, Հմայեակ Սիրաս, Արազի եւ ուրիշներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ հարուստ է թափանցիկ փայլուն գեղեցիկ քարերով, ինչպէս վարդագոյն, մոխրագոյն, կանանչ եւն: Կիսաթանկագին քարերու հանքավայրեր կան Կիրովականի ու Կոտայքի շրջաններու մէջ: Գոյներու եւ երանգներու բազմազանութեան շնորհիւ այդ քարերէն կարելի է պատրաստել գեղեցիկ խճանկարներ եւ ամէն տեսակ նկարներ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՎԻԷՆ.— Օր. Մ. Օհանեան ստացած է պաքալորիան (Ա. բաժին), Օր. Մ. Գալայճեան, պռեւէ (Ա. բաժին):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

— Ինչպէս կ'երեւայ, ըսաւ Բենիամին հեգնական շեշտով մը, էրիկ մարդիկ նըւազ ազդուող են այս տեսակ հարցերէ քան կիները:

— Խնդիրը մեր երջանկութեանը վրայ է, սակայն ասիկա աղէկ գիտցիր, Բենիամին, ըսաւ խստօրէն մանկամարդ կինը, շեղակի եւ բուռն ակնարկ մը նետելով իր քողին տակէն՝ էրկանը երեսին:

Այս ակնարկը մտրակի հարուած մը եղաւ ամուսինին երեսին փակցուած:

Իր բոլոր երկիւղները, որոնք առջի օր խենթեցուցեր էին զինքը, բռնկեցան նորէն իր մէջ. կնոջը թեւը, զոր բռնած էր, ելեկտրական հոսանքներ ներարկեցին իրեն, ցնցեցին, թօթուեցին զինքը, եւ խելքի պտոյտ մը ունեցաւ: Եթէ փողոցին մէջ չըլլային, ուր խռովութիւն, աղմուկ, մարդ, շարժում կար, անպատճառ մատնուած էր: Սրտին բաբախումները լռութեան մը մէջ պիտի լսուէին:

Բայց արդէն հասած էին բժիշկին տանը առջեւ: Հոն, վերջին վարանում մը ունեցաւ կինը: Այդ սեմին առջեւ կը խորտակուէր իր կնոջական բովանդակ եսը: Իր հպարտութեան պատուանդանէն վար կ'իյնար մարմնակործան: Խորին եւ սըրտաճմլիկ հառաչ մը խեղդուեցաւ իր կոկորդին մէջ: Դուռը բացուեցաւ ու ներս մտան: Բենիամինի սիրտը դողաց որ դուռը բացող սպասաւորը իր առջի օրերու այցերը մատնող բառ մը կը թօղնէր բերնէն:

— Տօքթօրը տեսնել կ'ուզենք, ըսաւ:

Բարեբախտաբար բժիշկին նիհար ու բարակ մարմինը անմիջապէս ցցուած էր սանդխագլխին վրայ:

— Հրամեցէք, պոռաց:

Վեր ելան եւ առաջնորդուեցան բժիշկին խուցը: Տօքթ. Ողորեան խնամքը եւ ճարպիկութիւնը ունեցաւ ոչ մէկուն, ոչ միւսին յայտնելու թէ արդէն տեղեակ էր զիրենք հոն բերող շարժառիթին: Այս մասին վարպետ դերասան մըն էր, այդ խուցին մէջ նմանօրինակ տեսիլներ բազմիցս արդէն վարած ըլլալով:

— Երկուքէդ ո՞րն է հիւանդը, հարցուց կատակելով, թէեւ երկուքդ ալ ինծմէ աւելի առողջ երեւոյթ ունիք:

— Երեւոյթներէն մի խաբուիք, Տօքթէօր, ըսաւ Մալվինէ նուաղուն ձայնով մը: Ճիշդ է թէ մենք ալ չենք գիտեր թէ մենէ ո՞վ է հիւանդը: Ասիկա որոշելը ձեր հմտութեանը կ'իյնայ:

— Կ'աղաչեմ, բացատրեցէք, ըսաւ բոլորովին զարմացած ձեւ մը առնելով:

Մալվինէ ամուսնին նայեցաւ, հրաւիրելու զայն որ բացատրէ իրենց այցելութեան պատճառը: Մարդը, չկամութեամբ մը որ խաղցուելիք եղերակատակին զըզուելիութենէն կը բխէր, սկսաւ խօսիլ, նուաղուն ձայնով, նայուածքը գետին յառած: Բացատրեց հակիրճ բառերով՝ իրենց ամուսնական կեանքը դառնացնող դժբախտութիւնը:

Կինը գլուխը պատուհանին դարձուցած, գեղեցիկ դէմքը բուռն յուզումէն եւ զգացած ամօթէն, շառագոյն, մտիկ կ'ընէր, չհամարձակելով շիփ շիտակ նայիլ բժիշկին:

Երբ ամուսինը աւարտեց իր խօսքը, Մալվինէ բժիշկին դարձաւ.

— Եթէ ես ամենափոքրիկ կասկած մը ունենայի, ըսաւ, թէ կազմուածքի թերութիւն ունիմ եւ անպտուղ ամուսնութիւն մը պիտի կնքեմ, եթէ գիտնայի թէ ամուլ կին մըն եմ, կ'երդնում ձեզ որ չէի ամուսնանար... վերջացուց տխրօրէն նայելով ամուսնին ու բժիշկին երեսը:

Անզգած մնալու իր ճիգերուն հակառակ, կարմրութեան բոց մը պատեց Բենիամինի դէմքը: Ոչ միայն իր, այլեւ բըժիշկին առջեւ, այդ խօսքը կը տախտապարէր զինքը, կը խորտակէր, կը լմընցնէր, Մալվինէ տեսաւ ամուսնին այդ բուռն այլայլումը, որուն պատճառը չկըրցաւ հասկնալ:

— Հիմա կը մնայ, Տօքթէօր, ըսաւ Բենիամին, քննել եւ ըսել թէ մենէ որո՞ն կը պատկանի այս պատասխանատուութիւնը:

Բժիշկը, որուն քիչ մը դժուար կուգար իր խաղացած կատակին այսքան երկարաձգուիլը եւ որուն վրայ ծանրապէս կը ճնշէր այդ կինը խաբելու դժնդակ պարտաւորութիւնը, ըսաւ.

— Ես վստահ եմ թէ դուք երկուքդ ալ քաջառողջ էք եւ ոեւէ ֆիզիքական թերութիւն չունիք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

★

Հնդկաչինի զինադադարին ստորագրութենէն անմիջապէս վերջ, Պ. Մենտէս Ֆրանս այժմ կը զբաղի երկրին տնտեսական վերականգնումի խնդրով։ Արդէն պատրաստուած է 13 կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը, որ պիտի քննուէր եւ վաւերացուէր երէկ դահլիճի նիստին մէջ։ Ծրագիրը յետոյ պիտի յղուի տնտեսական խորհուրդին, ուր բացատրութիւններ պիտի տայ վարչապետը։ Տնտեսական խորհուրդին հաւանութիւնը ստանալէ վերջ ծրագիրը պիտի ներկայացուի երեսփ. ժողովի յառաջիկայ երեքշաբթի օրուան նիստին՝ քուէարկելու համար։ Վարչապետը ծրագրին կարգ մը կէտերու գործադրութեան համար բացառիկ արտօնութիւն պիտի խնդրէ երեսփ. ժողովէն։ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ծրագրին մէջ կը գտնուին հետեւեալ խնդիրները.— 1) Հաւասարակշռել ներածումներու եւ արտածումներու գումարները։ 2) Բանուորներու վերադասումը ճարտարուեստի ճիւղերուն մէջ։ 3) Բնակարան։ 4) Աշխատավարձք։ 5) Երկրագործութիւն։ 6) Արդիւնաբերութիւն։ 7) փոխադրութիւններու համագործակցութիւն։ 8) Ընկ. Ապահովագրութիւն եւ նման խնդիրներ։

Վարչապետը առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Պ. Կի Մոլէ։ Կը կարծուի թէ վարչապետը առաջարկած է որ կուսակցութիւնը դահլիճին մէջ նախարարական պաշտօն մը ստանձնէ։ Պ. Մոլէ թղթակիցներուն յայտարարեց թէ իրենց դահլիճին մասնակցելու հարցը կախում ունի կառավարութեան Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշինքին խնդրին մէջ բռնելիք դիրքէն։ Անկէց վերջ միայն ընկերվարական ազգ. խորհուրդը իրաւասու պիտի ըլլայ որոշում մը տալ այդ մասին։

× Շրջան բրած զրոյցներու համաձայն վարչապետը Մ. Նահանգները պիտի մեկնի Սեպտեմբերի վերջերը, մասնակցելու համար դրամական հարցերու շուրջ տեղի ունենալիք միջազգային համաժողովին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՆԹԵՆԵԿՐՈՅԻ (Եուկոսլաւիա) կաթոլիկ պատրիարքը չորեքշաբթի օր սկըսաւ դատուիլ Ջիթինէի դատարանին առջեւ, հակապետական գործունէութիւններ ունեցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ պաշտօնապէս ընդունուեցաւ իբրեւ անդամ Իւնէսքօի կազմակերպութեան մէջ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Նեհրու հնդկական համագումարին մէջ առաջարկեց ճանչնալ կարմիր Չինաստանը իբրեւ գերիշխան պետութեան։ «Վտանգաւոր բան է իրականութիւնը չճանչնալը» բսաւ Նեհրու։

ԱԶԳ. ձայնասփիւռի բանուորները մասնակի գործադուլներ կը կատարեն քանի մը օրէ ի վեր, ընդհատելով հաղորդումները։ Բանուորները կը պահանջեն աշխատավարձքի յաւելում։

ՖՐԱՆՔԸ սեւ շուկային մէջ անկում մը ունեցաւ։ Տոլարը երկուշաբթի օր 365 ֆրանքէն բարձրացաւ 376ի։ Զոյլ ոսկին քիլօն 418 հազարէն բարձրացաւ 431 հազար Ֆրանքի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի, մասնակցութեամբ վիէննաբնակ Մալաթիացիներու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ Վիէն Լըվոյ քարայրի պաղ ջուրին քով։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տարօնի վարդավառի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, ծառաստաններուն մէջ։

Կը խօսի հայրենակից Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն, եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր։

Առատ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

- Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 8ին ամբողջ օրը, Վալօն տը Սըրիժիէ, (Սէփթիէմ լէ Վալօն)

Շրջանային կոմիտէն կը թելադրէ բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, այժմէն միջոցներ ձեռք առնել դաշտավայր երթալու համար։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու ագարակին մէջ, Սէն Լու, Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կազմակերպած է, ի պատիւ իր մարզիկներու դաշտահանդէս մը։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ մարզասէր հասարակութիւնը։

Պիտի մրցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի շահած ոչխարը Սիէպի մրցումէն։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Զանազան անակընկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1954–1955 ուսումնական տարեշրջանի համար։ Կը խնդրուի բոլոր հայ ծնողներէն, որոնք կը փափաքին ազգային այս դարաւոր հաստատութեան մէջ ապահովել իրենց զաւակներուն տոհմային եւ ֆրանսական կրթութիւնը, օր առաջ, դիմել տեսչութեան, արձանագրութեան համար։

Մուրատեան վարժարանի այցելութիւնները՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի օրերը եւ ժամադրութեամբ։

Direction Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի տիկին Սրբուհի Գէորգճանեան, Տէր եւ Տիկին Էմրան Մինէճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Օգոստոս 1ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ քեռայրին Կարապետ Գէորգճանեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՏՕՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթոքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս։

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կաւարենց» մասնաճիւղի կողմէ։

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ։ Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին։

Մասնակցութեան ծախս 1000 ֆրանք։

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ։

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ'ունենայ Ժիւրա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 5էն մինչեւ Օգոստոս 31։

Այն բոլոր երիտասարդ – երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ'ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց։

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ։

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ'ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն։

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 Ֆր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սենեակին վարձքը։

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

226 Rue Saint-Denis, Paris

Հեռ. Սանթրալ 28–34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը։

Շոգեկառքի ժամերը

- Gare de Lyon -
descendre Mortier.
23h.05, voiture direct Paris Belgarde.
8h. 20 train rapide Paris Suisse.
changer à Audelot.
corresp. Micheline direction Morez.
descendre Mortier.
Plein tarif 2905frs.

×

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ խոհարարուհի մը, բանակումին համար։ Դիմել Պ.Գ. Փափազեանի, նոյն հասցէին։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Օթ Լուառի մէջ այրի տիկին մը սենեակներ կը տրամադրէ արձակուրդի համար, ուտելիքով միասին (փանսիօն)։ Մատչելի պայմաններ։ Դիմել Թերթիս վարչութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Վարդան Մանուկեանէ փոխան ծաղկեպսակի Սահակ Սարգիսեանի մահուան առթիւ։

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

«Յառաջ միշտ ուրախութեամբ եւ հըպարտութեամբ կ'արձանագրէ բոլոր հայ երիտասարդներուն յաջողութիւնները համալսարանական կամ այլ բարձրագոյն դպրոցներու մէջ։ Այս առթիւ կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն չմոռնալ նաեւ Սէրթիֆիքա տ'էթիւտ փրիմէրի, պրեվէի, պաքալորէայի, տափթիլոյի յաջողութիւնները, որոնք թէեւ գնահատելի՝ սակայն սովորական բաներ են եւ բազմաթիւ՝ կարենալ բոլորն ալ արձանագրելու համար թերթիս մէջ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 9ին, սովորական վայրը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբ. Միութեան մասնաճիւղի վարչութեան ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս կիրակի առաւօտ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը։

Օրակարգ՝ Ա) Դաշտահան. հաշուետուութիւն։ Բ) Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում։ Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

Միութեանս կազմակերպած վիճակախաղէն 18 Յուլիսի շահող թիւերը իրենց առարկաները կրնան ստանալ միութեանս վարչութենէն։ Շահող թիւերն են.— 117 247 708 636 14 166 382 663 553 949 158։

Վարչութիւնս կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին սոյն կարեւոր ժողովին։

ԿՈՄՍԻ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

«Խոնարհ հերոսները» եւ «Իմ Յուշերը» տրամադրելի են տակաւին։

Դիմել Գավէզեանի՝
Cavezian, 37 Rue de Trevise
Paris (9e)

ÉVIDENCES

Revue Mensuelle

Ամսաթերթ, թիւ 41 Յունիս–Յուլիս։

30, Rue la Boëtie, Paris.

Տարեկան բաժնեգին 700 ֆրանք (10 թիւ), արտասահման 850 ֆրանք։ Հատը՝ 75 ֆրանք։

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿԱՄ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի դպրոցին համար։ Նախընտրութիւն կը տրուի այր եւ կնոջ։ Գոհացուցիչ պայմաններ (բնակարանը ապահովուած)։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, 12 Ռիւ Նանսէն, Տէսին (Իզէր)։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր։

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9.30ին։ Ա. շոգեկառքը ժամը 9.30ին, յաջորդը կը մեկնի 10.30ին։

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները։

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 փրանք, երթ ու դարձ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը կը յայտնէ պաշտօնապէս, որ աշակերտուհիներու ընդունելութեան արձանագրութիւնները բացուած են արդէն։ Ծնողները կ'ընդունուին երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը, մինչեւ կէս օր։

Դիմել վարժարանը, Ռէնսի, 1 Պուլվ. տիւ Նօռ, էկլիզ Փանթէնէն 146 թիւ հանրակառք առնելով։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 30 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7432 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2843

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԻ ՋՈՒՐ ՓՈՐՁԵՐ

★

Քանիցս փորձեր եղած են մերձեցում առաջ բերելու Հայերուն եւ Քիւրտերուն միջեւ :

Առանց երթալու մինչեւ ԺԸ. դարու սկիզբը, երբ Իսրայէլ Օրի Հայաստանը ազատագրելու իր ծրագրին մէջ Քիւրտերը կը նկատէր բնական դաշնակից մը Հայերուն յիշենք Խրիմեան Հայրիկը, որ մինչեւ վերջ ջատագով եղած է բարենորոգումներուն մասնակից դարձնելու նաեւ Քիւրտերը :

Բ. Դրան ներկայացուցած իր «Հարստահարութեանց Տեղեկագրին» մէջ աւազակութեանց վերջ տալու միակ միջոցը կը նկատէր տգիտութեան բարձումը եւ կը պահանջէր դպրոցներ բանալ Քիւրտերուն համար :

Խրիմեան Հայրիկ նոյնպէս Սովելոց յանձնաժողովին միջոցաւ ցորեն ու դրամ բաշխել կուտար նաեւ սովի ենթարկուած Քիւրտերուն :

Մկրտիչ Փորթուգալեան Վանի իր դըպրոցին մէջ կ'ընդունէր քիւրտ և եզիտի աշակերտներ :

Հայ յեղափոխականները իրենց գործունէութեան սկիզբէն իսկ ջանացած են գիտակցութեան հրաւիրել Քիւրտերը եւ հասկցնել անոնց թէ բուն թշնամին Հայը չէ :

Դժբախտաբար տգիտութիւնը եւ կրօնական մոլեռանդութիւնը կուրցուցած էին անոնց աչքերը եւ բոլոր փորձերը ի զուր անցան :

Երկար բանակցութիւններ կատարուեցան նշանաւոր Պէտրխանի զաւակներէն Ապտիւրրահման պէյի հետ, որ Ժնեւ կը բնակէր 1895 – 96ի շրջանին : Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Բիւրօն առաջարկեց իրեն երկիր մտնել իբրեւ քարոզիչ եւ յորդորել իր ազգակիցները, որ գործիք չդառնան Թուրք կառավարութեան եւ հաշտ ու համերաշխ ապրին ցեղակից Հայերուն հետ :

Ապտիւրրահման պէյ մերժեց երթալ, գոհացաւ միայն «Դրօշակ»ի մէջ հրատարակելով կոչեր՝ ուղղուած իր հայրենակիցներուն, զորս կը հրաւիրէր ըմբոստանալ Օսմանեան կառավարութեան դէմ եւ չմասնակցիլ Հայերու կոտորածին : Այս կոչերը քիւրտերէն լեզուով տպուած կը ղրկուէին երկիր՝ ցրուելու համար Քիւրտերուն մէջ :

Երզնկացի Ռուբէն Շիշմանեան (Քեռի) 1896ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ղրկուեցաւ Տէրսիմ՝ Քիւրտերը սիրաշահելու եւ հայեւքիւրտ միացեալ ճակատ կազմելու համար Թուրք բռնակալ վարչաձեւին դէմ : Քեռին 1899ին Թուրքերու կողմէ ձերբակալուելով տարուեցաւ Երզնկայի բանտը, ուր չորս տարի չղթայակապ մնալէ վերջ 1903 Յունիս 10ին կախաղան հանուեցաւ :

Սասունի 1904ի կռիւներուն ատեն Անդրանիկ քիւրտ գիւղի մը առաջարկած էր իրեն հետ միանալ :

Անդրանիկ, Հրայր, Գէորգ Չաւուշ, Վարդան վարդապետ, Ռուբէն, Արամ, Իշխան, Վռամեան, Կոմս, Մալխաս եւ ուրիշներ տարիներով փորձեցին Տարօնի, Վասպուրականի ու Տիգրանակերտի շրջանի քիւրտ ցեղապետներուն հետ լեզու գտնել : Կապեր հաստատուեցան Տիարպէքիրի քիւրտ Իպրահիմ փաշային, Տարօնի Ղասըմ պէյին, Սլիվանի եւ Փէնճանուրցիներու կիսանկախ ցեղերուն, Դըմլիկ ցեղի աշիրէթապետ Ջէյնալի, Հասնանցի, Ճիպրանցի, Հայտարանցի եւ այլ ցեղապետներու հետ, մասնաւորապէս 1907 – 1908 շրջանին :

Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ, Դաշնակցութիւնը մեծ աշխատանք տարաւ քրտաբնակ շրջաններուն մէջ, փորձելով արթնցնել զանոնք : Տեղ տեղ փորձեր եղան կազմակերպելու քիւրտ գիւղական աշխատաւորութիւնը, քաղաքներու մէջ ալ՝ բանուորութիւնը, ըստ ընկերվարական սկզբունքներու :

Հայեւքիւրտ բարեկամութիւնը կարելի չեղաւ իրագործել : Գտնուեցաւ նոյնիսկ վստահելի նկատուած բարեկամ ու դաշնակից քիւրտ ցեղապետ մը, որ իր մօտ հիւրընկալուած յայտնի հայդուկ Ջնդօն եւ ընկերները դաւադրաբար սպաննեց :

1914 – 18ի պատերազմը ճակատագրական եղաւ նաեւ Քիւրտերուն համար :

Իթթիհատի քարոզիչները համաթրքական եւ համաթուրանական երազներէ տարուած, հալածանքի ենթարկեցին նաեւ Օսմանեան կայսրութեան ոչ – Թուրք իսլամ ազգերը, արաբ եւ քիւրտ :

Զուտ Թուրքերէ բաղկացած հայրենիք մը կազմելու իրենց ծրագրին յաջողութեան համար կանգ չառին ոեւէ արգելքի առջեւ :

Տեղ տեղ Քիւրտերը գործակցած էին ռուս գրաւման բանակին հետ :

Զինադադարին, Քիւրտերն ալ իբրեւ պահանջատէր ներկայացան Փարիզի հաշտութեան ժողովին : Իրենց ներկայացուցիչն էր Շէրիֆ փաշա, նախկին օսմ. դեսպան Սթոքհոլմի, որ տարիներով Փարիզի մէջ Մէշրութիյէթ անուն ֆրանսերէն ամսաթերթ մը հրատարակած էր Իթթիհատի դէմ :

Շէրիֆ փաշայի քրտական պատուիրակութիւնը սերտ յարաբերութիւններ մշակեց Հայկական զոյգ Պատուիրակութեանց հետ :

1920 Օգոստոս 10ի Սէվրի դաշնագիրը ինքնավարութիւն շնորհեց Քիւրտերուն : Լօզանի դաշնագիրը վերիվայր շրջեց ամէն բան :

Վերջապէս ազգային գիտակցութեան հասած Քիւրտերը կազմակերպուած ապստամբութիւն մը սարքեցին քէմալական իշխանութեան դէմ : Ծագումով քիւրտ Մալաթիացի Իսմէթ Ինէօնիւ արեան մէջ խեղդեց Շէյխ Սայիտի շարժումը :

Մոսկուա քաջալերեց Թուրքերը իրենց ձեռնարկին մէջ, Խորհրդային Միութեան սահմանները փակելով՝ ընդհանուր կոտորածէն սարսափահար փախչող Քիւրտերուն դէմ :

Նոյն ճակատագրին ենթարկուեցաւ 1930ի երկրորդ շարժումը :

Հայկական ջարդերէն վերջ տեղի ունեցան «քրտական ջարդեր» Թուրքիոյ մէջ : Ֆրանսերէն լեզուով գրքեր հրատարակուեցան այդ ջարդերու մասին, Հօյպունի կողմէ, ինչպէս ժամանակին կը հրատարակուէին Հայկականներուն համար :

1937ին Տէրսիմի միջնաբերդը քանդուեցաւ : Քիւրտերը տեղահանուեցան, դրկուելով մինչեւ Թրակիա :

Ջարդերէն ողջ մնացող Քիւրտերը այժմ ենթարկուած են ձուլման քաղաքականութեան :

Գիտակցութեան եկած Քիւրտերը այսօր արտասահմանի մէջ կ'ափսոսան անցեալի սխալներուն վրայ :

Շատ ուշ է դժբախտաբար :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Կ'ԸՍԷ
ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՄԵԶ ԻՐԱՐՄԷ ԲԱԺՆԵԼ

★

Հայնանի օդանաւային դէպքերը օրուան նիւթ դարձան համաշխարհային մամուլին մէջ : Իւրաքանչիւր պետութիւն դէպքը կը վերլուծէ համաձայն իր հայեցողութեան, պատասխանատուութիւնը վերագրելով այս կամ այն կողմին : Նախագահ Այզընհաուըր չորեքշաբթի օր՝ մամուլի շաբաթական ասուլիսին մէջ, անդրադառնալով այդ միջադէպերուն յայտարարեց. — «Փաստը այն է որ մինչ Չինաստան ներողութիւն կը խնդրէր Անգլիայէն՝ զարնուած օդանաւին համար, անմիջապէս վերջ չինական որսորդ օդանաւեր կը յարձակէին ամերիկեան օդանաւերուն վրայ : Այս պարագան ցոյց կուտայ արդէն թէ Փեքինի կառավարութիւնը նպատակ դրած է իրարմէ բաժնել արեւմտեան դաշնակիցները» :

Նախագահը անդրադառնալով Ֆրանսայի քաղ. շրջանակներու մտահոգութիւններուն՝ որոնց համաձայն իբր թէ Մ. Նահանգները շատ յանկարծական եւ կոպիտ կերպով փոխարինած են չինացի օդանաւերու յարձակումներուն՝ հերքեց նման կասկածները : «Շատ բնական է որ Մ. Նահանգներու զինուորները մասնակցին ազատարարական որեւէ ձեռնարկի, որչափ ատեն որ յոյս կայ հաւաքելու վերապրողները : Սակայն իրենք զիրենք պիտի պաշտպանեն անհրաժեշտ պարագային : Մ. Նահանգները այդ տեղերը կը մնան ոչ թէ միջադէպ ստեղծելու, այլ պաշտպանելու համար Ամերիկայի շահերը» :

ՍԻԿՄԱՆ ՌԻ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Հարաւային Քորէայի նախագահ Սիկման Ռի Մ. Նահանգները հասնելով, խորհրդարանին մէջ առաջարկեց կազմել երկու միլիոննոց ասիական բանակ մը եւ հակայարձակում մը ձեռնարկել կարմիր Չինաստանի դէմ : Յիշեալ բանակը օժտուած պէտք է ըլլայ ամերիկեան կազմածներով՝ թնդանօթ, օդանաւ եւն. : Նախագահը ըսաւ թէ կարելի չէ տեւական խաղաղութիւն վերահաստատել երկրի մը մէջ, որուն կէսը համայնավար է, միւս կէսը ժողովրդական : Մ. Նահանգներու նման ուժի մը շնորհիւ Ասիան պիտի վերստանայ իր ազատութիւնը, ինքնաբերաբար լուծելով համայնավարութեան խնդիրը Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ամերիկայի մէջ :

Խորհրդարանը սառնօրէն ունկնդրեց Սիկման Ռիի այս ճառը :

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Վարչապետը լրացուց երկրին տնտեսական վերականգնումին համար կազմած ծրագրին մանրամասնութիւնները՝ որոնց մասին երէկ գրած էինք : Ծրագրին ամբողջութիւնը տակաւին քննութեան ենթարկուած չըլլալով դահլիճին նիստին մէջ, այսօր միայն պիտի յղուի ելեւմտական յանձնախումբին : Սակայն նախ քան այդ վարչապետն ու ելեւմտական նախարարը ծրագրին կարգ մը յօդուածներու մասին բացատրութիւններ պիտի տան յանձնախումբին նախագահ Պ. Փոլ Ռէյնոյին : Երեսփ. ժողովին մէջ ալ վիճաբանութիւնները պիտի սկսին Օգոստոս 3ի եւ 4ի նիստերուն մէջ :

Նախատեսուած ծրագրին մէջ գլխաւոր երկու յօդուածներ կան որոնք դժուարութիւններու կը բախին.— Ընկերային Ապահովագրութեան եւ օրավարձքի խնդիր : Կառավարութիւնը կը մտածէ օրավարձքի որոշ յաւելումներ կատարել, առանց սակայն ծանրացնելու ելեւմուտքին բացը : Այդ մասին վարչապետն ու ելեւմտական նախարարը խորհրդակցութիւններ ունեցան բոլոր արհեստակցական ընկերութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ : Նախարարները վստահեցուցին թէ աշխատանքի ժամերուն մէջ փոփոխութիւններ տեղի պիտի չունենան : Յաւելումները պիտի կատարուին նուէրի ձեւով, (փրիմ), անցեալ տարուան նման :

Այս առթիւ Պ. Մենտէս Ֆրանս ըսաւ թէ՝ կառավարութիւնը որեւէ փոփոխութիւն չի նախատեսեր դրամական այժմու դրութեան մէջ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

•

ԿՕՃԱԿ ԿԱՐԵԼ ԳԻՏԷ՞...

«Ֆիկառօ» նոր հարցարան մը բացած է, — խօսքը կիներուն տալով :

Կ'ուզէ ստուգել թէ ի՛նչ կը մտածեն քաղաքական գործունէութեան մասին : Կը սիրե՞ն այդ ասպարէզը : Կ'ուզե՞ն դեր մը կատարել իրապէս :

Աչքի առջեւ ունիմ առաջին երկու պատասխանները :

Երկուքն ալ այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Ֆրանսուհիները ճաշակ չունին քաղաքական գործունէութեան համար, եւ ընդհանրապէս կը խուսափին այս տաղտուկէն :

Առաջին պատասխանողը, տիկին մը որ գրասենեակի պաշտօնեայ է, պարզապէս իր յուսախաբութիւնը կը յայտնէ քաղաքական ասպարէզի մասին.

Ահա թէ ի՛նչ կը պատմէ.

— « Անդամագրուեցայ քաղաքական կուսակցութեան մը : Նոյն իսկ մասնակցեցայ յանձնաժողովի մը որ ընկերային խնդիրներով կը զբաղէր : Մեր ժողովները տեղի կ'ունենային իրիկուան ժամը 6.15ին : Հաւաքատեղին հեռու ըլլալով, ըստիպուած էի կէս ժամ առաջ ձգել գործս : Եւ երբ հաւաքատեղին կը հասնէի, մա՛րդ չկար, սրահը պարապ էր : Ուրեմն խաբեր էի պաշտօնակիցներս, կէս ժամ առաջ մեկնելով, այն ալ պարապ տեղը : Մնաց որ, մեր ժողովներն ալ պարզ շաղակրատութիւններ էին, եւ երբեք լրջօրէն չէին քններ խնդիր մը, այլ մակերեսային կարծիքներ կը յայտնէին : Այն ատեն որոշեցի հրաժարիլ եւ բոլորովին քաշուիլ քաղաքական կեանքէ : Չեմ սիրեր այդ ասպարէզը : Ամէն բան կ'ապականէ» :

Անշուշտ կիները ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին :

Բայց, իրազեկներ դիտել կուտան թէ երբ հանգամանք մը ստանան, աւելի շատ այրերու, այս կամ այն քաղաքական հոսանքին ուղղութեան կը հետեւին, քան իրենց կոչումին :

Ուրիշ խօսքով, չեն համարձակիր վճռական դիրք բռնել, այս կամ այն ճակատագրական հարցին մէջ, իբրեւ մայր եւ քոյր :

Տարբեր տեսակէտ մը մեկնելով, գրեթէ նոյն եզրակացութեան կը յանգի երկրորդ տիկին մը :

Այս վերջինը 19 տարեկան աղջիկ մը ունի որ Քաղաքական Գիտութիւններ, փիլիսոփայութիւն եւն. կ'ուսանի Փարիզի մէջ :

Համով – հոտով խմորեղէն մը հրամցուած ատեն, թերթին աշխատակիցը կը հարցնէ թէ օրիորդն ալ կրնա՞յ այսքան լաւ խմորեղէն պատրաստել :

— Ափսո՜ս, կը պատասխանէ մայրիկը, ոչ հաւկիթ մը խաշել, ոչ ալ կօճակ մը կարել գիտէ ...

Տարակոյս չկայ թէ դեռ ուրիշ զարմանազան յայտնութիւններ երեւան պիտի ելլեն, երբ շարունակուի հարց–պատասխանը :

Եթէ Յառաջն ալ հարցարան մը բանար տարբեր ուղղութեամբ, ի՜նչ ծալքեր պիտի բացուէին մեր ընտանեկան եւ ընկերային բարքերուն մէջ ...

Այն ատեն պիտի հաստատուէր թէ՝ Մեծ Պատերազմէն անմիջապէս վերջ, հազարաւոր հայ մայրեր եւ քոյրեր սերունդ պահեցին ասեղին ծայրով, — կար կարելով :

Իրենց զաւակներն ալ սորվեցան ոչ միայն կարել եւ հիւսել, այլ եւ ձեռական եւ մտաւոր ամէն տեսակ աշխատութիւն կատարել, մնալով միշտ ճակատաբաց :

Իսկ մեր պարոններէն շատեր նախընտրեցին մորթի տեսակ փնտռել, երբ կարգը կուգար ամուսնութեան ... ՎԱՀԷ

....

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դահլիճը վերակազմուեցաւ երկու նախարարներու փոփոխութեամբ :

ՎԵՐՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐ

●

Գրական եւ մտաւորական հարստութիւն մը ունինք, անծանօթ ոչ միայն նոր սերունդին, այլ շատերէն անոնց որ հրապարակի վրայ համբաւ ունին իբրեւ գրող:

Այդ հարստութիւնը արդէն իսկ սպառած կամ 1915ի տարագրութեան փճացուած՝ հայ մտքի գրաւոր ստեղծագործութիւնն է :

Չենք խօսիր անդիր միւս հարստութեան մասին, որ ձեռագիր վիճակի մէջ դարեր շարունակ մնաց մեր վանքերուն կամ եկեղեցիներուն անկիւնները, ու չխորհուեցաւ բնաւ տպագրութեան ճամբով զայն կորուստէ փրկելու մասին:

Այս կորուստին համարժէք կարելի է նկատել (գէթ նոր սերունդին համար) այն միւսը, որ թէպէտ տեղ մը հրատարակուած, բայց այսօր անգտանելի է, սպառած կամ ոչնչացած ըլլալուն համար :

Շատեր լսած են, օրինակ, Հ. Ա. Բագրատունիի «Հայերէն քերականութիւն ի պէտս Զարգացելոց»ի, Հ. Արսէն Այտընեանի «Քննական քերականութիւն արդի Հայերէնի», Հ. Աճառեանի «Գաւառական Բառարան»ի, Վենետիկի «Առձեռն Բառարան Հայերէն լեզուի»ի, Մ. Գարագաշեանի «Քննական պատմութիւն Հայոց»ի մասին, բայց մատի վրայ կը հաշուուին զանոնք չօշափողները :

Նոյնը կարելի է ըսել աւելի մօտ ժամանակներու հեղինակներու գործերուն մասին :

Այսպէս դրեթէ անկարելի է հրապարակի վրայ գտնել Որբերեանի «Ծփանքները», Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի», Պ. Դուրեանի «Ամբողջական գործը», Ինտրայի «Ներաշխարհ»ը, Հրանդ Ասատուրի «Պատանեկան Ներշնչումները», Օննիկ Չիֆթէ - Սարաֆի «Միամիտի մը Արկածները», Մամուրեանի «Հայկական եւ Անգլիական Նամականիները», Ռ. Պէրպէրեանի «Առաջին Տերեւքը», Վահան վրդ. Տ. Մինասեանի «Անգիր դպրութիւն եւ առակքը», «Աբեղաձագը», Եարճանեանի «Ամբողջական գործը», յիշելով միայն մէկ մասը արդէն սպառած գրական երկերուն :

Այս տեսակէտէն ուրախալի պարագայ մըն է հաստատել երկրին մէջ վերահրատարակութիւնը շատ մը սպառած երկերու, առանձնապէս անոնց, որոնց ոգին խոտոր չի համեմատիր իրաւակարգին ոգիին հետ :

Սփիւռքի մէջ անցնող քառորդ դարուն, այս մարզին վրայ գեղեցիկ դեր մը կատարեց Փարիզի «Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը», լոյս ընծայելով մօտ քանի չափ գործեր, մեծ մասը նահատակ գրագէտներէ: Այդ վաստակէն ալ զրկուած պիտի մնար Սփիւռքը, եթէ իրարու մօտ չգային քանի մը գրողներ ու չծնունէին աշխատանքի :

Գնահատութեան արժանի կը գտնենք նոյնպէս Պոսթընի «Հայրենիք»ի վարչութիւնը, որ իր մատենաշարին մէջ մտցուց ու յաջորդաբար տուաւ մեզի Ծերենցի երեք գործերը — Երկունք, Թորոս Լեւոնի եւ Թէոդորոս Ռշտունի, Մուրացանի Գէորգ Մարզպետունին, Լէոյի Մելիքի Աղջիկը, Յ. Պարոնեանի Խնդալովը, Նար-դոսի Մահը, եւայլն:

Նոյն ձեւի աշխատանքներ կը կատարեն նաեւ «Յուսաբեր», Պէյրութի «Համազգային»ը եւ անհատներ :

Բայց խոստովանինք, թէ դեռ չունեցանք հրատարակչական մարմին մը կամ հաստատութիւն մը, որ իբրեւ առեւտրական գործ՝ զբաղէր սպառած ու փնտռուած շատ մը երկերու վերահրատարակութեամբ :

Ինքնախաբէութիւն պիտի ըլլար ակնկալել, որ հայ հարուստ մը (ինչպէս այլ ազգերու մէջ), կրնայ հիմնել հրատարակչական տուն մը, ու որպէս առեւտրական ձեռնարկ ուժ տալ անոր: Փառք Տիրոջ, մեր կրեսոսները բաւական լաւ կը ճանչնան առեւտրական հրապարակը, ու գիտեն թէ ուր պէտք է դնեն իրենց դրամագլուխը շահարկելու համար զայն :

Խորհիլ, թէ տպարանէ ու համապատասխան գործերէ չհասկցող աւելի համեստ քսակի տէր գրասէրներ մէկտեղուելով կրնան յանկարծ այդ հրաշքը առաջ բերել, պիտի ըլլար նոյնպէս միամտութիւն :

Այս պարտականութիւնը կ'իյնայ դարձեալ Վենետիկի, Վիէննայի, Երուսաղէմի, «Հայրենիք»ի, «Յուսաբեր»ի, «Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւն»ի վրայ : Անոնք ունին որոշ փորձառութիւն այս մարզին մէջ, ու լաւ կը ճանչնան հայ մշակոյթին սպառնացող վտանգները :

Անոնք է, որ պէտք է դառնան նախաձեռնարկ, ու փորձեն ընթերցող բազմութեան տալ նոր երկերու զուգահեռ սպառած գործերը հայ մտքի լաւագոյն ներկայացուցիչներուն :

Այս առթիւ կարելի է ստեղծել կապ իրարու մէջ, խաչաձեւումներէ հեռու պահելու համար թափուած ճիգերը :

Այսպէս, Վենետիկ ունի աւելի դիւրութիւններ վերահրատարակելու իր Միաբանութեան մաս կազմող երեւելի դէմքերու սպառած գործերը: Նոյնը Վիէննա եւ Երուսաղէմ. մինչ կարելի է աշխարհիկ գրականութիւնը տարածելու աշխատանքը բաժնել «Համազգային»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Յուսաբեր»ի միջեւ :

Աշխատանքի նման բաժանում մը կարեւոր է, աւելորդ մսխումէ եւ մրցումէ զերծ պահելու համար արդէն իսկ նիւթապէս ծանրաբեռնուած մեր տպարանները եւ հրատարակչականները :

Այս հրատարակչականները պէտք է ջանան ունենալ նաեւ իրենց գրախանութները, դէթ գիրքերը լոյս տեսած վայրին մէջ, ու փոխանակութեան ուղիով զարկ տան լոյս տեսած գործերու արագ սպառման :

Ահա կերպ մը, աշխուժացնելու հայ գիրքին սպառումը եւ մանաւանդ վերահրատարակելու գործեր, որոնք աւելի քան պահանջ դարձած են մշակոյթի մեր աշխատաւորներուն եւ նոր սերունդին համար :

(Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱյի)

ՄԵՐ ՖԵՏԱՅԻՆ

★

Նոր Սերնդական մը բաւական զարգացած, կը հարցնէր օր մը թէ, թերթերէն եւ բանախօսներէն շարունակ կը լսենք Խանասորի արշաւանքի մասին իբրեւ պարզ փոխվրէժ, չարին դէմ չարով պատիժ մը: Սակայն մէկ բան մութ կը մնայ, Քրտուհին լեզապատառ ճիչ մը կ'արձակէ, «Աման Աստուած, ֆէտան եկաւ, ո՞ւր փախչինք»:

Արդե՞ք, Քրտուհին ֆէտայիէն վայրագութիւն տեսած է: Բայց պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ՞ ֆետային չի խնայեր իր արիւնը, պաշտպանելու համար պատիւը քիւրտ, թուրք, եւ հայ կնոջ: Իսկ Քրտուհիի այդ սարսափը ո՞ւրկէ կուգայ :

Ժամանակին այդ հարցին մասին, այս թերթի սիւնակներուն մէջ յարգելի խմբագիրը երկարօրէն բացատրեց թէ՝ Քրտուհին այդ սարսափը առած է իր ամուսինէն, եղբօրմէն, հօրմէն եւ իր ցեղէն: Իբրեւ քաջագործութիւն անոնք պատմած են իրենց ընտանիքին եւ շրջանակին մէջ, անզէն հայ ժողովուրդին վրայ գործած իրենց վայրագութիւնը, ջարդն ու բռնաբարումը, մանուկներու խողխողումը : Ահա ինչ բանէ տպաւորուած Քրտուհին երբ կը տեսնէ ֆէտային կը կարծէ թէ փոխվրէժի դիմած է:

Անոր սարսափը կը վերանորոգուի, կը վախնայ պատիւէն, գրկին սեղմած իր սիրասուն զաւակի խողխողումէն եւ ակամայ կը ճչայ. «Աման Աստուած ֆետան եկաւ ո՞ւր փախչինք »:

Բայց ֆէտայիին մէջ երկու հակադիր զգացումներ կը տիրեն, ան անդիջող վրէժխնդիր է, եւ ունի միանգամայն քրիստոնէական ներողամտութիւն, եւ այդ բարի հոգիով է որ կ'ըսէ Քրտուհիին, «Մի վախենար հանգիստ կեցիր, բաճի ջան, կանանց երբեք ձեռք տալու չէ, վրիժառու քաջ ֆէտան»: Հայ ֆէտային տեսաւ բոլոր զուլումներն ու համբերեց բայց երբեք չկրցաւ հանդուրժել, երբ թշնամիին ձեռքը երկարեցաւ իր ընտանեկան սրբութենէն ներս: Ան արհամարհեց կեանքը, գրկեց հրացանը, եւ իր կանաչ արեւով ուխտեց մեռնիլ պատուոյ սրբութեան համար, ու՛ դարերէ ի վեր սրբագործուած է հայութեան, եւ մանաւանդ, ֆէտայինեցու հոգիին մէջ:

Հինէն կուգայ այս զգացումը :

Պարսից Շապուհ Թագաւորը, մեծ պատրաստութեամբ եկած էր Ատրպատական, Հայաստանի հարաւային սահմանին վըրայ հաստատուած, յարմար առիթով մը Հայաստանի վրայ յարձակելու համար, եւ իրեն հետ բերած էր «Տիկնանց Տիկին» կոչուած Թագուհիէն զատ բազմաթիւ կիներ: Երբ Հայաստանի սպարապետ Մամիկոնեան Մուշեղ, ժողովի մը միջոցին լսեց նախարարները եւ ամբողջ աւագանին եւ ծանօթացաւ անոնց տեսակէտներուն, ըսաւ.— «Չեմ ուրանար պարսից զօրքի քանակը պատերազմի դաշտին վըրայ, յաղթանակ կտանի այն որ քաջ կռուիլ գիտէ, եւ չի վախնար մեռնելէ: Շապուհի բազմաթիւ զօրքի դէմ, Մուշեղ տասը հազար քաջերով պատերազմ մըտաւ, եւ տարաւ յաղթանակը: Շապուհ արքան իր կեանքը փրկելու համար փախուստի դիմեց, իր Տիկնանց Տիկինը եւ ամբողջ կանանոցը գերի մնացին Մուշեղին: Զգուած էր նաեւ անոնց ամբողջ հարստութիւնը:

Նախարարներ, զօրապետներ եւ զօրքը կը պահանջէին սպաննել գերի ինկած Պարսիկները, եւ կանանոցի կիները անպատուելէ ետք ջարդել, ինչպէս ըրած էր Զարեհաւանին մէջ, Շապուհ:ինչո՞ւ ան ընէ, եւ մենք խնայենք կ'ըսէին :

Մուշեղ ժպիտը դէմքին՝ կը պատասխանէ.— «Ես ալ ձեզի պէս կը յիշեմ Շապուհի վայրագութիւնները, կը յիշեմ Անյուշ բերդին մէջ բանտարկուած Արշակ Թագաւորը, կը յիշեմ Շապուհի դաւադրութեամբ սպաննուած եւ մորթազերծ եղած իմ պաշտելի հայր՝ Վասակ Մամիկոնեանը Հայոց սպարապետը, սիրտս կը մղկտայ, հոգիս կը գալարուի բայց միթէ մենք ալ պիտի իջնենք բարբարոսներու աստիճանին: Շապուհի վրէժը անպաշտպան ու գերի կիներէ՞ն պիտի առնենք: Ատիկա չի վայլեր Մամիկոնեան զարմին: Ես որոշած եմ Շապուհի ամբողջ կանանոցը պատւով ու յարգանքով վերադարձնել Տիզպոնի արքունիքը եւ ատիկա կ'ըլլայ մեծ յաղթանակ մը : Ու ըսաւ Թագուհիին .—

« Ողջոյն պարսից Դշխոյին: Շատ կը ցաւիմ որ ամուսինդ պատճառ դարձաւ այս պատերազմին: Այժմ ես եկած եմ ձեզ աւետելու որ Հայոց քաջերը գիտեն թշնամիին վատութիւնը լաւութեամբ փոխարինել: Քու ամուսնոյդ Զարեհաւանին մէջ Հայոց Փառանձեմ Թագուհիին դէմ վայրագութեան փոխ վրէժը ես կիներէն չեմ առներ, թէ քեզ, եւ թէ ամբողջ կանանոցը վաղն իսկ կը ղրկեմ Պարսկաստան: Ձեզի կ'ընկերանան իմ զինուած ձիաւորներս, մինչեւ պարսից սահման »: Թագուհին այս խօսքերը լսելով Մուշեղի ոտքերուն առջեւ ինկած կ'ըսէ. — Ո՛վ դուն քաջ եւ աննման սպարապետ, դուն պարզ մարդ մը չես, այլ աստուածներու ցեղէն անմահ հերոս մը, քու վեհանձնութիւնդ անմոռանալի պիտի մնայ սրտիս մէջ: Երբ հասնիմ Տիզպոն, իմ առաջին խօսքը պիտի ըլլայ Շապուհին թէ՝ Հայոց սպարապետը իր ազնուութեամբ բա -

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

Հիմա երիտասարդին ոտքին տակ ծով պողպատէ ողորկ վահանի մը նման շրջանակ մը կը կազմէր եւ ձկնորսի նաւերուն շուքերը կը ծփային ծովախորշին մէջ, խոշոր բու մը գեղին փափուկ աչքերով, իր անունով կանչեց, բայց ձկնորսը բնաւ չպատասխանեց: Սեւ շուն մը հաչելով դէպի իրեն վազեց: Ան ուռենիէ շինուած գաւազանով սկսաւ զարնել շան, որ կաղկանձելով փախաւ :

Կէս գիշերին վհուկը Չղջիկի մը նման օդին մէջ թռչելով եկաւ :

— Օ, օ, բացագանչեց ան մօտենալով, հոս մէկը կայ որ բնաւ չենք ճանչնար :

Օդը ծծելով իր շուրջը նշաններ կ'ընէր եւ կը շախակրատէր :

Կախարդուհին իր շէկ մազերը հովին տուած բոլորին ետեւէն կուգար: Ան ոսկեհիւս հագուստ մը կը կրէր վարդակակաչներէ շրջանակուած եւ թաւիշէ գդակ մը դրած էր :

— Ո՞ւր է, ո՞ւր է, կը գոչէին կախարդուհիները երբ մօտեցան, բայց ան միայն խնդաց, հմայուած վազեց դէպի ձկնորսը ձեռքերէն բռնելով դէպի լուսնի լոյսին կողմը տարաւ եւ սկսաւ պարել :

Շրջանակ մը կազմելով անոնք սկսան հըջհըջիլ: Կախարդուհին այնքան բարձր կը ցատկոտէր որ ձկնորսը անոր կօշիկներուն կարմիր կրունկները կը տեսնէր : Յանկարծ քառասմբակ արշաւի մը ձայնը հնչեց շրջանակը, բայց ձին բնաւ չտեսան եւ երիտասարդ ձկնորսը սկսաւ վախնալ :

— Աւելի շուտ, պոռաց կախարդուհին:

Ան բազուկները նետեց ձկնորսին վզին շուրջ ու զգաց իր դէմքին վրայ անոր տաք շունչը :

— Աւելի արագ, աւելի արագ, կը պոռար կախարդուհին:

Ձկնորսին ոտքին տակ կարծես գետինը կը դառնար: Մեծ վախ մը պատեց զինքը, որովհետեւ նախազգացումը ունեցաւ թէ չարաբեր մէկու մը կողմէ կը լրտեսուէր: Վերջապէս վստահ եղաւ որ քարայրին շուքին տակ մէկը կը գտնուէր որ դեռ տեսած չէր զինքը :

Մարդ մըն էր որ սեւ թաւիշէ հագուստ կը կրէր սպանիական ձեւով :

Իր դէմքը տարօրինակ գոյն մը ունէր, բայց իր շրթները կը յիշեցնէին կարմիր վայրի վարդը: Ան ժայռի մը կռթնած էր եւ յոգնած կ'երեւէր, անփութօրէն սուրին երախակալին հետ կը խաղար: Իր մօտ խոտին վրայ փետրաւոր գլխարկ մը եւ ձիու կաշիէ շինուած ոսկեզօծ ժանեակներով զարդարուած եւ մանրամարգարիտով դրուագուած զոյգ մը ձեռնոց կար, տեսքը խորհրդաւոր խորհրդանշանի մը տպաւորութիւնը կը գործէր: Ուսերուն վրայ կը կրէր կրկնոց մը սամոյրով եզերուած եւ սպիտակ նուրբ մատները մատանիներով զարդարուած էին: Ան կոպերը միշտ վար կ'իջեցնէր :

Երիտասարդ ձկնորսը կը դիտէր զայն կարծես դիւթանքը ներգործած էր իր վըրայ: Վերջապէս աչքերնին իրար հանդիպեցան եւ հոն ուր կը պարէին, ինք այնպէս կը կարծէր թէ մարդուն աչքերը իր վրայ սեւեռած էին :

Ձկնորսը կախարդուհիին խնդալու ձայնը լսեց, ան մէջքէն բռնելով խելայեղ յորձանքին մէջ տարաւ: Յանկարծ անտառին մէջ շան մը կաղկանձիւնը լսուեցաւ, պարը դադրեցաւ, պարուհիները զոյգ զոյգ երթալով ծնկաչոք սկսան ձեռքերը համբուրել: Անոր հպարտ շրթներուն վրայ թեթեւ ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ, նման թռչունի մը թեւին որ հազիւ կը հպի ջուրին, բայց ժպիտին մէջ արհամարհանք կար : Իր աչքերը երիտասարդ ձկնորսին վրայէն չէր հեռացըներ:

— Եկուր մենք ալ երկրպագենք, մրմնջեց կախարդուհին զայն դէպի անծանօթ մարդուն կողմը առաջնորդելով :

Ձկնորսին մէջ մեծ փափաք մը արթնցաւ կախարդուհիին բաղձանքը կատարելու համար: Բայց երբ մարդուն քով մօտեցաւ, առանց գիտնալու պատճառը, խաչակնքեց եւ սուրբի մը անունը տուաւ:

Նոյն պահուն կախարդուհիները բազէներու նման սկսան պոռալ եւ թռչելով աներեւութացան, տժգոյն դէմքով անծանօթը որ ձկնորսը կը լրտեսէր, յանկարծ տխրօրէն զայրացաւ: Պուրակին մօտենալով սուլեց: Մատակ ձի մը արծաթէ թամբով, դէպի իրեն կողմը արշաւեց : Ան ձիուն վրայ ցատկեց եւ ետ դառնալով տխրութեամբ դիտեց ձկնորսը :

Երիտասարդ շէկ մազերով կախարդուհին փորձեց ինքն ալ փախչիլ, բայց երիտասարդ ձկնորսը ուժով մը բռնեց անոր դաստակը :

— Ձգէ զիս կը պոռար ան, ձգէ որ երթամ, որովհետեւ դուն այնպիսի մէկը կանչեցիր որ պէտք չէր անոր անունը տայիր, նշան մը ըրիր որ բնաւ պէտք չէ կատարէիր :

— Ոչ, ոչ, երբեք պիտի չթողում քեզ, մինչեւ որ գաղտնիքը չյայտնես ինծի :

— Ո՞ր գաղտնիքը, հարցուց վհուկը որ վայրի կատուի մը նման կը պայքարէր, կը գալարուէր իր փրփրոտ շրթները խածնելով :

— Այն որ գիտես :

Կախարդուհիին խոտէն աւելի կանաչ աչքերէն արցունքը կը վազէր: Ան ըսաւ ձկնորսին :

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(7) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՀԱՃՈՅ ԴԱՏԸ

●

— Երէկ օփերա՞ գացած էիր…
— Այո …
— Ի՞նչ լսեցիր …
— Օհ, Արշալոյսը նշանուեր է… Ան – Թառամը Թոռ մը ունեցեր է… Նուարդը նոր հագուստ մը գներ է… Աննիկն ալ մազերը ներկեր է …

×

Միայն կինե՞րն են որ այս կարգի «կենսական» խնդիրներով կը զբաղին՝ բամբասանքի համար ամէնէն անյարմար վայրերու մէջ:

Ոչ: Այրերն ալ վար չեն մնար իրենց փափկասուն քոյրերէն, այս մարզին մէջ: Երբեմն, նոյնիսկ քիչ մը աւելի յառաջ – գնացած են ու քահանային քարոզին ատենն ալ կը սկսին սարէն – ձորէն պատմու – թիւններ փսփսալ իրարու ականջի:

Բամբասանքի եւ հոգեշահ զրոյցի յարմարագոյն պահը — եկեղեցիէն ներս — Հաղորդութեան պահն է: Մանաւանդ տօնական օրերուն, երբ հարիւր բարեպաշտներ պոչ բռնած կ'ըլլան խորանին առջեւ, որպէսզի կտոր մը նշխարով իրենց մեղքերը քաւել տան Տէր – պապային բարե – խօսութեամբ:

Այս վերջինը ծունկի եկած կ'ըլլայ, Սկիհ ի ձեռին ու վարը, դասէն, ալա – Թուրքա տիրացու մը ձայնը կը ձգէ ու կը գեղգեղէ.

— Է՜… Է՜… Է՜… Է՜…

Անվերջանալի «է՜… Է՜…» մը, քնաբեր ու ձանձրացուցիչ:

Բայց մեր «հաւատացեալ»ները ժամավաճառ չեն կրնար ըլլալ: Բան մը ընելու են, վերջապէս մինչեւ որ միամիտներուն մեղքերը քաւութեան արժանանան…

Ու արդէն կը սկսին հոգեշահ փսփսուքները: Ահաւասիկ նմոյշ մը.

— Նայինք սա Կուաթեմալայի խնդիրը ինչ պիտի ըլլայ… Մոսկոֆին կերած ապուրն է… Ամէն տեղ տակնուվրայ ըրին, չրաւեց, հիմակ ալ այս կողմերը եկան… Աստուած պէղանին տայ…

— Դուն հոգ մի ըներ, Ընքըլ Սեմը անանկ դաս մը պիտի տայ անոնց որ դուն ալ պիտի զարմանաս… Կարդացի՞ր, Լաճը ինչ ըսեր է անցած օր… «Բաշէ ձեռ–

քըղ» պոռացեր է Մոսկոֆին պատուիրակին… Գիտե՞ս ատիկա ինչ ըսել է… Ըսել է որ եթէ ձեռքը չքաշէ այս կողմերէն, գլխուն հատ մը պիտի ուտէ…

— Աղէկ միտքս ձգեցիր… Լաճը մեր մասին ալ խօսեր է եւ ըսեր է որ Հայաստանն ալ գրաւուած երկիր մըն է… Ըսել է որ մեզ մոռցած չեն… Ասիկա աղէկ նշան է… Մեզի ալ անկախութիւն պիտի տան, կարծեմ… Ա՜խ, մէյ մը սա մեր երկիրը ազատէր… Ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր… Օղորմած հոգի մեծ հայրս կ'ըսէր որ…

— Ես ատանկ չեմ կարծեր… Ռուսաստանի մէջ հազար տեսակ ժողովուրդ կայ, այդ վայրկեանին մեր անունը միաքը ինկեր է… Եղածը բան մը չէ… Մեր խնդիրը…

— Դուն ալ ամէն բան սեւ կը տեսնես, եղբայր…

— Սեւ, ճերմակի խնդիր չկայ. իմ ըսելս ան է որ Հայաստանի…

×

Երբ օփերային մէջ, փափկասուն Տիկինը Արշալոյսի մը նշանտուքով կը զբաղի, եկեղեցի գացող իր եղբայրը իրաւունք չունի՞ հայ ազգին ճակատագրին մասին երկու բառ փոխանակելու՝ իր դրացիին հետ:

Ի հարկէ ունի: Որովհետեւ հայ ժողովուրդին դատը ամէնէն Աստուածահաճոյ դատն է…

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

բոյական պարաք կը դնէ վրադ, եւ կը սպասէ նոյն ձեւի վերաբերմունք»: Բոլոր կիները դէտին խոնարհած կը փառաբանեն Մուշեղի անունը:

Ինչ համանման վերաբերում դէպի իգական սեռը: Սպարապետ Մուշեղ Մամիկոնեանի, եւ Խանասորի հրեշտակատիպ Փէտայիի միջեւ.— Մի վախենար հանգիստ կեցիր բաջի ջան, կանանց երբեք ձեռք տալու չէ 'վրիժառու քաջ Փէտան»:

Վիէն ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Անցեալ տարի չկըրցանք ունենալ մեր Խանասորի աւանդական դաշտահանդէսը — անձրեւներու պատճառով, բայց այս տարի շատ յաջող անցաւ եւ կը զուգադիպէր «Հերոսներու օրուան», Սասնոյ ապստամբութեան յիսնամեակին:

Խաթրապլէնի դաշտը եւ շրջակայ պուրակները կը թնդային հայ գեղջկական եւ յեղափոխական երգերով: Դաշտը ուր տեղի կ'ունենար հանդէսը, կը յիշեցնէր հայրենի ուխտավայրերու հարազատ պատկերը:

Ընկեր Մ. Մուրատեան բարձրախօսի միջոցաւ բացաւ դաշտահանդէսը, բացատրեց օրուան նշանակութիւնը, ներկայացնելով միեւնոյն ատեն հիւրերը եւ մասնաւորաբար բանախօսը՝ ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանը (Կրընոպլէն): Ընկերոջ հրաւէրով գեղարուեստական բաժինին իբրեւ նախերգանք, խումբ մը ընկերներ եւ Նոր Սեւանդի տղաք երգեցին —«Դարձեալ փայլեց…» յեղափոխական երգը, որուն յաջորդեցին գեղեցիկ արտասանութիւններ (Օտէթ Մաղաքեան, Յ. Չէքեան, Յ. Մաթոսեան) եւ մեներգներ (ընկ. Ա. Մաղաքեան, Օր. Ա. Ուզունեան, Տիկին Պ. Ահարոնեան, Յ. Լեւոնեան վարդապետ, Պ. Պ. Ճրհանճահեան):

Շատ հաճելի անակնկալ մը եղաւ փոքրիկ Լէնա Մանուկեանի (նոր եկած Սուրիայէն), «Սիրուն աղջիկ» գողտրիկ երգը: Բոլոր մասնակցողները խանդավառ ծափերու արժանացան:

Մեր երէց ընկերը՝ Հայկ Սէրէնկիւլեան խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Յարգելի բանախօսը սկսելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն, յիշեց մի առ մի անոր կրած չարչարանքները, եւ պատմականն ընելով հայ ժողովուրդի տառապալից անցեալին, գըտաւ նմանութեան եզրեր Սուրբին եւ հայ ժողովուրդին միջեւ: Յիշեց, մեր մօտիկ անցեալի հերոսական դէմքերը եւ պատմական դրուագները: Պահ մը կանգ առաւ 1904ի Սասնոյ ապստամբութեան վըրայ եւ պըրդոր ընդվզումով ըսաւ «Ոչ, մենք ոչխարի նման ջարդուող ժողովուրդ չեղանք: 1904ին Եւրոպայի մէջ արձագանգ գտաւ Սասնոյ Բ. ապստամբութիւնը: Քաղաքակիրթ եւ ազատ ժողովուրդները գիտցան որ Հայը գիտէ կռուիլ, կրնայ կռուիլ բռնակալներու դէմ… եւ կը ձգտի իր սրբազան իրաւունքները ձեռք ձգել եւ ազատ ապրիլ… «Այո, ունինք այսօր Հայաստան մը, բայց ազատ չէ»: Յարգելի ընկերը, վերջացուց իր խօսքը՝ «ազատութեան սերմը մեր մէջն է, պէտք է որ ան աճի, զօրանայ… որպէսզի ի վերջոյ ըլլանք տէր դառնալու Ազատ եւ Անկախ հայրենիքի մը»: (Խանդավառ ծափեր):

Ժամերը անզգալաբար կը սահէին, բայց կար նաեւ վիճակահանութիւն մը: Շահեցաւ ընկեր Պ. Խօքսիւզեան: Ընկերը, այս առթիւ 500 Ֆրանքի նուէր մը ըրաւ կազմակերպիչ յանձնախումբին:

Յիշեմ նաեւ որ մեր մէջ կը գտնուէր Նոր Սեւանդի Մարսէյլի եռանդուն ընկերներէն՝ Յովսէփ Արզումանեան որ իր մէկէ աւելի պարերով եւ երգերով աւելցուց մեր դաշտահանդէսին փայլը:

Կերուխումով, պարերով եւ խմբերգներով դաշտահանդէսը վերջացաւ իրիկունը ուշ ատեն:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

★

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— «Խանասորի Արշաւանք»ի տարեդարձին եւ Սասնոյ ապստամբութեան յիսնամեակին առթիւ դաշտապարահանդէսը տեղի ունեցաւ Սէն Փէրէի մայրապետներու անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սեւանդի:

Հիւրեր ունէինք՝ Մարսէյլէն, Սէն Շամոնէն, Ռոմանէն: Կային նաեւ Ֆրանսացիներ, իրենց ընտանիքներով: Ժողովուրդը կարմիր գինին կը պարպէր մեր անմահ հերոսներու յիշատակին:

Երբեմն ալ տարեցները հերոսական դըրուագներ կը պատմէին զոր երիտասարդութիւնը կը լսէր հետաքրքրութեամբ: Հայկ. ձայնապնակներն ալ ոգի եւ շունչ կուտային ներկաներուն: Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ «Կարկուտ տեղայ»ով զոր երգեցին ընկերները:

Օրուան նախագահ ընկեր Գ. Քիրէճեան բացատրելով հերոսամարտի նշանակութիւնը, խօսելու հրաւիրեց ընկեր Ս. Ընտրիկեանը (Սէն Շամոնէն): Ընկերը յուզեց ներկաները: Պարզեց Հ. Յեղափ. Դ. ղեկավարութեամբ տեղի ունեցած բոլոր հերոսամարտներուն բուն կէտը ու պատճառը, սկսած հայ ազատագրական շարժումներէն մինչեւ Փետրուար 18ը:

— «Մեր անմահ Փետայիները արեւակէզ անապատներուն եւ փքաշունչ լեռներուն մէջ զէնքը գրկած գետերով արիւն թափեցին, տուին իրենց կեանքը՝ ափ մը հողի համար: Անոնք նահատակուեցան յանուն հայրենիքի, յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան, յանուն մեր անարգուած պատուին: Այդ պատճառներով էր որ հայ ժողովուրդը թողուց տուն, տեղ, հարստութիւն եւ իբրեւ գաղթական այժմ կ'ապրի օտար երկիրներու մէջ: Ոմանք դժբախտաբար շատ շուտ մոռցան անցեալը, մեր սիրելիներուն անթաղ դիակները…: Հին սերունդը իր կարելին բրաւ որոշ տեղ մը հասնելու համար…»:

Խօսքը Նոր Սերունդին ուղղելով ըսաւ. — «Այս օտարութեան մէջ, միշտ հպարտ եղէք որ սերունդն էք մեծ եւ չինարար ազգի մը: Մի մոռնաք մեր ոսկեղինիկ լեզուն, սիրեցէք զայն եւ ջանացէք սերտել մեր պատմութիւնը, եթէ կ'ուզէք արժանի յաջորդները ըլլալ ձեր անմահ նախնիքներուն»: (Ծափեր):

Ընկեր Քեփենէկեանը (Ռոմանէն) օրուան պատշաճ արտասանութիւն մը ըրաւ Ահարոնեանէն: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ բոլորէն սիրուած Տիկին Սիրարփի Պերգիկեանը իր քնքոյշ ձայնով երգեց «Վարդը», եւ «Այս աշխարհի երեսումը» երգերը, որոնք կրկնուեցան: Օր. Գալուստեան արտասանեց «Հէյ ջան հայրենիք»ը, Օր. Սաթենիկ Պօղոսեանը (Մարսէյլէն) մեներգեց «Այս գիշեր»ը:

Նոր Սերնդական Օր. Ընտրիկեանը խոր յուզումով արտասանեց Բէկլարի «Ինձ տարէք այնտեղը»: Խօսք առաւ Հ. Պապեանը Վ. որ ըսաւ.— «Այս օտար ափերուն վրայ մեր ցրուած բազմութիւնները պէտք է ունենան միութիւն եւ սէր, առանց կուսակցական ու կրօնական դաւանանքի: Որովհետեւ միութիւնը ուժն է, իսկ սէրը կը զօրացնէ միութիւնը: Նոր Սերունդի մէջ վառ պահենք ազգասիրական զգացումները, սորվեցնենք անոնց մեր պատմութիւնը, որպէսզի հեռու մնան օտարացման վտանգէն: Փառք, բոլոր անոնց որոնք նահատակուեցան հայրենիքին համար:»

Ներկաներու ցանկութեամբ Տիկին Կարապետեան երգեց քանի մը գեղջուկ երգեր:

Յարգանքի խօսք ըրաւ Պ. Յ. Կարապետեան.— «Ես ինքզինքս հպարտ կը զգամ այստեղ գտնուելուս համար, որովհետեւ կուսակցական ըլլալէ առաջ Հայ եմ… Թէ Խանասորի հերոսամարտը եւ թէ Սասնոյ ապստամբութիւնը յիշատակի օրեր են, ինչպէս ապրիլ 11–24ը, ես կ'ուզէի որ իւրաքանչիւր Հայ ինձ նման մըտածէր, որովհետեւ երբ մեր անմահ Փետայիները իրենց արիւնը կուտային, չէին փնտռեր կուսակցութիւն, բոլորն ալ զէնք էին վերցուցած ազգի ու հայրենիքի փրկութեան համար: Շնորհաւորելի է Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէն որ այս յիշատակի տօնը կազմակերպեց, առանց ընկրկելու բարոյական ու նիւթական զոհողութիւններու առջեւ: Ուրեմն մոռնանք կուսակցական վէճերը, յանուն Նոր սերունդի փրկութեան, որ օրըստօրէ կը ձուլուի ու կը հեռանայ մեզմէ:

Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Փառք անմահացած մեր Փետայիներուն»: (Ծափեր): Յարգանքի խօսք ըրին ընկեր Դաւիթեան, Պ. Ազատխանեան եւ ուրիշներ:

Բոլոր երգերն ու արտասանութիւնները արժանացան ներկաներու բուռն ծափերուն: Յետոյ սկսան Հայ ժողովրդական տռհմիկ եւ եւրոպական պարերը մինչեւ ուշ գիշեր:

Խօսնակի պաշտօնը կատարեց ընկ. Արտաշը:

Դաշտահանդէսը անցաւ շատ յաջող՝ նիւթապէս թէ բարոյապէս:

ԱՇՈՏ Ա.

●

ՌՈԱՆԻ ԳԱՂՈՒԹԸ

●

Ռոանի գաղութը կը բաղկանայ 22 ընտանիքէ, (110 հոգի): Նիւթապէս ինքնաբաւ է: Համերաշխութիւն կը տիրէ: Խառն ամուսնութիւններ գրեթէ չունինք: Ջանք չենք խնայեր Հայը Հայ պահելու աշխատանքին մէջ: Հայերէն լեզուի դասաւանդութեան չորրորդ շրջանը բոլորեցինք: Պզտիկները ուշիմ են եւ հայերէն լեզուն սորվելու շատ փափաք ունին: Պէտք է միայն որ իրենց ծնողքը քաջալերէ, հայերէն խօսելով տան մէջ անոնց հետ եւ աշխատին որ բացակայ չըլլան դպրոցէն: Ունեցանք բազմաթիւ շրջանաւարտներ Ֆրանսական դպրոցներէն:

Ընկեր Մեսրոպ Թորոսեանի տղաքը մեծ յաջողութիւն ունեցան: Ան կ'աշխատի նաեւ հայեցի կրթութիւն տալ: Նուպար Թորոսեան լրացուց բժշկական համալսարանը եւ պաշտօնի վրայ է, իսկ Սիմոն Թորոսեան լրացուց այս տարի երկրաչափութեան շրջանը, շուտով պաշտօնի պիտի կոչուի, Լեւոն Թորոսեան շուտով կ'աւարտէ ատամնաբուժութեան շրջանը: Միւս չորս զաւակները լիսէն կը շարունակեն: Կը շնորհաւորենք հօր կորովը:

Կարապետ Պօղոսեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻԶԱ ԵՒ ԵԿԵՂԵԱՑ ԳԱՒԱՌ (պատմական համապրութիւն, Ա. հատոր մինչեւ 1375): Գրեց Յարութիւն Քիւրտեան: Տպ. Ս. Ղազար, Վենետիկ 1953:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Սակայն ձեզ ապահովցնելու համար, շատ լաւ, անգամ մը քննեմ: Եթէ կարելի է, դուք սա քովի սենեակը քիչ մը սպասեցէք, էֆէնտի:

Եւ դուռ մը բանալով ներս հրամցուց Բենիամինը:

Տօքթ. Ոզորեան քննեց Մալվինէն եւ հաստատեց արդարեւ որ անիկա արդասաբեր մայրութեան համար պահանջուած ամէն առաւելութիւններով օժտուած էր: Յետոյ կատակերգութիւնը շարունակելով, Տիկինը քաշուեցաւ միւս սենեակը, որպէսզի իր կարգին Բենիամին քըննութեան բովէն անցնի:

Երբ առանձին մնացին՝

— Կացութիւնս սարսափելի չէ՞, Տօքթէօր, ըսաւ Բենիամին ողբալի յուսահատութեան շեշտով մը:

— Արդարեւ սարսափելի է, պատասխանեց Տօքթէօրը երկու ձեռքերը օդին մէջ բանալով, սակայն ինչ կրնանք ընել, համբերելու է:

— Աստ՞նկ առիթներու մէջ է որ մարդիկ անձնասպան կ'ըլլան, կը հարցնէր Բարսեղեան ձեռքովը ճակատը սեղմելով:

— Զարաչար գործածուած երիտասարդութիւն մը ասանկ չարիքներ կը ստեղծէ ախտոս, կ'ըլլայ ազնիւ բժիշկը սաստիկ յուզուած:

Քիչ ետքը, իբրեւ լրումը կատակերգութեան, բժիշկը սա կարճ յայտարարութիւնը ըրաւ իր այցելուներուն.

— Իմ կատարած քննութեանս եզրակացութիւնը սա է որ երկուքդ ալ քաջառողջ էք, եւ ճիշդ կը ներկայացնէք այն պարագան որ զիտութեան համար իսկ գաղտնիք մըն է տակաւին: Իմ համոզումս այն է թէ այս տարի չէ գալ տարի, միւս տարի, վերջապէս օր մը կրնաք զաւկի տէր ըլլալ: Համբերութիւն եւ երկայնամտութիւն, ուրիշ ոչինչ: Դիմեցէք ուրիշ բժիշկներու. միեւնոյն պատասխանը պիտի առնէք: Եւ պէտք է գիտնաք թէ միայն դուք չէք որ այս դժբախտութեան ենթարկուած էք: Ես տասնեակներով տեսած եմ: Համակերպեցէք ուրեմն եւ յուսացէք:

Մռայլ եւ տժգոյն՝ ոտքի ելաւ Տիկին Բարսեղեան, մինչ ամուսինը ոսկի մըն ալ կը գետեղէր սեղանին ծայրը, իբրեւ վարձ այն դերասանութեան, զոր այդ պատուական բժիշկը ստիպուած էր կատարել՝ ընտանեկան աղէտի մը առաջքը առնելու համար:

Եւ դուրս ելան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

Նոր համաձայնութիւնը մեծ ուրախութիւն եւ ցնծութիւն ստեղծեցին երկու երկիրներուն մէջ։ Եգիպտացիները խելայեղ ցոյցեր կատարեցին փողոցներուն մէջ։ Հազարաւոր ժողովուրդ գնաց Նասըրի բնակարանը՝ շնորհակալութիւն յայտնելու իրենց ազատարարին։ Համաձայնութիւնը գոհունակութիւն առթեց նաեւ Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի մէջ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Իտըն, երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց համաձայնագրին գլխաւոր մասերը եւ տուաւ լուսաբանութիւններ։ Ըստ թէ պայմաններուն մասին նախապէս համաձայնութիւնը առած էին Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի։ Պ. Իտըն այդ բացատրութիւնները տուաւ փարատելու համար Իսրայէլի կառավարութեան մտավախութիւնները, այն դէպքերու մասին, որոնք կրնան պատահիլ անգլ. զինուորներուն Սուէզէն հեռանալէն վերջ։

Դժգոհ մնացին միայն քաղաքական պահպանողական երեսփոխաններ, ինչպէս գըրած էինք։

Անգլիա Սուէզի զինուորները պիտի տեղաւորէ Մալթայի, Կիպրոսի, Ատէնի, Իրաքի եւ այլ դաշնակից արաբական երկիրներուն մէջ։

Կիպրոսի մասին խօսելով՝ նախարարը ըսաւ թէ, նոր սահմանադրութիւն մը պիտի կազմուի Կիպրոսի համար, լայն ինքնավարութեամբ։ Տեղացի ժողովուրդը պիտի մասնակցի օրէնսդրական եւ գործադիր իշխանութեանց պաշտօններուն։ Սակայն ոչ մէկ փոփոխութիւն կըգլին գերիշխանութեան խնդրին մէջ։

Ինչպէս կը յիշուի Յոյները միշտ կ՚արծարծեն այս խնդիրը՝ կապուելու համար մայր երկրին։ Ուրեմն Անգլիա կրկին կը մերժէ իրենց այս պահանջը։

●

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄԸ արգիլուած է Իտալիոյ մէջ, թէեւ դժգոհ ամոլները միշտ ալ ձեւ մը կը գտնեն իրարմէ բաժնուելու։ Բայց այնքան եղերական դէպքեր կը պատահին որ, օրէնսգէտները մտահոգութեան մատնուած են։ Միջին ճամբայ մը գտնելու համար, ընկերվարական երեսփոխան մը օրինագիծ մը ներկայացուցած է երեսփ. ժողովին, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Ամուսնալուծում կարելի է վճռել երբ .— 1. Ամուսիններէն մին դատապարտուած է քսան տարի խըցարգելութեան, մարդասպանութեան կամ ուրիշ վարկաբեկիչ յանցանքի մը համար. — 2. Երբ մարդասպանութեան փորձ մը կատարուած էմէկուն կողմէ միւսին դէմ։ — 3. Երբ ընտանիքը բաժնուած է օրինապէս կամ լքուելով, առ նուազն 15 տարի անընդհատ.— 4. Երբ ամուսիններէն մէկը վարակուած է մտքի անբուժելի հիւանդութենէ մը եւ առ նուազն տասը տարի մնացած է յիմարանոցի մը մէջ։ Յոյս չկայ որ այս չափաւոր բանաձեւն իսկ ընդունուի, վասն զի Լատերանի համաձայնութեամբ, իտալական սահմանադրութիւնը իբրեւ պետական կրօն կը ճանչնայ կաթոլիկութիւնը։ Արդ, Հռոմէական Եկեղեցին միշտ կը մնայ միեւնոյն տեսակէտին վրայ.— «Զոր Աստուած զուգեաց մարդ մի մեկնեսցէ»։ Ուրեմն, եթէ փորձեն ամուսնալուծման օրէնք մը հաստատել, խախտած պիտի ըլլան համաձայնութիւնը որ կնքուեցաւ 1929ին եւ վերահաստատուեցաւ 1946ին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Ճափոնի բանակցութիւնները վերջացան։ Օդանաւային երթեւեկի համար հաղորդակցութեան նոր ճամբայ մը պիտի հաստատուի երկու երկիրներուն միջեւ։

ՏՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Մ. Նահանգները պիտի մեկնի Օգոստ. 30ին, ներկայ գտնուելու համար Ամերիկեան Լեգէոնի ազգային համագումարին, ուրուն հրաւիրուած էր։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի, մասնակցութեամբ վիէննարնակ Մալաթիացիներու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ Վիէն Լռմոյ քարայրի պաղ ջուրին քով։

- Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 8ին ամբողջ օրը,
վալօն տէ Ֆրիկիէ (Սէփթիէմ լէ վալօն)

Շրջանային կոմիտէն կը թելադրէ բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, այժմէն միջոցներ ձեռք առնել դաշտավայր երթալու համար։

1. Սեփթեմէն մէկ կայան վերջը էքսի ճամբուն վրայ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին հայ եւ օտար ծանօթ ուժերու մասնակցութեամբ, պուլի մրցում։ Նուէրներ կը տրուին յաղթական խումբերուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու ագարակին մէջ, Սէն Լու, Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կազմակերպած է, ի պատիւ իր մարզիկներու դաշտահանդէս մը։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ մարզասէր հասարակութիւնը։

Պիտի մրցուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի շահած ոսկեբաժակը Սիէպի մրցումէն։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Զանազան անակընկալներ։ Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Սիրվան Սարիմ Մաքսուտեան, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Մաքսուտեան եւ զաւակները (Պոլիս), Գրիգոր - Վահան, ինչպէս նաեւ Մաքսուտեան եւ Փրէվօ ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր՝

ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Չորեքշաբթի առաւօտ, 28 Յուլիս, 1954։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ընդունիլ ներկայս իբր այդ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1954 1955 ուսումնական տարեշրջանի համար։ Կը խնդրուի բոլոր հայ ծնողներէն, որոնք կը փափաքին ազգային այս դարաւոր հաստատութեան մէջ ապահովել իրենց զաւակներուն տոհմային եւ ֆրանսական կրթութիւնը, օր առաջ, դիմել տեսչութեան, արձանագրութեան համար։

Մուրատեան վարժարանի այցելութիւնները՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի օրերը եւ ժամադրութեամբ։

Direction Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՃՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթոքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս։

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ։

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ։

Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին։

Մասնակցութեան ծախս 1000 ֆրանք։

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ։

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ՚ունենայ Ժիւռա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 5էն մինչեւ Օգոստոս 31։

Այն բոլոր երիտասարդ - երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ՚ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց։

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ։

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ՚ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն։

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 ֆր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սննեակին վարձքը։

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
226 Rue Saint-Denis, Paris

Հեռ. Սանթրալ 28-34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը։

Շոգեկառքի ժամերը

- GARE DE LYON -
Descendre MORBIER
23h. 05, Voiture Directe
PARIS - BELLEGARDE
8h. 20, Train rapide
PARIS - SUISSE
Changer à ANDELOT Corresp. Micheline Direction MOREZ
Descendre MORBIER.

×

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ խոհարարուհի մը, բանակումին համար։ Դիմել Պ. Գ. Փափազեանի, նոյն հասցէին։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Օթ Լուառի մէջ այրի տիկին մը սենեակներ կը տրամադրէ արձակուրդի համար, ուտելիքով միասին (փանսիօն)։ Մատչելի պայմաններ։ Դիմել Թերթիս վարչութեան։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Թագուհի Զաթալեանի (Լը Ման) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Հարուտեան եւ Գույումճեան ընտանիքները երկու հազարական ֆրանք կը նուիրեն Պռեվանի հիւանդներուն, կարոյտ Խաչի միջոցաւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տարօնի վարդավառի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Բաֆէ Լամարկի մօտ, ծառաստաններուն մէջ։

Կը խօսի հայրենակից Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն, եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր։

Առատ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նոյեմի Զատէեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ՕՆՆԻԿ ԶԱՏԷԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԷՕՏՕՆԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, այս կիրակի Մէօտօնի պաղ աղբիւրին քով։ Մատչելի պիւֆէ։ Բարձրախօս եւ անակնկալներ, տեղւոյն վրայ։

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտուն ժամը 8.30ին, Պուլ. Քառնոյէն, իսկ միւսը Փլաս տիւ Փըթի Փօնէն։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 9ին, սովորական վայրը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախառը. Միութեան մասնաճիւղի վարչութեան ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս կիրակի առաւօտ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը։

Օրակարգ՝ Ա) Դաշտահան. հաշուետուութիւն։ Բ) Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում։ Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

Վարչութիւնս կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին սոյն կարեւոր ժողովին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պ. Ժիրայր Փալամուտեանէ կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ։

ԿՈՄՍԻ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ)

«Խոնարհ հերոսները» եւ «Իմ Յուշերը» տրամադրելի են տակաւին։

Դիմել Գավէզեանի՝
Cavezian, 37 Rue de Trevise
Paris (9e)

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿԱՄ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի դպրոցին համար։ Նախընտրութիւն կը տրուի այր եւ կնոջ։ Գոհացուցիչ պայմաններ (բնակարանը ապահովուած)։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, 12 Ռիւ Նանսէն, Տէսին (Իզէռ)։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր։

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9.30ին։ Ա. շոգեկառքը ժամը 9.30ին, յաջորդը կը մեկնի 10.30ին։

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները։

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 ֆրանք, երթ ու դարձ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Երկրորդ, սան մը Սեւռի Մխիթարեան գոլէժը ուսանելու, 1954 Հոկտեմբերի վերամուտէն սկսեալ։

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները։

Ա.—Պատանին պէտք է ծագումով Սեբաստիոյ նահանգի գիւղերէն կամ քաղաքներէն ըլլայ։

Բ.— 11-12 տարեկան, գիտնայ Հայերէն խօսիլ։

Գ.— Ունենայ բժշկական վկայագիր եւ իր յաճախած դպրոցի տեսուչէն վկայական, իբրեւ յառաջադէմ եւ ապագայ խոստացող։

Դ.— Պէտք է որբ կամ չքաւոր ընտանիքի զաւակը ըլլայ։

Մէկէ աւելի թեկնածուներու պարագային Մխիթարեան հայրերու հովանաւորութեան տակ, մուտքի քննութիւն պիտի անցընեն եւ յառաջադէմը պիտի որդեգրուի ուսումնասիրացի կողմէ, վեց տարուան համար, մինչեւ պաքալորիա։

Կը հրաւիրենք Ֆրանսայի բոլոր վայրերու հայրենակիցներէն եւ մեր մասնաճիւղերէն որ կարելի եղածին չափ շուտ ներկայացնեն ընդունակ պատանի մը։

Եթէ թեկնածուն Մարսէյլի շրջանէն է, դիմել՝ Պ. Մ. Մեսիկեանի՝

20 Rue Thubaneau, Marseille.

Եթէ Տեսինէն է, գրել Պ. Մ. Պարտաքճեանի՝

28 Rue Arago, Decines (Isère)

Այլ վայրերէ գրել Յ. Յակոբեանի՝

60, Av. A. Briand (Bagneux (Seine)

Փարիզի Կեդր. վարչութեան հասցէով։

Թեկնածուներուն մասին տեղեկացնել, Փարիզի Կ. վարչութեան, ամէնէն ուշը մինչեւ 20 Օգոստոս։

Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացի
Կեդր. վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 31 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 31 JUILLET 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7433 | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2844

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

*

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտը մէկ կողմէն, յաղթական դաշնակիցներու Պոլսէն հեռացումը (1923) միւս կողմէն՝ Ֆրանսայի ափերը նետած էին հազարաւոր հայ գաղթականներ, որոնք լեզապատառ տուն – տեղ ու ամէն ինչ լքած՝ եկած էին ապաստան ու բախտ փնտռելու այս հիւրընկալ երկրին մէջ։

Ֆրանսան եւ Յունաստան գլխաւոր երկիրներն էին այն ատեն, որ առանց սակարկութեան լայն բացին իրենց դուռները մեր հայրենակիցներուն առջեւ։ Դաշնակիցներու քաղաքականութիւնը ձախողած էր։ Հայերը ստիպուած էին արմատախիլ ըլլալ՝ նոր կեանք ու նոր տնտեսութիւն ստեղծելու համար օտար աստղերու տակ։

Անկէ տարի մը առաջ ալ Կիլիկիոյ պարպումը նոյն վիճակին ենթարկած էր այդ շրջանի հարիւր հազարաւոր հայութիւնը։ Սուրիա ու Լիբանան եղբայրական ձեռք կարկառեցին հայրենազուրկ հայութեան, որ դժնդակ պայմաններու մէջ տեղաւորուեցաւ այդ բարեկամ երկիրներուն մէջ։

1923ի սկիզբէն մինչեւ 1925ի ամառը՝ երեսուն ամսուան ընթացքին հիմնովին փոխուած էր հայկական Փարիզի դիմագիծը։

Հին Փարիզը կը բաղկանար քանի մը հազար Հայերէ, մեծ մասամբ առեւտրականներ, որոնք Ֆրանսայի մայրաքաղաքը հաստատուած էին Ժ.Թ. դարու վերջերը, մանաւանդ համիտեան ջարդերէն ետք։ Շատեր կարեւոր դիրքեր գրաւած էին զորգի, ադամանդի, գոհարեղէնի եւ հնութեանց հրապարակին վրայ։

Ասոնց կողքին կարեւոր թիւ մը կը կազմէին համեստ արհեստաւորներն ու մանր առեւտրականները, ցիրուցան զանազան թաղերու մէջ։

Կային նոյնպէս մտաւորականներ, արուեստագէտներ ու բժիշկներ։

Ուշագրաւ տարր մը կը կազմէին հին ու նոր ուսանողները։ Պակաս չէին նաեւ «յաւիտենական ուսանող»ները։

Այդ շրջանին Փարիզի մէջ գործող կազմակերպութիւններէն ամէնէն հինն էր Հայ Ուսանողական Միութիւնը, որ հիմնուած էր 1888ին։ Յետոյ կուգար Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական կոմիտէն։ Աղքատախնամը, Տիկնանց Միութիւնը եւ Հայ Կարմիր Խաչը՝ համախմբուած Ժան Կուժոնի եկեղեցիին շուրջ՝ տարիներէ ի վեր կը գործէին սահմանափակ շրջանակի մէջ, օժանդակելով ուսանողներու, աղքատներու եւ որբերու։

1921ին պաշտօնապէս կազմակերպուեցաւ Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութիւնը, որուն մէջ մտան նաեւ Կիլիկիոյ Հայկական Լեգէոնին կամաւորները։

Վերջապէս՝ Փարիզ հայութեան քաղաքական կեդրոնն էր։ Հոն հաստատուած էին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը եւ Պօղոս Նուպարի Ազգային Պատուիրակութիւնը, որոնք Հայկական Դատ կը հետապնդէին։

Այսպէս էր հին Փարիզը մինչեւ 1922ի վերջը, երբ գաղթականական ընդհանուր հոսանքը թարմ տարրեր բերաւ Ֆրանսա։

Շատ չանցած 50.000ի բարձրացաւ հայութեան համրանքը այս երկրին մէջ։ Նաւահանգիստ Մարսիլիան դարձաւ գլխաւոր կեդրոնը, ուսկից հայութիւնը տարածուեցաւ Ֆրանսայի ամէն կողմը, ուր որ ապրուստ ճարելու հնարաւորութիւն գտաւ։ Հայկական կորիզներ կազմուեցան մանաւորաբար ճարտարարուեստական կեդրոններու շուրջ։

Հայը՝ որ կեանքին մէջ գործարանի երես չէր տեսած՝ դարձաւ բանուոր։ Փարիզի մէջ Ռընոն ու Սիթրոէնը դարձան լաստափայտեր, որոնց կը կառչէին չորս բիլիոննոց ովկիանոսին մէջ կորսուած մեր հայրենակիցները։

Որբերը կ'աշխատէին զանազան ագարակներու մէջ, կորսուած խրամէ։

Հայ կիներն ալ կը դառնային բանուորուհի եւ գործ կը փնտռէին փամփուշտի գործարանին մէջ եւ այլուր։

Մարսիլիա, ուր նախապէս հայութեան թիւը քանի մը հարիւրը չէր անցներ, 1925ին իր շրջականերով 13-15.000 Հայեր կը համրէր։ Նոյնքան, թերեւս աւելի Հայեր հաստատուեցան փարիզեան շրջանին մէջ։ Հին Լիոնի տասնեակ մը Հայերուն փոխարէն՝ 1925ին քաղաքին մէջ 3000, իսկ հովուական շրջանակին մէջ (Միջին Ֆրանսա) 9000 Հայեր կ'ապրէին, ըստ 15 Սեպտ. 1925 թուակիր պաշտօնական տեղեկագրի մը։

1923 – 24 Սուրիայէն Ֆրանսա բերուեցան վեց հարիւր որբեր՝ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի կարգադրութեամբ՝ հողագործութեան մէջ աշխատելու համար (1926 Յունիսին եւ Օգոստոսին 300 որբեր եւս պիտի գային)։

Հայկական Փարիզը սկսաւ հետզհետէ կազմակերպուիլ։ 1923 Ապրիլին հիմնուեցաւ Սիփան երգչախումբը։ Իրարու ետեւէ սկսան մարմին առնել զանազան Հայրենակցական Միութիւններ։

1925ի ամառը կազմուեցաւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութիւնը։ Միեւնոյն ատեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի կոմիտէութիւնը վերածուեցաւ արեւմտեան Եւրոպայի Կեդրոնական կոմիտէութեան։

Փարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ եպիսկ. չէր կրնար հասնիլ Ֆրանսայի կրօնական – եկեղեցական գործերուն։

1925 Փետրուար 20 թուակիր կոնդակով, Ամենայն Հայոց հայրապետը Եւրոպայի Հայոց կաթողիկոսական պատուիրակ կը նշանակէր Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանը, պաշտօն տալով անոր կազմակերպելու Եւրոպայի թեմը Ֆրանսայէն մինչեւ Հունգարիա, Անգլիայէն մինչեւ Լեհաստան։ Այս ծրագիրը չյաջողեցաւ։

Սակայն Պալաքեան եպիսկ. յետագային մեծ գործունէութիւն ցոյց տուաւ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, գրեթէ ոչինչէն բազմաթիւ եկեղեցիներով ու դպրոցներով օժտեց Մարսիլիոյ շրջանը։

1925ի ամառը՝ երբ այսպէս հաստատուն հիմերու վրայ կը դրուէր Ֆրանսահայ գաղութը, այլեւս ստիպողական պահանջ դարձած էր թերթ մը, որ կապ հանդիսանար չորս հովերուն ցիրուցան հայ բեկորներուն միջեւ, եւ առաջնորդ ըլլար լեզուին, միջավայրին ու տեղական բարքերուն անծանօթ մեր հայրենակիցներուն։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԼԲԱՆԻՈՅ նախկին դիկտատորը Էնվէր Հօճա ձերբակալուեցաւ։ Յատուկ ատեանի մը առջեւ պիտի դատուի իբրեւ դաւաճան։ Իրեն վերագրուած յանցանքներն են, ա) Կը գործէր կուսակցութեան շահերուն հակառակ։ բ) Որոշ հակում ցոյց կուտար, արեւմտեան հակայեղափոխական քաղաքականութեան հանդէպ։ գ) Պարտուողական զգացումներ կը ներշնչէր ժողովուրդին մէջ։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը այս քայլը առնելով կ'ուզէ հաստատուն կռուան մը ապահովել Ալպանիոյ մէջ եւ դառնալ մնայուն սպառնալիք՝ Պալքաններուն մէջ։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան տարեկան համաժողովը պիտի գումարուի 14 Հոկտեմբերին, Մարսէյլի մէջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ համաձայնեցան կամուրջ մը շինել Մարից գետին վրայ, երկու երկիրներու սահմաններուն միջեւ։ Շինութիւնները պիտի սկսին Օգոստոս 20ին՝ եւ պիտի ըլլայ Պալքաններու ամենաերկար կամուրջը։ Ծախքերուն պիտի մասնակցին երկու երկիրներն ալ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

*

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐ

Նախընթաց օր վարչապետը վերջապէս դահլիճին քննութեան յանձնեց իր ծրագիրը, որ ընդհանուր կերպով առնուած, կը նախատեսէ ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան, տնտեսական տարածման եւ ընկերային յառաջդիմութեան նման կենսական խնդիրներ, որոնց մասին քանիցս գրեցինք «Յառաջ»ի մէջ։ Չորս ժամ տեւող նիստի ընթացքին դահլիճը լսելէ վերջ ելեւմտական նախարարին բացատրութիւնները՝ իր հաւանութիւնը յայտնեց ներկայացուած ծրագրին գործադրութեանը համար։ Տնտեսական յանձնախումբին ալ քննութեանը ենթարկուելէ վերջ, ծրագիրը պիտի յղուի ազգ. ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին, վաւերացուելու համար իբրեւ օրէնք։

Նախարարական խորհուրդը երէկ, կէսօրէ վերջ ալ նիստ պիտի գումարէր, զբաղելու համար Թունուզի մէջ գործադրուելիք ստիպողական միջոցներու քննութեամբ։ Վարչապետը անընդհատ կը բանակցի պետական կարգ մը անձերու հետ՝ այս մտահոգիչ խնդրին մասին։ Տեղական թէ ֆրանսական պատգամաւորութիւններ յաճախ կ'այցելեն վարչապետին՝ խնդրելով բացատրութիւններ գործադրուելիք միջոցներու շուրջ։ Համաձայն շրջան ընող զրոյցներու, կառավարութիւնը որոշած է գոհացում տալ Թունուզի ժողովուրդի քաղաքական պահանջներուն, պայմանով որ անոնք չվնասեն Ֆրանսայի հեղինակութեան եւ իր շահերուն։ Հապիպ Պուրկիպան ալ հաւանութիւն յայտնած է իր բոլոր աջակցութիւնը ընծայել ֆրանս. կառավարութեան ծրագրած բարենորոգումներուն։ «Նոր Տեսթուր կուսակցութիւնը միշտ յայտարարած է թէ կ'ընդունի Ֆրանսայի զինուորական ներկայութիւնը Թունուզի մէջ» կ'ըսէ Պուրկիպա։

Վարչական պաշտօնները բնիկներուն պիտի փոխանցուին ժամանակի ընթացքին։ Պիտի կազմուի վարչական խառն ատեան մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հսկել ֆրանսական քաղաքացիներուն եւ ստացուածքներու ապահովութեան վրայ, անմիջապէս որ երկրին իշխանութիւնը յանձնուի տեղացիներուն, եւն.։

ԱՆԳԼԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ 26ի դէմ 257 ձայնով վաւերացուց անգլեւեգիպտական դաշինքը, որուն մանրամասնութիւնները տրուած ենք ժամանակին։ Պահպանողական քառասուն «ըմբոստ» երեսփոխաններէն ոմանք վերջին պահուն ետ առին իրենց բողոքը եւ քուէարկեցին ի նպաստ դաշնագրին։ Աշխատաւորականները մնացին ձեռնպահ։ Այս նիստին մէջ վարչապետ Չըրչիլի հասցէին կծու բառեր արտասանեցին ըմբոստ պահպանողականներուն ներկայացուցիչը եւ աշխատաւորներուն պետը՝ Պ. Էթլի։

Էթլի ուժգնօրէն քննադատեց Չըրչիլը որ հակառակ էր նմանօրինակ դաշնագրի մը ստորագրութեան՝ աշխատաւորական դահլիճին օրով։ Աշխատաւորական կառավարութիւնը անգլ. զինուորներու Սուէզէն պարպումէն վերջ կը փնտռէր միջոցներ Միջ. Արեւելքի մէջ ստեղծելու համար հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը՝ մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի, Թուրքիոյ ինչպէս եւ Անգլիոյ։ Մինչդեռ ներկայ դաշնագրով պարապութիւն մը կը մնայ Միջ. Արեւելքի մէջ եւ առանց պաշտպանութեան։ Պ. Էթլի աւելցուց թէ ուրախ են որ, «պահպանողականները վերջապէս ըմբռնեցին աշխատաւորական կառավարութեան քաղաքականութեան ճշդութիւնը»։

ՀԱՅՆԱՆԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Չինաստան մերժեց Մ. Նահանգներուն բողոքագիրը զոր ուղղած էր Անգլ. օդանաւին խորտակման առթիւ եւ որուն զոհ գացին նաեւ երեք Ամերիկացիներ։ Բողոքագիրը չին արտաքին նախարարութեան յանձնեց անգլիական գործակատարը։ Նախարարը կարդալէ վերջ բողոքագիրը ետ վերադարձուցեր է զայն կոպտօրէն։ Մերժումի այս ձեւը զայրոյթ յառաջացուցած է ամերիկեան պետական շրջանակներուն մէջ։ Արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ պիտի շարունակեն բողոքել, սակայն մանրամասնութիւն չի տար թէ ի՛նչ կերպով պիտի կատարուին նոր բողոքները։

Չինաստան միշտ կը պնդէ թէ Մ. Նահանգները յաճախ բռնաբարելով Չինաստանի օդային սահմանները, բարբարոսական յարձակումներ կը գործեն։ Մ. Նահանգներն ալ իրենց կողմէ կ'ազդարարեն թէ ամերիկեան նաւերը չինական ծովուն մէջ պիտի մնան՝ դիմագրաւելու համար ամէն պատահականութիւն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐԼԻԻ օդակայանին նոր եւ աւելի ընդարձակ սրահը պիտի բացուի կիրակի օր։ Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ այս օդակայանը արօտավայր մըն էր կովերու համար։ Ազատագրութենէն ետքն էր որ շէնցաւ։ 1947ին 484.000 ուղեւորներ անցած են այս օդակայանէն։ Այս տարի կը հաշուեն քառապատիկը, 1.700.000 հոգի։ Նոր ծրագրի մը համաձայն, օդակայանը պիտի դառնայ ամենամեծը եւ ամէնէն արդիականը ոչ միայն Փարիզի, այլ եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Այն ատեն ուղեւորներուն թիւը պիտի բարձրանայ տարեկան հինգ միլիոնի։ Շարք մը նոր եւ վիթխարի հանկարներուն առաջինը կը լրանայ մինչեւ տարեվերջ։ Այս հանկարը ներքին գերաններ չունենալով, ամէնէն մեծ օդանաւերն ալ կրնայ ներս առնել։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Արհեստակցական Միութեանց պաշտօնաթերթը, «Թրուտ», խստօրէն քննադատելով կրօնական նախապաշարումները, կը պահանջէ փակել Կլինքովօ կոչուած աղբիւրը, որուն ջուրերը բուժիչ յատկութիւններ ունին եղեր։ Հազարաւոր հաւատացեալներ կ'երթան այս աղբիւրը, դարման գտնելու համար զանազան ցաւերու։ Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», նոր խմբագրականով մը կը ձաղկէ կրօնը իբրեւ «կպչուն եւ վնասակար մնացուկ մը դրամատիրութեան»։ «Գրական թերթ»ը կը գանգատի թէ նահանգի մը հողագործները կը շարունակեն կրօնական տօները, լքելով իրենց աշխատանքը։ Միեւնոյն ատեն դիտել կուտան թէ բազմաթիւ երիտասարդներ, նոյնիսկ մտաւորականներ եւ մասնագէտներ կը հետեւին կրօնական արարողութեանց։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ժողովրդային կուսակցութիւնը որոշեց չմասնակցիլ յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութիւններուն։ Սուրիոյ դատաւորները գործադուլ յայտարարեցին։ Կը պահանջեն ամսականներու յաւելում։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ թեթեւ ցնցումներ տեղի ունեցան ուրբաթ առտու Լիոնի, Քլէռման Ֆէռայի եւ Ժուռայի նահանգին մէջ։ Ցնցումներ զգացուեցան նաեւ Զուիցերիոյ, Իտալիոյ եւ Ալժէրի մէջ։

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ յանձնախումբը իր առաջին նիստը պիտի գումարէ յառաջիկայ կիրակի՝ Նիւ Տէլհիի մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարմիղէն հինգ առագ –

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԳԱՐՇԵԼԻ

Ա.

Յուսաբերը Յունիս 4ի եւ 5ի խմբագրականներով «հանրային դատաստանին» կը յանձնէր Եգիպտոսի ռամկավար – ազատական կուսակցութիւնը, «անպատիւ արարքի մը առիթով »։

Յառաջ, Յունիս 11, 12 եւ 13ին, «Գարշելի «ժուռնալ» մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ Մայիս 28ի առիթով» խորագրին տակ արտատպեց «Յուսաբեր»ի այդ խմբագրականները, ծանօթացնելով իր ընթերցողները «անպատիւ պայքարի» մը բոլոր մանրամասնութիւններուն։

Գաղթաշխարհի մեր բոլոր մամուլի օրգանները իրենց կարգին արտատպեցին խնդրոյ առարկայ խմբագրականները։ Այս իրողութիւնը միայն բաւական է հաստատել, որ Գահիրէի Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան վարիչներու գարշելի արարքը դուրս եկած տեղական նեղ շրջանակէն, դրուած է բովանդակ հայութեան դատաստանին առջեւ։

Նկատի ունենալով հարցի արտակարգ կարեւորութիւնը եւ ապա, իր շուրջ ըստեղուած ծաւալուն հետաքրքրութիւնը, արդարօրէն կը սպասէր, որ Գահիրէի Ռամկավար վարիչները, քաջաբար եւ առանց նոր ու անիմաստ վայնասուններու, պատասխանէին «Յուսաբեր»ի յստակօրէն ձեւակերպած մեղադրանքներուն։

Դժբախտաբար, մեր անարի, եւ անպարկեշտ հակառակորդները, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, փոխանակ հերքելու իրենց դէմ օր ցերեկով ձեւակերպուած մեղադրանքները, դիմեցին ծուռ ու մուռ ճամբաներու։

Ընդհանուր խօսքերու շրջապտին մէջ չմնալու համար, Թարմացնենք յիշողութիւնները՝ խտացնելով հիմնական մեղադրանքները։

Ըսենք անմիջապէս, որ «չկայ գաղութ մը, ուր ամէնաբուռն պայքարները տեղի ունեցած չըլլային Մայիս 28ի շուրջ»։

« Այդ պայքարները, կը շարունակէ « Յուսաբեր », տեղի ունեցան նաեւ Եգիպտոսի մէջ, միշտ այս կամ այն չափով փոթորկելով մեր հանրային կեանքը եւ երկրի իշխանութեանց ուշադրութիւնը մեր ճերքին վէճերու վրայ հրաւիրելով» (ընդգծումը մերն է, Ս. Տ. Թ.)։

Մայիս 28ի դէմ մղուած պայքարը յաջողութեամբ պսակելու համար, Եգիպտոսի մեր հակառակորդները դիմեցին զանազան մեքենայութիւններու։

Որպէս «ազգային տօն» ուզեցին պարտադրել Նոյեմբեր 29ը։ Այս առաջարկութեան դէմ բուռն ընդդիմութեան հանդիպելով, հրապարակ դրին նոր առաջարկութիւն մը։

Մայիս 28ը տօնակատարելու համար, պահանջեցին տօնակատարել նաեւ Նոյեմբեր 29ը։

Երբ այս խաղը չանցաւ, առաջարկեցաւ այս անգամ չտօնակատարել ոչ Մայիս 28 եւ ոչ ալ Նոյեմբեր 29։

Այս առաջարկն ալ ընդդիմութեան հանդիպելով, մեր հակառակորդները կրկին եւ նոր ուժգնութեամբ դէմ կեցան Մայիս 28ին։

« Այլանդակ ձեւով այս պայքարը տեղի ունեցաւ մանաւանդ անցեալ տարի.ժուռնալներ տրուեցան Իշխանութեանց, հարցաքննութիւններ եղան, գաղութը խռովքի օրեր ապրեցաւ, բայց ի վերջոյ կարելի եղաւ պարզել ամէն բան եւ արժանավայել կերպով Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը տօնակատարելու (Յուսաբեր)։

Արդարօրէն կ՚ակնկալուէր, որ Մայիս 28ի շուրջ տեղի ունեցած անտեղի եւ վրտանգաւոր վէճերը վերջ գտած էին, առնուազն Եգիպտոսի գաղութին մէջ։

Այդպէս չեղաւ դժբախտաբար։ «Բացաւիկ սառնութեամբ եւ ամէնէն սուր զէնքերով պայքարը Մայիս 28ի դէմ վերսկսաւ մանաւանդ այս տարի »։

Գահիրէի քաղաքական ժողովի 1954 Փետրուար 23ի նիստին, Քաղաքականի Դաշնակցական անդամը՝ ընկեր Լ. Տէր Աստուրեան կ՚առաջարկէր անհրաժեշտ կարգադրութիւններն ընել, խափանելու համար Մայիս 28ի տօնակատարութեան շուրջ նոր վէճերն ու Թիւրիմացութիւնները։ Եւ որովհետեւ, սովորաբար Հայաստանի անկախութեան տարեդարձի օրը փակ կը մնային ազգային հիմնարկութիւններն ու վարժարանները, մեր ընկերը կ՚առաջարկէր, որպէսզի Քաղաքական ժողովը իր հրահանգները տայ Թեմի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանին, նախօրօք համապատասխան կարգադրութիւններ ընելու համար։

Մեր ընկերոջ այս առաջարկութիւնը, առիթ կուտայ նոր վիճաբանութեան մը։ Հոդ, անգամ մը եւս «այն միտքը կ՚արծարծուի, թէ Մայիս 28ը քաղաքական բնոյթ ըլլալով, իսկ մենք կրօնական համայնք ըլլալով՝ այդ օրը Ազգ. Իշխանութեանց կողմէ եւ մեր վարժարաններուն մէջ պէտք չէ որ տօնուի »։

Ընկեր Լ. Տէր Աստուրեանը բուռն կերպով կ՚ընդդիմանայ յայտնուած այդ տեսակէտին։

Զժխտելով անոր քաղաքական բնոյթը, մեր ընկերը կը գտնէ, որ Մայիս 28ը որպէս համազգային տօն, «իր մէջ կը խորհրդանշէ մեր պատմութեան վեց խաւար ու սարկական դարերու ազատութեան տենչը» պէտք է որ տօնակատարուի համայն հայութեան կողմէ եւ համայն գաղթաշխարհի մէջ»։ Ընկեր Տէր Աստուրեանը կը յիշէ միաժամանակ, որ երկրի իշխանութիւնները լաւատեղեակ ըլլալով հանդերձ Մայիս 28ի գերազանցապէս քաղաքական բնոյթին, «ցարդ արգիլած չեն այդ Թուականին տօնակատարումը, այլ արտօնած են զայն»։ Ակնարկներ ընելով անցեալին գաղտնի ուժերու կողմէ Մայիս 28ի շուրջ իշխանութեան տրուած ժուռնալներու մասին, առիթ կուտայ երկախօսութեան մը մեր ընկերոջ եւ Քաղաքական Ռամկավար անդամ Պ. Մ. Գույումճեանի միջեւ։

Հոս է, որ երեւան կուգայ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան գարշելի կերպարանքը։ Պ. Մ. Գույումճեանը կ՚ընէ մէկէ աւելի շատ պարզ եւ յստակ խոստովանութիւններ։

Ան կ՚ընդունի, որ Մայիս 28ին եւ Դաշնակցութեան դէմ տրուած են «ժուռնալ»ներ, եւ որ այդ արարքի հեղինակները « անպատասխանատու մարդիկ չէին », այլ « մենք », ենթադրաբար իր ընկերներն ու գործակիցները։

«Ես էի դիմողը, մենք էինք» քաջաբար կը խոստովանի Պ. Գույումճեանը, ըսելով նաեւ հետեւեալ սպառնականը — «եթէ այսօր հոս չորոշուի Մայիս 28ը չտօնակատարել, այս տարի եւս պիտի դիմենք, անցեալ տարի չյաջողեցանք, որովհետեւ ուշ դիմեցինք, այս տարի աւելի շուտ պիտի դիմենք»։

Խօսքը գործի կը վերածուի, ինկապէս աւելի շուտ։

Քաղաքական ժողովը կ՚անտեսէ եւ ռամկավար Քաջ Նազարի սպառնալիքները եւ կ՚որոշէ Մայիս 28ը տօնել պատշաճօրէն։ Կարգադրութիւններ կ՚ըլլան Անկախութեան տարեդարձի օրը փակ պահել ազգային հաստատութիւններն ու վարժարանները։ Կ՚որոշուի պաշտամունքի յատուկ արարողութիւն Անկախութեան պայքարի մէջ ինկած բոլոր նահատակներու յիշատակին։ Ազգային ճակատին վրայ չարաչար պարտութիւն կրելով, Ռամկավար կուսակցութիւնը կը դիմէ իր երկրորդ զէնքին՝ «ժուռնալ»ներու։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

JEAN JAURÈSի

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

1914 Յուլիս 31ին, իրիկուան ժամը 10ին կը սպաննուէր Ժան Ժօրէս։ Ան որ կը մարմնացնէր Ֆրանսական հայրենասիրութեան ամէնէն ազնիւ խորհուրդը եւ որուն հմայիչ խօսքը կը վերացնէր բազմութիւնները։ Ան ինկաւ հարուածէն Թշուառական յիմարի մը՝ Պ. Վիլէնի, գործիքը մութ եւ ցած ազգայնամոլ կիրքերու։

Ժօրէս կը վերադառնար Պրիւքսէլէն, ուր խօսած էր միջազգային բանուորութեան ներկայացուցիչներուն առջեւ, որոնք անձկութեամբ կը հետեւէին դէպքերու ընթացքին, եւ վերջին եւ սրտայոյզ կոչով մը երդում կ՚առնէր որ բոլորը միանան, որպէսզի անոնց սրտին զարկերը հեռացնէ ահաւոր մղձաւանջը։

Ամբողջ օրը խօսած եւ համոզած էր որ ձեռք առնուած միջոցներու մասին սխալ մեկնութիւն չտրուէին Պերլին–Վիեննայի մէջ։ Արտաքին գործերու նախարար Աբէլ Ֆէրրիի հետ տեսակցութենէն ետք, տեսնուած էր «Իւմանիթէ»ի իր աշխատակիցներուն հետ, գրելու համար իր վերջին յօդուածը։ Բոլորին մէջ գրեթէ միակն էր որ չէր ուզեր հաւատալ թէ այնքան մօտ էր աղէտը։

Ու երբ քանի մը մտերիմ բարեկամներու հետ կը ճաշէր «Քռուասան» փոքրիկ ճաշարանին մէջ, սրբապիղծ ձեռք մը կը պատրաստուէր խզել անոր կեանքի թելը։ Անոր որ կոչուած էր մեծ դեր կատարելու մարդկութեան օգտին։

Այն պահուն երբ կը դիտէր փոքր աղջըկան մը նկարը զոր հայրը ցոյց կուտար իրեն եւ Ժօրէս կը գովէր զայն քաղցրժպիտով մը, ետեւէն արճանակի 2 հարուածներ վզին, վար կը գլորէին զինքը։ Առանց բառ արտասանելու, առանց ճիչի կ՚իյնար տրիբունը իր արիւնով Թրջելով նստարանը, ուր երկնցուցին իր բարեկամները։ Դուրսը ամառնային աստղազարդ երկինք մը Փարիզի վրայ, միակ անմոռանալի գեղեցիկ տեսարանը արժանի մեծ հոգեվարին։

Լուրը հազիւ տարածուած, յուսահատութեան եւ զայրոյթի ալիք մը կը բարձրանար։ Հազարաւոր բանուորներ, այր թէ կին, կը կտրեն ոստիկանութեան շըղթան, կը վազեն դէպի Մոնմառթրի պողոտան։ Երբ քաղաքապետական հիւանդանոց փոխադրող կառքը կը տանէր տրիբունի մարմինը դէպի Թուռ փողոցի այն փոքր յարկաբաժինը ուր պիտի ցուցադրուէր, ծաղիկներու տեղատարափ մը Թափեցաւ վրան «կեցցէ Ժօրէս» բացագանչութիւնով։

Քառասուն տարիներ սահեր են անկէ ի վեր, սակայն հայրենասէրներ եւ միջազգայնականներ, մենք կը յիշենք Ժօրէսի հանդիսաւոր եւ ահեղ յայտարարութիւնը, անոնց որ կ՚ուզէին չղթայազերծել պատերազմը, «եթէ առաջին ճակատամարտներու գինովութեան մէջ, մեր վարիչները յաջողին իրենց ետեւէն քաշել զանգուածները, երբ ժանտատենդը լրացնէ հրացանին պակասը, երբ Թշուառութիւնը եւ մահը պիտի հարուածեն, գինովութենէ սթափած մտահոգ մարդիկ պիտի դիմեն գերման, ֆրանսացի, ռուս, իտալացի վարիչներուն եւ հարցնեն թէ ինչ պատճառաբանութիւն կրնան տալ բոլոր դիակներուն։ Այն ատեն չղթայազերծ յեղափոխութիւնը պիտի ըսէ « կորսուէ, եւ ներողութիւն խնդրէ Աստուծմէ եւ ոճիրը յղացող մարդոցմէ, որ ի գործ դրին չարիքը մարդկութեան հանդէպ» ։

Թող անմար մնայ Ժօրէսի յիշատակը ։

ՕՍԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

35 ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԻՆ ՄԸ Յուլիս 26ին մօտենալով կաթոլիկ ժողովրդապետին, դանակը խրեց վզին, երբ ան ծնրադիր կ՚աղօթէր Սան Ֆրանչիսկոյի եկեղեցին, պատարագի պահուն։ Քահանան գետին փռուեցաւ ուշաթափ։ Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցին, բայց վիճակը վըտանգաւոր չէ։ Յարձակումէն վերջ տիկինը քահանային քով ձգեց դանակը, եւ անկիւն մը քաշուելով սկսաւ աղօթել, մինչեւ որ ոստիկանները եկան ձերբակալեցին։ Քահանան կ՚ըսէ թէ չէր ճանչնար տիկինը ։

ՕՍԱՐ ԷՋԵՐ

ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ԻՐ ՀՈԳԻՆ

●

— Ինչ որ կ՚ուզես հարցուր ինծի, բայց այս հարցին մասին ոչ մէկ ատեն ։

Ձկնորսը խնդաց եւ աւելի ուժով բռնեց դաստակը ։

Կախարդուհին երբ հասկցաւ որ ալ պիտի չկարենայ ազատիլ, ըսաւ ․

— Ես աւելի գեղեցիկ եմ, քան թէ ծովու աղջիկները, աւելի վայելուչ անոնցմէ, որոնք կ՚ապրին կապոյտ ջուրերուն մէջ։

Ան իրեն մօտ քաշեց ձկնորսը եւ իր դէմքը միացուց անոր ։

— Եթէ խոստումդ չկատարես, քեզ պիտի սպաննեմ, գիս խաբած ըլլալուդ համար ։

Կախարդուհին սարսռաց եւ զորշացունեցաւ, ինչպէս՝ Յուդայի ծառին տերեւները ։

— Ուրեմն Թող այդպէս ըլլայ, ըսաւ ան, ի՞նչ փոյթ ինծի, քու հոգիդ է ոչ թէ իմս։ Ինչպէս որ կ՚ուզես այնպէս Թող ըլլայ։ Եւ գօտիէն իժի մորթէ շինուած կոթով պզտիկ դանակ մը հանեց ու ձկնորսին տուաւ ։

— Ասիկա ինչի՞ պիտի ծառայէ, ըսաւ ձկնորսը զարմացած ։

Ան վայրկեան մը լուռ մնաց, դէմքին վրայ սոսկումի արտայայտութիւնը անցաւ։ Յետոյ իր ճակտին վրայի մազերը վեր առնելով եւ տարօրինակ ժպիտով մը պատասխանեց ․

— Մարդիկ հոգիին համար մարմնին շուքն է կ՚ըսեն, մինչդեռ մարմնին շուքը չէ այլ հոգին է։ Հոն ծովափը ոտքի կեցած, կռնակդ դէպի լուսնին պիտի դարձնես եւ ոտքերուդ շուրջ գտնուող այս շուքը որ մարմնիդ հոգին է, պիտի կտրես եւ անոր պիտի հրամայես որ քեզմէ հեռանայ ու ան պիտի հնազանդի ։

Երիտասարդ ձկնորսը դողաց ։

— Ստո՞յգ է որ կ՚ըսես, ըսաւ ան ։

— Այո, իրականութիւն, միայն թէ պիտի խնդրեմ որ մէկուն բնաւ բան մը չըսես, բացագանչեց եւ ձկնորսին ոտքերուն փարելով սկսաւ լալ։

Ձկնորսը կախարդուհին մինակ Թողուց Թանձրախիտ խոտերուն մէջ, եւ դաշոյնը գօտիին մէջ դնելով լերան քովէն սկսաւ վար իջնել։

Հոգին, որ իրեն կ՚ընկերանար, ըսաւ․

— Աւաղ, այսքան տարիներ քեզի հետ միասին ապրեցայ եւ ծառադ էի։ Զիս քովէդ մի հեռացներ։ Քեզի ի՞նչ ցաւ պատճառեցի ։

Երիտասարդ ձկնորսը սկսաւ խնդալ ։

— Դուն ինծի ոչ մէկ գէշութիւն ըրիր, բայց քեզի պէտք չունիմ, աշխարհ ընդարձակ է, երկինքը կայ, դժոխքը, ինչպէս նաեւ մԹնշաղային անջրպետը, որ երկուքին միջեւ գոյութիւն ունի ։ Գնա ուր որ կ՚ուզես, մի Թախանձեր ինծի, որովհետեւ սէրս զիս կը կանչէ ։

Հոգին աղաչեց ողորմելի ձայնով մը, բայց ձկնորսը առանց կարեւորութիւն տալու, ժայռէ ժայռ կը ցատկէր վայրի այծի մը դիւրաշարժութեամբ։Վերջապէս տափարակ գետինը հասաւ ու ծովափին աւազուտ վայրը գտաւ ։

Իր պղնձագոյն անդամներուն գեղեցկութիւնով աւազին վրայ ոտքի կեցաւ, կռնակը դարձուցած լուսնին, յունական գեղեցիկ արձանի մը կերպարանքը ունէր, ծովուն փրփուրներէն դուրս սպիտակ նըշաններ կ՚ընէին եւ ունայնութեան մէջ անորոշ կերպարանքներ մարդու ըստուերներու կը նմանէին։ Իր առջեւ կ՚երկարէր շուքը որ մարմնին հոգին էր, իսկ ետին մեղրագոյն լուսինը կախուած էր ։

Հոգին ըսաւ ․

— Իրապէս զիս պիտի լքե՞ս, գոնէ առանց սրտի մը ղրկեր, աշխարհը չար է, ձգէ որ սիրտդ ալ միասին տանիմ ։

Ձկնորսը խնդալով գլուխը շարժեց ․

— Եթէ սիրտս քեզի տամ, ի՞նչպէս պիտի կարենամ սիրել սիրուհիս ։

— Ոհ, աղերսեց հոգին, խղճա ինծի, տուր սիրտդ, որովհետեւ աշխարհը անխիղճ է, զիս մի վախցներ ։

— Սիրտս միայն սիրուհիիս կը պատկանի ։ Օն, մի երերար, հեռացիր ինձմէ ։

— Ես ալ պիտի չկարենա՞մ սիրել, հարցուց հոգին ։

— Գնա, որովհետեւ ալ երբեք քեզի պէտք չունիմ, գոչեց ձկնորսը։ Եւ կանաչ իժի կոթով դաշոյնը հանեց, կտրեց իր ոտքերուն շուրջ գտնուող շուքը, եւ նայեցաւ անոր։ Ան ճիշդ յարենմանն էր։

Ձկնորսը ետ ընկրկեցաւ եւ ուժգնօրէն դաշոյնը գօտիին մէջ դրաւ, վախը պատեց զինքը։

— Կորսուէ աչքէս, այլեւս բնաւ երեսդ չտեսնեմ, մրմնջեց ։

— Բայց վերստին կրկին պիտի տեսնենք, ըսաւ հոգին։ Իր ձայնը սրինգի ձայնին չափ Թեթեւ էր, մինչ կը խօսէր հազիւ իր շրթները կը շարժէին ։

— Ի՞նչպէս կրկին պիտի տեսնենք զիրար, հարցուց ձկնորսը, պիտի չկարենաս հետեւիլ ինծի մինչեւ ծովուն խորը ։

— Տարին անգամ մը, այս վայրը պիտի գամ եւ քեզի պիտի ձայնեմ ։ Թերեւս պէտք ունենաս ինծի ։

— Քեզի ի՞նչու պէտք ունենամ, պոռաց երիտասարդ ձկնորսը։ Բայց քանի որ այդպէս կը փափաքիս, կամքդ Թող ըլլայ ։

Ձկնորսը խորասուզուեցաւ ծովուն մէջ, Տրիտոնները հնչեցուցին իրենց փողերը եւ պզտիկ ծովանուշը եկաւ ձկնորսին մօտ, իր Թեւերը անոր վզին շուրջ պարուրելով համբուրեց շրթներէն ։

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(8)

(Շար.)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1953Ի ԳԱՂԹԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

★

Պետական Բաժանմունքի Վիզայի Գրասենեակի պետին մասնաւոր օգնական Պ. Ֆրէնք Լ. Օէրպէք քաղաքացիական ու գաղթականական հարցերով հետաքրքրուող կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու մէկ խորհրդակցական ժողովին, որ տեղի ունեցաւ Աթլանթիկ Սիթիի մէջ, շահեկան տեղեկութիւններով լի ճառ մը խօսած է, որուն ամփոփումը կուտանք ստորեւ.— ու

1953ի Տիր Ռէֆիւճի Ռըլիֆ աքթը, որ օրէնք դարձաւ 1953ի Օգոստոս 7ին, նախագահ Այզընհաուըրի ստորագրութեամբ, ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ 1957ի Յունուար մէկը: Այս օրէնքին նպատակն է օգնել Կոմունիստ ռէժիմներու, բնական աղէտներու եւ զինուորական գործողութեանց զոհերուն գալու Ամերիկա իբր մնայուն գաղթականներ: Անոր նպատակն է նաեւ թեթեւցնել բեռը Իտալիոյ, Հոլանտայի եւ Յունաստանի նման երկիրներու որոնք կը ճնշուին բազմաբնակչութեամբ, դիւրացնելով գաղթը՝ դէպի Ամերիկա, Ամերիկեան քաղաքացիներու եւ մնայուն բնակիչներու պարագաներուն՝ որոնք ներկայիս կը գտնուին յիշեալ երկիրները եւ կ'ուզեն գալ Ամերիկա: Ապա այս ներգաղթը կը դիւրացնէ մուտքը որբերու ու կը հաստատէ բնակութիւնը որոշ թուով օտարականներու, որոնք ժամանակէ մը ի վեր կը գտնուին Ամերիկա: Առաւելագոյն թիւը այն ամէնուն որ պիտի կրնան օգտուիլ այս օրէնքէն՝ նշանակուած է 214·000:

Այս օրէնքի գլխաւոր արժէքը կը կայանայ այն իրողութեան մէջ որ այս 214·000 գաղթականները ենթակայ պիտի չըլլան ներգաղթի հիմնական օրէնքի սեղմումներուն. այլ խօսքով՝ անոնք պիտի չպատկանին քոթայի: Միւս կողմէ՝ այս օրէնքը ոչ մէկ կերպով պիտի ազդէ այն գաղթականներուն թուին վրայ, որոնք պիտի գան քոթայով: Երկու օրէնքները պիտի գործադրուին բոլորովին անկախաբար:

1953ի բացառիկ օրէնքէն պիտի կրնան օգտուիլ չորս կարգի օտարականներ.

Ա. 214·000էն 186·000ը պիտի ըլլան այն մարդիկը, որոնք զոհերն են կոմունիզմի, բնական աղէտներու եւ զինուորական գործողութեանց, ուր ալ գտնուին անոնք, Եւրոպայի թէ Ասիոյ մէջ: Ասոնցմէ 90000 պիտի առնուին Արեւմտեան Գերմանիայէն, Պերլինի Արեւմտեան մասէն եւ Աւստրիայէն: Տասը հազարը Ատլանտեան դաշնագրութեան անդամ երկիրներէ եւ Թուրքիայէն, Շուէտէն, Իրանէն ու Թրիէսթէն:

45·000ը Իտալիայէն
15·000ը Յունաստանէն
15·000ը Հոլանտայէն
երկու հազարը Միջ. Արեւելքէն:
հինգ հազարը Հեռաւոր Արեւելքէն:
երկու հազարը Լեհ վեթերաններէն:

Երկու հազարը Չինացի փախստականներէն:

Բ. Գաղթականներու երկրորդ մեծ խումբը պիտի կազմեն 15·000 Իտալացիներ, երկու հազար Հոլանտացիներ եւ երկու հազար Յոյներ, որոնք մօտիկ քաղաքացի պարագաներ ունին Ամերիկայի մէջ — ծնողք, զաւակ, եղբայր կամ քոյր: Ճիշդ է որ ասոնք նախապատուութիւն ունին Գաղթային հիմնական օրէնքով, բայց այս բացառիկ օրէնքին շնորհիւ անոնք պէտք պիտի չունենան սպասելու իրենց քոթայի կարգին:

Գ. 1953ի բացառիկ գաղթային օրէնքէն օգտուողներու երրորդ խումբը պիտի կազմեն չորս հազար որբեր, որոնք պիտի որդեգրուին Ամերիկացիներէ: Որդեգրութեան գործողութիւնը կրնայ կատարուիլ Ամերիկայի մէջ կամ որբին գտնուած վայրը:

Դ. Չորրորդ եւ վերջին խումբը պիտի ըլլան հինգ հազար անձեր, որոնք 1953ի Յուլիս մէկէն առաջ կը գտնուէին Ամերիկա իբր այցելուներ եւ չեն կրցած վերադառնալ իրենց երկիրները՝ վախնալով թէ քաղաքական կամ կրօնական պատճառներով հալածանքի պիտի ենթարկուին:

Այս չորս կարգերու խնդիրները պիտի կարգադրուին տարբեր գործողութիւններով:

1. Փախստական մը կամ տարագիր մը որպէսզի կարենայ օգտուիլ այս օրէնքէն՝ պէտք է որ Ամերիկեան քաղաքացիի մը կողմէ տրուած երաշխաւոր մը ունենայ, թէ անմիջապէս որ հասնի Ամերիկա՝ իրեն համար ապահովուած պիտի ըլլայ բնակարան, աշխատանք եւ ընկերութեան կամ կառավարութեան վրայ բեռ պիտի չըլլայ:

Երաշխաւոր ստորագրող քաղաքացին պէտք է գործատէրերէ, դրամատուններէ տրուած վկայագրերով, ինչպէս եւ իր վճարած տուրքերու ստացականներով (Ինքըմ Թէքս Րիթըրն) զօրացնէ իր երաշխաւորը: Եթէ սակայն կամաւոր կազմակերպութիւն մը հաստատէ անոր երաշխաւորը՝ այն ժամանակ ինք պէտք չունի այս մանրամասնութեանց մէջ մտնելու:

2. Մօտիկ ազգականներ բերելու պարագային՝ Գաղթային պաշտօնեաները ամէն քննութիւն կը կատարեն ստուգելու ազգականական կապը գաղթականին եւ Ամերիկա գտնուող քաղաքացիին միջեւ: Այս բանին հաստատումէն յետոյ տեղին ամերիկեան հիւպատոսին կը յանձնարարուի որ գաղթականին տրուի անհրաժեշտ վիզան: Նոյն ատեն Ամերիկայի մէջ գտնուող ազգական քաղաքացիէն կ'առնուի երաշխաւոր մը թէ իր ազգականը — ծնողք, զաւակ, եղբայր, քոյր եւ այլն — երբ գայ Ամերիկա՝ բեռ պիտի չդառնայ ընկերութեան կամ կառավարութեան: Այս պարագային սակայն, գործի եւ բնակարանի ապահովութեան համար երաշխաւոր չի պահանջուիր Ամերիկեան քաղաքացիէն:

ԱՆԶԱ.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԸ.— Տղաս, ալ ես տարիքս առի եւ գործէ պիտի քաշուիմ: Պէտք է տեղս անցնիս եւ գործը շարունակես:

ՏՂԱՆ.— Քեզի բան մը ըսե՞մ, հայրիկ, քանի մը տարի ես շարունակէ, երկուքս միասին կը քաշուինք ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօլվ. Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչի եւ Թաղականութեան դպրոցի ամավերջի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 18ին:

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով: Ժամանակէն առաջ բազմութիւն մը հաւաքուած էր հանդիսավայրը:

Ճիշդ ժամանակին հանդէսը բացուած յայտարարեց օրուան նախագահուհին՝ Ա. Սուքիասեան, որ ըսաւ.— «Մեր ժողովուրդը ընդունակ ժողովուրդ է, եւ մեծ դիրքերու տիրացած օտար երկիրներու մէջ, ինչպէս հոս: Բայց այսքանը չի բաւեր, կարեւորը՝ պահելն է մեր լեզուն եւ մշակոյթը: Խօսքը ուղղելով երիտասարդներուն շեշտեց, հպարտ կեցուածքով կրնաք ըսել որ դուք ալ մեծ ազգի զաւակներն էք»:

Ապա բեմ բարձրացան աշակերտ եւ աշակերտուհիներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի: Եւ երգեցին «Հայ ապրինք եղբարք»: Տասնեակ մը փոքրիկներ հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով մարզանք ըրին, ընկերակցութեամբ Ա. Քէօսէեանի:

Կ'արժէ յիշել Օր. Ռէն Կաթեանը, (Օփերա Մինիսիփալէն), որ շատ յաջող կերպով պարեց երկու պարեր, Օր. Թ. Ալիքսանեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ:

Աշակերտներու կողմէ առաջին անգամ ըլլալով յաջող կերպով ներկայացուեցաւ «Անառակ որդին», բոլորն ալ կարող էին իրենց դերերուն մէջ, բայց «Յառաջ»ի սիւնակները խնայելու համար անունները զանց կ'առնենք: Ներկայացուեցաւ նաեւ «Սամաթիացի Արիկ աղան», նոյնպէս աշակերտներու կողմէ:

Այս յաջողութիւնը կը պարտինք ուսուցչուհիին, որ ջանք չխնայեց: Թաղականութիւնը եւ Կապոյտ Խաչը կոչ կ'ընեն բոլոր թաղեցիներուն անխտիր, որ յառաջիկայ տարեշրջանին աւելի շատ թիւով աշակերտ եւ աշակերտուհի ղրկեն դպրոց:

Ներկայ մը

●

ՓԸԹԻԹ ԱՌՊՈՒԱՅԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Սիրելի «Յառաջ», նախորդ դրութեամբ խոստացայ կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդել Փըթիթ Արպուայի նահանգային բուժարանին ու այնտեղ խնամուող հայ հիւանդներուն մասին:

Մարսէյլէն մօտաւորապէս երեսուն, իսկ Էքս ան Փրովանսէն տասը քիլոմեթր հեռաւորութեամբ նոճիներու համանուն անտառին մէջ կառուցուած է բուժարանը որ կանաչաւէտ, ընդարձակ ամայութիւն մը կը մեկուսացնէ դուրսի հաղորդակցութենէն:

Քոխի զոհերէն չորս հարիւրի մօտ հիւանդներ կը խնամուին այստեղ գիտութեան նորահնար ղեղերով ու դրութիւններով: Բժշկական կազմը կը բաղկանայ մասնագէտ թոքախտաբոյժներէ, բոլորն ալ երիտասարդ: Վիրաբուժական գործողութիւնները կը կատարէ Փրանս. բժշկութեան արդի պարծանքներէն՝ համբաւաւոր Մեթրասը, հիւանդներէն որակուած «անսխալական», «հրաշագործ», «աստուածային» ու այլ պատուական մակդիրներով:

Անհամար են, արդարեւ, վիրաբուժական այս երիտասարդ հանճարին կատարած հրաշքները: Շրջանի բժշկական դասէն դատապարտուածներուն փրկութեան վերջին յոյսն է ան որ հիասթափ չէ ըրած երբեք մեծ հաւատքով իր ճարտարութեան ապաւինող այդ դժբախտները:

Այս տարուան ընթացքին, երկու հայ հիւանդներ եւս, յետադայ բարդութիւններէ եւ անպատեհութիւններէ զերծ մնալու համար, դիմեցին Մեթրասի փրկարար նշդրակին: Անոնք անվնաս անցան իրենց հիւանդութեան վտանգաւոր հանգրուանը ու այժմ կը գտնուին ապաքինման լաւագոյն պայմաններու մէջ:

Մահերու համեմատութիւնը, ըլլայ գործողութեանց ընթացքին եւ անոնցմէ վերջ, մէկ առ հարիւրի չէ հասած նոյնիսկ:

Այս ակնրախ փաստերը գիտութեան յարաճուն յառաջդիմութիւնը ապացուցանող պերճախօս վկայութիւններ են: Կ'ենթադրուի թէ մօտ ժամանակէն թոքերու վիրաբուժական գործողութիւնները պիտի կատարուին նոյնքան դիւրութեամբ որքան այժմ պարզ կուրաղիխը՝ առանց մտահոգիչ հետեւանքներու:

Վերջին տարիներու վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ տարեկան հինգ հարիւրի չափ հիւանդներ կը մեկնին բուժարանէն ապաքինած:

Այստեղ տեւականօրէն խնամուող հայ հիւանդներուն թիւը կը տատանի տասէն տասնըհինգի միջեւ: Ներկայի թիւն է տասներկու, մէկը Էքսէն, իսկ միւսները բոլորն ալ Մարսէյլէն են:

Ոչ մէկ մտահոգիչ պարագայ: Անոնք, բացի վերոյիշեալ երկուքէն, իրենց հիւանդութեան սկզբնաւորութեան ենթարկուեցան նորագիւտ մանրէներու սպաննիչներու անհրաժեշտ պատուաստին եւ յոյս կայ որ այսուհետեւ լոկ օդաբուժութեամբ եւ հանգիստով կազդուրուին եւ մինչեւ տարեգլուխ մեկնին բոլորն ալ:

Դժբախտաբար գացողներուն տեղերը կը գրաւեն նոր հիւանդներ:

Ինչ որ չափազանց գովելի է, ազգային ու դաւանական ոչ մէկ խտրութիւն գոյութիւն ունի այստեղ: Ամէն նկատումէ առաջ ի զօրու է Փասթէօրեան հանրածանօթ կարգախօսը:

— «Քեզ չեմ հարցներ՝ ինչ ազգի կամ կրօնքի կը պատկանիս: Կ'ուզեմ գիտնալ քու ցաւդ միայն, ես պիտի բժշկեմ քեզ»:

Այս անաչառ վերաբերումը պատիւ կը բերէ անշուշտ բուժարանին պաշտօնէութեան ու մանաւանդ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան ախոյեան՝ այս ասպնջական երկրին:

Կիրակի օրերը, մասնաւոր հանրակառք մը Մարսէյլէն կը փոխադրէ այցելուներ:

Մեր հանրային կազմակերպութիւններէն լոկ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչն է որ իրապէս կը հետաքրքրուի բուժարանին հայ հիւանդներով եւ իր կարելին կը գործադրէ անոնց մտահոգութիւնները մեղմացնելու համար:

Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ

●

Փողոցին մէջ, Բենիամին նորէն թեթեւութիւն մը զգաց: Երեւութապէս իր պատիւը փրկուած էր այն կնոջ առջեւ, զոր կը պաշտէր: Այլեւս իրեն կը մնար իր խղճին բողոքներուն խօսք հասկցնել եւ անոնց սաստկութիւնը մեղմացնել:

— Կ'ուզե՞ս որ պտոյտ մը կատարենք դէպի Շիլլի, Մալվին, հարցուց:

— Մեր դժբախտութեան վճիռը իմանալէ՞ս ետքը. օ՜, ոչ, տուն պիտի երթամ: Առանձնութիւնը լաւագոյն միջոցն է մխիթարութեան: Դուն գնա, Բենիամին, քեզի արգելք չեմ ըլլար:

Բենիամին, որ ինք ալ արդէն առանձնանալու պէտքը կը զգար, թողուց հեռացաւ, եւ Մալվինէ տուն դարձաւ, ուր անհամբեր իրեն կը սպասէին մայրն ու հօրեղբայրը:

— Բժիշկը ի՞նչ ըսաւ, աղջիկս, հարցուց Սոֆիկ հանըմ:

— Ինչ որ երէկ հօրեղբայրս ըսած էր: Երկուքս ալ քաջառողջ ենք, անթերի ենք, զաւակ ունենալու ամէն յարմարութիւններով օժտուած ենք, բայց թէ համբերելու եւ յուսալու ենք: Օր մը թերեւս կրնանք զաւակ ունենալ: Գիտութիւնը բնութեան այս գաղտնիքին չէ թափանցած եղեր տակաւին ... վերջապէս, անանկ բաներ ...

— Աստուծով կ'ըլլայ մրմնջեց մայրը աչքերը երկինք դարձնելով պաղատագին:

— Աստուծով, կրկնեց հօրեղբայրը, համրիչը քաշելով դողդղագին:

— Աստուծով, արձագանգեց Մալվինէ ուսերը թօթուելով արհամարհանքով:

Գ.

Մալվինէ իր սիրական ընթերցումներուն մէջ թաղուեցաւ նորէն. Լօնկֆէլլօն ու Լամարթինը թղթատեց ամբողջ ձմեռ: Այդ տան մէջ կեանքը իր նորմալ վիճակը վերստացած էր կարծես: Ալ ոչ բժիշկի խօսք եղաւ, ոչ զաւկի, ոչ ալ առողջապահական ոեւէ հարցի: Ամէնուն վրայ համակերպութիւնը տիրած կը թուէր: Մալվինէ մինչեւ իսկ վերահաստատեց իր յարաբերութիւնները մէկ քանի վաղածանօթ բարեկամուհիներու հետ, որոնք ինքնաբերաբար դադրեցուցած էին իրենց պարբերական այցելութիւնները անոր խոժոռ տխրութենէ ազդուելով:

Դաշնակի անուշ խաղերը ատեն ատեն հնչեցին նորէն տան մէջ, եւ Բենիամին որ ժամանակին ազդեցութեանը վրայ մեծ յոյս դրած էր, սխալած չըլլալը գործնականապէս հաստատեց:

Իրաւ է որ իրեն հետ կնոջը վարմունքին մէջ առաջուան անկեղծ մտերմութիւնը եւ խանդակաթ վերաբերմունքը չտեսաւ տոքթոր Ոզորեանին տրուած այցելութեան օրէն ի վեր մանաւանդ, բայց եւ այնպէս Մալվինէ քօրէքթ էր իրեն հանդէպ սովորականին պէս մեծարալից եւ մինչեւ իսկ հոգածու: Կը զգար որ իրենց միջեւ խզուած եւ վերջնականապէս քայքայուած բան մը կար, բայց ատիկա իրողութիւններով եւ դէպքերով հաստատելը դժուար բան մըն էր իրեն համար:

Յետոյ փոփոխութիւն մըն ալ կար հիմա այդ տան մէջ՝ բաղդատմամբ առաջուանին: Հառաչանք կար հոն, հօրեղբայրը, իր անվերջանալի ընթերցման մէջ միշտ ընկղմած, կը հառաչէր: Անոր սենեակին դրան առջեւը կեցող մը պիտի լսէր որ Սարգիս աղան իր մաշած կուրծքէն նուաղուն հառաչներ կ'արձակէր երբեմն:

Մալվինէի մայրն ալ երկար հառաչներ կ'ունենար, որոնք կը լսուէին գիշերներն իսկ, քունին մէջ, իր սենեակէն. Մալվինէ նմանապէս կը հառաչէր, ընթերցման միջոցին, երկար խոհանքներուն ատենը, ճաշած կամ նուագած պահուն:

Տանը միակ ծառան, որ միանգամայն խոհարարն էր, գիտած էր որ ժամանակէ մը ի վեր էֆէնտին, իրիկունները տուն վերադարձին, փողոցին դռնէն ներս մտած ատենը, երկար հառաչանք մը կ'արձակէր: Կամաց, կամաց Կիրակոս աղբարը գիտեց որ, ոչ միայն էֆէնտին, հապա բոլոր տնեցիները անխտիր հառաչելու վրայ են: Եւ գիշերները կամ առտուն շատ կանուխ արթննալուն, գետնայարկէն կը լսէր ննջասենեակներէն արձակուած խորաթունդ հառաչանքներ, որոնք շատ գէշ կ'ազդէին իր գաւառացիի տխուր հոգիին վրայ, որ արդէն հառաչալից էր միշտ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

մանուեր Ֆորմոզի նեղուցէն անցնելով՝ ուղղուեցան դէպի Հայնան ։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ արքան՝ Նեկիւս Մ. Նահանգներէն վերադարձին, այցելեց Յունաստան, արժանանալով մեծ ընդունելութեան ։

ԺՈՌԷՍԻ մահուան 40րդ տարելիցին առթիւ, ընկերվարական կուսակցութեան Սէնի մասնաճիւղը երէկ յարգանքի ցոյց մը կազմակերպած էր ։ Ծաղկեփունջեր զետեղուեցան մեծ ճարտասանին սպաննուած վայրին վրայ ։ Խօսեցաւ մեր բարեկամը Խոուար Տեփրէօ ոգեկոչելով Ժոռէսի յիշատակը ։

ԴԱՀԼԻՃԸ քուէարկեց օրէնք մը, ընդհ. ներում շնորհելու համար գաղթավայրերու անկարգութեանց հեղինակներուն ։

ՄԱՐՈՔԷՆ խումբ մը Իսլամներ նամակ մը ուղղելով մարզպանին քարտուղարութեան, կը խնդրեն կառավարութենէն ազատ արձակել նախորդ Սուլթան Սիտի Մուհամմէտը, «Միակ անձը որ կրնայ խաղաղութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ» ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի, մասնակցութեամբ վիէննաբնակ Մալաթիացիներու ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ Վիէն Լըվոյ քարայրի պաղ ջուրին քով ։

- Imp. Araxes 46, rue Richer. Paris

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տարօնի Վարդավառի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, ծառաստաններուն մէջ ։

Կը խօսի հայրենակից Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն, եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր ։

Առատ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1954 1955 ուսումնական տարեշրջանի համար ։ Կը խնդրուի բոլոր հայ ծնողներէն, որոնք կը փափաքին ազգային այս դաստիարակութեան մէջ ապահովել իրենց զաւակներուն տոհմային եւ ֆրանսական կրթութիւնը, օր առաջ, դիմել տնօրէնութեան, արձանագրութեան համար ։

Մուրատեան վարժարանի այցելութիւնները՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի օրերը եւ ժամադրութեամբ ։

Direction Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Երաժշտապետ Լ. ՃԷՐԱՀԵԱՆԻ
«ԱՌՋԵՌՆ ՏՕՆԱԿԱՐԳ»Ը

Որ կը պարունակէ գիշերային, առաւօտեան եւ Ս. Պատարագի երգեցողութիւնները, հինգ տաղաւարներու, Տեառնընդառաջի, Մեծ Պահոց կիրակիներու, Շաբաթ երեկոներու, Խաղաղականի եկեղեցի եւ հանգստեան շարականները՝ հանդերձ ծանօթութեամբ ։ Անհրաժեշտ առաջնորդ մը եկեղեցականներու եւ աշխարհականներու ։ Իր տեսակին մէջ աննախընթաց մատեան ։

Գին՝ 500 Ֆր. Թղթատարի ծախքով 550 ֆրանք ։ Ցանձնարարութիւնք կանխիկ վճարումով ։ Դիմել՝
Levon Djérahian
32 bis, Bld. des Fauvettes
Beaumont-Marseille.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ԽՈՒՐԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր ։ Գին 5000 ֆրանք ։

ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ – ՆԺԴ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտուան Մարսէլ, ուրիշ [illegible] բանաստեղծութիւններ)։ Գին 1000 ֆրանք ։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԽԱՆԱՍՈՐԻ
ԵՒ
ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սասնոյ ապստամբութեան 50ամեակին առթիւ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն ։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։

8 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լէ Քայօլ Սէփտէմի ծառախիտ անտառին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

Այս տօնակատարութեան ներկայ պիտի ըլլայ Սէփթէմի քաղաքապետը իր խորհրդականներով ։

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, բարձրախօսով կը նուագուին հայկական եւ եւրոպական ընտիր եղանակներ ։

Շրջանի ենթակոմիտէները եւ անհատ հայրենակիցները որոնք օթօքար չեն վարձած, կրնան առնելքս տանող Թրօլէպիւսը եւ իջնել Սէփթէմէն մէկ կայարան յետոյ, Լէ Քայօլ ոստիկանական շէնքին առջեւ ։

Հայ ազատագրութեան նախանձախնդիր մեր բոլոր հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու այս բացառիկ տօնակատարութեան ։

Մուտքը ազատ է ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 30ի գիշերը, «Միւթիւալիթէի» մեծ սրահին մէջ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու ագարակին մէջ, Սէն Լու, Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կազմակերպած է, ի պատիւ իր մարզիկներու դաշտահանդէս մը ։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ մարզասէր հասարակութիւնը ։

Պիտի մորթուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի շահած ոչխարը Սիէպի մրցումէն ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։ Զանազան անակընկալներ ։ Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Սիւզան Սարիմ Մաքսուտեան, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Մաքսուտեան եւ զաւակները (Պոլիս), Գրիգոր Վահան, ինչպէս նաեւ Մաքսուտեան եւ Փրէվօ ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր՝

ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Զորեքշաբթի առաւօտ, 28 Յուլիս, 1954 ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ընդունիլ ներկայս իբր այդ ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի շրջանի մասնաճիւղերուն, տեղի կ'ունենայ Ժիւրա նահանգին Պէլ Ֆօնթէն բարձունքին վրայ Օգոստ. 5էն մինչեւ Օգոստոս 31 ։

Այն բոլոր երիտասարդ – երիտասարդուհիները որ մաս չեն կազմեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ կազմակերպութեան եւ կ'ուզեն մասնակցիլ այս բանակումին, պէտք է դիմեն իրենց քաղաքի կամ արուարձանի Նոր Սերունդի վարչութեանց ։

Պայմաններ՝ ա) Ամէն մասնակցող իր հետ կը բերէ սաւան, վերմակ եւ բարձ ։

բ) Մասնակցողները առնուազն մէկ շաբթուան ապրուստի կանխավճարը կ'ընեն, իրենց բանակավայր ժամանումին ատեն ։

գ) Ամէն մէկ բանակողի ապրուստին համար կը պահանջուի օրական 550 ֆր., այս գինին մէջ հաշուուած է նաեւ սենեակին վարձքը ։

Արձանագրութեանց եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու վարչութեանց եւ

Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
226 Rue Saint-Denis, Paris

Հեռ. Սանթրալ 28–34 ժամը 10էն 12 կամ 15էն 18ը ։

Շոգեկառքի ժամերը

- GARE DE LYON -
Descendre MORBIER
23h. 05, Voiture Directe
PARIS - BELLEGARDE
8h. 20, Train rapide
PARIS - SUISSE
Changer à ANDELOT Corresp. Micheline Direction MOREZ
Descendre MORBIER.

×

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ խոհարարուհի մը, բանակումին համար ։ Դիմել Պ.Գ. Փափազեանի, նոյն հասցէին ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օթօքարով դէպի Թրէփօր, կիրակի 1 Օգոստոս ։

Կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղի կողմէ ։

Հաճելի անակնկալներ օթօքարին մէջ ։

Ճամբորդութեան ընթացքին պիտի այցելենք նաեւ Պօվէի ծանօթ մայր եկեղեցին ։

Մասնակցութեան ծախս 1000 ֆրանք ։

Արձանագրուիլ Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մօտ ։

121 Av. Henri-Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél.: 446 à Gonesse.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նոյեմի Զատէեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ՕՆՆԻԿ ԶԱՏԷԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 9ին, սովորական վայրը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախոհբ. Միութեան մասնաճիւղի վարչութեան ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս կիրակի առաւօտ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը ։

Օրակարգ՝ Ա) Դաշտահանդ. հաշուետուութիւն ։ Բ) Կեդրոն. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում ։ Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն ։

Վարչութիւնս կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս կարեւոր ժողովին ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԷՕՏՕՆԻ
ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Յ. Կ. Խաչը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը, այս կիրակի Մէօտօնի պաղ աղբիւրին քով ։ Մատչելի պիւֆէ ։ Բարձրախօս եւ անակնկալներ, տեղւոյն վրայ ։

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտուն ժամը 8.30ին, Պոլ. Քառնոյէն, իսկ միւսը Փլաս տիւ Փըրթի Փօնէն ։ ։

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿԱՄ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ
Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Յ. Կապ. Խաչի Տէսինի դպրոցին համար ։ Նախընտրութիւն կը տրուի այր եւ կնոջ ։ Գոհացուցիչ պայմաններ (բնակարանը ապահովուած) ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ, 12 Ռիւ Նանսէն, Տէսին (Իզէռ) ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. Կ. Երգչախումբը դաշտային պտոյտի կը հրաւիրէ իր անդամները Իլ Ատանի գետեզերքը, 1 Օգոստ. կիրակի օր ։

Ժամադրութիւն Կառ տիւ Նօռ ժամը 9.30ին ։ Ա. շոգեկառքը ժամը 9.30ին, յաջորդը կը մեկնի 10.30ին ։

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներուն ընտանիքները եւ համակիրները ։

Տոմս Պօն Տիմանշ 290 ֆրանք, երթ ու դարձ ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ
ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Երկրորդ, սան մը Սեւրի Մխիթարեան գոլէժը ուսանելու, 1954 Հոկտեմբերի վերամուտէն սկսեալ ։

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները ։

Ա.—Պատանին պէտք է ծագումով Սեբաստիոյ նահանգի գիւղերէն կամ քաղաքներէն ըլլայ ։

Բ.— 11–12 տարեկան, գիտնայ հայերէն խօսիլ ։

Գ.— Ունենայ բժշկական վկայագիր եւ իր յաճախած դպրոցի տեսուչէն վկայական, իբրեւ յառաջադէմ եւ ապագայ խոստացող ։

Դ.— Պէտք է որբ կամ չքաւոր ընտանիքի զաւակը ըլլայ ։

Մէկէ աւելի թեկնածուներու պարագային Մխիթարեան Հայրերու հովանաւորութեան տակ, մուտքի քննութիւն պիտի անցնեն եւ յառաջադէմը պիտի որդեգրուի ուսումնասիրացի կողմէ, վեց տարուան համար, մինչեւ պաքալորիա ։

Կը հրաւիրենք Ֆրանսայի բոլոր վայրերու հայրենակիցներէն եւ մեր մասնաճիւղերէն որ կարելի եղածին չափ շուտ ներկայացնեն ընդունակ պատանի մը ։

Եթէ թեկնածուն Մարսէյլի շրջանէն է, դիմել՝ Պ. Մ. Մեսիկեանի՝
20 Rue Thubaneau, Marseille.

Եթէ Տեսինէն է, գրել Պ. Մ. Պարտաքճեանի՝
28 Rue Arago, Decines (Isère)

Այլ վայրերէ գրել Յ. Յակոբեանի՝
60, Av. A. Briand (Bagneux (Seine)

Փարիզի Կեդր. վարչութեան հասցէով ։

Թեկնածուներուն մասին տեղեկացնել Փարիզի Կ. վարչութեան, ամէնէն ուշը մինչեւ 20 Օգոստոս ։

Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացի
Կեդր. վարչութիւն